

FRUMENTORVM,
LEGUMINVM, PALUSTRIUM ET AQUATICORVM
HERBARVM, AC FORMICARVM, QUAE EO
PERTINENT,
HISTORIA:

*Pro Linnaeo
Qk 41.
i D 6 4.
1566*

REMBERTO DODONÆO MECHLI-
nensi Medico auctore.

ADDEAE SVNT IMAGINES VIVAE,
*exactissima, iam recens non absque haud vul-
gari diligentia & fide artificiosissime expressae,
quarum pleraque nouae, & haecenus non editae.*

*Stejneger
a Tringla
18 Xbr
1813*

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini,
M. D. LXVI.
CVM PRIVILEGIO.

*Mo. Bot. Garden,
1893*

2

REVERENDO ET
AMPLISS. DOMINO D.
VIGLIO ZVICHEMO,
S. BAVONIS GANDAVEN-
SIS PRAEPOSITO, SUMMI
SENATUS BELGICI PRAE-
SIDI, ET ORDINIS AVREI
VELLERIS CANCELLARIO,

Remb. Dodonæus medicus

S. D. P.

RIA SVNT REVERENDE
& amplissime Præsul, in qui-
bus, & per quæ medendi ars
constat, curationesque mor-
borû perficiuntur: Morbus,
Ægrotus, & Medicus, non modò artis, sed
& naturæ minister: veluti Hippocrates
Cous medicorum omnium, omnium &
medicorum & philosophorû sententia &
iudicio princeps, sexto Epidemiorum libro
scriptum reliquit. Oppugnant se mutuo,
& inter se certât, medicus & morbus. Me-
dicus etenim laborat conaturque vt ægro-
tantem seruet, atque à morbo liberum fa-

ciat. Morbus verò in perniciem & cladem vergit ægrotantis. Ægrotus est, in quo certamen peragitur, qui si morbo quoque reluctetur, & medico audiens imperata fecerit exequaturq; , & ab inutilibus, parum conuenientibus ac noxijs abstinerit: hoc est, si se oportuna facientem præbuerit, inq; nullo deliquerit, socius ac collega efficitur medico: morbo autem hostis. Duobus verò simul certantibus, ægrè inualescere morbus potest, & futuræ aduersus morbum victoriæ maxima spes est. Quemadmodum econtrà desperandum, si ægrotus quæ morbus dictat & appetit, exequens, medico aduersetur, atque ab eo desciscens vtilia oportunaq; neglexerit. A morbi namq; partibus stans, vires eius non parum auget, & seipsum in periculũ ac vitæ suæ discrimen adducit: sibi in primis, deinde & medico, quem deserit, iniuriam faciens. Medicus autem, qui certamen cum morbo init, tribus vtitur instrumentis, quibus morbos ipsos aggreditur, ac superare nititur: victus videlicet ratione, medicamentis, aut manu. Præter enim hæc tria, nulla ei alia sunt veræ & legitimæ curationis instrumenta. Quæcunq; enim sunt appellata morborũ
medica

medica remedia aut præsidia, ad aliquod horum trium referuntur; vel enim ad victus rationem pertinent: aut ex numero sunt medicamentorum: vel manus aliquod opus. Atque hinc etiam *θεραπευτική*, totius artis medicæ pars postrema, in tres partes distributa est: in *διαίτητικήν*, *φαρμακευτικήν* καὶ *χειρουργικήν*. Cheirurgice, artifice manu & opere aliquo externo, sanitati cōsulit: Pharmaceutice, medicamentis; quorum non unum, sed varia sunt genera; morborum violentiæ resistit. Diæteticæ autem, idonea, bene constituta ac salubri victus ratione, omnibus corporis morbis & malis affectionibus succurrere docet. Inter has potior & præstantior diæteticæ est, utpote, quæ sæpe sola ad morborum curationem sufficiat, & sine qua vel cheirurgice, vel pharmaceutice commodè consistere non valent. Neutra enim harum ad scopum & finem suum, facile aut feliciter peruenire potest, absque benè & salubriter constituta victus ratione. Nam utcumque suo loco luxata, fracta, distorta, restituta sint: vitiones, sectiones rectè cesserint: deligaturæ optimæ, tamen nisi proba victus ratio accesserit, sæpe non modò non prodest artifex manus, sed

etiam non rarò in discrimen æger adducitur, vel in peius delabitur. Medicamenta etiam quantumuis efficacia, eam tamen, quam pollicentur opem præstare non possunt, si victus ratione aut non adiuuentur, aut conturbentur; sicuti Galenus ad Pamphilianum libro de Theriaca scribit: vt sanè vel his de causis, diæteticæ reliquis duabus *Ἰατρικῆς* partibus sit præferenda, & victus ratio alijs instrumentis, quibus in morborum oppugnatione medicus utitur, longè potior sit habenda. Iam est & diæteticæ tutissima, securissima, ac iucundissima medendi via, quam medicus, si quando morbi violentia, magnitudo, aut conditio patitur, reliquis remedijs anteferre debet. Est etenim & huius officij tutò & iucundè curare. Iucundius autè & tutius non potest, quàm per victus rationem, quæ omnis periculi exors est, nihilque ingrati secum adfert. Facit præterea diæteticæ, non solum ad morborum tutas, iucundasq; curationes, sed ad *ὑγιαίνον* & sanitatis conseruationem, vnica & sola plurimum potest. Nec enim corporis aut humorum temperiem solam meliorem reddit, sed & eorundem in æqualitate sua naturali temperiem conseruat.

Quæ

Quæ certè quanta diæteticæ inter omnes medicinæ partes præstantia sit, satis ostendunt, & nullo modo audiendos eos esse demonstrant, qui tam securâ, tutam, gratam-que curandi viam negligunt, ac in solis aliquot pharmacis, nec satis tutis, nec sæpenu-merò iucundis, sed crebrò ingratis, periculo-que frequentissimè non carentibus, curationis omnem spem temerè collocant: in paucis aliquot remediorum ac compositionum formulis (quæ secreta ipsi sua appellant, veriùs imposturas dixerint) totius artis summâ compræhensam perperam existimantes. Cuiusmodi sunt plerique indocti, & quotquot se ab Asclepiadarum rationali secta separantes, sola fallacia experimenta sequuntur. Qui quum nullam aut exiguam artis cognitionem habeant, veræ methodi imperiti, subinde litteraturæ omnis rudes, vel etiam proflus ἀναφαλήτοι, se se tamen pro medicis venditare, miseròsque homines in periculum adducere non pudeant, artis huius professionem & impune quidem facientes. Artis dico, tam magnæ, tam multarum, propemodumque infinitarum rerum cognitionem requirentis, ut ad integram & vniuersam cognoscen-

dam, hominis vnus vita non sufficiat; tantum abest vt paucis aliquot remedijs comprehendi queat. Sed hæc est artis medicæ fatalis quædam conditio, vt perpetuò sub ea lateant homines φιλαργύροι, & impostores audacissimi, qui non artis cognitionem affectēt, sed ex artis vmbra ac titulo solum lucrum & vnicū turpem quæstum venentur. Tales Hippocrates personatos medicos appellat, simillimosq; ijs ait, qui in Tragedijs introducuntur; quemadmodū enim hi figuram, habitū, ac personam eorū quos referūt habent, illi autē ipsi verè non sunt; sic & isti, fama quidem, titulo ac nomine, re autem & opere minimè sunt medici. Complures verò huiuscemodi, in omnibus vrbibus, & ciuitatibus, necnon in omnibus propemodum vicis reperiri, nec nouum nec admirandum est, quando nec illæ antiquissimæ Hippocratis & Galeni ætates, nec vllum posterius seculū à talibus Harpyijs fuerit vacuum, & in hac artium sola, quod Plinius scribit, eueniat, vt cuicumq; medicum se professo credatur. Verūm hæc parerga. Ad diæteticen redeo, omniū partium medicinæ securissimam, ac ægrotantibus iucundissimam, cuius inuentionem

tanti diuinus Hippocrates fecit, vt eum, qui primus ægrotantium victum à sanorū discreuit, & in morbis salubrem victus rationis modum ostendit, non minus de humano genere meritum existimet, quàm illum, qui agrestem, sordidum ac ferinum quondam hominibus victum, in elegantio-rem, ac eum, quo nunc vtimur, commuta-uit. Non minoribus certè iste honoribus dignus est, quàm Ceres, quæ frumēti vsum hominibus monstrasse fertur, prius quer- nis glandibus vesci solitis, cui ea de cau- sa diuinos honores gentilis antiquitas in-stituit. Neque enim ad alimentum sub-ministrandum solum, verum & ad sanita-tem & salutem reperta est. Victum liqui- dem & viuendi modum, ex quibus morbi & dolores fiunt, in salubriores permutare docet. Quod longè maius est, quàm sanis meliorem ac humanæ naturæ conuenien- tiorem victum commonstrasse. Paulò au- tem prolixius de hac medicinæ parte egi- mus, quòd plurima & quæ præcipua in acu- tissimis & grauissimis morbis diæteticæ instrumenta sunt, liber contineat, quem ad te amplissime Præsul damus. Præter alia siquidem (quæ qua occasione accesserint,

in præfatione ad lectores scripsimus) frumentorum & eorum, quæ ex his preparantur ac confiunt, historias continet. Quorum vsus non modò in secunda valetudine, verùm & in aduersa & præcipuus quidẽ ac saluberrimus. Reperiuntur sanè multa & plæraq; etiã deliciaiora, necnon sumptuosiora alimẽta, vel ab animalibus desumpta, vel ex fruibibus arboribusue decerpta, vel ab alijs herbis collecta: at nulla equè hominũ vitæ ac salutis utilia aut necessaria, vti frumẽtacea. Reliquis siquidẽ alimẽtis, nec semper, nec ppetuò egemus, & aliquo tempore carere nõ solum possumus, verùm & ab ijs abstinere subinde expedit: absque frumentaceis autem hominis vita vix sustineri potest. Panis etenim est, qui cor & corpus hominis confirmat. Frumẽtacea etiam vt plurimum sunt, quibus in acutissimis & grauissimis morbis ægrotantium & vita sustinetur, robur seruatur, mala intemperies commutatur, morbi oppugnanturq; depellunturq;, atque sanitas reuocatur. veluti ex veterum medicorum scriptis, satis euidẽs. Hippocrates siquidem in ijs libris, quos de ratione victus in morbis acutis reliquit, ptisanam in ardentioribus febribus, & alijs

& alijs morbis acutis commendat, atq; reliquis omnibus edulij præfert: tantusque est in eius laudibus, vt plerique libri titulum commutantes eum, de ptisana appellarint. Alij veteres, Galenus, Archigenes, Oribasius, Aëtius, Aretæus, Paulus, nō modò ptisana, sed & chondro, alica, trago, & subinde farre cū in his, tum in alijs morbis vtuntur, rebus ex frumentis factitijs. Quorum pleraque, quibus ignorantia tenebris immerfa, & paucis nostræ ætatis medicis cognita fuerint, quales item circa nōnulla frumentorum aut leguminum errores temporum infelicitate irreperint, non fuerit operæ precium hīc referre. Nobis certè curæ fuit, historias omnium eorum quæ hoc libro describuntur, qua potuimus diligentia prosequi, & obscura quidem luce donare; erroribus verò implicata, ab ijs vindicare. Quid autem præstiterimus; eos malumus, qui hæc lecturi sunt, iudicare, quàm temerè multa de nostris lucubrationibus polliceri: affirmare tamē possumus, paradoxa pleraque, & à communi medicantium & aliorum opinione, à nobis scripta esse: sed veterum auctorū testimonijs sic comprobata & defensa, vt nullum de his

his dubitandi doctis locum superfuturum credamus. Hunc autem qualemcunque officij & studiorum nostrorum tenuem fructum, & gratum tibi, reuerende Præsul, & acceptum futurum omnino confido. Posteaquam enim me iam dudum, & ab eo tempore, quo vir clarissimus ac vnde quaque doctissimus D. Ioachimus Hopperus, Regis consiliarius, cognatus meus, me tibi insinuaret, ac in amicitiam tuam perduceret, singulari semper beneuolentia prosequutus fueris, nostram quoque hanc frumentorum, leguminum, palustrium & aquaticum herbarum historiam, fauore suo ac patrocinio apud te non carituram, sperare debeo, quam non alio studio, nisi ut meæ erga tuam reuerentiam obseruantię symbolum esset, tibi nuncupare consilij nostri fuit. Probante verò & hoc consilium nostrum, eodem D. Hoppero, summa tibi amicitia, omnibusque adeo officijs coniuncto, maiori etiam cum confidentia, hanc ipsam historiam sub clarissimi ac amplissimi nominis tui patrocinio in lucem emitto. Bene vale, Præsul amplissime. Idibus Nouembris, A. M. D. LXV.

REMB. DODONÆI AD

LECTORES PRÆFATIO.

ESTIRPIVM HISTORIA
 commētarios, quos vulgari lingua
 passus sum semel atque iterum in
 vulgus venire, eos Latinè me datu-
 rum & promisi & iam dudum ex-
 hibere cogitavi. Sed me hoc cogi-
 tantem multa sæpe remorata sunt, inter quæ nõ po-
 strema est sed præcipua, artis ipsius medicæ exercita-
 tio, siue vti vocāt *εργασία*. Quæ subinde ita totũ re-
 quirat, occupat & detinet hominem, vt parum ocij,
 temporisque exiguum, ad alia studia relinquat. Ac-
 cessit & hæsitatio quædam de ipso scribendi ordi-
 ne ac methodo, quæ & nonnullam quoque tardi-
 tatem & cunctationem attulit. Nec etenim satis pe-
 nes me statuere potueram, quam potissimùm ex
 duabus viam sequerer, aut methodum amplecte-
 rer: commentarer ne videlicet in stirpium histo-
 rias, quæ apud Dioscoridem extant, vt aliquando me
 pollicitum memini: vel potius propositam & ince-
 ptam rationem seruarem, ac nouam veluti ab inte-
 gro historiam contexerem. Et subinde quidem in
 Dioscoridem commentationes magis placebant,
 vtpote quæ auctoritatis nõ parum ab ipso Diosco-
 ridis opere, cui fuissent iungendæ, videbantur ac-
 cepturæ, & studiosis ea de causa gratiores futuræ,
 quàm seorsim conscriptæ historiæ. Dioscorides si-
 quidem omnium perfectissimè, vt de eo Galenus
 testatum reliquit, de materia medica tractatum cõ-
 fecit, nec vllum, qui in ea quasi harena desudarunt,
 parem

parem aut secundum habet. In eadem etiam opinione omnis post Galenum posteritas fuit, quæ semper plurimum Dioscoridi detulisse comperitur. Sed tamen quum multæ stirpes in posteritatis cognitionem venerint, quas prior & Dioscoridis ætas ignoravit: non pauca etiam apud Theophrastum, Plinium, ac subinde apud alios auctores reperiantur, à Dioscoride præteritæ ac omissæ, quæ sensim innotescere cœperunt: melius ac utilius videbatur, nostram qualemcunque methodum, nostrumque ordinem ac institutum prosequi, quàm in Dioscoridē commentarios cōscriptos dare. Neque enim tam commodè aut opportunè recentiores illæ aut posteriores stirpes, vel à Dioscoride præteritæ, commentarijs inseri potuissent, quàm in nostra historia suo ordine describi. Sunt & iam à Dioscoride non pauca descriptæ nostro seculo incognitæ, de quibus commentari nō admodum refert, quando earum amplior, aut dilucidior, vel formæ descriptio, vel virium explicatio exhiberi aut proponi nequeat; ac de ijs præterea adferri queat nihil, quàm apud veteres scriptū reperitur. Omitto apud Dioscoridem nō pauca esse loca corrupta, ac variis modis deprauata: quædam obscura: multarum stirpium descriptiones vel omissas, vel mutilas & imperfectas: quarundam verò accessione superfluatorum aliundè translatorum permixtione confusas. Iam & comparationes stirpium vel partium earum ad alias aliarumve partes, sæpe minùs proprias, veluti tussilaginis & cynocrambes foliorum, cum hederæ folijs comparatio, acanthi cum lactuce, cannabis cum fraxini, quinquefolij ad mē-

tham

tham, hyoscyami cum similacis, item & centaurij magni ac androsæmi capitulorum, cum papaueris capitibus, & si quæ aliæ dissimilium, non appositæ, impropriæ vel ineptæ comparationes tales sunt. Quæ omnia corrigere, emendare, restituere, dilucidè explicare, aut notare, ocij quidem non exiguum, laboris verò plurimum requirerent, fructum tamen non admodum magnum studiosis allatura. Quorsum enim opus his corrigendis, restituendis, annotandis tempus laboremque impendere, quibus præteritis ac dissimulatis, singulorum historiæ plenè describi possunt? In commentarijs certè hæc dissimulari non possent, qui obscura explicari, mutila ac imperfecta suppleri, minus rectè aut propriè scripta emendari, errores corrigi, ac in accessoria, superflua, confusaque seueram animaduersionem omnino requirunt: si modò veri commentarij & non inconditi centones futuri sunt. In noua autem historia hæc leuiter attigisse, aut obiter notasse abundè, & plusquam satis fuerit. Relictis igitur & posthabitis tandem in stirpium historias, quæ apud Dioscoridem extant commentarijs (in quibus tamen aliquousq; progressus fueram) ad priorem methodum & à nobis attentatam rationem, his de causis, me conuerti: singularumque stirpium nouam, integram, plenam & perfectam, qua potui breuitate, historiam meditari cæpi, omis- sis ac succisis superfluis, ac ijs quæ ad singularum historiam videbantur, non necessariò requiri, vel sine discrimine omitti posse; existimâs me ita commodius, faciliùs, citiùs conatibus nostris colophonem supremamque manum (quod diu in nostris vo-

tis fuit) impositurum. Nam huiusmodi succinctæ
 & quodammodo in epitomen contractæ historiæ,
 minus ocij, minusque laboris requirunt, quam ab-
 soluti & quales animo conceperamus commenta-
 rij, qui breues esse, propter eas quas scripsimus cau-
 sas, non potuissent. Verumtamē & ne sic quidem
 voti compotem fieri datum fuit. Pluribus liqui-
 dem impendētibus, tam paucas omnino horas ne-
 gocijs succidere licuit, vt multis mensibus non alia
 historiarum pars, quàm quæ modò in lucem da-
 tur, à nobis conscribi potuerit; ita certè vt nisi plus
 ocij studijs nostris alicundè accesserit, non tam ci-
 tò, quàm vel nos optaremus, vel vos fortasse beni-
 gni lectores cuperetis, extrema supremaque illa
 manus operi nostro imponi poterit. Conabor ta-
 men nihilominus id ipsum succisuis horis, Deo
 annuente, valetudine permittente, & vita comite,
 ad absolutionem finemq; perducere, & si non in-
 tegrū opus simul, particulatim saltem, quod proxi-
 mum est, id ipsum edere. Quod & cum minori la-
 borum tædio à nobis fiet, & studiosis simplicium,
 spero non ingratum futurum. Fruentur enim in-
 terea operis aliqua parte, & minus ipsis molesta &
 nostra cunctatio, & absoluti operis expectatio. ea
 de causa, futura est. Placuit certè hoc consilium
 nostrum, multis haud vulgaris eruditionis viris,
 cūm quos Belgium fouet ac habet nō paucis, tūm
 & exteris quibusdam: inter quos & sunt viri do-
 ctissimi Ioannes Buschius in Academia Ingolsta-
 diensi, medicinę professor publicus, & Laurentius
 Hiel Saxonix ducis medicus, qui visa hac nostri
 operis parte, ad eius editionem me plurimum ad-
 hortati

hortati sunt. Damus itaque nunc candidi lectores, hanc unam nostrorum de stirpium historia librorum partem, & eam quidem quartam, sed multis modis, supra in vulgari lingua editione, & mutatam & auctam. In qua frumentorum leguminumque, quæ uno nomine Latinis quidem fruges & Cerealia semina, Græcis σιτήρα καὶ δημητρια σπέρματα appellantur, complexi sumus historias, & eorum quæ eò pertinere, necnon stirpium earum, quæ ipsis coniungi posse videbatur. Pertinent verò ad frugum harum historiam, omnia ex frumentis factitia, ut far, chondrus, alica, tragus, amyllum, ptisana, polenta, maza, βύμη, zythum, & si quæ sunt alia eiusmodi. Faciunt eodem & alia multa semina à Theophrasto lib. octavo inter fruges, & tertio quidem loco, reposita, quæ & à Galeno primo De facultatibus alimentorum libro, inter ἐσθώσιμα siue edulia enumerantur, cuiusmodi sunt sesami, erysimi, lini, cannabis, fenogræci, & aliorum similium, veluti & fegopyri, quibus vel prior ætas in cibis usæ est, vel nostra hæc utitur. Iam & frugum vitia, tam ex ipsis frugibus degenerantibus, & per cæli aut soli inclementiam in peius mutatis enata, quam etiam inter eas exeuntia ipsis molesta, frugibus etiam opportunè succedunt: commodè saltem omitti, aut ab ijs seiungi non possunt. Cum quibus non inconcinnè nec præter institutum aruorum quoque ac pratorum pestes ac vitia, in hanc operis partem admittuntur. Additæ sunt palustrium multarum & aquatilium herbarum descriptiones, quia nulli nostri operis parti commodius quam huic coniungantur. Palustrium etenim plurimè iumentorum aliorumque

pabula quadrupedum sunt, veluti & multarum frugū vitia, & ipsæ quoque non raro fruges. Aquatiles autē paucas quidem, aut nullas, animalia hæc pasçuntur, sed natalium locorum vicinitas ac affinitas, eas in palustrium consortium traxit. Descriptæ autem sunt palustres non omnes, sed quæ huic parti congruere magis visæ sunt; non paucas siquidem de industria & data etiam opera omisimus, quæ videlicet aptius alijs locis inferi possunt, ut sunt Polygonon fœmina, hippuris, scordiū, ophioglossum, orchies, bellis, & menthæ, marrubij, ranunculi, chelidonij, cotyledonis, tithymali, & aliarum species palustres, suis aut alijs generibus iungendæ. Sunt verò & inter palustres minimè tales, veluti trifolia quædam, quæ vel propter nominis communionem, vel terna cohærentia folia, ab alijs palustribus trifolij diuelli non potuerunt. Et propter has maximè rationes horum omnium historias in vnam hæc, ut diximus, partem contraximus. Quam quum typis suis excudendam recepisset Christophorus Plantinus elegans in primis ac diligens Typographus, ne qua in parte diligētia eius deesse videretur, icones etiam novas esse cupiuit, & recenter ex viuatarum plantarum imitatione delineatas. Quod vti mihi displicere non potuit, sed gratissimum fuit; ita etiam hac in parte, quam potui sollicitudinem adhibui, procurauique, ut earum, quæ colligi potuerunt, aut ab amicis conquiri, optima fide imagines, quàm fieri posset artificiosissimè depingerentur. Vulgatissimas plerasq; cuius non incognitas, aut aliàs inutiles omisimus. Anblatum ex Valerij Cordi libris mutuati sumus.

Pauculas quas inclinante anno, tales quales optabamus, conquirere nō licuit, vel reperire negatum fuit: maluimus non depingi, quā ex alijs: magnibus non optimis peiores exhibere. Neque enim dubium est, quin nonnullarum stitpium circunferantur imagines, vel perperam depictæ, vel corruptæ; quædam etiam, quas e mentis, & ad Dioscoridis, vel alterius descriptiones confictas, non temerè suspicari licet. De ijs autem, quæ huic historiæ additæ sunt, affirmare possumus, eas ex viuarum herbarum imitatione depictas. Quali autem artificio vsus sit pictor his exprimendis; qui icones cura viuis plantis conferre volet, facile perceperit: nobis certè veris ac viuis proximè redditæ ac expressæ videntur. Valete, & præsentibus candidè fruimini, interea dum florum ac odoratarum, coronariarum, & umbelliferarum herbarum historiam paramus. Mechliniæ, Nonis Nouembribus. Anno M. D. LXV.

hybericum, L.
Bot. pent. 489

REM-

REMBERTI DODONÆI
MECHLINIENSIS MEDICI HI-
STORIA frumentorum, leguminum, palu-
strium, & aquatiliū herbarum, ac eo-
rum, quæ eò pertinent.

DE TRITICO. CAP. I.

TRITICVM FOLIO EXIT SECA-
lis minori, in herba, quod autumno satum, per
hyemem est, inde emollito celo culmis assurgit
plurimis geniculatis, hordei altioribus, quorū
tertio aut quarto geniculo spica gignitur, vt plurimum mu-
tica; interdum tamen aristis nonnullis breuibus cincta, gra-
na proferens, colore flaua, è glumis ac folliculis suis facile
concidencia, quæ & exiguo aut nullo negotio in area exte-
runtur, radicibus firmatur multis ac tenuibus. Trimestre
quod vere seritur, paucis radicibus paucisq; culmis consi-
stit; sursum enim continuo nititur & celeriter confir-
matur, vt Theophrastus scribit; eius vsus, Columella ait,
agricolis gratissimus: vbi enim propter aquas aliamūe cau-
sam matura satio est omissa, presidium ab hoc petitur. Pro-
uenit triticū in omnibus ferè culti orbis regionibus, à qui-
bus & complura eius notantur genera, cognomina ab ipsis
natalibus locis sortita, quæ & colore, & magnitudine, &
specie, & proprietate inter se differunt; testis Theophrastus.
Seri triticum lato pinguiq; solo postulat, eoq; magis apri-
co & sicco quàm riguo. Nam in sicco, vt Columella re-
fert, melius coalescit; in humido verò & vliginoso degene-
rat, ac post tertiam sationem in siliginem, hoc est leuius &
candidius triticum, conuertitur; quæ rursus in præstantius
triticum siue robum, biennio transit, si in conueniens solum

translata, grauiſſima eius grana ſerantur : auctor Plinius. Appellant Belgæ hoc frumēti genus vulgari lingua *terwe*, Germani *weyſſen*, Galli *bled* ou *fourment*, Itali *grano*, Grecis *τρῦψ*, Latinis *triticum* eſt. Significat autē *triticum* generaliter quidem omne frumentum, quod ex ſpiciis *tritum* ac *trituratione* repurgatum eſt, in quo ſignificato Iuriſconſultus nōnunquam hac voce vtitur, vt ff. de verb. oblig. proprie tamen idem cum eo quod Grecis *τρῦψ* eſt.

I. In tritici verò genere durum, ſolidumq̄, & quod rutilo colore non ſolum extrinſecus ſplendet, verūm etiam diſſiſum eundem interius refert, Columellæ *Robus* appellatur. Pondere hoc (quo maximè omne frumentum diſcernitur) & nitore præſtat. Aliud genus mollius, leuius, interiori medulla laxius, candidumq̄, quale quod laudatiſſimū in Belgio prouenit, *Siligo* à veteribus appellatur. Hanc Plinius propter candorem, ac in mandendo ſuauiſſimam commendat, ac tritici etiam delicias nuncupauit. *Siliginem* (inquit) proprie dixerim tritici delicias: candor eſt, ſine virtute & ſine pondere, conueniens humidis tractibus, quales Italiae ſunt & Gallie *Comata*: lib. xvij. cap. viij. Columella, eius quidem ſpeciem in pane præcipuam concedit, ſed tamen quia pondere deficit, tritici vitium eſſe cenſet. Quod extrinſecus (inquit) albidum, intus etiam conſpicitur candidum, leue ac vanum intelligi debet: nec nos tanquam optabilis agricolis, fallat *ſiligo*. Nam hoc tritici vitium eſt, & quamuis candore præſtet, pondere tamen vincitur. Quod vere ſeritur, Galli, *Ruellio* auctore, *martium* vocant; noſtri *Somerterwe* / Grecis *τρῦψ* & *τρῦψ* καὶ *σῆταρις*, Latinis *trimeſtre triticum* ac *ſetanium*. *Trimenon* autem ſive *trimeſtre* dicitur, quod tertio à ſatione menſe, Italia matureſcat. *Attritico* ac *ſiligine* potiſſimum, cui candore leuitateq̄ ſimile eſt, cuiusq̄ idcirco genus quoddam, ſolo ſatio-

Robus.

II.

Siligo.

III.

Setanium.

ſatio-

sationis tempore differt. Quod si enim maturius sereretur, commodius proueniret. Neque enim vllum natura trime-
stre triticum: quippe idem satum autumnno melius respon-
det: Columella.

TRITICVM autem, vt inquit Galenus, frequentissi-
mè ac summa cum vtilitate ab hominibus vsurpatur. Inter
ea plurimum habet alimenti, quæ densa sunt, totamq; sub-
stantiam habent adeo compactam, vt dentibus vix diuidi
queant. Talia enim exigua mole, corpora plurimum nu-
triunt; quæ verò ijs sunt contraria, quæq; dentibus facile
franguntur, fractaq; rara & laxa apparent, magna mole
exiguum reddunt alimentum. Vt medicamentum ve-
rò foris impositum, primi est ordinis excalescentium,
non tamen nec resiccare, nec humectare manifestè potest.
Habet etiam quiddam lentoris obstruentisq; nature. Tri-
tica, Dioscorides ait, cruda in cibis teretes lumbricos gig-
nunt: canum morsibus profunt mansa & imposita. Farina
cum hyoscyami succo imponitur aduersus neruorum rheu-
matismos: item contra interaneorum inflationes: lentigi-
nes ex aceto mulso tollit. Setaniorũ farina contra venena-
tos ictus cum aceto aut vino imposita prodest: eadem si de-
cocta in glutini modum delingatur, cruentis excreationi-
bus succurrit: contra tussim & exasperatas arterias, cum
mentha & butyro decocta efficax est. Tritici yópus si ex
aqua mulsa aut hydreleo decoquatur, omnem discutit in-
flammationem. Furfures autem in acri aceto decocti le-
pras remouent, & incipientibus omnibus inflammationi-
bus cõmodè imponuntur: cùm ruta verò decocto cocti tur-
gentes mammas cedant, viperarum ictibus auxiliantur, &
torminosi profunt. Siliginis grana, Plinius lib. XXI. com-
busta & trita in vino amineo, oculis illita, epiphoras sedat.
Tritici verò combusta, ijs quæ frigus vsserit, presentaneo

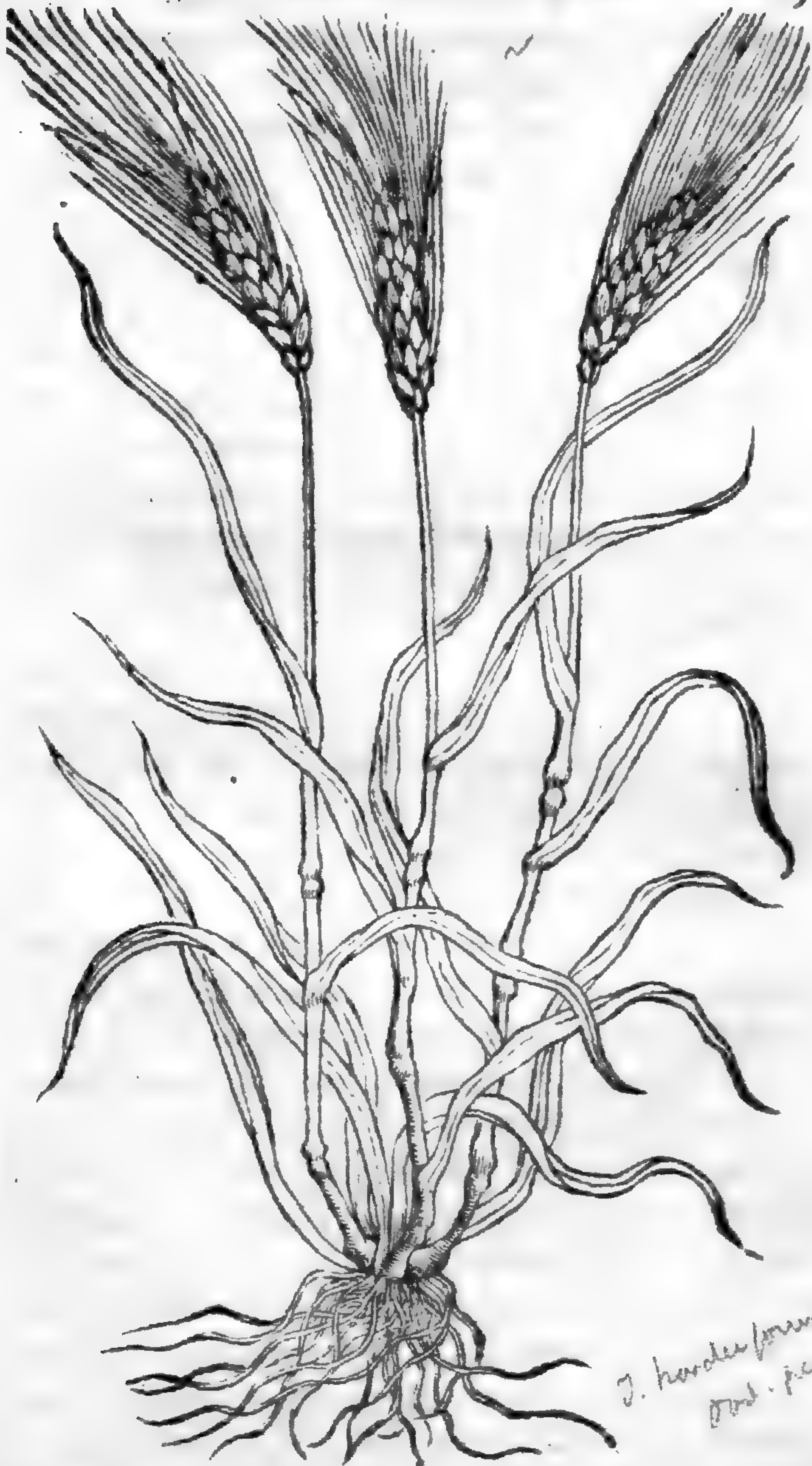

sunt remedio. Farina ex aceto-cocta, neruorum contractio-
nibus auxiliatur. Furfures tonsillis faucibusq; gargariza-
tione profunt.

DE TRITICO TYPHINO. CAP. II.

REPERITUR verò & aliud frumenti quoddam ge-
nus, grano & culmis triticum referens, quod culmos qui-
dem habet breuiiores ac tenuiores; spicam verò aristis lon-
gis & duris hordei similitudine munitam; granum autem
durum, densum, colore fuluū, tritico minus, quodq; facile è
glumis suis exeritur. Nascitur in quibusdam Hispania, ac
insularum fortunatarum agris. Phalaridis enim semini,
quod illinc aduehitur, permixtum reperitur. Vnde collectū
atque in hortis satum, ea qua depictum est, forma prodijt.
Suspicari quis posset semen hoc typham esse, cuius Theo-
phrastus & Galenus meminere. Sed quum typhæ gra-
num, multiplici folliculo inclusum, difficulter deglubatur,
huius autem facile, typha propriè esse non potest: licet ta-
men ex typha natum, & degeneratū esse possit; nam quod
ad reliquas notas attinet, ei simillimum est. Inter ea enim
quæ tritico ac Zea similia, leuissimum est, tenui ac simplici
culmo assurgit, vt de typha Theophrastus scribit. Semen
eius paruum quoque est, & exile, densum item & coactū,
atque colore quàm triticum magis ruffo, vt Galenus de ty-
pha scriptum prodidit. Iam & spica aristas habet longas
ac duras, quales typhæ esse ex veterum plerisq; locis mani-
festum est. Quæ omnia tam magnam huius frugis cum ty-
pha similitudinem ostendunt, vt planè non aliud quàm ex
typha triticum, ac typhinum quoddam triticum esse videa-
tur. Nam & typha, auctore Theophrasto, in triticum tran-
sit, si pista ac purgata, seratur. Rationi autem consentaneū
videtur triticum ex typha natum similitudinis plurimum

T. hordeum formans, 2100
Mod. pers. 1840

cum ea retinere, non secus ac triticum ex Zea genitū, quod culmo spicaq; Zeam refert.

Triticū Romanum.

HVIC non admodum dissimile videtur, quod Hieronymus Tragus, *welsch weyssen* hoc est, triticum Italicum aut Romanum cognominat: nam & huius spica aristas habet longas & asperas; est tamen culmis, spicis, atq; granis maius, spicas etenim habet pleniores, rotundioresq; quam triticum; semen verò pulcherrimum atque triticeo simile, uti Tragus refert. Seritur frequentius in Alsatia, rarius in alijs Germania regionibus, idq; locis potissimum montosis, praesertim ubi apri fruges depascuntur, nam ab hoc vno ferè abstinent, quod durioribus eius aristis offendantur.

DE PANE EX TRITICO. CAP. III.

PANIS nomen à Pano dici Varro putat, Messapj redundantiam & saturitatē *πανάειον* (testis Athenaeus) appellant, unde Latini nomē panis, Ruellius ait, deflexerūt. Conficitur autē panis ex omni quidē frumēto, sed ex tritico longè praestantissimus. Veluti etenim triticum reliquis omnibus frugibus praestat, ita & ex tritico panis, reliquorum omnium frumentorum panificia antecellit. Sunt huius panis aliquot genera, quae à triticeae farinae partibus, primaria differentia nomina acceperūt. Moliti siquidem tritici, partes quaedam tenuiores sunt ac puriores, aliae crassiores impurioresq;, quas inter se commixtas ac confusas, tota farina continet. Purissima, mollissima, nec nō tenuissima ea est, quae ab omnibus fursuribus exactissimè repurgata. Dicitur hac Latinis flos & siligo, translato à candidiore ac leuiore tritico nomine, quod proprie, ut diximus, siligo nūcupatur. Graeci voce à Latinis mutuata hanc partem *σιλέγιον* appellant, proprio, uti Galenus ait, nomine destituti *σμιδαίσις* (inquit)

Flos.
Siligo.

Graecum

Græcum nomen & antiquum; σιλίγυις verò neque Græcum, neque ipsam, aliter possum exprimere: lib. primo de aliment. facul. Alij tenuissimam hanc partem, γύρυν, ac παιπάλην appellari existimant. Hesychius tamen γυρύντην ἄρτον, αὐτόπυρον interpretatur, & παιπάλην, hordei milij-
 ῳ, non farina tenuissimū, sed ἄλευρον λεπτόν, hoc est, farinam tenuem. Plinius purissimam tritici farinam Latine etiam pollinem nominat, sic tamen vt inter eum & florem, discriminis nō nihil faciat. Flos siquidem purissima ei est farina siliginis, siue candidioris tritici: pollen verò tritici alterius. Pollinem (ait) appellant in tritico, quod florem in siligine. Verum in hoc significato pollinis nomen à Cornelio Celso non vsurpatur, qui per pollinem impuriorem ac fursuraceam farinae partem intelligit: vtpote ex quo panes fiunt cibarij autopyris impuriore infirmioresq̄, veluti hæc ipsius verba euidenter commonstrant. Ex tritico firmissima siligo: simila deinde: cui nihil ademptum est (quod αὐτόπυρον Græci vocant) infirmior est: ex polline infirmissimus cibarius panis. Quæ Cor. Celsi verba, cum ijs conueniunt, quæ à Paulo Aegineta hunc in modum scripta sunt: τροφικώτατος δὲ τῶν ἄρτων ὁ σιλίγυις, ἐφεξῆς δ' ὁ σιμιθάλις, καὶ τρίτος ὁ συγκόμιστος, ὁ δὲ ῥυπαρὸς ἄρτος ἧπλον μὲν τρέφει. Quod cum Marcellus Vergilius obserua-
 uerit, ac in commentarijs quos in Dioscoridem edidit, Marcelli er-
ror. scriptum reliquerit, admirari animo subit, qua ratione vel argumento inductus pollinem existimare potuerit, tenuissimū puluerem magis esse quàm farinam, qualis circa molas plerunque, & loca in quibus panis pinsitur, parietibus hærens inuenitur. Nam si panis ex polline cibarius, ac ῥυπαρῶ Græcorum respondet, (vt ordo ipse ostendit) pollen Cor. Celso non puluis vel farina tenuissima, sed aliud nihil esse potest, quàm sordidior farinae pars, fursurum multum habens,

habens, ex qua purissima mollissimaq; farina excussa est. Ex polline siquidem panem, post αὐτοπύρους Celsus collocat, eodem videlicet loco, quo apud Græcos ῥύπαρος. Post florem siue siliginem, similago, qua & simila est, à Græcis σερμίδαλις dicta, & tenuis quædam farinæ pars, sed siligine impurior, utpote ex qua non omnes excussi sunt furfures, sed crassiores tantùm repurgati. Medium videlicet quoddam genus inter florem & farinam confusaneam. Laudavit hanc Martialis in Xenijs hoc disticho:

Nec dotes poteris simila numerare nec vsus,
Pistori toties cùm sit & apta coquo.

Ex crassioribus verò moliti tritici partibus, vna quidem impurior, quædam & furfuracea farina est, ex qua flos siue siligo, hoc est, tenuissima farinæ pars excussa est: altera verò, crassiorum partium furfures sunt. Priorem Cor. Celsus, ut diximus, pollinem appellat: vnde & excussoria, per quæ floris fit secretio, pollinaria Plinio dicuntur. Posterio-rem veteres Canicas, Græci τίτυρα nominant; Palladio cretura est: pleriq; vtriculos & exta tritici dici volunt: alij Græcè κυρίτια appellant, quæ tamen Galenus hordei purgamenta interpretatur, in expositione linguarum Hippocratis. In horum omnium medio farina est, omnes frumētī partes in se continens, cui nihil vel floris vel furfurum decessit, Latine farinam dixeris confusaneam, Græci communi nomine, ἀλευρον nuncupant. Ex hac panis coctus αὐτόπυρος nominatur, & συγκόμισος, quasi confusaneus, quoniam castratus nō sit, sed simul omnia ferat, item & ἀλευρίτης, ξεροπυρίτης, τύρινος, ac teste Hesychio γυρίτης. Sed ex purissima, mollissima nitidissimaq; farina Siligineus ac σιλιγίτης dicitur. Ex similagine verò similagineus & σερμίδαλιτης. Qui autem ex polline siue furfuracea farina, coactus est, ῥύπαρος nuncupatur, ac Latine cibarius, gregarius,

Similago.

αὐτόπυρος
ἀρτος.

Siligineus
panis.

Similagineus
panis.

Cibarius
panis.

garius,

garius, ac sordidus, pauperum ac seruatorum olim cibus:

Sed tener & niueus molliq̄, siligine factus

Seruatur domino. Iuuenalis Sat. 5.

Pacuius sordidum panem canicaceum, Festus Pompeius acerosum nominat. Ex horum genere *πυρρίας*, hoc est, Furfuraceus panis.

Parantur porro omnes panes, aut cum sale & fermento, aut absque his: item aut in clibano furno^{ue} coquantur, aut in craticula, aut sub cineribus, vel alio modo. Qui fermentum ac salem accepit, *ζυμίτης* & fermentatus; absq; ζυμίτης ἄφ-
τῶ.

fermento verò factus *ἄζυμος*, non fermentatus, & à Nicandro Colophonio *δάρατος* appellatur; testis Athenæus. Azymus panis.

Κλιβαίτης ἢ *κλιβαίτης* ac furnaceus, dicitur in furno coctus, idem Varroni testuaceus; nam *κλίβανον* testum nominat. Ex horum genere *ἰπνίται* quoque sunt, in minoribus Furnaceus

furnis cocti. *ἑσχαρίτης* super craticulam torretur. Huic similes sunt, super cineres calidos, *ἑπάρτρακίς* Athenæo dicti, aut foci pavementum, assati. Escharites.

ἑσχαρίτης Athenæus ait, passo olim intingi solitum, ac sub finem mense inferri, multis rebus iucundis ac mollibus ita mistum, ut multā habeat ob delicias, ad vinum passum proportionem, sic ut ebrios quasi resipiscere faciat, ac rursus esurire eos, qui antea satis comederant. ἑπάρτρακίς

Ἐγκυρίτης, siue *ἑγκυρίτης*, Latine subcineritius dicitur, qui cineribus obductus coquitur, qualis Iudeis olim familiaris. Subcineritius.

Est & *διπυρίτης* siue *διέφτης* biscoctus, qui ignem ac coctionem bis expertus est. Biscoctus.

Inter panes autem (ut Galenus in libr. de alimentorū facultatibus scribit) siligineus plurimum alimenti præstat: post ipsum autem similagineus: tertio loco medius, qui & *συκομισὸς* ἢ *αὐτόπυρος*: quartum post hunc est *ῥυπαρῶν* siue sordidorum genus, in quibus *πυρρίας*, hoc est, furfuraceus; postremus est, minimumq̄ omnium nutrit, & omnium

maximè

maximè per aluum secedit . Concoctu autem inter panes, sunt facillimi, qui plurimum sunt fermentati, & probissimè subacti, quiq; in clibano igne moderato cocti sunt . At qui super craticulam, aut cineres calidos, aut foci pavimentum assantur, pravi omnes sunt, vt qui inæqualiter se habeant; nam partes ipsorum extimæ supra modum sunt coctæ, interiores autem crude . Cæterum ijs, quos subcineritios nuncupant, propterea quòd cineribus recti decoquantur, cineres ipsi prauitatem quandam aspergunt; quapropter omnium panum (si ipsis cætera omnia pariter adfuerint) quod ad assandi saltem modum attinet, propemodum sunt deterrimi . Panis cum melicrato coctus, (Dioscorides ait) & crudus inflammationes omnes impositus mitigat . Nam emollit & quadamtenus refrigerat, præsertim herbis succisue quibusdam permistis . Vetus panis, ac aridus, cum per seipsum, tum quibusdam admixtus, citam aluum cohibet . Recens autem muria maceratus & impositus, vetustas impetigines sanat . Quod ex pane fit cataplasma, vt Galen. libr. de facul. simplic. medicament. tradit, vim habet magis digerentem, quàm quod ex tritico: nimirum quum salem & fermentum panis adiuncta habeat . Fermentum etenim vim habet attrahendi, digerendiq; ea quæ in alto resident .

DE ZEA.

CAP. IIII.

ZEA siue vt vulgò spelta, culmis spicaq; tritico similis; culmus enim assurgit numerosis, geniculatis, hordei altioribus; spicam profert inconditam, vt plurimum absq; aristis, grana multiplici folliculo, à quo non facile deglubuntur, inclusa, geminis vtriculis duo simul iunguntur, quæ repurgata & e glumis extrita, tritici granum referunt . Radix ei quoque, vt tritici, multiplex . Nascitur qualicumque solo

etiam

etiam humidiori, quoniam folliculum, ait Columella, quo continetur, firmum ac durabilem, aduersus longioris temporis humorem habet, leto tamen pinguiq; melius proficit. Mutatur atq; in triticum transit, si pista atq; purgata seratur, idq; non protinus, sed anno tertio; vt Theophrastus tradit. Spelta, vt diximus, vulgò nominatur, Germanis Speltz, nōnullis verò Tinkel nostris spelte, Gallis es-peautre, Itatorum plerisque pirra farra, Hetruscis biada, Insubribus alga, quasi alica. A Græcis ζέα ἢ ζεία nuncupatur. Zea autem genera Dioscorides duo facit, vnam ἀπὸν siue simplicem; alteram δίκωκον, quæ in duobus putaminibus grana bina coniuncta fert. Est autem spelta Dioscoridis quidem dicoccos, quæ eadem est cum Theophrasti ac Galeni Zea. Antiquissimi ac prisca Latinorum, Zeam siue speltam, far nuncupauere, vt locupletissimus testis est Dionysius Halicarnassæus. Nominabant (inquit) prisca Romani sacras nuptias, vocabulo suo φαῖφαία, quia coniuges vescerentur eodem φαῖφός, quod nos Græci ζέαν dicimus. Idem affirmat Asclepiades apud Galenum, κατὰ τόπον lib. 9. ita scribens: φαῖφός ὃ καλοῦσι ζέαν. Appellatur verò far istud Latinis quoque ador, adoreum & semen adoteum, adoreum, ac à posterioribus propter frugis præstantiam, peculiari nomine, semen. Hòc populum Romanum tantùm, è frumento CCC. annis vsus, Verrius tradit. Genera huius Columella quatuor scribit: far Clusinum candoris nitidi: far quod vocatur venniculum rutilum, atque alterum candidum, sed vtrumq; maioris ponderis, quàm clusinum: semen trimestre quod dicitur halicastro, idq; pondere & bonitate præcipuum. Ex his cum halicastro conuenire spelta posset, si trimestris esset, ac vere sereretur; verùm quum autumnò seratur, venniculo albo magis similis esse videtur. Nam veluti venniculum, sic & spelta, pondere præstat

præstat ac candida est. Nutrit Zea hordeo, ut Dios. tradit, potentius, $\xi\upsilon\sigma\omicron\mu\theta$, hoc est, ori grata est, (Galenus $\epsilon\upsilon\sigma\omicron\mu\alpha\chi\theta$, hoc est, ventriculum iuuat, legit) panificia ex eo confecta minus quàm ex tritico nutriunt. Galenus Zeam vniuersa sua facultate, in medio quodammodo tritici & hordei esse, in lib. de simplicium medicamentorum facultatibus, scribit.

DE FRUMENTO MONOCOCCO.

CAP. V.

QVOD Germani $\epsilon\iota\kappa\omicron\upsilon\mu$ hoc est, monococcon, siue vnius grani appellant, ad Zeam recentiores quoque referunt, breuioribus est & tenuioribus quàm Zea culmis: spicæ in ordines quosdam veluti hordei digestæ sunt, ac aristas habent asperas, semina parua sunt, Zea granis minoræ, singulis singula vtriculis contenta, à quibus nõ in area, sed in mola, ac quo Zea modo, repurgantur. Culmis autem id, glumis, aristis, semineq; nigri ex rubore coloris esse, Tragus tradit. In Belgij tamen hortis satum, tritico aut hordeo colore satis simile enatum. Nascitur asperis & montosis plerisque Germania locis. Autumno cum reliquis frugibus seritur, seriùs tamen ac subinde Septembri demum mēse maturescit. Dinkel ac Dinkelkorn à quibusdam etiam appellatur, ab alijs Sant Peters Korn id est, D. Petri frumentum, à nonnullis Blicker agro Vormatiensi Einkorn , quod monococcon sonat. Nostri temporis scriptores, vti iam diximus, ad Zeam referunt, ac $\alpha\tau\lambda\alpha\upsilon$ siue simplicem Zeam Dioscoridis esse volunt, & nec temerè quidem. Potest verò idem, & Mnesitheï Zea esse, quam ipse typha sua deteriorem facit. Typha nimirum, quæ Theophrasto Zea est; Zeam autē, translatis & transpositis vocabulis, aliud omnino genus nominans, quod com-

Zea Mnesitheï.

v

C *J. monococcum*
Ord. Gramin.

muni Græcorum zea, à Theophrasto ac alijs descripta, longè sit deterius. Nam simplex Dioscoridis zea, cum Mnesitheï zea conuenire videtur, & non alia de causa zea generi adscripta, quàm quòd aliud eius nomen ignoraretur; à Mnesitheo autem zea nominaretur. Simplicis siquidem zea Theophrastus, Diocles, & alij plerique Dioscoride vetustiores non meminerunt. Mnesitheï autem hanc zeam, Galenus nec temerè nec absque ratione, conuenire cum eo frumento suspicatur, quod Macedonia ac Thracia incolæ brizam appellant, frumentum typhæ Græcorum, quæ in Asia nascitur, non arista modò, sed & tota planta simillimum, ex quo panis fit, ater, grauis odoris, ac membranosam substantiam habens, cum qua monococcon istud non exiguam quoque similitudinem, ac affinitatem habet. Panis etenim, qui ex monococco conficitur, ex rubore nigricat: sordidus atque ingrati saporis, Trago teste, est, veluti ex briza factus. Conuenire præterea monococcon istud videtur, cum ea farris, ac frumenti barbati, siue, vt vulgò Galli nominare consueuere, bladi apud Ruellium specie, quod rubrum agricola appellant frumentum; partim etiam locar, quasi loculare, quod pluribus tunicis perinde quasi oculis inuolutum condatur; partim item pullare, quia ex rubro in pullum degeneret colorem. Serunt id Galli, ait Ruellius, concavis tractibus, qui facile sentiunt rubiginem. Nam istud, vt volunt, nec pruinas, nec rubiginem horret: in perflatis & excelsis, etsi bene conualescat, sationem tamen inibi damnant. Similitudinem quoque nonnullam, fortassis & monococcon cum farre venniculo rutilo habet: verùm in tanta Columella breuitate, simile aut idem sit, nec ne, quis diuinauerit? Multa siquidem sunt frumentorum genera, suis regionibus peculiaria, quæ licet aliarum regionum seminibus similia videantur, in aliquo

TAMEN

Briza.

Frumentum
loculare.Far vennicu-
lum rutilum

tamen subinde differunt. idq; partim loci natura: partim cultus, atque humane industria occasione; quae ambo ad mutationem & seminum, & herbarum, plurimum possunt. Ex monococco autem panis confectus, ater est & hominibus ingratus, vti Tragus ait.

DE AMYLEO FRUMENTO.

CAP. VI.

Z E Æ generibus non perperam quoque accedit, Amyleum Germanis dictum frumentum, aestiuum siue trimestre genus, quod culmo ac grano triticum proximè refert; cæterum spicam habet, aristis quibusdam hordei ferè similitudine cinctam, ac in duos versus digestam. Semen folliculis includitur, & non secus ac Zea, repurgari postulat. Seritur vere. Germani, quia ex eo amyllum conficiunt, **Amelkorn** appellant, Latine Amyleum frumentum dixerimus. Existimant Tragus & Fuchsius trimestre triticum esse, sed quum granum habeat glumis conditum, ex tritici generibus esse nequit. Inter farras citius reponendum fuerit, inter quæ halicastrum forte erit. Hoc enim, teste Columella, vere seritur, & trimestre eam ob causam cognominatur. Far halicastrum.

DE ORIZA GERMANICA.

CAP. VII.

A D zeam quoq; referre consentaneum videtur, Orizam Germanicam à Trago nuncupatam. Frumentum est culmis geniculatis, spicis, aristis asperis, atque acutis, hordeo simile, singulis tamen maioribus, & grano candidiore, quod vtriculis etiam continetur, ac hordei, aut Zea modo deglubitur. Ex aestiuarum siue trimestrium frugum, numero est. Apud Mediomatrices, cum alijs trimestribus se-

minibus latissimis agris seritur. Nomen huic Oriza Germanica à vulgari nomēclatura Hieronymus Tragus inuenit, qui & ipsam farris speciem, ac tragum cerealem esse existimat, in quo veritatem, nobis haud videtur assequutus. Nam tragus ille chondro asimilis, ex olyra aut consimili aliquo, res factitia est, vt Galenus testatur, tantum abest, vt frumentum aliquod naturale sit. Caterum olyra magis similis oriza hæc Germanica est, quæ à Dioscoride Zea generi adscribitur; aut Plinij santalo, farris Gallici specie, nitidissimi grani, illic brance, ait Plinius, vocant: aut certè farri clusino, quod fortè idem cum Plinij santalo est. vtrumque enim candidum, & clusinum, à Clusio dici potuit, oppido transpadana Italia, quæ aliàs togata Gallia nominatur. Si quid repugnet, quò minùs hæc oriza, vel clusinum, vel olyra sit, sola vtique erit vernalis satio. Nam olyra & clusinum far, ex hybernis sementibus sunt, adeò certi, de plerisque frumentaceis, definiri nihil potest: cùm propter veterum ipsorum breuitatem; tum frumentorum appellationes aut diuersas, aut sæpenumerò confusas, eandem rem alijs aliter subinde appellantibus. Ruellius farris Gallici, siue frumenti barbati genus quoddam esse ait, cuius granum candidius, ac spica minoribus aristis circumuallatur, quàm locularis, quod, inquit, clusinum patatur; istud autem an simile sit vel idem cum oriza Germanica, expendendum est. Vtilis autem oriza Germanica, ad multa culinae opera; cibus admixta ori grata est: cum lacte oriza modò decocta, probè alit.

DE ZEOPYRO. CAP. VIII.

ANNUMERATUR præterea & Zeis, quod Germani Kern appellant. nascitur hoc, inquit Tragus, eodem quo spelta modo, nisi quod semen huius non perinde ac zeæ siue

Santalum
Plinij.

Far clusinū.

siue spelta glutinis ac folliculis inuoluatur, sed in area facile exteratur, veluti triticum, cui subluteo colore simile est. Seritur plerisque Germaniae locis, ad pistrinarum & culinarum opera, in quibus hordei usum praebet. ζεόπυρον quoddam esse videtur, vtriusque enim similitudinem ac naturam habet, ζείας videlicet ac πυροῦ siue tritici. Cum chondro aut alicis rebus factitijs (quod Tragus suspicatur) nullatenus conuenit. Zeopyron siquidem, vt Galenus in lib. de alimentorum facultatibus scribit, vtriusque naturam refert: ac sicuti nomē ex zea & pyro compositum, ita substantia eius inter vtrumque media quodammodo est, veluti si ex vtroque esset commixta.

DE OLYRA AC TYPHA, EX THEOPHRASTO, GALENO & ALIJS. CAP. IX.

OLYRAM ac typham Mnesitheus idem frumentum, vtroque nomine appellatum existimauit, sed eius opinionem Galenus reprobat, Diocli ac Theophrasto accedens: qui olyram à typha distinguunt. Olyram Dioscorides Zea generi ascribit. Theophrastus olyram ac typham inter ea quae maturè seruntur, ac tritico similia sunt, enumerat, & olyram quidem ait, zea ac bromo molliorem atque infirmiore; typham verò omnium leuissimam, nam simplici culmo assurgit, & solo tenui contenta est; nec, vti zea, pingue letumq; desiderat. Vtramque praeterea scribit multiplici folliculo includi: ac typham vti zeam in triticum mutari solere, si pista seratur, idq; non protinus, sed tertio anno. Plinius olyram Latinis arincam dici affirmat. Ex arinca, inquit, dulcissimus panis: ipsa spissior quam far, & maior spica, eadem ponderosior, raro modus grani non xv i. libras implet: exteritur in Gallia difficulter, ob id iumentis dari, ab Homero dicta; haec est enim, quam ἄλυρα vocant.

vocant. Recentiores typham cognominant cerealem, ad differentiam nempe alterius typhæ, quæ in paludibus enascitur, de qua infra suo loco. Typhæ semen, Galenus ait, corticem extrinsecus veluti olyra ac hordeum habet. Quod verò ad colorem naturalem attinet, in hordeis quidem ac olyris est albus; in triticis verò subflavus: typhæ autem vel triticis sunt flaviore. Quin & harum corpus coactum est, ac densum, quod fortassis ad seminis parvitatem nonnihil adfert momenti. Est enim id tritico longè exilius, quãquam non desint, qui ipsum quoque in tritici numero ponant; velintq; id semen esse, cuius Homerus meminit, quum Hectorem equos suos alloquentem facit, his verbis:

Τ' μὲν μὲν προτεροῖσι μελίφρυνά πυρὸν ἔθηκεν:

Hoc est, Triticum enim vobis primū prædulce ferebam. Aiunt enim typham paruum triticum esse, eamq; equos sine noxa mandere, verum autem triticum non absq; noxa. Nec absurdè certè typham quis exile triticum vocauerit, quum ei, & colore, & densitate, & caliditate sit assimilis. Vtrumque autem semen olyra videlicet ac typhæ in Asia est frequens, & potissimum in regione, quæ est supra Pergamum, adeò vt rustici ipsi panibus ex ijs factis semper utantur, propterea quòd triticum omne in oppida comportent. Olyrini sanè, si modò ex bona olyra fiant, post triticeos saltem sunt præstantissimi: secundi autem ab his sunt typhini. Quòd si olyrini ex vitioso semine sunt facti, typhini non erunt eis inferiores. Calidi verò panes ex laudatissima typha facti, olyrinis longè sunt præstantiores; asseruati verò deteriores seipsis euadunt. Cùm enim massa eorum sit tenax ac ductilis, densatur maiorem in modum; & maximè cùm negligenter parati fuerint, adeò vt qui panem huiusmodi, post vnum aut duos dies, ac multò magis sequentes aliquot, comederit, putaturus sit lutum ven-

triculo suo inesse. At calidus adhuc quum est, ab ipsis etiam urbanis expetitur, ipsumque cum caseo quodam mandunt, quem vernaculo nomine ἔξυζαλάκτινον appellant. Porro hunc quoque tenerum esse oportet, & ipsum panem calorem clibani adhuc retinere. Qui certè hunc in modum est paratus, non rusticis modò, sed urbanis quoque hominibus in delicijs habetur. Qui verò trium, quatuorue dierum est, vel ipsis rusticis manditur insuavius: prætereà concoctus est difficilior, ac tardius per aluum subducitur, quæ calido minimè accidunt: qui tametsi ab hordeaceo, quod ad deiectionem attinet, multum relinquitur; non tamen in eo adeò, ut miliaceus, est vituperandus. Quin etiam corpus admodum, dum calidus est, nutrit, ut penè triticeo syncomisto par sit. Congeritur autem in panes typhæ semen repurgatum, omniq; usu accommodatur: nam & ex aqua manditur, haud aliter ac vocatum à rusticis ἀπόπερμον, hepsemate, quod alij σίπερον nominant, iniecto: nonnunquam etiam cum sale esitatur. Et de zea atque ei similibus hætenus: nunc ex his factitia sequuntur, quæ apud veteres in usu esse solent, ut sunt: far, chondrus, halica, tragus, & similia.

DE FARRE FACTITIO. CAP. X.

FAR aliàs naturale frumentum, quod Græcis, uti ostendimus, ζεία ἢ ζεία appellatur; aliàs res factitia artisq; & non nature opus, de illo superioribus capitibus, de factitio verò nunc acturi. Fuisse autem istud apud veteres illos Romanos, quos pulte farracea non pane longo tempore vixisse Plinius scribit, ex farre frumento factum, nomen ipsum & frugi & rei factitia commune, indicat. Quod inde translatum est, ad cuiusvis frumenti granum, ab utriculis quibus conditur, eo modo, quo Archigenes far confici tra-

dit, repurgatum. atque in partes confractum. Nani & far hordei, Palladius vino conspersum, phasianorum pullis primis diebus dari precipit: & Plinius in Aegypto ex olyra far confici scriptum reliquit. Modum autem conficiendi farvis, Archigenes apud Aetium Sermone 1 x. ostendit σίτον, id est, frumentum, ait, modico tempore aqua madefacito, indeq; extractum ac in pilam coniectum, veluti ptisanam à cortice repurgato: vbi verò corticem exuerit, tollito atq; in sole siccato: deinde manibus tritum, donec penitus à cortice fuerit mundatum, crassissimè molito, ita vt granum vnum in quatuor aut quinque partes redigatur, & siccum asseruato. Porro factitium istud far, presertim ex zea siue farre frumento, plerique nostræ ætatis idem cum chondro aut halica esse existimant, similitudine quadam eorum inducti. Chondro etenim simile est, non tamen idcirco idem, veluti ipse Archigenes ostendit, quando far chondri modò coqui scribit. Differentiam horum præparationis modus efficit. Chondro siquidem gypso barena addita (vt paulò post dicetur) purgatur. Far absq; his cum aqua sola. Differt etiam ab halica; far etenim antiquum, quo Romanorum vetustissimi vixerunt: halica verò, vt Plinius ait, res noua ætate Magni Pompei nondum cognita, cui non solum aqua, sed & creta candorem teneritudinemq; confert. Differentiam præterea horum etiam ostendit Trallianus lib. & cap. viii. vtriusque vti diuersis vtens, & eorum inter se comparationem faciens. Quòd autem Germani ac finitimi Frisy, Hollandi, Bataviq; ex hordeo & auena conficiunt, farri simillimum est, ac eius quoddam genus, Germani Grupē / Hollandi Gort appellāt, & ex hordeo quidem gerstene grupen / gersten gort / ex auena verò haberen grupen / haueren gort. Caterum far quod ex zea factum est, facultate chondro aut halica quodammodo simile

simile est, nutrit ea de causa valenter, sed tardius descendit acriusq; concoquitur. Vfus tempore, vt Archigenes tradit, chondri modo coquitur, & à sanis in cibo sumitur. Pro agris verò variè apparatus, & epithematis quoq; admiscetur. Ex hordeo autem vel auena far leuius est, minusq; alimenti adfert. Est & far apud Aëtium cognomento clusinum, non naturale aliquod far; verùm puls quadam

Far clusinū.

farracea, de qua Martialis Epigrammaton lib. XIII.

Imbue plebeias Clusinis pultibus ollas;
Vt satur in vacuis, dulcia musta bibas.

DE CHONDRO ET HALICA.

CAP. XI.

CHONDROVS & ἄλιξ ex factitiarum similiter rerum numero sunt. Fit autem vtraque ex Zea, & chondrus quidem ex Zea dicocco, Dioscoride auctore. Theophrastus & ex hordeo syluestri bonum fieri chondrum tradit. Galenus chondrum ex tritici genere esse ait, quod nihil aliud sonat, quàm ex triticeo genere ipsum confici, non quòd tritici aut alterius frumenti aliquod genus sit, veluti nonnulli perperam sibi persuaserunt. Non enim frumenti aliquod genus, sed res planè, vt diximus, factitia. Galeni & aliorum Graecorum medicorum interpretes, chondrum Latinè halicam siue alicam, interpretantur, chondrum omnino idem cum halica esse putantes; qua in re, non parum à veritate recesserunt. Chondrus siquidem & halica differunt, veluti abunde vnus pro multis, Paulus Aegineta non vno ostendit loco: aut videlicet de vtrisque seorsim agens, & suas cuique vires ac facultates tribuens, vt libr. I. cap. LXXVIII: aut vnã alterius loco substituens, veluti cap. XIX. XXIX. & LXII. libri tertij. Differunt au-

tem hæc inter se, non quidem toto genere, sed quodammodo, veluti genus & species, aut potius vt vnus generis dua species. Nam halica siue alica, Latinis ac Plinio generalius est nomen, Græcorum cum χόνδρον, tum ἄλικα ipsis peculiariter nominatam, sub se continens. Est enim vna halica ex zea, qua semen appellatur, propria quidem ac genuina, qua à Plinio, lib. x x i i. res Romana esse fertur, Magni Pompei tempore nondum in vsu. Hæc à Paulo Aegineta Græcè ἀλιξ dicitur, & à χόνδρον ipso preparationis modo differt; non enim gypso & arena veluti hic repurgatur, sed creta candorem perfectionemq; suam assequitur. Est verò & altera halica, ex zea in Africa degenerante, cognomento adulterina, Græcorū chondro simillima. Gypso siquidem & arena, veluti chondrus perficitur: licet tamen halica quidem ex degenerante; chondrus verò ex dicocco zea fiat. Nam preparandi ratio apud vtrasque nationes consimilis, eandem esse rem prorsus ostendit, quemadmodum & ea dissimilis res diuersas. Non enim tam species frumenti, quam preparandi conficiendiq; ritus ac modus considerandus. Frumenti enim aliqua diuersitas, speciem rei factitiæ non videtur mutare, modò in preparandi ratione nihil varietur. Siquidem ex zea & hordeo far: ex zea & hordeo syluestri chondrus: ex hordeo & tritico pti-sana confici possunt. Qua autem ratione chondrus conficiatur ac preparetur, in libris de agricultura, siue τῶν γεω-τρονικῶν, Constantino Imp. dicatis à Cassiano Basso, docetur his verbis: Zea tunditur & in feruentem aquam ini-citur, ac premitur; deinde gypsum album tusum cribratū, & arena albißima ac subtilißima ad gypsum pars quar-ta paulatim admiscetur, donec zea probè repurgetur. Preparetur autem in canicularibus diebus ne aceßcat. Post-quam verò rursus totus perpurgatus fuerit, per cribrum densius

densius excutiatur. Optimus est chondrus, qui primùm excussus est: secundum locum habet, qui succedit: deterior autem tertius est. Halicarum verò præparationem Plinius lib. x v i i i. tradit. Halica fit, inquit, ex Zea quam semen appellauimus: tunditur granum eius in pila lignea, nam lapidis duritia conteritur. Nobilius, vt notum est, pilo victorum pœnali opera, primori inest pyxis ferrea, excussis inde tunicis, iterum ijsdem armamentis nudata conciditur medulla; ita fiunt halicæ tria genera, minimum, ac secundarium; grandissimum verò ἀφαίσημα appellant: nondum habent candorem suum, quo præcellunt, iam tamē Alexandria præferuntur. Postea, mirum dictu, admiscetur creta, quæ transit in corpus, coloremq; & teneritatem adfert. Deinde paulò infra: Halica adulterina fit maximè quidem ex Zea, quæ in Africa degenerat. Pinsunt cum harena, & sic quoq; difficulter conterunt vtriculos, fitq; dimidiij modij mensura, posteaq; gypsi quarta pars inspergitur, atque vt cohesit farinario cribro subcernunt. Quæ in eo remansit, exceptitia appellatur, & grandissima est: rursus quæ transit, arctiori cernitur, & secundaria vocatur: item cribraria, quæ simili modo, in tertio remansit cribro angustissimo, & harenas tantùm transmittente. Et hæcenus quidem Bassi, & Plinij verba: ex quibus manifestum est, ἀλινα à chondro differre, & chondrum cum secunda Plinij halica conuenire; vtramq; item rem factitiam esse, & non peculiaria frumentorum genera. Cæterum chondrus, vt Paulus libro primo tradit, egregiè nutrit & glutinosos parit humores; verùm puls ex eo confecta nocet, quoniã quàm primùm crassescens incocta permanet. Probat magis χύλα & ipsius ex integro chondro benè decocto, expressus ptisana similis. ἀλιξ in cæteris chondro quidem respondet, sed aluum magis adstringit: Galenus chondrum valenter nutrit e,

nutrire, ac succum lentum habere affirmat: siue in aqua duntaxat coctus, cum mulso, vino dulci, adstringentiue: siue cum oleo saleq; frigus sumatur. Atque eo modo, inquit, chondrum medici ptisanae fuisse confectionem dicunt; quidam autem ex *χονδρῶν πτίσανης* agrorum fuisse cibatum. Veterum verò nonnulli, ut Diocles & Philotimus *πίσανον πρῶτον*, chondrum hoc modo apparatus appellat. Et vno quidem horum modorum eo videlicet qui prior est, halicam etiam coqui ac edi apud Romanos solitam, Martialis in Xenijs hoc disticho ostendit:

Nos halicam, mulsum poterit tibi mittere diues,
Si tibi noluerit mittere diues, eme.

DE TRAGO. CAP. XII.

TRAGVS chondri, ut Dioscorides ait, similitudinem ac figuram gerit, res quoque factitia. Fieri eum, Galenus in libr. de alimentorum facultatibus, ex nobilissima olyra ait, quum, ut decet, fuerit excorticata: in commentarijs verò lib. primi de ratione victus in morbis acutis, ἐκ τῶν ζείων, hoc est, ex Zeis, quarum utique olyra species est. Cassianus Bassus tragum ex frumento conficit Alexandrino. Plinius lib. xviii. ex tritici semine in Campania duntaxat & Aegypto fieri tradit. In Aegypto autem, cuius celeberrima ciuitas Alexandria, olyra facilis fertilisq;: eiusdem lib. ca. x. A chondro & halica & materia, sed potissimum ipsa preparatione differt; chondrum siquidem, gypsum & barena perficiunt: halicam creta emundat; tragus sola aqua maceratus excorticatur. Eius conficiendi modam, Bassus tertio de agricultura lib. sic docet. Frumentum Alexandrinum appellatum, maceratur decorticaturq;, & in sole calido siccatur; deinde idem rursus fit, donec ei pellicula & quicquid

quicquid fibrosum est, in frumento delabatur. Appellatur autem tragus iste, subinde cognomento frumentaceus, ad discrimen eiusdem nominis, & animalis, & herbae, non quòd naturale aliquod frumenti genus sit. Nam ut veterum auctorum testimonijs abundè constat, res factitia est. Oribasius ad Euporistum lib. 111. tragum farrim appellat grossam, eum farris quandam speciem esse innuens: quod non absurdum, aut à veritate alienum videtur; farris enim tragus assimilis est, non in alio ab eo differens, quàm quòd non ut illud mola confringatur, sed integer repurgatus asseruetur; ut ex utriusque preparandi formula satis patet; quam ob causam tragus farris grossa non impropriè nominatur. Trago autem, Galeno auctore, plerique utuntur, primùm eum in aqua decoquentes, deinde ea effusa è. An-
ua, aut vinum dulce, aut mulsum infundentes, superiniijciunt & nuces pineas aqua premaceratas, donec plurimùm intumuerint: multò tamen minus quàm zea, Dioscorides ait, nutrit.

DE AMYLO. CAP. XIII.

AMYLVUM ex siligine fit, ut Cato scribit; item & ex Zea: optimum verò ex setanio, auctore Dioscoride. Fit etiam in Germania hac etate ex eo, quod Amelkorn id est, amyleum frumentum nuncupatur, quod veluti Zea quaedam trimestris ac halicastrum (viti scripsimus) est. Rationem conficiendi paucis complexus est Cato cap. LXXXVII. Dioscorides iatiùs his verbis tradidit. Purgatum trimestre triticum madescit quinquies die, & si fieri potest nocte, quum emolliri ceperit, effundatur sensim, sine agitatione aqua, quo minus quod utile est vnà effluat. Vbi mollissimùm factum fuerit, effusa aqua pedibus calcare oportet, deinde affusa aqua iterum calcare, tum enatates ibi furfures, cribro exci-

excipiendi, reliquumq; per colum traiectum, confestim in tegulis nouis sub ardentissimo sole siccandum. Nam si vel modicè humidum manserit, acorem contrahit. Amylum autem ex eo nomen habet, quod absque mola, Grecis μύλαν dicta, fiat. Officina corrupta voce amydam appellant; Germani Ammel / kraftmeel; Brabanti Amelbonck. & quòd glutine inde factò, mulierum pepla inalbentur, ac firmentur, stysfel. Tritico, inquit Galenus, cum frigidius, tum siccus est: leuigandi exasperatas partes vim obtinet. Dioscorides sanguinis reiectiones potu cohibere, contraq; oculorum fluxiones, cœlotetas, pustulasq; efficax esse addit; quod verò ex Zea fit, nullius in medicina vsus esse, ad alia tamen conueniens. Galenus, lib. VII. κατὰ τόπους amyli loco, siligine, id est, purissima tritici farina vtitur.

DE ATHERA ET ΚΟΛΛΑ, SIVE
GLVTINE. CAP. XIII.

ATHERA sorbitio est, inquit Dioscorides, ὡσπερ πολτάριον ὕγρον, id est, veluti pultricula liquida. Fit ex Zea tenuissimè molita. Apud Belgas non ex Zea tantum, sed ex quavis etiam puriori farina coquitur; veluti secalis, hordei, frequentissimè autem tritici, cum tenui cereuisia, vel alio liquore permixta. Est autem edulium quod citò concoquitur, facileq; nutrit, infantibus idcirco & senibus conueniens, interiora tamen viscera nonnihil obstruens. Datur capite dolentibus, ex tenuissima secalis, vel hordei farina; dolorem enim sopit, & somnū clementer conciliat. Athera crassius & solidius est gluten, Grecis κόλλα, ex similagine & farina tritici, quo chartæ glutinantur. Quod propter eam quam habet obstruendi vim, sanguinis excretionibus prodest. In vtriusque medio πελτός, siue puls, est soli-

Κόλλα.

Πολτός.
Puls.

soli-

Solidior quidem ac spissior athera; liquidior verò glutine, & minus glutine, plus autem quàm athera viscera obstruens. Athera, aut potius pultis genus est, edulium, quod Galenus ex multa tritici farina lacti permixta fieri scribit, quo hac etate Belgium, ac vniuersa inferior Germania frequentissimè vtitur. Cibis boni succi & multi alimenti, sed eos qui ipso assiduè vtuntur, offendens. Nam in hepate obstructiones parit, & calculos in renibus gignit, auctore Galeno.

DE ROGGA SIVE SECALI.

CAP. XV.

SECALE folio quum primùm prodit, rubescit; inde vt reliqua frumenta viret, numerosis culmis assurgit, tritici tenuioribus, longioribus, quatuor, vt plurimùm, genicula habentibus, spica in ordines & versus digesta, breuibus non acutis sed innocētioribus aristis cingitur: quæ quum floret, erecta est; semine verò prægnans, procumbit ac deorsum dependet. Granum oblongum, nigricans, gracile, ac nudum: quod è glumis facile concidit, ac sæpenumerò sponte exilit: radices multe, tenues, fibrosæ. Nascitur cum in Germania ac apud alias nationes plurimas, præsertim Septentrioni subiectas, tum in Belgio omnibus ferè agris tam sterilibus quàm letis, veluti in Brabantia Campania, quæ hoc frumentum, licèt arida ac sterilis, feliciter progignit. Qualicumque enim solo prouenit, quantumnis rigenti, gracili, aut arido; facūdiori tamen ac letiori melius præstantiusq;. Seritur autūno, quod & letius; item & vere, aestiuū, altero gracilius, paucioribus culmis, spica breuiori ac tenuiori, granoq; leuiori. Germani **rocken** Belgæ **rogge** appellant: Hispani centeno, Itali segala, Galli seigle, veteris latina nomenclatura vestigia retinentes. Plinio secale est, de quo

Handwritten text: 1694. 499

de quo lib. XVIII. cap. XVI. sic scribit : Rarum dictu, esse aliquid cui proffit negligentia; id autem, quod secale & farrago dicitur, occari tantum desiderat. Secale Taurini sub alpibus asiam vocant, deterrimum (sed veriùs aterrimum) & tantum ad arcendam famem utile. Plinij locus emendatus. *secunda*, sed gracili stipula, nigritia triste, sed pondere præcipuum, & tamen sic quoque ingratisimum ventri est, nascitur qualicumque solo cum centesimo grano, ipsumq; pro letamine est. Quæ Plinij verba frumentum *rocken* ac *rogge* dictum, cum secali convenire satis commonstrant. Dicitur autem id, ut Plinius tradit, etiam farrago; verum non secus, quam far, hordeum, avena, triticumve, subinde farragines nominantur, quando videlicet iumentorum, pecudumq; pabulo cedunt. Farrago Farrago siquidem, quam Græci *γῆρας* appellant, generale nomen est, ad omnem viridem segetum herbam, quæ pabuli causa seratur. Seritur ea, ex recrementis farris prædensa, admixta aliquando & vicia: eadem in Africa fit, ex hordeo: Plinius, atque inde farrago, quod far sit ferro cesum: aut quod primùm in farracea segete seri cœptum, Varrone auctore, dicitur. Ex hordeo farraginem facere docet Columella: farraginem, ait, in restibili stercoratisimo loco, & altero sulco serere convenit. Ea fit optima cum Cantherini hordei decem modijs iugerum obseritur, circa æquinoctium autumnale, sed impendentibus pluvijs, ut consita rigataq; imbribus, celeriter prodeat, & confirmetur ante hyemis violentiã. Nam frigoribus quàm alia pabula defecerint, ea bubus ceterisq; pecudibus, optimè defecta præbetur: & si depascere sæpius voles, vsque in mensem Maium sufficit. Quod si etiam semen ex ea voles percipere, à calendis Martijs pecora depellenda, & ab omni noxa defendenda est, ut sit idonea frugibus. Similis satio avenæ, quæ autumnò sata, partim ceditur in fœnum, vel

pabulum, dum adhuc viret: partim semini custoditur. Iam & ex tritico farraginem fieri Plinius quoque testatur. Et in tritici, inquit, genere, pars aliqua pabuli est, quadrupedum causa sati: ut farrago. Absyrus etiam $\pi\epsilon\gamma\acute{\iota}\nu\nu\ \gamma\pi\acute{\alpha}\varsigma\iota\nu$, id est, triticeam farraginem, equulis maximè probat: ea si non adsit, $\kappa\pi\iota\delta\acute{\iota}\nu\nu$, quam Eumelus ijs refert, post trimatum dari solitã. Hoc modo & secale farraginis genus est, quando videlicet pecudum iumentorumq; per hyemem pabulum efficitur. Recentiores roggam siliginem serè interpretantur, qua in re quantum hallucinentur, satis ex ijs, qua capite De tritico scripsimus, apertum est. Nam siligo candidius ac leuius triticum est, ac tritici, ut inquit Plinius, delicia, ex qua lautissimus panis & pistrinarum opera laudatissima fiunt, ac secale nigrum est, & ex eo panis ater, pauperum, non lautiorum, mensis ac cibis dicatus. In non dissimilem errorem lapsi videntur, qui $\tau\omicron\kappa\kappa\epsilon\eta$ cum olyra conuenire autumant: olyra siquidem candida est, ac vtriculis multis continetur; secale verò præter quod nigrum est, glumis nullis implicatur. Ruellij coniectura plus verisimilitudinis habet, qui secalem à briza non longè dissidere credi scribit, atque inde putari nomē bizi panis in Gallia vulgus manasse. Panis siquidem ex secali fit grauis, firmus, coctu non facilis, qualem ex briza fieri Galenus tradit, & hunc nigrum ex secali panem; extrita litera τ , pain biz Galli nuncupant: sic ut ab inuicem non dissidere existimari possint, nisi secalis granum nudum foret, briza verò glumis implicitum, quòd hac inter se differre manifestè ostendit. Quòd verò briza semen glumis implicetur, ex his videtur colligendum: tum videlicet quòd eam typha persimile Galenus scribat, qua multiplici folliculo conditur: tum etiam quòd membranosam substantiam panis ex ea factus habeat, ex ipsorum nempe folliculorum admixtione, contra

plene

planè quàm secalinus, qui triticeo syncomisto mēbranas ac fursures vel pauciores vel non plures habere comperitur. Porro secale proximum inter frumenta à tritico triticeisq; seminibus locum habet: Panis ex eo factus, lentoris atque obstruentis naturæ nonnihil obtinet, difficulter concoquitur, ac ventriculo grauis est, præsertim si fursurum expers fuerit. Nam confusaneus, qui simul omnia recipit, ac ex tota farina concinnatus est, si probè coctus beneq; fermentatus fuerit, minus lentus est, non admodum agrè conficitur, citòq; descendit, nondum tamen triticeo syncomisto par, quo grauior & concoctu difficilior etiamnum est. Alimentum autem corpori solidum, ac firmum præstat, nec mali succi, si ex bono frumento coctus fuerit; ex malo autem frumento & corrupto paratus, prauos & corruptos succos ingenerat, & diuturniores morbos procreat, veluti morbum, Germanis **scorbuck** aut **scorbuyck** dictum. Admiscetur huic non rarò triticū, vt leuiorem gratioresq; panem efficiat, qui secalino puro minus grauis ac lentus est, & tenerritudinem suam triticeo diutius retinet. Secale autem vt medicamentum, tritico in calefaciendo ac digerendo potentius est. Panis ex hoc aut fermentum, promptius ac citius abscessus maturant & rumpunt, quàm ex tritico facta. Farina confusanea, diuturniores capitis dolores lenit, in linteo capiti circumligata.

C V L M O hordeum est, quàm triticum breuiori fragilioriq; pluribus articulis geniculato, folio in stipula latiori, scabrioriq;, spica longarum, asperarum, mordaciumq; cristarum vallo munitur, ac in versus striata, ordinibus constat, subinde binis, aliàs ternis quaternisue, vt plurimū,

Handwritten notes:
Dord. hand. 501

vti Theophrastus ait, senis, sed, vt Tragus, etiam octonis. Spissior autem posituq; arctior est, quæ pluribus construitur. Granum tenui oblonga palea includitur, radices subsunt frequentes tenuesq;. Hordeum autem (vt Plinius inquit) frugum omnium mollissimum, atque ex omni frumento minus calamitosum, quodq; celerrimè reddit fertilissimumq;. Seritur (auctore Columella) soluta siccaq; terra, & vel præualida vel exili. Nascitur passim, ac vniuersa familiare Europa est: cum autumno, tum frequentius Martio, Aprili, Maioq; mensibus seritur. Græcis κριθὴ dicitur, Germani gersten/ Belgæ gerste/ Itali orzo, Galli orge nuncupant. In huius genere, quod pluribus versibus spicatur, πολυσιχὸν recentiores appellant, ac Germani groß gersten. Quod sex versuum ἐξασιχὸν: Cantherinum hoc Columella est. Aliud duorum versuum δισισιχὸν, à Columella Galaticum, à Germanis futer gerstē/ klein gerst, id est, exiguum ac paruum hordeum nominatur. Quod magnum & plenū, spicamq; gerit erectam, ἀχιλλαῖς κριθὴ, ab Hippocrate vocatur; erugini id obnoxium est: quod verò incuruatur, ἐπὶ κριθῶν; ab erugine hoc minus infestatur. Ad hordei genus & reducendum, inquit Ruellius, putauerim, trimestre illud hordeum, quod Gallicè secour- Secourgeon. geon dicitur, quòd rebus ad egestatem adductis, quum annonæ premit penuria, plebem alat, & à famis noxa vindicet. Seritur & in Gallia, quod mundum hordeum vocant, Ruellio eodem teste: huius granum nudum est, ac spontè gluma concidit, cetera hordeo simile, γυμνὸ κριθὸν ac nudum hordeū, tale à Galeno, in lib. de aliment. facult. appellatur. Ceterum hordeum, vt Galenus in lib. de aliment. facultat. non eandem cum tritico facultatem habet. Siquidem triticum palam calefacit: hordeum verò non modo non calefacit, sed quoquo modo ea vtare, siue panes ex eo feceris,

ris, vim quandam refrigerandi habere cernitur. Dissidet præterea à tritico succi specie, quam vtrumque ipsorum gignere consuevit. Siquidem triticum crassum & lentum est: hordeum autem tenuem, & nonnihil deterforium succum in nobis gignit. Panes hordeacei triticeis multò minus alunt, qui tamen ex præstantissimo hordeo conficiuntur, minus à triticeis in eo superantur: qui verò ex laxo & leui, panibus fursuraceis respondent. Panes autem ex hordeo eiusmodi citissimè per aluum subducuntur, quod reliquis non minimum accidit, si triticeis eos contuleris. Sunt autem non modò triticeis, verùm etiam olyrinis, & multò magis typhinis, friabiliore, nihil in se lentoris, vt illi, habentes. Ex quo perspicuum est, quod exiguum corpori præbent alimentum, & potissimum si facti ex peiore hordeo fuerint, ex quo Hippocrates ne ptisanam quidem fieri voluit: neque enim dum coquitur, succum copiosum ex seipso emittit. Laudatissimum autem quod candidum, vbi pinsitum est, apparet, nonnihilq; densitatis ac ponderis (quantum hordeo datum est) habet. Porro quod totum plenum est, & circumscriptionem externam habet tēsam, melius eo est, quod gracile est, ac rugosum. Hordeum primi est ordinis in exiccando & refrigerando, ait Galenus in lib. de facultat. simplic. habet etiam paucillum abstersionis: paulò etiam plus desiccatur, quàm farina fabacea, cui non insunt cortices. Hordeum, Dioscorides inquit, abstergit, vrinam cit, inflationem parit, stomacho aduersatur, œdemata concoquit. Farina hordeacea in mulsa aqua cum ficu decocta, inflammationes & œdemata discutit: duritias, cum pice resina & fimo columbarum concoquit: cum meliloto autem & papaueris calice, dolores finit, qui latus excruciant: aduersus intestinorum inflationes, cum lini semine, feno-græco & ruta imposita iuuat: strumas cum pice liquida,

cera, oleo, & impubis pueri vrina, ad concoctionem perdu-
cit: cum myrto verò aut lentisco, aut malicorio, aut sylue-
stribus pyris, aut rubo, alui profluvia sistit: podagricis in-
flammationibus cum cotoneis aut aceto prodest: decocta in
acri aceto, modo quo ὀμὴ λύσις, & calida imposita, lepris ὀμὴ λύσις.
medetur. Est autem ὀμὴ λύσις, Pelagonio auctore, mistu-
ra equalis, fenigraci, seminis lini, & farinae hordeaceæ.
Cremor verò farinae hordei ex aqua, aut cum pice & oleo
decoctus, puri mouendo est: cum aceto subactus, itidem &
cum pice, contra articulorū fluxiones prodest. Habet præ-
terea & hordeum multiplicem vsum, nam ex eo ptisana,
polenta, μαζα, maltum & ceruisia conficiuntur, de qui-
bus deinceps.

PTISANA ἀπὸ τοῦ πιάσειν dicitur, & nomen qui-
dem commune omnium frumentorum à corticibus suis,
διὰ τοῦ πιάσειν, purgatorum, esse potest, sed propriè tamen
& peculiariter non aliam, quàm hordeaceam ptisanam
significat, quæ simpliciter ac citra adiectionem, πιασάνην
nuncupatur. Nam si hoc modo, frumentorū aliorum quo-
rundam semina mundata, alicubi (quod tamē rarissimum)
ptisanae nominentur, frumenti appellatio coniungitur. Ita
Hippocrates lib. περὶ παθῶν, & Dioscor. περὶ κριθῶν cap.
πιασάνην πυσίνην, & ex oriζα ptisanam Plinius, dixit: ad
hordeaceæ nempe ptisanae differentiam, propriè & simpli-
citer ptisanae nominatae. Est autem ptisana hæc aliud nihil,
quàm hordei granum à membranis & corticibus suis mun-
datum & excorticatum. πιάσειν, id est, macerare, tunden-
doq; expurgare hoc oportet, ac in sole siccare, deinde rursus
πιάσειν, rursusq; ad solem siccare. Quod autem tenue ex eo

decussum est, ipsi inspergendum; hoc enim ipsam conseruat, uti Didymus in geoponicis. Humeat autem & refrigerat ptisana, eduliumq; est (Hippocrates ait $\mu\epsilon\gamma\acute{\iota}\delta\iota\alpha\iota\tau\eta\varsigma\ \epsilon\acute{\xi}\epsilon\iota\omega\nu\ \nu\omicron\sigma\tau\eta\mu\acute{\alpha}\tau\omega\nu$) in acutis morbis, reliquis omnibus frumentaceis preferendum. Nam viscositas eius leuis, continua, iucunda, lubrica & mediocriter humida: sitim minimè infert, & si quid ablui eget, probè abluit: non adstringit: non malè turbat: nec in ventre intumescit, quum saltem, ut decet (Galenus addit) fuerit parata: hoc est, quādo in coctione, quā plurimū intumuerit, postea igne lento, per multū ocium in chylum fuerit redacta, acetum tunc ei admiscetur, quum planè intumuerit: ubi verò cocta exactè fuerit, sub edendi tempus, salem tenuem inijcere oportet. Oleum autem si initio statim adieceris, coctioni nihil nocueris, aliud tamen nihil miscendum, nisi velis anethi aut porri quippiam, idq; initio statim admiscere: hæc Galenus. Nostro tempore rarò aut nunquam, horum aliquod additur, sed sacharum ferè, & aqua è rosis albis stillatitia ei admiscetur; & subinde amygdala aliqua amara, ut palato gratior fiat: aut seminum melonum vel cucumeris nonnihil, præsertim quando impensius refrigerandū, aut somnus ea conciliandus est. Admiscetur ei & nonnunquam amygdalarum dulcium $\chi\acute{\upsilon}\lambda\textcircled{\text{G}}$, siue succus, (officinæ lac amygdalinum vocant) præsertim quum aluum liquidiorē cohibere vtile est. Fit item ex ptisana potus, quem officinæ ptisanam nominant, quum tamen nec ptisana, nec ptisana $\chi\acute{\upsilon}\lambda\textcircled{\text{G}}$ siue cremor sit, sed eius tantū tenuius decoctum, ipsius substantia parum aut nihil retinens, quod ferè nō ex sola ptisana, siue hordeo mundato, sed & ex glycyrrhiza, & vuis passis additis, decoquitur. Qua ratione parata potio utilis est ijs qui inflammatione pulmonis, partiumq; respirationi deseruientū, vel renum vesicæq; exulceratione

ceratione aut inflammatione laborant. Plus alimenti (inquit Dioscorides) ptisana ob cremorem in decoctione redditum præbet, quàm polenta ex hordeo facta. Contra acrimonias atque arteria asperitates, exulcerationesq; pollet.

DE POLENTA.

CAP. XVIII.

POLENTA hordei frixi farina est, quam Græci propriè ἄλφιτον nominant, quãquam subinde τὸ ἄλφιτου nomen, de omni alia præsertim rudiori farina, sed impropiè, dicatur. Pluribus hæc, Plinius ait, fit modis: Græci persusum aqua hordeum siccant nocte vna, ac postero die frigunt, deinde molis frangunt. Sunt qui vehementius tostum, rursus exigua aqua aspergant, siccantq; prius quàm molant: alij verò virentibus spicis decussum hordeum, recens purgant, madidumq; in pila tundunt, atq; in corbibus eluunt, ac siccatum sole rursus tundunt, & purgatum molunt. Galenus ex recēti hordeo mediocriter frixo, laudatissimam fieri ait, atque ex hac μαζας preparari; deficienti autem recenti hordeo, nonnunquam & ex alijs ipsam confici, omnemq; rectè factam boni esse odoris, eam verò suaueolentissimã, quæ ex optimo & recenti hordeo, quod aristam nõdum habet siccam, est cõfecta. Exiguum autem corpori, vt Galenus quoq; tradit, polēta alimentũ dat, & priuatis quidẽ ac ab omni exercitatione abstinentibus satis multũ;ijs verò qui quoquo modo exercentur, minus quàm satis est. Desiccatur verò multò magis quàm hordeũ: aluum etiam (Dioscorides ait) cohibet, & inflammationes mitigat.

DE MAZA.

CAP. XIX.

MAZA ex polenta humido aliquo permixta & subacta cõficitur. Et aliqua quidem, cum sola aqua subigitur;

alie verò, aut cum vino, aut cum oleo, aut cum melle, aut cum aliquot horũ permixtis. Cum aqua autem eam subigi, prater quod ex libro Hippocratis de dieta secundo satis evidens sit, testis quoque est Xenophon sexto παιδίας Cyri, vbi hic concione conuocata, milites suos ad aqua potionem adhortatur, & à consuetis non admodũ recessuros ostendit. ἢ γὰρ ὄσις, φησὶ, ἀλφιτοσπεῖ, ὕδατι μεμυγμένην ἀεὶ τὴν μάζαν ἐσθίει ἢ ὄσις ἀρτοσπεῖ, ὕδατι δεδυμένον τὸν ἀρτον, id est, Etenim qui polenta victitat mazam aqua permixtam edit; & qui pane vtitur, panem aqua subactum. Subigi verò mazam, & cum vino, ex Hippocratis libro de internis affectionibus apparet, vbi in hepatico morbo, cui suffocatio accedit, & similiter in coxendicum dolore, eam, quæ vino dulci subacta est, nõ edendam consulit. Idem mazam oleo & melle quàm maximè subactam, in typho quodam eodem libro exhibendam præcipit. Hesychius verò μάζαν interpretatur, polentam aqua & oleo permixtam. Et à principio, Athenæus ait, popularem cibum ex alphis, mazam veteres vocarunt, ipsamq; præparare μαζῆν dicebant, postea verò necessarium victum, ob intemperantiam varietate distinguentes, studioseq; paulatim immutantes nomen ipsum maza in μαζῆν commutarunt, ita appellantes omnẽ cibum magnificum; μαζῆν ἄζειν verò ipsos cibos præparare dixerunt, atque inde fortasse, quæ ex amygdalis & sacharo placentæ conficiuntur, in officinis massepanes, hac ætate adhuc nominantur. Porro maza, vt Galenus ait, panibus hordeaceis agrius concoquitur, magisq; ventriculum flatu implet, in quo etiam si diutius manserit, turbationem excitat. Citius autem subducitur, si commixta diutius fuerit ac subacta. Quòd si mel quoque addatur, citius etiam ob id, ventrem ad excretionem incitabit.

CRIMNON, inquit Galenus in commentarijs libri secundi predictionum Hippocratis, crassior polentæ pars appellatur, quæ grandiuscula effracto inuehitur hordeo, refugiens videlicet molæ exactiorem confractionem. Dioscorides, quem Galenus etiam in lib. de facultat. simplic. sequitur, non polentæ modo, sed & tritici, zea, ac olyræ siue antea tostorum, siue non tostorum crassiorem farinam κείμνον appellat, crimni nomen ad rudiorē crassioremq; farinam, cuiusvis frumenti transferens. Solo molæ discrimine, ac tritura modo à farina siue ἀλεύρω differt. ἀλεύρω enim dicitur, quando granum in tenuissimas partes quàm exactissimè contritum est; κείμνον verò rudior farina, quæ fragmenta maiuscula ipsorum granorum continet. τάλτον, id est, pultem ex eo faciunt, inquit Dioscorides, quæ abundè alit, facilè conficitur, & aluum vehementius astringit, si zea ex qua fit, prius torreatur.

DE MALTO SIVE BYNE.

CAP. XXI.

MALTVM à recentioribus nuncupatum, ex hordeo quoque fit. Nam ipsum hordei granum est, primùm donec intumuerit aqua maceratum, quod deinde germen emisit, ac postremò cum ipsis germinibus siue enatis ligulis, tostum ac resiccatum est. Nostri mout/Germani maltz/recentiores maltum voce à Germanis mutuata appellant. Aëtius Græcus medicus, hordeum hoc modo preparatum βύνη nominat. Ad beræ siue ceruisiæ decoctionem conficitur, & laudatissimum quidem Martio & Aprili mensibus. Qualitatem habet siccam quidem hordei intensiorem, frigidam verò multò remissiorem: nam ἐμψύγευμα quod illi

illi ab assatione diutinaq; tostione inheret, siccitatem eius intendit, ac frigidam non solum remittit, sed & qualitatem quandam calidam ei imprimi. Galenus lib. de aliment. facult. hordeum ait, quoquomodo quis eo utatur, siue ptisanam coxerit, siue polentam fecerit, vim quandam refrigerantem retinere. verum id de malto non videtur intelligendum, quod partim ipsa germinatione, partim diuturniore tostione, magis à natura sua recessit, quam polenta, quæ vel ex crudo nondumq; maturo hordeo, vel in aqua macerato tantum, ut diximus, conficitur. Abstergit præterea & maltum hordeo potentius; minus lentoris habet, cum quia farina minus siliquarum verò plus habeat, quam crudum hordeum; tum ab inherente illi empyreumate, quod abstersionem coniunctam habet. Ventris torminibus alijsq; similibus ex frigida causa doloribus, maltum subuenit, tostū feruensq; in sacculo appositum. Cataplasma ex bynes farina tumoribus hydropicorū utiliter, Aëtio teste, imponitur.

DE BERA SIVE CERVISIA.

CAP. XXII.

BERA ex malto, & lupuli salictarij floribus modo, proportioneq; certis, aquæ dulci permixtis, coquitur: & simplicissima quidem ac propriissima talis est. Proxima, quæ triticū, Zeam, aliásue fruges, vnà cum malto hordeaceo admittit. Quæ verò præter fruges, herbas, semina, flores, aromata, aut alia huiusmodi caput implentia, ac ebrietatem inducentia, à frugum natura aliena permixta habent, compositæ quædã bera, siue ceruisia sunt, ac medicata, ab hordeacea triticeâue bera & sapore & qualitate dissidentes. Nominant autem huiusmodi ex frugibus potum cum Germani omnes, tum Britanni reliquæq; Septentrioni subia-

subiacentes gentes, communi quidem ac patria voce, **Biere** siue **Bere**. Latina autem passim *ceruisiam*. Veteres vero ex hordeo potum varijs nominibus appellarunt: & ὄριον quidem κείριον, id est, vinum hordeaceum omnem ex hordeo compositum Græci. Eundem Aristoteles, Athenæo teste, πῖνον dixit: alij βρύτον: veluti Sophocles in *Triptolemo*, & Hecateus in *Europa* periodo, vbi *Paonas*, βρύτον ait bibere, ex hordeo; παρασίον vero ex milio & conyza. Hellenicus tamē non solum ex hordeo, sed & ex radicibus fieri βρύτον asserit: Bibunt, inquit, ex radicibus βρύτον, veluti *Thraces* ex hordeo. *Aegyptij* hordeaceā potionē, ζύθον siue ζῆθον, *Theophrastus* ait, appellant. Idem testatur *Plinius* lib. *xxi*. Ex frugibus, inquit, potus, *zythum* in *Aegypto*, *celia* & *ceria* in *Hispania*, *ceruisia* & plura genera in *Galatia*, alijsq; *prouincijs*. Quos lib. *xliii*. nominibus quidem alijs, sed ratione eadem confici tradit. *Diodorus Siculus*, *zythū* non in *Aegypto* solum, sed & in *Galatia* quoq; fieri affirmat. Tanta est (inquit de *Galatia* scribens) *aëris* frigiditas, vt neque vinum ea regio, neque oleum, producat; quare coacti homines potum sibi ex hordeo componunt, quem appellant *Zythum*. *Dioscorides* vnum hordeacei potus genus *zythum*: alterum *curmi* nominat. *Simeon Zethij* ex posterioris ætatis Græcis, huiusmodi potionem Arabico nomine, φουκας vocat, alij φουκάδιον, siue φουκάδιον: Arabibus tamen, *phoucas* non ex hordeo tantum potus est, sed etiam, veluti *Rhasis* scriptum reliquit, ex pane beueri, hoc est, similagineo, mentha, ac apio compositus: ac, vt *Hali Abbas* testatur, quadam etiam *phoucas*, ex pigmentis, aut ex *maiorum punicorum* succo conficitur. Hæc autem omnia siue similia sint genera, diuersis appellata nominibus, siue proprietate aliqua discrepantia, cum *bera* siue *ceruisia* nostra in eo conuenire possunt, quod ex hordeo, ac fru-

gibus componantur, preparationis tamen modo, vel alia qualitate aliqua ab ea fortasse differunt. Nam si zythum, ut Galenus ait, lib. de facultat. simplic. medicament. ex putredine proueniat, aut ex frugibus fiat aqua madefactis, donec resoluantur in liquorem vino similem, veluti Hermolaus Barbarus in corollaris scribit: ac acre maliq; succi sit: renes & nervos tentet, quæ à Dioscoride ac Galeno quoque ei attribuuntur, cum bera siue ceruisia nostra nequaquam conuenire potest. Nam bera ex fruge non fit putrescente, multò minus ex ea in liquorem resoluta, sed ex hordeaceo malto, ut diximus, coquitur, ab omni putredine asseruato. Est & bera per se suaui, dulcis; ac boni omnino succi. Quæ certè beram a zytho, cum conficiendi modo, tum facultate dissidere ostendunt. Sin autem zythum non eo, quo Galenus, aut Hermolaus tradunt, conficitur modo, sed ex hordeo ac tritico fiat leuiter tantum putrefactis, ac à natura sua commutatis, ut Theophrastus scribit, zythum & bera simillima sunt. Nam hordeum in maltum transiens, leuiter quodammodo computrescit & à natura sua recedit. Verùm tunc Galenus, Dioscorides, & qui deinceps eorum sententiam ac doctrinam insequuti sunt, minus rectè zythi facultates cognouisse videbuntur. Propter leuem hanc etenim putrefactionem siue mutationem, hordeum, aut ex eo potus, mali succi statim fieri non potest, non minus quàm polenta, quæ ex non recenti hordeo, sed ex maturo & sicco in aqua macerato conficitur. Siquidem & tunc leuiter quodammodo hordeum cõputrescit, humoremq; alienum imbibit, veluti dum maltum futurum est. Polentam tamen hanc ob causam, neque Galenus ipse, neque veterum quisquam, mali succi fore asseruit, sed contra omnem boni odoris, suaueolentemq; esse, sicuti & maltum ritè confectum est: Zytum autem, siue ζῖθον, ex hordeo & tritico confici

fici leuiter putrefactis, Theophrastus lib. de causis sexto, vbi de saporibus agit, his verbis tradidit. Nonnulli verò, ait, naturam commutantes & leuiter putrefacientes, in succos cogimus, ad bibendum idoneos, veluti qui vinum ex hordeo ac tritico conficiunt, quod in Aegypto ζῆδος appellatur. Ceterū vt ad temperiem bera veniamus, pendet ea ex qualitatibus eorum, ex quibus componitur. At materies eius, vt diximus, sunt, aqua, maltum hordeaceum, subinde triticū aut Zea, & lupuli salictarij flores. Aqua quidem simplex cuiusmodi ad bera decoctionem sumitur, frigida est & humida: maltum cum exigua caliditate resiccet & abstergit: triticum ac Zea temperatè calida siccaq; sunt: lupuli flores secundo ordine calefaciunt, resiccantq;, caput tentant, vrinas mouent, abstergendi quoq;, ac aperiendi potentia præditi. Faciunt hi ad bera cum saporem, tum diuturnitatem; fruges verò alimenti materiam subministrant. Ex horum autem varia & inaequali mistura, diuersa berarum genera, dissimilibus qualitatibus prædita, sūt. Tenuēs quaedam, potentes alia, rubicunda siue nigra hæ, candida illa, amara pleraque, dulciores nonnulla. Quæ frugum plurimum admiserunt, potentiores sunt: quæ minus tenuiores: minimum tenuissima. Ex hordeaceo malto, diutius tosto, rubicunda; & præsertim, si diuturnior decoctio accesserit: præcipua autem parte ex Zea ac tritico confecta candida sunt, senescentesq;, tenue & aquosum vinum substantiæ tenuitate quodammodo referunt: amariores caputq;, citius tentantes, lupuli flores copiosius incocti efficiunt; dulciores eorum parsimonia: fruges enim ex se dulcedinem conferunt. Inter has tenuissima, frigida quidem est & humida superante in ea aquæ qualitate ac substantia, non tamen omnis caliditatis expers. Potentiores caloris plus habent, cuius etiam vi atque potentia, in vasa condita non secus ac mustum fluctuant

fluctuant ac effervescunt, minus tamen quam mediocre vinum calida, à quo non solum temperamenti caliditate, sed & tenuitate substantiæ superantur. Calefactio siquidem bera clemens mitisq; est. Alimentum autem præstant illa quidem exiguum, aut nullum; hæ vero copiosius; copiosissimum crassa & rubicunda: omnes probi succi, si ex bonis frugibus & benè decocta fuerint. Crassiores circa præcordia aliquantisper hærent, tardeq; descendunt: candida, tenuiores & citius digeruntur: amara, abstersione aluum leniunt: media, medio se modo habent. Composita bera, qua videlicet præter fruges ac lupulum, & alias quasdam herbas, vel flores, semina, fructus, aromata, similiæve recipiunt, pro qualitate eorum qua admiscentur, varias qualitates ac facultates obtinent, subinde etiam noxias. Recens bera qua nondum subsedit, non secus ac mustum, vitia complura gignit: inflationem parit, aluum conturbat, calculum procreat, ac vrina sæpenumero stillicidium excitat: foris tamen admota, nervosarum partium dolores sopit, si dulci calenteq; ea foueantur: præstat ad hoc recentissima & cui nondum lupulus incoctus est, ac inter omnes potentior: Acida nervos & renes tentat, ventriculum conturbat, ac vitiosum in corpore succum gignit. Acetum quod ex bera conficitur, vini aceto minus acre, minusq; potens est, nec partium adeò tenuium.

DE MILIO.

CAP. XXIII.

MILIVM multiplici fruticat culmo, geniculato: folia habet ampla, harundinacea, summo caule, non spicam sed effusam promit iubam, siue $\phi\acute{o}\lambda\eta\nu$, deorsum reflexam, flavi ut plerimum coloris, subinde nigricantem, in qua semen gignitur paruum, durum, splendensq;, paucis tenuibus tunicis conuestitum, à quibus facillimè excidit: radice niti-

F
Milium muricatum
D. - 18. - 1867

MILII generi ascribitur & quam lachrymam Iobi recentiores nominant, arundinacea quoque natura φύτον: folia habet longa, lata, & arundinacea; culmos crassos, geniculatos; ex quorum superioribus geniculis duo, tres, aut plures, exeunt pediculi, & in singulis semina singula, dura, rotunda, ceteris maiora, à quibus dependent quaedam veluti spica inanes & mutica: radices in fibras multas diuiduntur. In hortis Italiae, Galliae, ac subinde etiam Belgij seritur; peregrinum siquidem est, & aliunde illatum: nonnulli lithospermi speciem faciunt, propter seminis duritiem, toto tamē genere à Dioscoridis lithospermo differt. Itali lachrymam Iobi appellant: posset fortasse non ineptè arundo lithospermos nuncupari, ut Gesnerus ait: vsum habet nullū, nisi quod muliercula, seminibus istis filo traiectis, sphaerulas precatorias inde conficiant.

DE PANICO.

CAP. XXV.

PANICVM milij similitudine culmis prodit complurimis, intus farctis, multis articulis geniculatis, ac sensim extenuatis: folia ei arundinacea sunt, multò quàm tritici latiora: spicam siue paniculam fert oblongā, crassam, praedensam, ex multis coaceruatam & compactam granis rotundis, duris, splendidibus, folliculis quibusdam intectis, colore subluteis, milio similibus, sed minoribus. Radice nititur fibrosa & valida. Seritur simili, quo milium, solo: calidis & siccis regionibus libentius nascitur: ex vernalium frugum numero est, quae teporibus gaudent: nimia aquatione folium dimittit, uti & milium: sed validius, ait Theophrastus, milium, dulcius panicum ac infirmius: consummatur celerrimè & reservari egregiè potest. Graecis ἔλυον & dicitur, nonnullis μελίον, aut μελί &. Diocles medicus mel frugū appellavit. Germani heydelpfenich/ aut pfenich;
Galli

2
Bot. Beech. 507

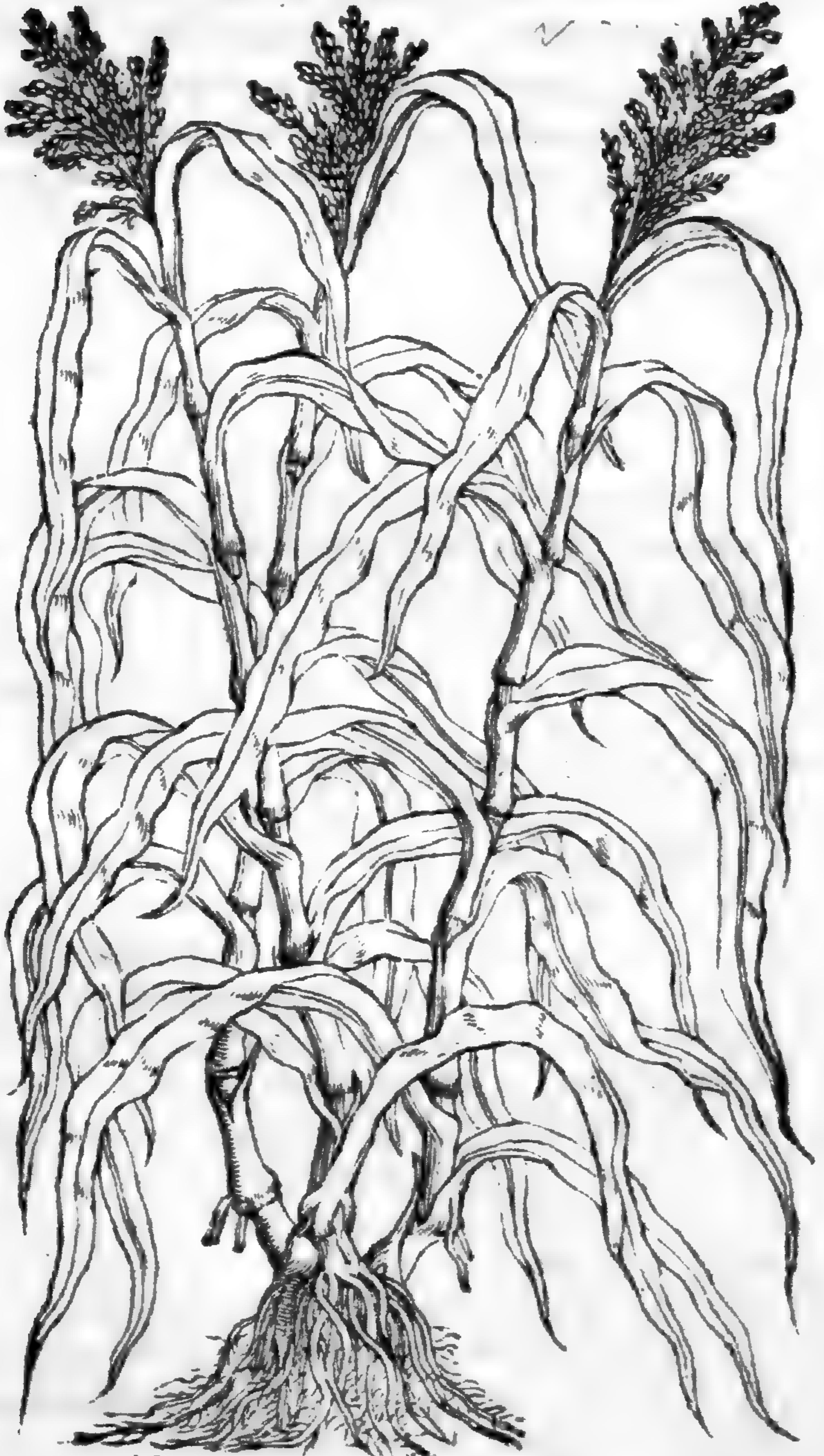
Galli panic; Latini à panicula, nomen panico dedere. Ruellius panicum ab Italis melicam nuncupari refert, Matthiolus autem melicam sorghum nominat. Errandi occasionem præbuisse videtur Ruellio, nominis melicæ cum μελί-
vns, siue μελίου, vicinitas; quæ fecit vt panicū & sorghum inter se confuderit, & melicæ descriptionem cum panici miscuerit. Panicum autem facultate pauci nutrimenti est, & exsiccatoria, auctore Galeno: sistit quoq; ventris fluxus ceu milium, in lacte caprino decoctum (addit Plinius) & bis die haustum. Si verò foris illinatur, exsiccatur atq; refrigerat. Panis, qui ex panico fit, vt & is, qui ex milio, exigui est alimenti, frigidus, præaridus, friabilis, nihil in se habens neque lentoris, neque pinguedinis; quare & aluum humentem desiccatur.

DE MELICA SIVE SORGHO.

CAP. XXVI.

MELICA tribus, quatuor, aut pluribus assurgit cul-
mis, barundinaceis, præaltis, septem, octo, subinde decem,
pedū altitudine vel ampliori, nouem articulis vt plurimum
geniculatis, medulla candida farctis; folijs è singulis genicu-
lis cubito longioribus, trium quatuorue digitorum latitudi-
ne: iuba dodrantali aut longiori, milij crassiore, erecta, non
dependente: grano multò quàm milij maiore, ac lentis ferè
magnitudine, aliàs in ruffo, aliàs plenius nigricante: radi-
cibus nititur fibrosis, multis ac validis. Tota planta barun-
dinem refert: culmi & spica, semine maturescente rubes-
cunt. Solum amat pingue & humidum, ex æstiuis semen-
tibus est: autumnno maturescit: gignitur in Italia, Hispa-
nia, ac alijs calidioribus regionibus. Ab Insubribus mele-
gua, & melega, Latine melica, in Hetruria saggina, alijs
Italia

Melica Sorghum E 4
C. G. L. p. 508

Italia locis sorgho, Germanis sorghamen/hoc est Belgis sorghaet/ Lusitanis milium saburrū appellatur: nonnulli panicum peregrinum, aut Indicum cognominant, id ipsum videlicet ex panici genere esse existimantes; quorum certè opinio probabilior est, quàm eorum, qui illud inter farris genera reponunt. Cum farre siquidem similitudinem nullam, cum panico verò aliquam habere potest. Conuenire & cum eo milio videtur, quod Neronis principatu ex India in Italiam inuectum, nigrum colore, amplum grano, harundineū culmo, adolescit ad pedes altitudine septem, prægrandibus culmis, lobas vocant, omnium frugū fertilissimū, vt Plinius tradit. Melicæ semen panico sapore & temperamēto simile est: cogitur subinde à rusticis in panes, sed friabiles, & parū alimenti subministrantes: frequentius & vt plurimum, gallinacei generis ac columbarum sagina seruit.

DE ORIZA, EX THEOPHRASTO

& alijs. CAP. XXVII.

ORIZA lolio aspectu similis est, vti Theophrastus refert, non spicam sed veluti iubam effundit milij aut panici modo: folia ei, Plinius ait, carnosæ, ac porro similia, sed latiora. flos purpureus: radix gemmæ rotūditatis. Aristobulus apud Strabonem, orizam tradit in aquis conclusam stare, areolis quibusdam factis: eamq; esse altitudine cubitorū quatuor: multiplicem spicam habere: copiosumq; fructum adferre: meti circa Pleiadum occasum, atque vt Zeam repurgari: nasci in Bactriano agro, & in Babylonio, & in Susio, & in inferiori Syria. Hac autem etate non in ijs solum regionibus, sed & in alijs plurimis prouincijs, veluti in fortunatis insulis & Hispania prouenit, vnde in Belgium, pista ac ptisana modo repurgata adfertur. Nascitur palustribus ac riguis: vere seritur, & in India quidem, auctore

Eratosthene, quum aestiuis imbribus madet. Græci ὄσπυζον, aut, vt Theophrastus, ὄσπυζον appellant. Latini Græcam vocem retinent, Galli riz, Germani risz & ris nominant. Semine hoc, inquit Galenus, omnes in sistenda aluo vtuntur, ipsum eodem modo, quo chondrum coquentes: difficilius tamen quàm chondrus conficitur, & minus alit. Belgæ orizam cum lacte coquunt, edulium parantes, quod mediocriter cum aluum adstringit, tum nutrit.

DE FRUMENTO TURCICO,

CAP. XXVIII.

TURCICO frumento culmus est arundinaceus, solidus, fungosa medulla refertus, multis articulis geniculatus, quinum senumue pedum proceritate, inferiore parte crassus, ac subinde purpureus, superiori paulatim extenuatus: folia lata, longa, venosa, arundinacea: spicæ summo caule dodrantales, iuba ferè modo multiplices, muticæ, procumbentes, vacuæ, nullum semen gignentes, instar tamen secalis florescentes, flore aut candido, aut luteo, aut purpureo, prout videlicet fructus coloratus erit; fructum ferunt prægrandes veluti spicæ, quæ ex culmi geniculis, atque ab vno culmo tres quatuorue, alterno exeunt ordine, multis foliaceis ac membranosis tunicis, veluti vagina quadam, obuoluta, è qua longi tenuesq; capilli prominent, singuli singulis granis adherentes. Semina magna sunt, eruilæ magnitudine, qua mediastino hæret angulosa, superficie verò rotunda: colore aliàs candida, aliàs lutea, purpurea, aut rubra; sapore dulcia ac suauia: quæ in ordines ac versus octo aut decem digesta arctissimè coniuncta, nascuntur. Radicibus nititur hoc frumentum multis, fibrosis ac firmis. Seritur in hortis, idq; Martio aut Aprili: fructus autumnno maturescit. Ex Asia, qua Turcorum Imperatori paret, inuectū cre-

ditur, atque inde Turcico frumento nomen. Germani *Tur-
kisch korn* / Belgæ *Toix cozen* / Galli blé de Tur-
quie appellant. Valerius Cordus triticū nominat Bactria-
num, sed ratione aut occasione non optima: nam præter
quod cum tritico nostro similitudinem nullam habeat, cum
eo etiā, quod à Plinio in Bactris nasci proditur, nequaquā
conuenit. Scribit enim in Bactris Plinius grana tantæ ma-
gnitudinis fieri, vt singula spicas nostras æquent, à qua
magnitudine Turcici frumenti granum longissimè abest.
Extat etiam apud Strabonem, lib. xv. Bosmori mentio, *Βόσμορ*
qui, Eratosthene teste, in Bactriano quoque ac Babylonio
agro, iisdem quibus oriza locis nascitur. Est hoc frumenti
genus, quod in veneratione esse, Onesicritus tradit, tritico
minus: inter annes prouenit, excussumq; areis protinus tor-
retur. Iureiurando etenim adiguntur messorum, non aspor-
tatuos se inde, priusquam coxerint, ne semē in alias terras
exportari possit. Huic Bosmoro frumentū istud etiam pa-
rum simile, quum semen eius triticeo dissimile & maius sit.
Quam ob causam, quum duo hæc apud veteres solūm re-
periantur, quæ Bactriani tritici nomine appellari posse vi-
dentur, atq; his ipsis frumentum Turcicum dissimile sit, nō
triticū Bactrianum, sed nouo tritici Turcici nomine potius
nuncupandum, donec vetus eius nomen Oedipus aliquis
demonstrarit, qui à veteribus alicubi descriptum, aut cog-
nitiū fuisse, persuadere queat. Ceterum in nutriendo fru-
mentū istud Turcicum, triticeis omnibus, ipsoq; non solūm
secali, sed & hordeo longè est inferius. Panis ex eo appara-
tus mediocriter quidem candidus est; absque fursuribus
cōcinnatus, sed durus ac siccus, veluti biscoctus, nihilq; len-
toris habēs. Concoctū eas ob causas difficilis, corporiq; nullū
aut omnino exiguum alimentū præbens: tardè descendens,
ac aluum constringens, veluti ex milio, aut panico factus.

Bactrianum
triticum.

Βόσμορ

DE PHALARIDE. CAP. XXIX.

PHALARIS culmos tres, aut quatuor promit, cubitales, geniculatos, zea aut tritici culmis minores: folia item similia, sed minora quoque: spicas breues turbinatas, exiguis squamis candicantibus compactas, è quibus flores candiduli, à breuibus staminibus dependent: semen deinde inter eas gignitur, splendidum candidumq̄, vti milium, maius oblongum, lini semini forma ac magnitudine, aut vt Plinius ait, sesamæ simile. Peregrinum hoc semen Belgio est; infertur autem ex Hispania ac fortunatis insulis. Seritur vere, sub finem æstatis hîc maturescit: Grecis pariter ac Latinis φαλαρίς dicitur, Galeno φαληρίς: nostri **Canarie læt** hoc est, Canariense semen appellant, à fortunatis nimirum insulis, quarum vna Ptolomæo Canaria nominatur. Succus & semen ad vesicæ cruciatus vtiliter bibi, Galenus ait, creduntur. Pharmacopæi plerique, deficiente milio, eo in fomentis non infeliciter subinde vtuntur. In siccis siquidem fomentis, milij vsum habet, ac eius succedaneum est.

DE AVENA. CAP. XXX.

CULMO geniculato, folioq̄ triticum ac zeam auena imitatur, in cacumine veluti iubam emittit, ex qua paruula veluti bipedes locustæ dependent, in quibus semen oblongum, superiori parte, exiguis capillis hirsutum, ac glumis inuolutum, conditur. Radicibus nititur copiosis, à quibus plurimis dissipatur culmis. Loca amat rigua; vere sata, sub finem æstatis maturescit: à Grecis βρώμη ἢ βρόμη dicitur, Germanis **habern**, Brabantis **hauere** Gallis auoine. Est verò ἡ βρώμη cognomento τῶα, ex frugum vitij, de qua infra. Iam ἡ auena quedam est,
cuius

cuius semen nudum nullis glumis implicatur, aliàs vulgari auenæ per omnia similis: nudam auenam quis nuncupauerit. Avena autem, vt Galenus ait, iumentorum est alimentum, non hominum: nisi vtique aliquando extrema fame, ad panes ex ea conficiendos compellantur. Panis qui ex ea fit est insuauis, non tamen aluum aut sistit aut proritat, sed, quod ad illud saltem pertinet, medium locum obtinet. Vt medicamentum verò, similem hordeo vim habet. nam cataplasmatibus modo imposita desiccatur, & mediocriter ac sine morfu digerit: temperiem autem habet paulò frigidiorē; nonnihil etiam astrictiōnis obtinet, vt ad ventris profluvia iuuat. Pulte huius, Dioscoride auctore, aluus sistitur, & prodest eius in sorbitione tussientibus succus. Auenæ farinam, in aceto coctam, tollere nauos Plinius præterea tradit.

IN frumentaceorū numero fegopyrum quoq; esse videtur, subinde enim cogente necessitate, panis ex eo, aut cum eo conficitur: habet id culmos rotundos, leues, striatos, rubicundos: in plures alas diuisos: folia hederæ molliora minoraq; senyde proxima: flores paruos, candidos, racemosos, semina sordido colore nigricantia, triangularia, simlacis nigra (malococissum veteres nominant) similia, sed paululum maiora: radicibus nititur paruis, ac fibrosis. Nasctur qualicumque solo, neque vllum quantumuis aridum, macrumq; respuit; gaudet imbribus; citò prouenit; celeriter maturescit. Seritur Martio aut Aprili, ac non rarò autumno, pabuli causa. Plerisque Germania locis & Brabantica Campania vulgare, Italia etiam non incognitum. Tridentina rura formentone, Foroiuliensia saracino, vt testis Matthi-

Pegopyron *longifolium* ✓
 Wall. Cat. Hort. Bot. Hort. Kew. 1828
 Bot. Beech. 1828
 Lam. 1822

Matthiolus, nominat: Germani superiores heydenkorn, inferiores bockweydt aut bueckenweydt/ que hirci aut fagi triticum sonant, Gracè τριζόπτρον aut φυζόπτρον, Latine fagotriticum dixeris: à seminis figura, quod faginam glandem, forma triquetra & colore sordido, quodammodo refert, licet quantitate multò minus. Apud veteres nullum nomen habet: nam ocymum quidem non est, siue illud Dioscoridis, siue alterum Varronis & Columella. Ocymum siquidem Dioscoridis, aut vt plerique ozimon, herba est odorata, quam nostra aetas basilicum nominat. Et Varronis ac aliorum rei rusticae Latinorum scriptorum ocymum, non alicuius herbae genus, sed pabuli nomen est, ex segetibus videlicet, ac leguminibus, veluti Varro lib. 11. cap. xxxi. de ocymo scribens, testatur. Id genus pabuli sunt, inquit, segetes virides secta antequam siliquas ferant. Item & Plinius lib. xviii. cap. xvi. Apud antiquos, ait, erat pabuli genus, quod Cato ocymum vocat, quo cie-

Ocymum.

Plinij locus emendatus.

bant (exemplaria pleraque minus bene, sistebant, habent) aluum bubus, id erat è pabulis, segete viridi dissecta antequam gelaret. Sura Manilius id aliter interpretatur, & tradit fabae modios decem, vicia duos, tantundem & erui- lia in iugero autumno misceri & seri solitos, melius & aue- na graca, cui nõ cadit semen admixta: hoc vocitatum ocymum, bonq; causa seri solitum, Varro appellatum à celeritate proueniendi ait. Ex quibus sanè euidentissimum est, fegopyron proprie ocymum non esse; sed frugem nouam, veteribus vel non cognitam, vel non vsitam, vel neglectam. Caterum fegopyron tritico quidem, secali ac hordeo minus nutrit, plus tamen quàm milium aut panicum. Pulmentaria ac placentae quae ex eius farina conficiuntur, facile concoquuntur, citò descendunt, alimentumq; corpori adferunt, exiguum quidem, non tamen malum aut vitiosum. Panis

qui ex eo aliquando, cogente annonæ penuria, coquitur, aut farinam eius admixtam habet, humidus est, citiusq̄, descēdit, ac flatulenti plus obtinet, quàm ex secale coctus. Herbam viridem priusquam semen maturuerit, boues iumentaq̄, pascuntur. Semine gallinaceum genus pastum citissimè pinguescit.

DE BONA SIVE FASELO MAIORE.

CAP. XXXII.

MAIOR bona culmo siue scapo exit quadrangulari, glabro, inani, nullis geniculis intersepto, longo & erecto, qui vbi quidem dense seritur, pedamentis aut adminiculis quibus sustentetur non eget: vbi verò seorsim, facile in terram collabitur; folia ex interuallis promit oblonga, ex pluribus vni costæ siue pediculo adnatis composita, quorum singularia subpinguia sunt, venosa, glabra, rotundis longiora: flores spicati sunt, forma oblongi, colore aut candidi lituris nigris conspicui, aut ex purpura nigrescētes: hos succedunt siliqua longa, crassa, carnosæ, inferiori parte tenuiores, interius quodam veluti candido tomento aut mollibus floccis lanosæ & hirsutæ, quæ ante maturitatem virent, post verò sicciore factæ, nigrae sunt ac duriuscule, veluti & genistæ siliqua, longiores tamen maioresq̄. In quibus fructus tres, quatuor, aut quinque, rarò plures, oblongi, lati, compressi, humani ferè vnguis similitudine, magni & semidrachmæ sæpenumerò pondo, vt plurimum candidi, subinde ex rubicundo colore purpurascētes, qui superiori sua parte oblongum nigrum veluti umbilicum habent. Putamen huius densum est, interior pars resiccata dura solidaq̄, in duas partes facile finditur, & ab vno latere germinationis principium euidens habet, veluti & ochri, pisa, ciceres,

Handwritten text:
Vicia faba L. a.
1850

F 2

ciceres, & plura alia legumina. Radices huius longa sunt, ac multis fibris firmantur. Seritur bona haec in agris ac hortis: floret Aprili ac Maio mensibus. & particulatim quidem ac diu: fructus Iunio ac Iulio ad maturitatem peruenit. Germani **boonen**; Galli **febues**, Itali **fauam**, quasi **fabam**, vulgarem appellationem sequuti, nominant. Hanc etenim veterum Graecorum $\kappa\acute{\upsilon}\alpha\mu\omicron\nu$ ac Latinorum **fabam** esse, non solum officina, sed omnes passim crediderunt: quae in re quantum à veritate absint, ea vel liquido ostendunt, quae de fabae forma & magnitudine, apud veteres sparsim reperiuntur, quae parum admodum aut omnino nihil, cum bona, praesertim eius fructu, conueniunt: nam fabae quidem fructus rotundus est, & paruus; bona verò longus, latus, & fabae comparatione magnus. Rotundam autem esse fabam, multorum rotundorum & fructuum & aliorum, ad eam collationes ostendunt. Theophrastus, terebinthi semen, magnitudine fabae esse scribit: similiter & loti rotundum fructum, quem Dioscorides pipere maiorem facit: tilia item fructum, & acinos vitis idae, (passulas corinthiacas nominant) quos hederae acinis similes etiam perhibet: taxi deniq; fructum, faba minorem affirmat. Dioscor. xyridis rotundum semen fabae simile asserit. Plinius Tithymali paralyi fructum, magnitudine fabae esse ait. Galenus lib. xi. de simplic. medicament. facul. oniscos; etiam $\kappa\upsilon\acute{\alpha}\mu\omicron\nu$ s, hoc est, fabas appellari refert, quod ubi sese in globum conuoluerint, esculentis fabis sunt persimiles: Libro verò de aliment. facultat. cap. de Aphace & vicia, horum seminum, inquit, figura non est rotunda, veluti fabarum. Cornelius Celsus, acrochordones thymos, exinyctidas rotunda & exigua tubercula fabis similia facit. Quae omnes similitudines & comparationes, non solum fabae rotunditatem, sed & paruanam eam esse, euidenter commonstrant. Omnia enim ipsis
compa-

comparata non solum rotunda, sed & exigua quoque sunt. Paruitatem porrò earum, præter illa, & hoc similiter confirmat, quod Dioscorides Aegyptiam fabam, vulgarem Græcorum magnitudine superare tradat : quæ tamen & ipsa parua est, bonaq; longè minor. Pendet enim Aegyptia faba, auctore Galeno, semiobolum tantum. bona verò semidrachmam (viti scripsimus) id est, obolos integros tres, sæpe complet. Idem ostendunt, quæ apud veteres nonnullis locis reperiuntur & alia, veluti apud Galenum & alios eius ætatis scriptores, huiuscemodi capituli alicuius titulus: Si calculus aut faba aut consimile quippiã in auditorium meatũ illapsum fuerit. Item quod Lucianus in ἐνυπνίῳ Mycillum adducat adijcientem gallo, quòd fabas sublegisset: ac in Icaromenippo formicam fingat fabæ tunicam apportãtem: & alia similia, passim occurrentia: sicuti & quod Aristoteles libro de animalium historia sexto, pullorum gallinaceorum oculos, decimo ab incubitu die, fabis maiores esse scribit, qui tamen in exclusis, non admodum magni sunt. Decimo iam die, inquit, pullus totus perspicuus est, & membra omnia patent: caput grandius toto corpore est: oculi capite grandiores hærent, quippe qui fabis maiores per id tempus emineant. Ex quibus omnibus evidentissimum manifestissimumq;, veras fabas rotundas ac paruas esse; bona verò fructum longè maiorem, & ea de causa, ab ijs differentem, Vt interim prætereamus, fabam substantiã habere, vti Galenus ait, raram & laxam: bonam verò resiccata cornu modo solidam; iam & fabam, eodem auctore, minus alere, quàm ciceres, bonam autem ciceribus gratiorem, ac alimentum corpori humano copiosius præstare: & si quæ alia sunt huiusmodi argumenta, quæ fabarũ & bonarum dissimilitudinem aliquo modo ostendunt. Bona igitur non faba, sed omnino alterius nominis legumen. Quum autem

apud veteres nullum aliud reperitur, quod bona similis esse queat, quàm faselus, bonam eandem cū faselo esse consequi videtur: quem Græcorum complurimi φασίλον, Dioscorides φασίλον, Simeon Sethij φαρούλον nominavit. Habet enim in primis bona, fructum dolichis forma similem, at maiorem, quæ maior est, cuiusmodi faseli esse dolichus innuit, diminutiua voce, à similitudine faseli, φατέολ. & nuncupatus. Iam & bona alta proceraq; est, qualem faselum esse Columella testatur lib. x.

Et grauis at triplici consurgit longa faselus.

Vulgarem item olim per Italiam fuisse faselum, ex libris Columella, Palladij, Vergilij notissimum est, sationis enim eius & tempus & modus in his docetur: bona verò hac ætate nihil familiarius. His accedit quod minoris bona fructus, sparti fruticis, siue spartij, lobum magnitudine, ac forma, & non raro colore, proximè referat: at spartij λοβούς ὡς περ φασίλους ἢ φασίλους, Dioscorides tradit, id est, lobos veluti phasiolos. Est autē spartum nō quæ genista appellatur, siue illa Italica dicta, aut alia quæuis, sed alia stirps, Hispania familiaris, genista quidem Italica virgarum multitudine ac tenuitate quadamtenus similis, nullis aut omnino paucissimis ac minimis foliolis, quæ non siliquas veluti genista, aut legumen aliquod, sed lobos paruos, hoc est, exigua vndequaque conclusa capitula, in rotunditate oblonga & subcandida fert, bonis minoribus magnitudine formaq; equalia, & candidis earum, colore quoque similia, in quibus semen vnum, aut alterum, conditur nigrū, aliquantulum compressum, aphaces, à nobis descripta, fructum satis referens. Est verò & aliud spartum, quod à Plinio lib. xix. cap. 11. describitur, herba spontè nascens, iuncusq; propriè aridi soli, Carthaginiensis Hispania montes operiens, ex qua strata rusticis, calciamina pastorūq; vestes, Plinij æta-

te, nunc

Spartum
frutex.

Spartum
herba.

te, nunc & corbes in quibus vna passa & ficus arida conduntur, nec non alia texuntur: stirps certè nec alteri sparto (quod ad differentiam huius spartum frutex appositè nominatur) multò minus genistæ similis. Sed vt & genistæ spartum, & sparti lobi siliquæ sint (vt non dubium est quosdam sentire) nostræ nihil adhuc sententiæ repugnans fuerit, quum & ipsius genistæ siliqua, bonæ siliquis similior sit, non modò quam dolichi, sed etiam quam pisi aut consimilis alterius leguminis: nullius enim siliqua nigra est, vt genistæ: quàm bonarum, quæ resiccata, veluti & genistæ, nigrae sunt. Neq; enim alio quam colore, genistæ siliqua phasiolorum similis esse potest, quum magnitudine ab his superetur, ac forma per omnia quoque non respondeat. Phasioli autem, quibus spartij lobi à Dioscoride similes perhibentur, ijdem sunt cum phaselis, à Galeno in lib. de aliment. facult. appellatis. Differentem etenim φασιόλον, à smilace hortensii, qui aliàs δόλιχον, Dioscorides facit, tertium autem similis nomenclaturæ legumen, nusquam descriptum reperitur, quam ob rationem, quadrisyllabus φασιόλον per ιωτα secūda syllaba, à trisyllabo φασιόν per ητα differre nequit. Duorum præterea bona est generum, candida videlicet & rubicunda, duplex quoque φασιόλον apud Simeonem Sethij: vnus candidus, rubens alter. φασιόλον autem nuncupat, quem alij φασιόν. Reperiuntur postremo in bona facultates eæ, quas φασιόν Dioscorides tribuit: nam recens bona nondumq; matura esicata, & inflationem parit, & tam egrè difficulterq; concoquitur, vt sæpe vnà cum excrementis alui, non permutata descendat, aluum quoq; commouet ac non rarò cit, quæ Dioscorides phasiolo tribuit. Phasioli, inquit, inflant, flatus mouent, egrè concoquuntur, virides cibo aluum emolliunt, ad vomitiones autem idonei. Quæ omnia pariter ac simul, tam manifestè innuunt, ostendunt

dunt atque demonstrant, bonam Germanicè dictam, veterum Græcorum & Latinorum φασηλον, ac Dioscoridis φασιολον esse, vt dubitandi nullus locus superesse videatur: nihil enim de phaselo alicubi occurrit, quod non cum bona conueniat. Est autem bona, siue faselus, quod ad facultates eius attinet, in alimentorum numero nō postremo loco, arida vt cætera legumina, decocta & in cibis assumpta: nam recens quidem, inflat, & flatus, veluti mox scripsimus, gignit. At resiccata & arida, probèq; deinde cocta, minus aut parum admodum flatulenta est, corpori alimentum mediocre, & illud mediocriter confert: descendit autem cum putaminibus quidem, nec omnino facile, nec omnino tardè; absq; his autē aluum constringit, & potentius quidem, quæ rubra est. Farina bonarum, cataplasmatibus præsertim resiccantibus, deficiente fabarum eius loco, hac ætate admiscetur, & non inutiliter quidem. Sicuti enim temperies eius parum à medio recessit, ita ad multa utilis est. Talia siquidem medicamenta, auctore Galeno, multis alijs miscentur, ceu materia quadam. Abstergendi autem facultatem fabacea farina, bonarum non habet. Galenus lib. i. de aliment. facult. Phaselus, ait, medium quodammodo locum obtinet inter ea quæ succum bonum & prauum generant: inter concoctu facilia & difficilia: tardè & celeriter transeuntia: flatulenta & flatus expertia: parum & multum nutrientia. Nullam enim effectricem habet qualitatem instar quorundam, quæ acres, aut austeros, aut acerbos, aut salsos, aut amaros, aut dulces habent sapes.

DE BONA SIVE FASELO MINORI.

CAP. XXXIII.

MINOR bona caule, folijs, floribus, ac siliquis, maiori similis est, singulis tamen minoribus, & folijs pluribus multoq;

Vicia faba L.

F 5

multòq; crebrioribus, ex quorum exortu, flores in singulis paruis pediculis, vt plurimū seni, spicatum digesti prodeunt, quos totidem ferè succedunt siliquæ, torosiores minoresq; quàm alterius: fructus quoque minor est, verum non omnino latus neque compressus, sed teretis quodammodo figura, ac in rotunditate oblongus, colore aliàs subalbicans aut subflauus, aliàs niger, qui & umbilicū superiori parte paruum ac nigrum habet. Putamen huius duriusculum quoq; est, interior autem medulla minus densa aut dura, sed rarior & laxior. Fœcundum admodum legumen, quod maiorem bonam non solum multitudine foliorum, sed & florū, siliquarumq; numero superat. Seritur in agris, & frequentius apud Zelandos, equorum iumentorumq; pabulo. Medium quoddam genus est, inter maiorem, ac syluestrem rotundam bonam: maioribus siquidem, minor & rotundior, syluestribus verò maior ac longior. Brabanti vnà cū Flandris, Hollandis, Zelandis, ac alijs finitimis, vulgò **peerts boonen** hoc est, bonam equinam, & **cleyu boonen** id est, paruas bonas, appellant; plerique etiam **zeusche boonen** siue Zelandicas bonas. Est vero hæc bona, & phaselus siue phasiolus quidam, & potissimum ille quem Dioscorides videtur solum nouisse; ille certè, cum cuius fructu sparti lobum comparauit, qui huic fructui, & forma, & magnitudine tam similis est, vt sublato eo cui stirpi adhaeret, ac adnascitur pediculo, nihil aliud, quàm huiuscemodi parua bona, primo aspectu videatur. Ceterum facultate ac temperamento, hæc bona non admodum dissimilis maiori est, non tamen, tam hominum cibo, quàm equorum sanguine seruit ac utilis est. In cataplasmatibus farina huius idem quod maioris potest.

DE SYLVESTRIS BONA SIVE FASELO.

CAP. XXXIII.

SYLVESTRIS siue nigra bona, caule quoque est angulari, inani, nullis geniculis intersepto, & quidem vbi sua spontis est, vt fertur, breuiori ac erecto, in hortis autem nostræ inferioris Germania, longiori, ac nisi adminiculis fulciatur, caduco: folijs quoque bonæ similibus, sed in clauiculas desinentibus, quibus propè assistentia apprehendit, ac complectitur. Flos bonarum forma, colore ex purpura, niger siue puniceus: siliqua consimiles, per maturitatem quoq; nigrescentes, ac interiore sui parte albos mollesq; floccos continentes. In quibus semina, tria, quatuor, aut quinq; rotunda, eruilia forma & magnitudine, subinde paulò maiora, colore nigra, paruum candidum umbilicum habentia: quorum septem, octo, aut subinde nouem semidrachmam pendunt. Substantia horum seminum rarior est, ac minus dura solidaque, quam bonarum maiorum: dum autem manduntur, satorem veluti quendam in ore ingratum excitant. In Narbonensi Gallia ac Aquitania plerisque locis sua sponte exit: apud Belgas rarum est legumen, neq; alibi quam vbi satum est, prouenit. Siccitatibus hinc gaudet: imbribus ac humido celi statu offenditur, ac eruginosum efficitur, maxime cū in flore est: paucis à satione diebus exit, citòq; attollitur. Nostri **wilde boonkens** & **swerte boonkens**, hoc est, syluestrem & nigram bonam appellant, à similitudine videlicet & caulis, & foliorum & siliquarum cū bona. Græcorum **κύαρον**, & Latinorum fabam forsitan quis dixerit. Quæ enim de faba sparsim apud Theophrastum aut alios veteres reperiuntur, multa cum hac bona conueniunt, vt ex his, quæ sequenti capite de faba collegimus, satis manifestum est. An autem propter hanc similitudinem, pro vera faba haberi debeat, considerandum relinquimus.

Porro

Porro vsum bona hac nigra nullum apud nos habet, cum, ut diximus, rara sit, & in paucorum hortis, quos varietas & studium herbarum delectat, tantum seratur.

DE FABA, EX THEOPHRASTO
& alijs. CAP. XXXV.

FABA inter legumina sola potissimum, inquit Theophrastus, caule constat erecto, ac, ut Plinius tradit, unico, eoq; geniculato (alias ἀζωνάτω δῆ, hoc est, absque geniculis) & inani, quamobrem calamus appellatus est: folijs exit rotundis, multis: floret diutissime, diebus quadraginta, & particulatim quidem, alio atque alio flore subinde prodeunte: fructus parvus, rotundus, & numerosus, (inuentus est enim, teste Plinio, scapus centum fabis onustus) siliquæ adheret, germinationis principium evidens ostendit: putamen eius crassum: interior substantia rara laxaq;: in colore & sapore differentiam obtinet, candidior autem dulcior: est & nigra quedam. Nam apud Galenum lib. x. de medicamentis secundum loca, Asclepiadis pharmaco admiscetur, ἄλευρον ἰρρυμένον τοῦ μέλαν, hoc est, nigra fabæ lomentum siue farina. Radice nititur faba parva, non numerosa: solum amat leue, terramq; solutam. Columella tamen faba, ait, pinguis locus vel stercoreatus destinatur; & si veruacitum erit, in valle situm, quod à superiore parte succum accipit. Aquas fluentes his magis prodesse quam caelestes affirmat Theophrastus. Solum in quo sata est latificat, stercoreis vice, ideoq; circa Macedoniam & Thessaliam cum florere incipit, vertunt arua; Plinius. Ac Columella, sunt qui putent, inquit, in aruis hanc vice stercoreis fungi, quod ego sic interpretor, non sationibus eius pinguescere humum, sed minus hanc quam cetera semina vim terræ consumere.

Nasci-

Nascitur & sua sponte plerisque in locis, sicuti in Septentrionalis Oceani insulis, quas ob id fabarias Romani appellarunt. Item in Mauritania sylvestris passim, sed prædura & quæ percoqui non possit. Seri debet ante hyemem, mature imbecillitatis suæ causa, quo serenis diebus radices concipiat, quibus valenter frigori & tempestatibus hyemis possit resistere: si enim quum sata fuerit, imber plus æquo successerit, prouentu omnino difficilis redditur. Vergilius per ver eam seri iubet, Circūpadanae Italiae ritu, sed maior pars malunt fabalia mature sationis, quàm trimestrem fructum eius. Floret vere ortu Vergiliarum: apicula procedens fabam florere indicat, faba quæ florescens eam euocat. Solstitio autem metitur. Prodest fabæ imber cum floret, tunc enim præcipuè madefieri cupit, sed posteaquàm defloruerit, parū omnino aquæ desiderat, imber quæ ei tunc nocet. Sentit faba inter legumina ἐπισίθην, hoc est, rubiginē magis: tum quia folia vndique multa gerit, tum quia dense obseritur, tum etiam quia humorem maximè ad se trahit, suæ raritudinis causa, adde quia fructum terræ proximum gerit: putrescunt enim inferiora potissimum, quoniam minus perflantur. Fabam autem hanc Græcè κιάμων ἑλληνικὸν appellant, hoc est, fabam Græcam: item & πύρον, vnde πύρονία Atheniensium festa, Apollini sacra, quibus πύροι: id est, fabæ & legumina coquebantur, à quibus rursus mensis, quo hæc celebra bantur, πύρονία nuncupatus est, qui ferè cum Octobri conuenit. Nominantur porro κιάμοι, etiam testiculi, quod sint, τοῦ κίειν αἰτίοι, hoc est, pariendi auctores, vel εἰς τὸ κίειν δέμοι, quod est, ferendo utero valentes. Ab his κιάμοις abstinendum Pythagoram præcepisse pleriq; interpretantur, ac rei venereæ vsum, hoc symbolo, eum detestatum aiunt, non autem esculentarum fabarum. Farina fabarum lomentum, inquit Plinius, appellatur, Græcè ἑσχυμῶ

aut ἐπιγυμῶ, faba fresca aut fracta nominatur, & ἐπέγυμνον ἄλσυρον, faba fresca farina. Flatulentus autem cibus (inquit Galenus lib. De aliment. facult.) faba est, etiam si cocta diutissime fuerit, ac quouis modo parata. Habent verò substantiam non densam nec grauem, sed fungosam ac leuem: quæ vim quandam habet detergendi. Apparet enim perspicuè, ipsarum farina sordes à cute detergere: ob quam sanè facultatem ventrem non cunctanter permeat. Quum autem fabarum puls sit flatulenta, multò adhuc magis erunt flatulenta, si quis integris ipsis coctis utatur. Si tamen frixa fuerint, flatum quidem deponunt, sed concoctu sunt difficiliore, tardèq; prætereunt, & crassi succi alimentum corpori exhibent. Quod si virides priusquam matura sint atque exsiccata, edantur, idem eis accidet, quod fructibus omnibus, quos ante perfectam maturitatem mandimus, humidius scilicet alimentum corpori præbebunt: obq; id excrementosius, non in intestinis modo, sed in toto etiam habitu: merito igitur fabæ eiusmodi minus quidem nutriunt, sed promptius deijciuntur. In lib. verò de simplic. medicament. facult. faba, ait, in utroque medijs temperamenti proximè est in exsiccando & refrigerando. Caro eius paulum quoq; abstergentis facultatis continet, sicuti putamen nonnihil adstringentis: idcirco medicorum nonnulli totam fabam cum oxycrato decoctam, dysentericis, cæliacis, ac vomentibus exhibuerunt. Excreationibus ex pectore & pulmone idonea est: foris imposita desiccatur innoxie in podagricis: easæpenumerò vsi sumus ex aqua cocta, & ita adipi suillo admixta: ad neruorum tum contusiones, tum vulnerationes farinam eius cum oxymelite imposuimus; ad eos quos ex ictu phlegmone occupauerat, cum polenta: sed & testium, & vberum aptum est cataplasma. Nam hæ partes quum inflammatione tenentur, moderatè refrigerari amant, maximè

quando

quando vbera ex lacte in ipsis concreto inflammationē patiuntur. Quin lac quoque ab eo cataplasmate extinguitur, sicuti puerorum pubes farina fabacea illita, plurimo tempore glabra permanet. Furunculos (addit præterea Dioscorides) sugillata parotidasq; cum fenigraci farina, & melle, lomentum eius discutit: cum rosa autem, thure, & oui candido oculorum procidentias, staphylomata & œdomata reprimat: subactum vino suffusionibus & ictibus oculorum medetur. Manducata sine cortice faba, ad sistendas fluxiones fronti imponitur: decocta in vino, testium inflammationem sanat: puerorū pubi ex ea cataplasma impositum, ipsos diu impuberes conseruat: albos quoque abstergit. At cortices fabarum, capillis euulsis impositi, graciles & vt nō nutriantur eos conseruat: cum polenta scisso alumine, & vetere oleo impositi, strumas discutient: decoctum illorum lanas inficit. Faba dempto cortice in duas illas partes diuisa, ex quibus natura coaluit, sanguinis fluxiones ab hirudinibus natas, imposita supprimit, si dimidia apponatur.

DE ÆGYPTIA FABA, EX THEOPHRASTO & alijs. CAP. XXXVI.

ÆGYPTIA faba, folia habet ampla, petasi similitudine, super aquas eminentia; caulem lignosissimum, quatuor cubitorum, (Dioscorides cubitalem tradit) digiti crassitudine, calamo molli, & nō geniculato similem, qui rimas intrinsecus habet, tendentes per totum, lilij modo: flos duplo maior, quàm papaueris, colore roseus, qui vbi defloruerit, caput profert fauo orbiculato vesparum simile, in cuius singulis cellulis, singula fabæ continētur, paululum & bullantis, vt Dioscorides, ampulle modo supereminentes, multitudine, vt plurimum, triginta, quæ resiccata nigrescunt, & vulgares

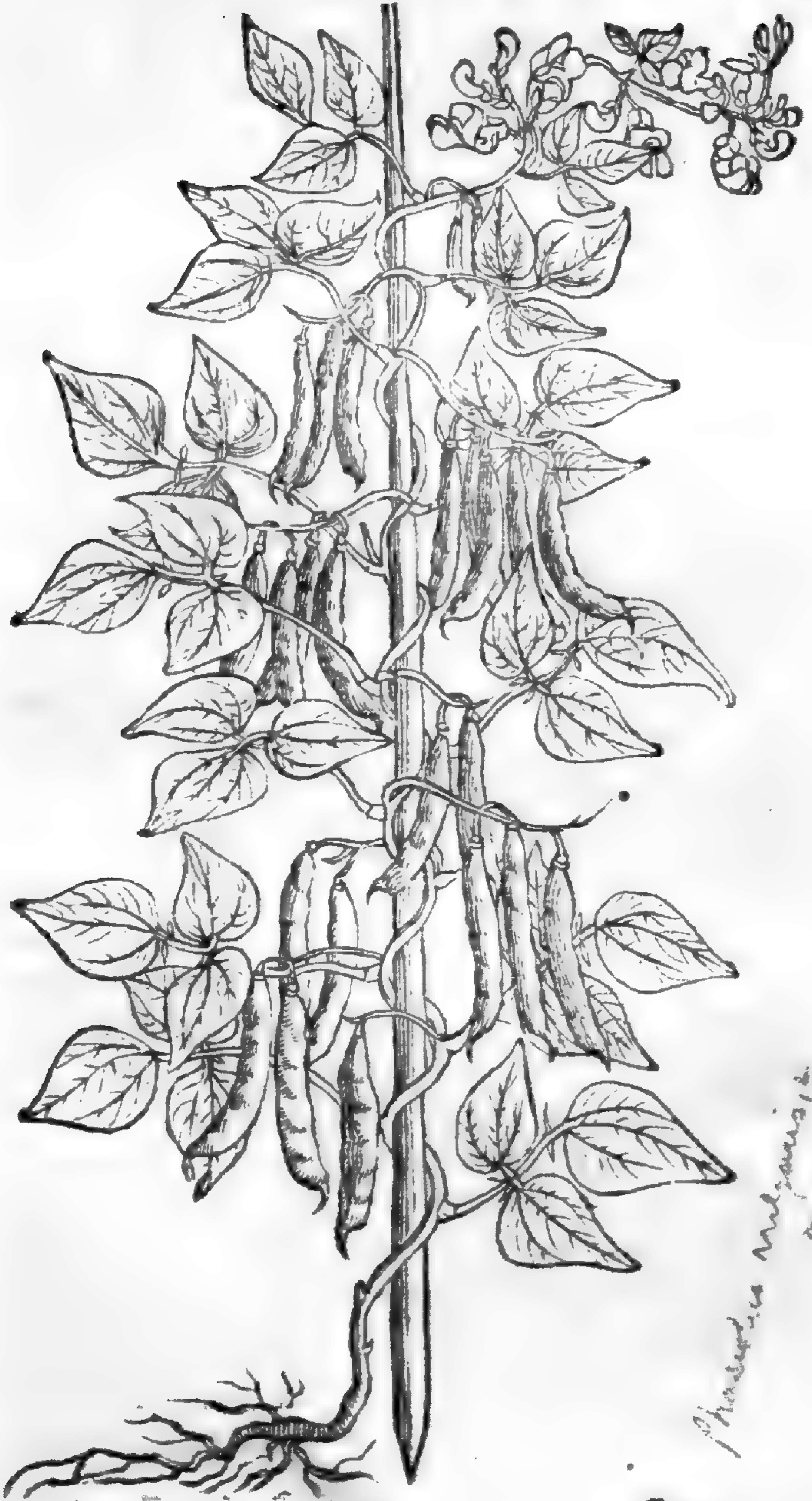

vulgares Græcorum fabas magnitudine superant. In his amarum quoddam est, ex quo fit, inquit Theophrastus, ἡ πικρία. Radix crassissima harundine plenior, spinosa, rimas similiter ac caulis habet. nascitur faba hæc in Aegypto, vel sua sponte plurima, in paludibus ac stagnis. Seritur & in limo paleis admixtis; vt descendat, intorruptaq; maneat, sicq; fabeta, siue Græcè κυάμονας, faciunt. Si autem semel apprehenderit, perpetuò manet: radix enim valida est, nec harundinum radicibus dissimilis; ceterum spinas ferens. In Syria etiam & Cilicia lacubus reperitur, sed tractus ipsi nõ plenè conficiunt. Et circa Toranam agri Chalcidici quodam in lacu exit, magnitudine mediocri, vbi & percoquitur & perficitur, & in plenũ fructificat. Fabam hanc Græci κυάμον αἰγύπτιον, id est, fabam Aegyptiam appellant, nonnulli etiam κυάμον πορτικόν, vt Dioscorides refert. Fructum, inquit Galenus, incolæ κίδη κὲ κισώριον nominant. Item κισώριον, auctore Dioscoride; quasi scriniolum, aut arculam, quoniam seratur ipsa humenti glebæ mandata, & ita in aquam demissa. Radici κολοκασίνη nomen est, quæ & cruda & elixa & assa manditur, eoq; cibo qui paludes incolunt, vtuntur. Ceterum Aegyptia faba, vt Galenus lib. i. De aliment. faculta. tradit, sicuti Græcorum magnitudine longe superat, ita & naturam habet humidiores, magisq; excrementitiam. Adstringendi facultatem obtinet, Dioscorides ait, & stomacho utilis est: dyssentericis, cæliacisq; prodest, insparsa, polenta vice, farina: datur quoque in pulte. At cortices in vino mulso decocti, si terni inde cyathi bibantur, magis efficaces sunt. Facit ad aurium dolores, quod in earũ medio viride spectatur, gustu amarũ, si tritũ & cum rosaceo coctum instilletur. Cornelius Celsus Aegyptie fabæ amarum cum rosis contritum, oculorum cum dolore inflammationibus adhibet.

DOLICHVS caules profert tenues, longos, ramosos, perticis ac vicinis fruticibus sese circumuoluentes: folia per intervalla hederæ foliis maiora, asperioraq; tria vni pediculo herentia: flores ex omnibus alis erumpunt numerosi, candidi, lutei, pallidi aut rubentes eruilia similes, siliqua deorsum pendent, longæ, rotundis latiores, extrema parte in paruum veluti unguiculum desinentes, in quibus continentur semina septem, octo, aut nouem, oblonga, in latitudinem compressa, paruis renibus, ac maioribus vulgaribus bonis siue faselis similia, sed minora, colore luteo, nigro, rubente, aut vario, sæpenumerò etiam candido, qui & reliquis paulo longiores sunt, & renum formam pressius referunt. Radices subsunt multæ, longæ ac duræ. Facile ac citò dolichus assurgit, ac in longitudinem maximam excrescit, longis pedamentis prope affixis, aut iuxta topiarias ac perticales scenas satus, quas ijs sese circumuoluens adumbrat: aliàs humi procumbit, tardè germinat, difficulter fructificat, vitiosus ac æruginosus, vt Theophrastus ait, redditur. Seritur vere, fructus sub finem æstatis maturescit. Hippocrates, Diocles, Theophrastus & plerique alij, δόλιχον appellant; nonnulli à siliquarum magnitudine λόβον ac λόβιον, Latine siliquam: à Dioscoride σμίλαξ κηραία nominatur, quod smilacis similitudine conscendat, & vicina adminicula aut frutices apprehendat. Ab alijs φασέολοι dicitur voce diminutiua à φασίλω, cui fructum, vt diximus, similem, sed minorem gignit. Neque enim, vt quidam existimant, φάσηλα ac φασέολοι idem sunt legumen diuersis nominibus appellatum, sed fructus diuersi ac differentes, veluti Galenus lib. i. de aliment. facult. satis ostendit, vbi de utroque agit. Nam primum quidem, de phaselis & oebriis, deinde

Phaseolus vulgaris
D. C. Don. *plumb.* 1713

deinde postea, alijs interpositis de dolicho, qui & phaseolus, disputat: & licet videatur addubitare, quale legumen sit à Theophrasto dolichus appellatus, tamen dolichum colligit ac resoluit, fructum esse in Italia quidem hortensis plantæ, in Caria verò, in agris nascentis, qui formam habeat lathyrus longiorē, ac vulgò sua ætate faseolus nominabatur. Huic accedit Paulus Aegineta, de phaseolo & phaseolo, quem dolichum nominant, vt diuersis, eodem cap. tractans, libr. videlicet primo cap. LXXIX. Iam & faseolus, Italia quidem ac Roma vulgare olim fuit legumen, dolichus verò peregrinum. Nam sationis faseoli, Columella & Palladius rei rusticæ scriptores meminere, & vilem eum Vergilius appellat: Georg. primo.

Si verò vitiam seres vilemque faseolum.

De satione verò dolichi nemo Latinorum scripsit, vtpote qui in Italia rarus fuerit, atque in hortis tantum satus, veluti Galenus innuit, eum subinde plantam hortensem nominans, ac in Caria, vt diximus, seri referens: & similiter Dios. σμίλακα κηπάριον, id est, simulacem hortensem eum nuncupans, quòd videlicet in hortis seratur. Qui etiam seorsim, separato ac alio capite hanc perstringens, aliam ac differentem eam esse à faseolo, quem phasiolum nuncupat, euidenter commonstrat. Quas ob rationes dubium esse non potest, faseolum trium syllabarum, à faseolo quadrisyllabo diuersum esse, nõ minus quam cicer, cicercula, & cicera differunt, quæ tamen nomenclaturis affinia sunt: ac à veritate recessisse eos, qui vnum legumen diuersimodè appellatū esse existimant. At dolichus, vt Hippocrates tradit, magis pisis per aluum secedunt, minus inflant, & probè alunt, & non minus quam pisa, auctore Diocle, nutriunt: præterea flatu similiter carent, quòd verò ad suauitatem ac deiectionem pertinet, vincuntur. Siliqua, vti Dioscorides ait, cum semi-

nibus

nibus cocta oleris loco, veluti asparagus estur; urinam cit, & tumultuosa somnia facit: Quod tamen postremum, perperam à nonnullis adiectum existimatur, ac ex capite De similace leui, huc, ab imperitis, translatum.

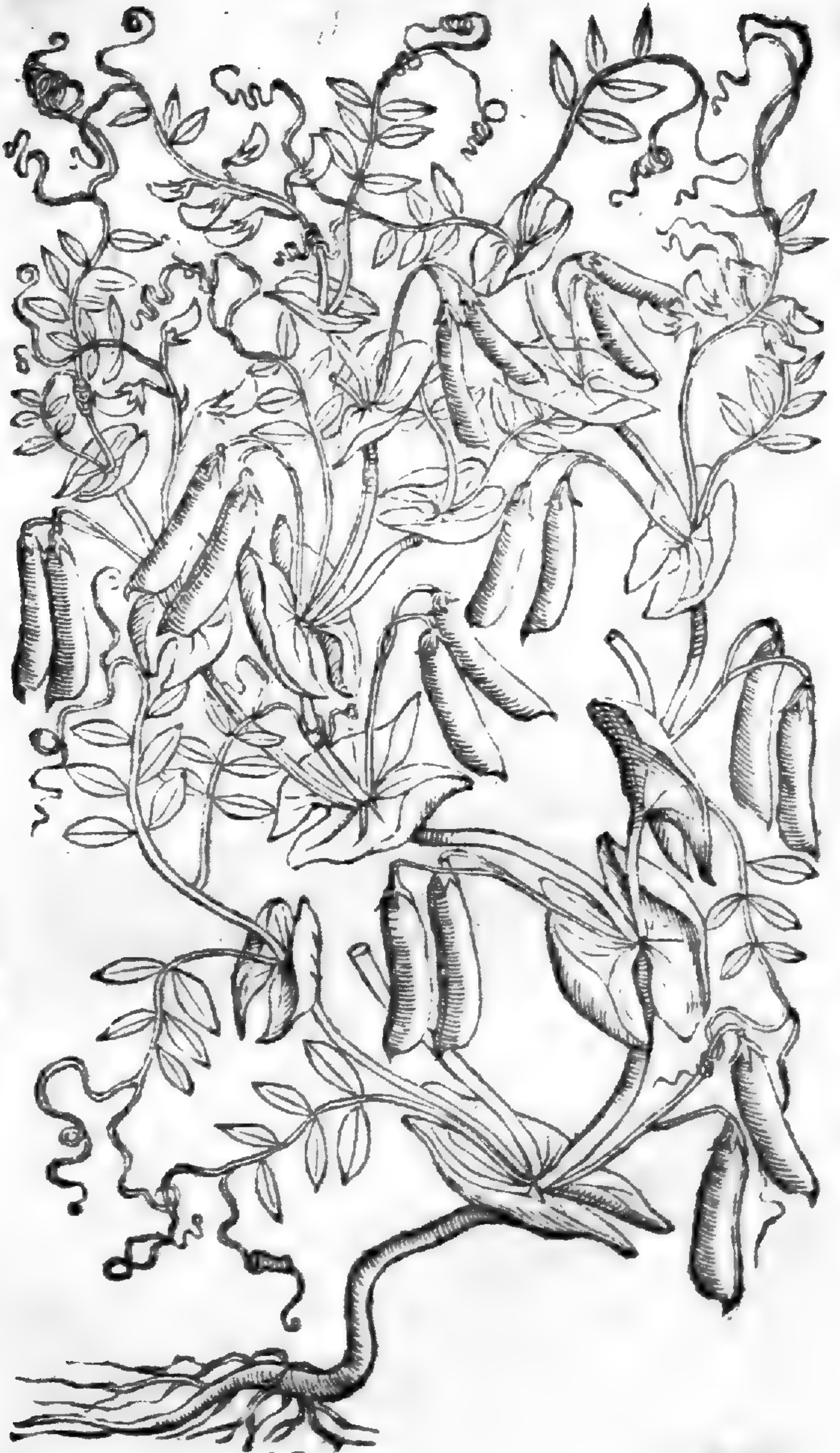
Dioscoridis
locus suspen-
ditur.

EST & alius dolichus, minor, breuior, siliquis minoribus, cuius flores & fructus candidi sunt, forma dolichis similes, sed multò minores. Sunt hi fortè fasioli illi quos Alexander Trallianus lib. VII. φασιόλους μικρούς, & lib. XI. phasiolos Alexandrinos nominat, si modo non per fasiolum paruum, dolichus veniat intelligendus, quod verosimillimū videtur. Dolichus enim, vt diximus, fasiolo minor est.

DE PISO MAIORI. CAP. XXXVIII.

PISUM quod maius vulgò dicitur, caules habet longos, fistulosos, fragiles, ex candore virescentes, ramosos, humi sparsos, nisi propè appositis adminiculis sustineantur: folium frequens, amplum, & longum, ex multis rotundis leuibus ac candidis, vni costæ adnatis, & ex aduerso sitis, compositum, extrema parte in clauiculas, ac capreolos desinit, quibus iuxta assistētibus adminiculis sese implicat. Flos candidus, circa umbilicum purpuream notam habet: siliquæ longæ sunt, teretes cylindri figura, in quibus grana continentur, ochris, id est, minoribus pisis, maiora, quæ resiccata angulosa sunt, inæqualesq; angulos habent: colore aliàs candido, aliàs sordido: radices subsunt parvæ. In Germania ac Belgio, subinde in hortis seritur: serendum autem vere, sicuti & legumina alia, cum quibus etiam æstate perficitur. Cæli statu calido feliciter prouenit: frigoribus, præsertim quando floret, facile offenditur. Nostri vulgò *Boonsehe erwitten* & *groote erwitten* aut *stock erwitten* appellant, ac Latine pisum Romanum aut maius. Theo-

Pisum sativum, L.
1866, 2, 66

phrastus & alij veteres, Græcè πῖσον, Latinè pisum nominarunt. Plerique etiam λέκυτον, sed parū propriè, nuncupant. lechyton siquidem non peculiare aliquod legumen aut frugis genus, sed pulmentarium ex leguminum farinis, vti Galenus lib. de Euchymia & Cacoehymia testatur: ἔτυον ἔτυον. appello, inquit, pulticulam quæ ex decorticatis & fressis leguminibus fit, λέκυτον verò ex molitorum farina, in aqua, λέκυθον. cum aliquo pingui decocta. Pisum autem, veluti Hippocrates tradit, minus fabis inflat, per aluum autem magis secedit. Galenus, pisa cum fabis tota substātia quandam habent, inquit, similitudinem, eodemq; cum fabis modo sumuntur. His duabus tamen rebus ab eis discrepant, tum quod non aequè ac fabæ sunt flatulenta, tum etiam quòd detergendi facultatem non habent: ideoq; segnius quàm illæ per aluum secedunt.

DE PISO MINORI, SIVE OCHRO
AUT ERVILIA. CAP. XXXIX.

PISUM minus, siue vt Græci ὄχρῳ, caule inani, folijs capreolis siliquisq; maiori piso simile est, singulis tamen minoribus: flores habet vt plurimum candidos, aliquando tamen, ex purpura obscuros; siliquas quoque cylindri figura rotundas ac longas, in quibus semina nascuntur octo, novem, aut decem rotunda pisis minora, colore vt plurimum luteo, subinde virenti. In hortis & agris prouenit; & quod quidem in hortis, maius est, ac nisi prope affixis adminiculis ac pedamentis sustentetur, exiguum fructum eumq; serius reddit. Quod verò in agris seritur, amplum vagumq; humi spargitur, ac absque vllis quibus incumbat aut fulciatur adiutorijs fructum perficit, vberiore tamen loco aprico, & cali statu calido siccoq;: nam vliginosus parum proficit,

& veluti pisum frigoribus quoque citò offenditur . Seritur
 autem vere, Iulio mense ad maturitatem peruenit. Germa-
 ni *erweyssen* / nostri *erwiten* / Galli *des pois*, appellāt.
 Græci *ὄχρον*, à luteo videlicet ochrea colore ; quem interior
 fructus medulla refert; Plinius & alij Latini auctores *erui-*
liam; recentiores ac officina, passim *pisum*, & *pisum minus*
 nominant: propter eam nempe, quam cum *piso*, & *caulis*,
 & *foliorū*, & *siliquarum* similitudinem gerit, licet tamen
 fructus rotundus, & non angulosus sit, quale, Plinio teste,
pisum est . Facultate autem, & viribus *pisum* istud *faseo*
 simile est, nullam effectricem qualitatem insignem habet,
 & medium quodammodo locum obtinet inter ea, quæ boni
 ac pravi sunt succi: multum ac parum nutriunt: facile ac
 difficulter concoquuntur: tardè & citò descendunt, flatu-
 lenta sunt ac flatus expertia; veluti Galenus lib. de aliment.
 facult. de his, & *faseis* scriptum reliquit.

Dr. H. B. S. 522

DE ERVILIA SIVE OCHRO SYL-
VESTRI. CAP. XL.

SYLVESTRIS ervilia, caules promit angulosos, lathyri quodammodo similes, sed latiores, infirmos atq; humi procumbentes, ex quibus per intervalla folia exoriuntur, longa, lata, in capreolos desinentia, & inferius quidem singularia, altius verò in plura parva foliola diuisa. Flores candidi sunt; siliquæ lathyri similes, minores, in quibus rotunda semina ervilijs minora ac duriora, sapore subinde subamara: radix, vt aliorum leguminum, fibrosa est. Caules foliaq; pisum, ochrum, ac lathyrum colore referunt. Rarum quidem & peregrinum legumen, quodq; à studiosis herbarum stirpiumq; tantum, ac rarò quidem in hortis seritur. Erviliam, siue Ochron sylvestrem appellauimus, alio destituti nomine, propter eam, quam fructus cum ervilia similitudinem habet.

DE LATHYRO SIVE CICERCVLA.

CAP. XLI.

LATHYRVS caules habet complures angulosos, vtrunque in membranofam latitudinem extensos, vagos, humi procumbentes: folia è caulium geniculis exeunt glabra, angusta, in mucronem desinentia, bina vni insistentia pediculo, inter quæ medius hæret capreolus, intortus, quo adminicula propè assistētia, ac proprios etiã cauiculos apprehendit: flores candidi sunt. Siliquæ ervilia siliquis minores non cylindræ, sed latæ atque compressæ, colore similes, fructus in his gignuntur angulosi, floris candidi, intus lutei, sapore ervilia: radix tenuis & fibrosa. Rarū Belgio legumen, quodq; in hortis tantum colitur, & eorum quidem,

quidem, quos varietas stirpium delectat : vnà cum alijs leguminibus & seritur, & colligitur. Græci λάδουρον, Latini cicerculam nominant. Substantiam ochris & faselis assimillem, vt Galenus scribit, habet, crassiorem tamen: obq; eam ipsam causam plus aliquantò quàm illa nutriunt.

DE ARACO, SIVE CICERA.

CAP. XLII.

SIMILIS lathyro aracus est, caule enim folijsq; eum omnino refert, flores habet ex rubra purpura in puniceum inclinantes; siliquas paulo minores: atque in his grana angulosa quoq; & lathyris similia, sed minora durioraq; minusq; compressa, colore obsoleta, nigroq; proxima. Rarum & hoc etiam legumen, quod neq; ab alijs quàm rei herbaria studiosis seritur. Galenus lib. de aliment. facult. ἀρακον appellari scribit, & posteriorem nominis syllabam, per κ, in Aristophanis Holcadibus, notatam iuueniri, ad differetiam videlicet alterius arachi, per χ, qui cerealium frugum vitium est, Latini ciceram nominant, quod videlicet cicercula similitudinem habeat, atque solo potissimum colore ab eo disteat. Cicera, inquit Columella, sapore nihil à cicercula differt, colore tantum discernitur: nam est obsoletior & nigro prior. Item, Palladius in Martio, nunc cicera seritur, quæ distat à cicercula solo colore, quo sordet & nigrior est. Usus omnis araci, & facultas, inquit Galenus, lathyri facultati est assimilis, nisi quod araci sint duriores, minusq; facile elixantur: quæ causa etiam est, cur cicerculis concoctu sint difficiliores. Est porro & alius aracus, flore fructuq; candidis, ceterum magnitudine, & forma seminis, reliquisq; omnibus, priori similis, quem non aracum, sed lathyrum minorem esse, fortè quis dixerit.

DE LATHYRO SYLVESTRI.

CAP. XLIII.

CUM lathyro & araco, similitudinem magnam, sylvestre quoddam legumen habet, quod plerisque Germaniæ ac Brabantia locis, sua sponte exit. Caules id promit, folia, capreolosq; lathyri longiores maioresq;, flores araci colore, siliquas deinde paruas, & angustas, in quibus semina parua, rotunda, duraq; continentur, cracca, siue aracho rotundo similia. Radix huius magna, crassa, dura, lignosa, ac diuturna, singulis regerminat annis. Læto pinguiq; agro, circa eorundem margines, prope sepes, dumos ac senticeta enascitur, quæ capreolis suis apprehendens conscendit ac superat. Sylvestrem lathyrum, aliud eius nomen ignorantes, nuncupauimus, neque enim, vt plerique aliquando perperam crediderunt, eruum est. Eruum enim non viuiradice constat, sed veluti alia legumina, singulis annis seritur, & fruticosum, siue vt Theophrastus ait, πλαγίον καυλον est, sponteq; sua assurgit, istud autem inualidum, & ἐπιγειόν καυλον, per terram spargitur, nisi prope nascentibus fulciatur.

DE MOCHO, SIVE CICERE

SATIVO. CAP. XLIIII.

LEGUMEN quod ab Italis mochus siue mocho appellatur, caulem habet duriusculum, non quidem erectum, nec tamen procumbentem, sed in latus vergentem, πλαγίον καυλον siquidem (vt huiusmodi legumina Theophrastus nominat) est : folia lentis similitudine ex paruulis & angustis compluribus, vni pediculo, siue costa aut ῥάχι vtrunque adnatis, & sibi inuicem oppositis, componuntur. Flores exigui sunt, subcandidi, post quos parua, oblonga, torosa, à seminibus intercepta, siliqua sequuntur, in quibus terna quaternæue

Ervum erodan
Dodd. pers

ternâue semina, plurima quidem parte rotunda, sed vno eminente angulo, arietinis ciceribus quodammodo similia, sed multo, atque ipsis etiam eruilijs minorâ, gustui non insuauia, sed eruilia haud multum absimilia. Radicibus firmatur tenuibus. Nascitur Hispania & Italia compluribus locis: In Germania ac Belgio non nisi in hortis, & à paucis seritur. Dioscorides legumen istud ἐρέβινθον ὕμερον, id est, satium cicer appellat. Theophrastus cicer magnitudine ab arietino differens ὀροβίειον nominat, ab orobi videlicet aliqua similitudine. Plinius verò, Columbinum ac Venereum: Ciceris differentia, inquit, plures sunt, magnitudine, figura, colore, sapore. Est enim arietino capiti simile, vnde ita appellatur, candidum & nigrum: est & columbinū, quod alij venereum vocant, candidum & rotundum, leue; arietino minus, quod religio peruigilijs adhibet. Deinde mox: dulcissimum, quod eruo similimum. Officinis legumen istud incognitum est, Itali mocho, vti scripsimus, Hispani yeruo & yeruos, quasi eruum appellant, non, vt verosimile videtur, antiqua nuncupatione, sed à quibusdam medicis aut pharmacopœis recens introducta: nam mochum hunc, multi ex recentioribus ὄροβον siue eruum esse existimant. Sed hi nostra quidem opinione & aliorum rectè iudicantium sententia, à veritate nō parum recesserunt. Mocho siquidem folia non habet angusta, verum lentis modo alata, nisi singularia, ex quibus totius folij compositio est: ad qua foliorum angustia nō videtur referenda. Nulla præterea gustabilis qualitas euidenter amara, aut ingrata ei inest: vnde & cum eruo nequaquam conuenire potest. Eruum enim σερόφυλλον, siue angustifolium est, & vt Galenus ait, gustu insuauissimum, ac prauis succi, & ab eo quidem homines abstinent, boues verò, in aqua dulcoratum pascuntur. Porro cicer satium aluo, Dioscorides ait, idoneum

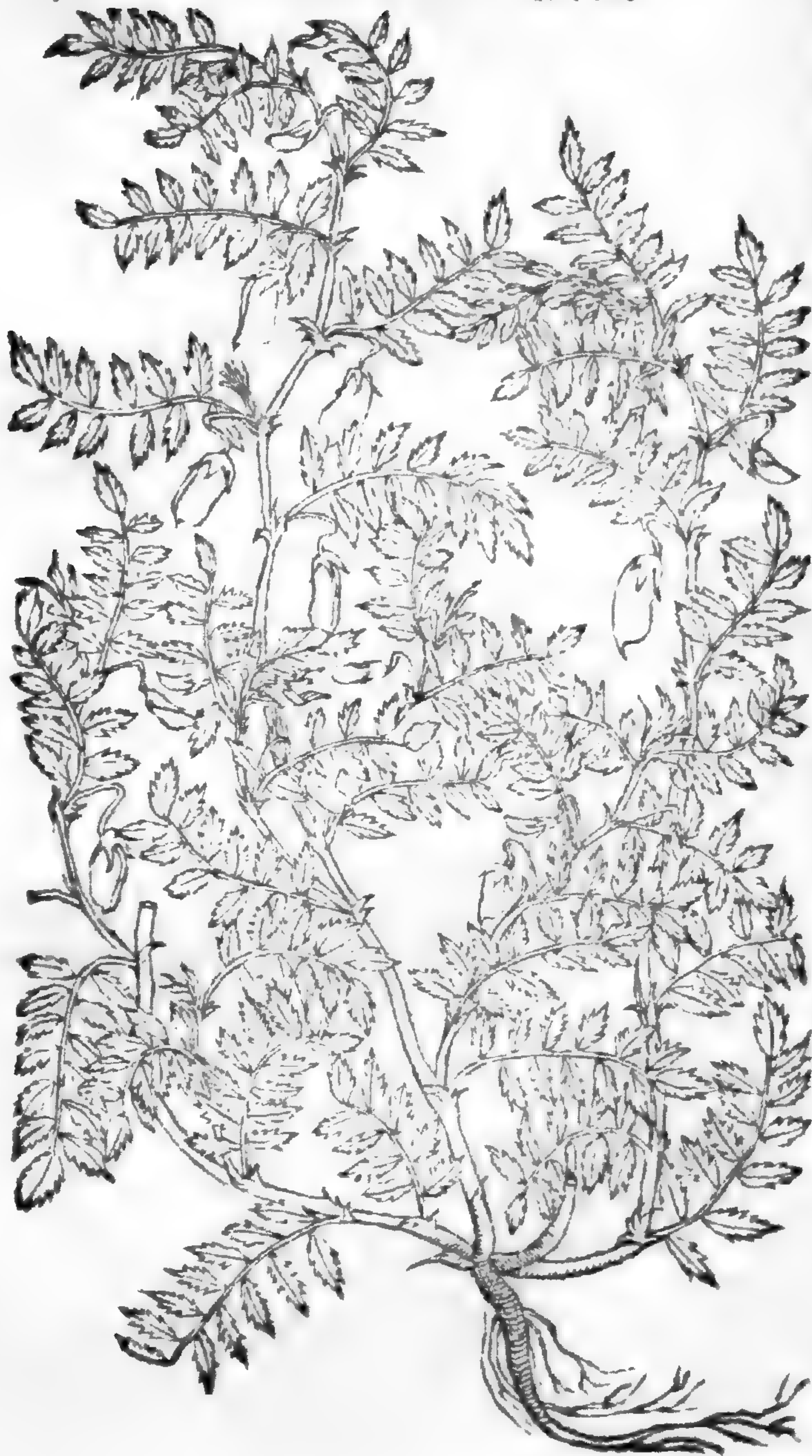
neum est : vrinam cit : inflationem parit : colorem bonum facit : menses ac fetus pellit : lac auget . Cum eruo decoctum imponitur ad testium inflammationes & myrmecias : ad scabiem : vlceris capitis manantia : impetigenes , λειχῆνας vocant : carcinomata , & vlcera quæ cacoëthe dicuntur , cum melle & hordeo prodest .

DE CICERE ARIETINO.

CAP. XLV.

ARIETINUM cicer, caules profert tenues, lignosos, ramosos, modicè hirsutos, in latus declinantes: folia ex pluribus vni pediculo siue πᾶχι vtrunque adnatis, & sibi inuicem appositis congesta, quorum singularia parua sunt, lata ac in ambitu crenata, teucryj folijs minora: flores parui sunt, colore aut candidi, aut ex purpura rubescentes, quibus succedunt singule parue, breuesq; siliquæ, vtricolorum modo ac veluti à flatu distentæ, in quibus duo, aut ad summum tria, clauduntur semina, angulosa, turbinata, vnoq; acuto angulo prædita, arietino capiti non admodum dissimilia, colore aut candida, aut ex subrubente purpura nigra, quæ germinationis principium haud obscurum ostendunt. Radice nititur gracili, candida, longaq; vt enim Theophrastus ait, radicem inter legumina altissimam cicer agit. In Italia, Hispania, & Gallia, passim in agris seritur: perutilis eiq; familiaris est salsilago. Natura enim eius, vt Theophrastus tradit, est cum salsilagine nasci, ideoq; solum vrit, & non nisi madefactum pridie, Plinio auctore, seri debet. Grecis ἐπέλιον & κρίον, Latinis cicer arietinum dicitur, & colore quidem ex purpura subnigrum, cicer nigrum, officinis rubrum cicer: alterum verò candidum, siue album appellatur. Cicer autem edalium est, Galenus lib. de aliment.

Cicercari arietinum, L.
Ded. herb. 525

facult. scribit, non minus quàm faba flatulentum, sed valentius nutrit quàm illa. Ad Venerem autem incitat: creditumq; est, semen quoque generare, vnde quidam equis admissarijs ipsum exhibent. Inest præterea ciceribus, facultas abstergēdi maior, quàm fabis: adeò vt quidam ex ipsis calculos in renibus constantes manifestè comminuant, nigra autem sunt ea & exigua, arietinaq; ipsa nūcupant. Satius autem est, succum ipsorum in aqua coctorum bibere. Dioscorides, arietinum vtrumque, inquit, vrinas cit, dato cum rore marino, hydropicis aut regio morbo laborantibus eorum decocto. Lædunt autem ea exulceratam vesicam & renes.

DE SYLVESTRI CICERE, EX
Dioscoride, CAP. XLVI.

SYLVESTRE cicer, folijs satiuo simile est, odore æcri, sed semine discrepat: idem quod satiuum præstat. Galenus agreste cicer ad omnia, efficacius satiuo, ait, & eo tum calidius, tum siccus, quanto & acrius & amarior.

DE LENTE. CAP. XLVII.

LENS tenuibus exit cauliculis, duriusculis ac obliquis foliolis, ab vtraque, medijs pediculi parte, multis & angustis, vicia similibus, sed angustioribus et minoribus: flores exigui sunt, colore purpurascentes: siliqua parua late, semina in his, tria, aut quatuor, parua, rotunda, plana, compressaq;: radicibus firmatur paruis. Solum amat tenue, caliq; temperiem siccam. Grecis φακὸς ἢ φακὴ, Latinis lens & lentacula, Germanis linsen/ Gallis lentille, Italis lenticchia nominatur. Tenent autem lentes, vt Galenus ait, medium caliditatis & frigiditatis, desiccant tamen secundo

ordine, corticem habent adstringentem, & quæ ipsorum est veluti caro, crassi est succi, ac terrei, austeram qualitatem habens exiguam, cuius cortex multa est particeps. Succus porro in ipsis est, adstringenti contrarius. Quocirca si quis in aqua ipsas coxerit, & deinde aquam sale & garo, aut cum ipsis oleo condiens sumpserit, potus is aluum deijcit. At si ex biscoctis lentibus, lens apparatus, facultatem habet succo contrariam, ut quæ ventris fluxus siccat, stomachum, intestina, & totum denique ventrem corroboret. Quam ob rem celiacis, & dysentericis; cibus est accommodus. Lens verò decorticata, ut illam adstringendi vehementiam, & ea quæ ipsam consequuntur, amittit, ita magis nutrit, quam quæ cortice spoliata non est; succum crassum prauumque gignit: tardeque comedit; non tamen alui fluxus desiccatur, uti ea cui cortex non est ademptus. Iure igitur, qui largius hoc edulio vtuntur, elephantiasin, & caneros incurrunt. Siquidem crassa siccaque cibaria, succo melancholico generando sunt idonea. Quare ijs duntaxat, quibus aquea in carnibus est κακῆξία, lens in cibo utiliter præbetur: aridis verò & squalentibus admodum damnosè. Eandem ob causam visum integrum & inculpatum hebetat, ipsum immoderatè exsiccans: ei verò, qui contrario modo se habet, confert. Ad menstruas autem purgationes non est accommoda: crassum enim & tardissimum sanguinem reddit: at muliebri profluvio est utilissima. Somnia tumultuosa (ut Dioscorides præter hæc scribit) excitat, capiti, nervis & pulmone inutilis. Contra alui fluxiones, melius suo fungitur officio, addito cum aceto, intybo, aut portulaca, aut beta nigra, aut mirty baccis, aut putamine punici, aut resis aridis, aut mespilis, aut sorbis, aut pyris Thebanis, aut malis cotoneis, aut cichorio, aut arnoglossis, aut gallis integris, quæ post decoctionem abijciuntur, aut rhoë, quæ obsonijs insparguntur: ve-

rùm acetum cum eò diligenter percoqui debet, aliàs aluum conturbat. Contra subuersionem stomachi, triginta grana lentis decorticata, deuorari proderit: decocta cum polenta, & illita podagras lenit: sinus cum melle glutinat: crustas rumpit: vlcera purgat: decocta in aceto duritias & strumas discutit: cum cotoneo malo aut meliloto medetur inflammationibus oculorum, sedisq; addito rosaceo, verùm in maioribus sedis inflammationibus & magnis sinibus, cum putamine mali punici, ac siccis rosis adiecto melle decoquitur: & similiter ad nomas gangrenicas, adiecta maris aqua: Pustulis item & herpetibus, ac erysipelatis, pernionibusq;, vt dictum est. Contra mammas verò in quibus lac in grumos coit, & que lactis nimiam redundantiam non ferunt, cocta in aqua maris, & imposita auxiliatur.

DE ERVO, EX THEOPHRASTO
& alijs. CAP. XLVIII.

ERVVM ex leguminibus est, quorum in latus caulis tendit, vt Theophrastus ait, siue, vt Dioscorides, frutex, paruus est, tenuis, angustis folijs: floris eius productio diuturnissima est, veluti ciceris. *αρεμάρια*, id est, exigua semina, in siliquis cylindraccis se inuicem contingunt, arachis, Galeno teste, maiora, ethiopidis verò, dorycni, ac lythospermi similia, lathyridis autem, auctore Dioscoride, minora, sapore insuauissima: que sapore & colore differentiam obtinent, & dulciora quidem, ac minus medicamentosa candida sunt, ijs, que ad flauitiem, siue *τὸς τὰ ξανθὸν*, aut ad ochrea colorem accedunt. Latatur solo, ait Columella, macro; maturè ac serò seritur, sed si vere seratur, facile gratumq; exit, non graue veluti autumnò satum. Seritur inter brassicas, contra papiliones. Græci ὄροβον nominant,

officina Germaniæ orobi nomen retinuerunt, rem autem ignorantes, pro eo viciam perperam substituerunt. Neotericorum pleriq;, eruum esse existimant, quod ab Italis mocho nominatur, verum quàm parum cum eruo conueniat, cum ex capite de mocho siue cicere satiuo, tum ex presenti erui descriptione, facile animaduerti potest. Eruo similius videtur, syluestre quoddam legumen, quod subsequenti capite, pro eruo syluestri ac catanance descriptum est, quàm nec ipsum verum aut legitimũ sit. Nam *σενόφυλλον* quidem est, ac *πλαγιάκφυλλον*, siliquasq; habet cylindraceas, & forma modoq; loquendi Dioscoridis, oportunissimè *δαμνισκόν* ipsum quis dixerit, nullis enim pedamentis, aut propè assistentibus adminiculis eget, sponteq; sua erigitur, & in altum assurgit: cuiusmodi stirpes, Dioscoridem *δάμνον* ñ *δαμνισκόν* aliquando appellare, *πολυόναντον* abundè ostendit, quod ipse *δάμνον* facit, non alia de causa, quàm quod ab humo sursum sponte sua assurgat. Sed quum semen proferat aracho non maius, & durum, colore nigrum, sapore non amarum, non ingratum, pro vero eruo haberi non potest, nisi fortè & nigrum quoddam eruum sit, quod in his inferioris, ac maritimæ Germaniæ regiones translatum, insuauitatem suam deponat, quod verisimile non est. Ceterum ab eruo, vt Galenus lib. i. de aliment. facultat. tradit, homines prorsus abstinent, est enim insuauissimum & prauissimi succi; boues verò tum in Asia, tum apud alias plerasque gentes in aqua dulcoratum pascuntur. In magna tamen fame, quemadmodum Hippocrates quoque scripsit, necessitate cœcti ad ipsum nonnunquam accedunt. Nos verò ad eundem modum, quo lupinos preparantes, orobis cum melle vtimur, ceu medicamentis crassos thoracis ac pulmonis humores expurgantibus. Porro inter orobos, albi minus sunt medicamentosi ijs, qui ad flauitiem aut ochreæ colorem accedunt.

δαμνισκοί.

dunt. Qui verò cocti bis fuerint, & in aqua identidem dulcorati, insuauitatem quidem deponunt, sed vnà cum ea abstergendi etiam & incidendi facultatem, vt sola in eo relinquatur terrestris substantia, quæ alimentum sit: quod citra insignem amarorem, desiccandi vim habet. In libris verò de simplic. medicament. facult. desiccatur, ait, orobus excessu secundo intenso, calefacit verò primo: porrò quatenus amaritudinis est particeps, eatenus incidit, extergit, obstructiones expedit. ceterum si sumatur copiosè, sanguinem per vrinas euocat. Dioscorides, capitis, inquit, eruum grauitatem efficit: aluum esu turbat, & sanguinem per vrinam extrahit: elixo tamen boues saginantur appposito. Fit è seminibus farina, quam ὀρόεινον ἄλευρον, id est, formam eruinam nominant, ad medendi vsus conueniens. Paranda eius ratio hæc est: Vberiora grana candidaq; deliguntur, permiscēdoq; aqua resperguntur, & donec sufficienter cōbiberint, sinuntur, postea torrentur, vsque dū cortex disrumpatur, deinde mola trita, farinario cribro incernuntur, farinaq; reconditur. Hæc aluo utilis est: vrinam cit: meliorem colorem efficit: frequenter in cibo aut potu sanguinem cum torminibus per aluum, & vesicam ducit: vlcera cum melle purgat, lentigenes, item, ephelidas & maculas, quas σπίλους vocant, totumq; corpus emundat: nothas, σαλιρῶματα, & gangrenas serpere non patitur: mammarum durities emollit: vlcera fera, quæ θησιώδην vocant, carbunculos, fauosq; emarginat ac rumpit: cum vino subacta morsibus canum, hominum, viperarumq; illita medetur: vrinae difficultates, tormina, tenesmosq; ex aceto mitigat. Prodest etiam ijs, qui alimentum à cibo non sentiunt, frixa & ad nucis magnitudinem melle excepta sumptaq;. Decoctum eius fouendo, perniones & pruritus in toto corpore sanat.

ὀρόεινον
ἄλευρον.

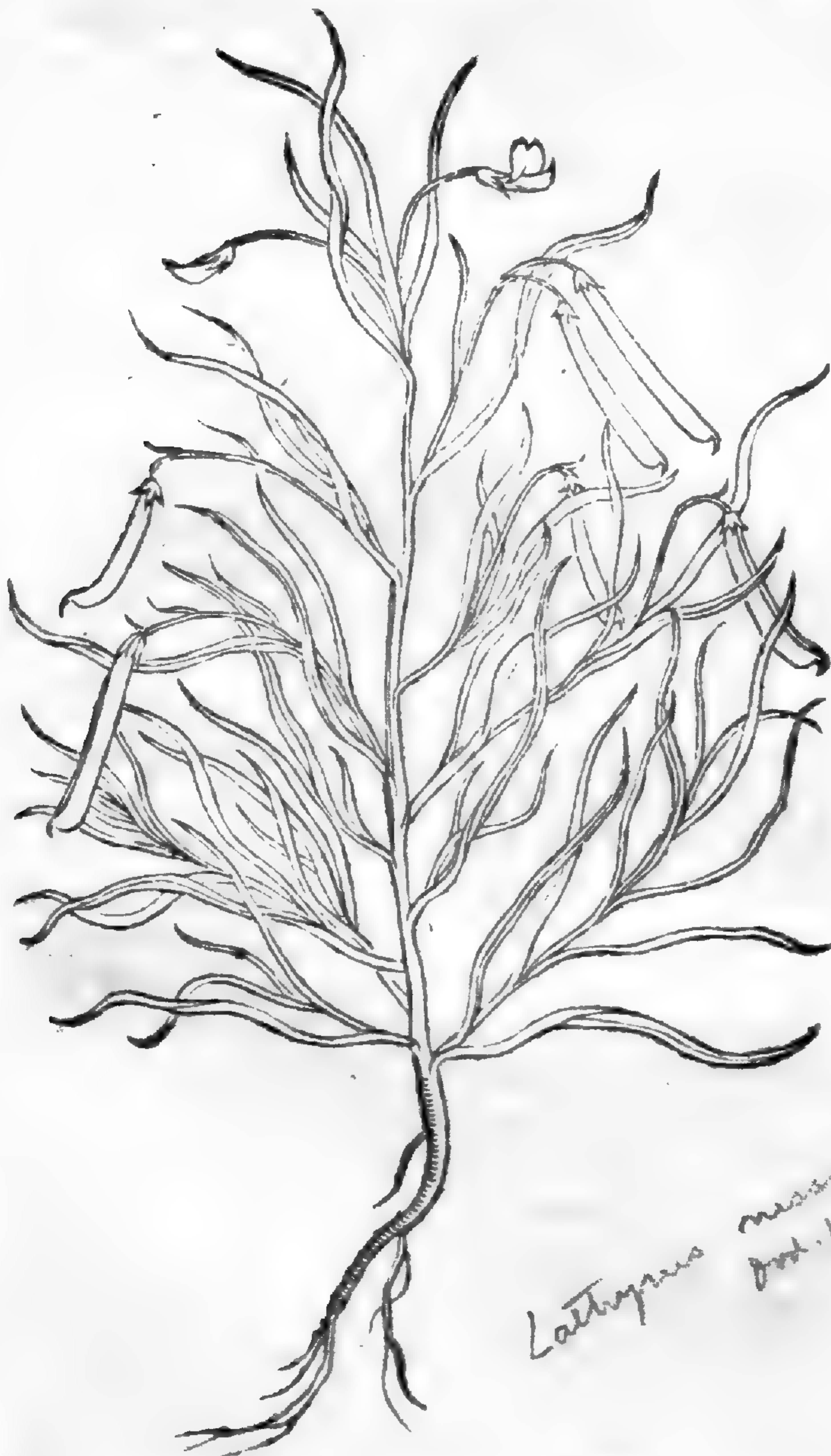
DE ERVO SYLVESTRI SIVE CATANANCE PRIMA. CAP. XLIX.

SYLVESTRE istud à nobis nuncupatum eruum, cauliculos profert pedales aut longiores, rotundos, erectos, nonnihil ad latus inclinantes, in exiguos quosdam ramusculos diuisos: folia tenuia, oblonga, angusta, graminis folijs multo & minora & angustiora: flores tenuibus pediculis, ex foliorum alarumque sinibus exortis haerent, parui luteoli, siliqua deinde suboriuntur paruula, forma oblonga, tereti & angusta, in quibus semina nouem aut decem vel plura, rotunda, dura, nigra, splendentia, arachis aut exiguis eruis similia, gustu non insuauia, Floret magna aestatis parte, exorientibus subinde nouis, prioribus marcessentibus flosculis, Nascitur sua sponte plerisque in aruis, & iuxta scrobes fossasque, reperitur etiam locis quibusdam non procul à mari, quod siliquas non rotundas, sed latiusculas progignere fertur. Herbarum studiosi subinde apud Belgas in hortis serunt. Sylvestre quoddam eruum videtur, cum descriptione enim eius, excepto solo semine, vt superiori capite diximus, conuenit. Videtur etiam Dioscoridis prima catanance, tamen si etiam semen non in capitulis, sed in siliquis ferat, κεφάλαιας etenim in quibus semen hanc catanancem ferre Diocorides scribit, non capitula, sed siliquas hoc loco interpretari debere, quod cum eo coniungitur, ostendit: nam catananchen κεφάλαιας veluti orobum habere, Dioscorides ait: at orobus non capitula gerit, sed siliquas. Verba autem Dioscoridis de priore catanance haec, in veteri exemplari, sunt: ἢ μὲν τις αὐτῆς ἔχει φύλλα μακρὰ, ὡς κορωνόπου &, ρίζαν λεπτήν, σχοινώδη, κεφαλὰς δὲ ὡς ὄρου &, ἢ ζ', ἐν αἷς καρπὸς ὅμοιος ὄρου: κάμπηται δὲ ξηραίνομεν & ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἰκτίνου ὄνουξιν ὀμοιοῦται νεκροῦ, id est, vna quidem

folia

Dioscoridis
locus expo-
situs.

Lathyrus maculatus
Det. Peck. 52. 9.

folia habet longa vt coronopus: radicem tenuem, iuncean, siliquas veluti eruum senas septenasue, in quibus semen eruo simile: Arescens in terram flectitur, & se contrahit ad speciem milui exanimati, Plinius catanancem Thessalam herbam, qualis sit, superuacuum scribi ait, quum sit eius vsus ad amatoria tantum, ad qua etiam sola cum hac tum altera à Dioscoride vtilis traditur. Vtranque, inquit, narant in amatoria expeti, Thessalicae mulieres his vti traduntur. At erui istius sylvestris nullus omnino est vsus.

DE LUPINO SATIVO.

CAP. I.

SATIVVS lupinus caule assurgit singulari, rotundo, intus concauo, firmo, qui absq; adminiculo rectus consistit, modicè lanuginosus est, & postquam primi emarcuerunt flores, tres alios ramulos, infra ipsorum spicam, producit, quorum singuli non rarò & alios quoque modo binos, aliàs tres eodem proferunt modo, praesertim si tempestiue lupinus satus, aestatem calidam diuturnamq; nactus fuerit. Folia ex quinque, sex aut septem foliolis coherentibus composita sunt, viticis similia: qua superiori parte virent, inferiori verò candida hirsutaq; sunt, & sub vesperam, solis occasum veluti praesentientia flaccida facta deorsum dependent. Flores in summo caulium, spicatum digesti candidi sunt, quos succedunt siliquae crassae, latae, bonae siliquis minores, durae, subflavae, foris tenuiter hirsutae, intus verò glabrae, in quibus semina quina, senae, plana, rotunda ac veluti compressa, foris alba, intus lutea, sapore amarissima, qua & germinationis principium haud obscurum, & qua parte siliquae adherent, concauitatem quandam, veluti exiguum umbilicū habent. Radice lupinus nititur singulari, tenui, lignosa, paucis

Lupinus albus
D. B. S. P.

paucis capillamentis fibrata . Poscit, inquit Theophrastus, solum arenosum ac vitiosum, cultis agrè prouenit, natura sua syluestris. Floret in Belgio, primum quidem, sub finem Maij, deinde Iunio, aut initio Iulij secundo, tertio verò Iulio aut Augusto mensibus, si anni tempestas calida siccaq; fuerit . Fructus duo priores saepe ad maturitatem perueniunt, tertius in inferiori Germania rarius . Graeci hoc legumen *Σέρμον ἡμερον*, Latini lupinum, & lupinum satiuum nominant, Germani feigbonen/ Itali lupino domestico, Hispani entramocos, Brabanti *Wyckboonen* & *lupinen*/ Galli lupins . Lupini semen *καλύχρισον*, hoc est, frequentis multiq; usus est, Galenus in lib. de aliment. facult. ait: elixus enim, deinde in aqua dulci maceratus, tantisper donec in ea omnem sibi ingenitam exuerit insuauitatem, ita demum manditur cū garo aut oxygaro, vel etiam sine his, sale mediocri conditus . Lupini dura & terrestris est substantia: quocirca ipse concoctus sit difficilis, siccumq; crassum gignat est necesse, ex quo non probe in venis confecto, crudus propriè appellatus succus acer uatur . Caterum quum inter parandum quicquid habuit amaritudinis deponat, τοῖς ἀποίοις, id est, qualitatis qua sensu deprehendatur expertibus, similis euadit, & ita preparatus, vt in lib. de medicament. simplic. ait, ex genere est emplasticorum . At ubi natua etiamdum manet amaritas, extergendi digerendiq; vim obtinet: interficit lumbricos, tū illitus, tum addito melle linctus, tum ex posca epotus . Quin & decoctum eius lumbricos eijcere potest: tum etiam foris identidem persusum vitilignes, achoras, exanthemata, psoras, gangrenas, vlcera maligna iuuat, partim extergēdo . partim citra mordacitatem digerendo siccandoq; . Expurgat iecur & lienem cum ruta & pipere suauitatis gratia, assumptū: elicit menses ac fatum, cum myrrha & melle impositum . Porro lupi-

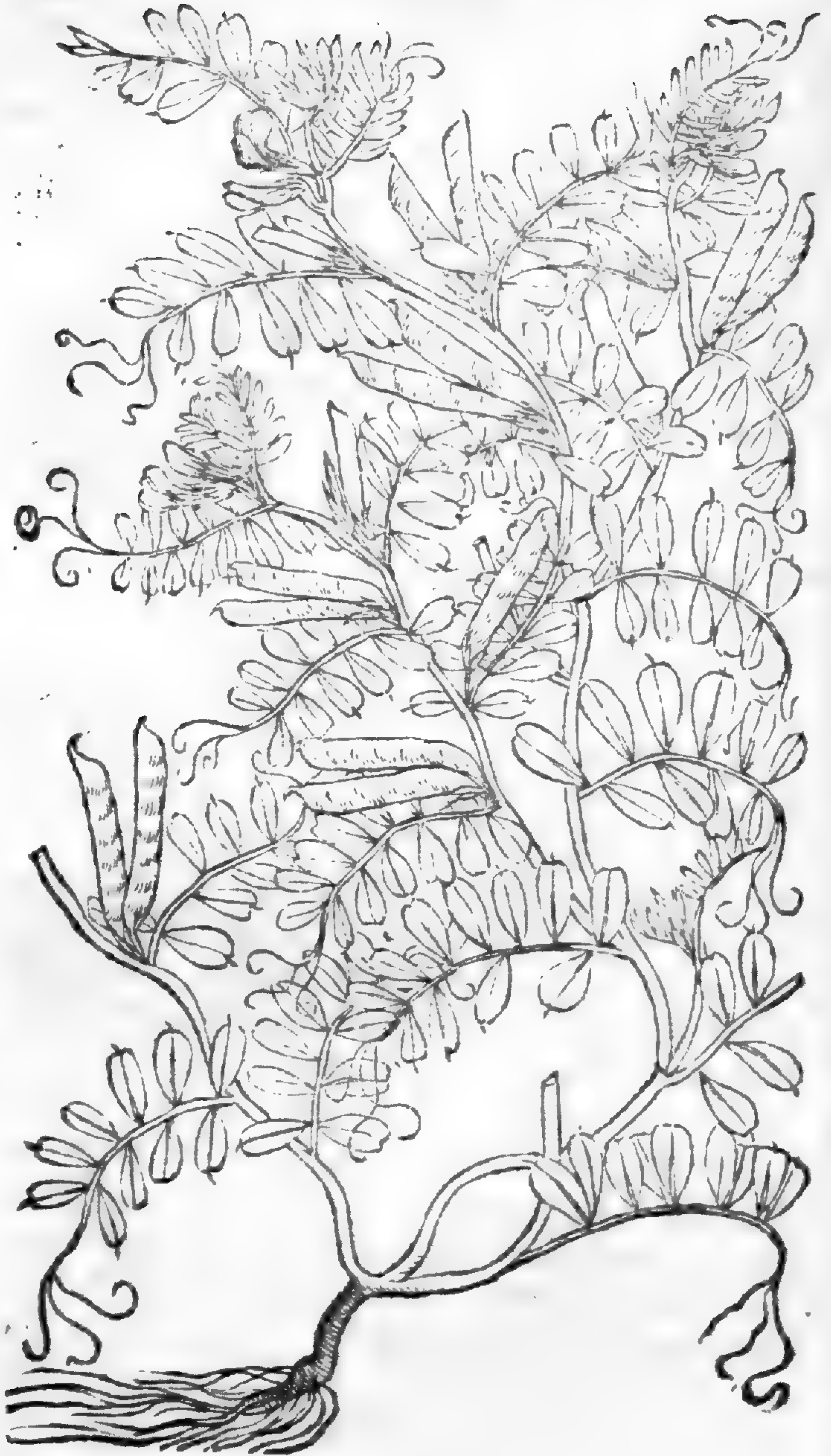
uorum farina, sine mordacitate digerit, nec enim liuida tantum, sed & chæradas & phymata curat; sed tunc in aceto aut oxymelite, aut posca coquatur oportet, idq; pro laborantium temperamento & affectus diuersitate, quod ex vsu est eligendo: digerit item & quæ liuida sunt, & quæcunq; modo diximus prestare posse decoctum, eadem omnia efficit & farina. Decocti pluuiali aqua lupini, Dioscorides præter hæc scribit, donec in cremorem lentescant, faciem abstergunt: medentur ouium scabiei, cum radice nigri chameleonis, si tepente decocto abluantur. Cit urinam radix cum aqua cocta & pota. Lupini ubi edulcati fuerint, triticum aceto, poti stomachi fastidium leniunt, & cibi appetentiam excitant.

DE LVPINO SYLVESTR I.

CAP. LI.

SYLVESTRIVM lupinorum duo triaue sunt genera, vnum florem profert luteum: alia purpureum. Luteus caule folijsq; satiuo similis est, vtrisque tamen minoribus ac breuioribus; flores habet pulchros, luteos, suaueolentes, in spicam congestos, violæ luteæ colore & quadamtenus odore: siliquas paruas, duras, aliquatenus hirsutas: semina parua, plana, rotunda, sapore amarissima, colore vario, sordida, satius multo minora: purpurei, caules longioresq; procerioresq; sunt quàm lutei, & in plures alas ramosq; diuisi: folia verò minora tenuioraq;: flores parui ac luteis minores, ex purpurea cerulei, aut subrubentes: fructus colore similiter vario, amari, & inter omnes minimi. Nascuntur syluestres lupini plerisque locis sua sponte, verum apud Brabantos non nisi sati proueniunt, florent eodẽ quo satiuu tempore. Amariore sunt, vt Galenus ait, & ad omnia valentiores, quàm satiuu, eiusdem genere cum ipsis facultatis.

Vicia sativa, L.
 Hook. & Arn. 571

VICIA caules habet tenues, quadrangulares, trium ferè pedum altitudine: folia longa in clauiculas desinentia, lentis similitudine, ex pluribus vni costa siue neruo adnatis composita, quorum singularia maiora, latiora, crassioraq; sunt, quàm lentis: flores bene siue faseolo similes, colore ex purpura nigros: siliquas latas, atque in singulis grana quina senaue non globosa, sed lenticula instar propemodum compressa, colore nigra, gustu insuauia. Seritur quocunque solo, cultu facillimo. Latinis vicia, à vinciendo, vt Varroni placet, dicitur, quòd item capreolos, inquit, habet vt vitis, quibus sursum versus serpit, ad scapum lupini, aliúmue calamum, ad quem vt hareat, eum solet vincire. Galenus in Asia Pergami Βίχιον, ab Atticis verò σάρανον aut κνέμον nominari ait. Germani wicken/ Brabanti vitsen/ Galli vesce nominant: officina pleraque perperam ὄρορον ac eruuum: multum enim eruuum à vicia differt. Theophrastus lib. VIII. aphaces, cuiusdam leguminis meminit, cuius siliquæ latæ, & fructus celeriter perit: hæc an cum vicia nostra conueniat, considerandum est. Porro viciam, cum ipsis siliquis atque integra planta rustici reponunt, vt brutis pecudibusq; sit pabulo. Per famem tamen noui, Galenus ait, qui hanc quoq; comederint, potissimum vere, quum etiamnum viret: quemadmodum fabas & ciceres esitare consueuerunt. Est autem non insuauis modo, sed concoctu etiam difficilis, aluumq; inhibet. Perspicuum ergo est, quòd quum natura sit huiusmodi, alimentum, quod ex ipsa distribuitur, habeat, haudquaquam boni succi, sed crassum & ad succum melancholicum gignendum idoneum.

Aphace legumen.

DE SESAMO, EX THEOPHRASTO,
Plinio, & alijs. CAP. LIII.

SESAMO caulis siue culmus est ferulaceus, altus, crassior multipliciorq̄, quàm milio. Seminis ferax & fecundum est, quod oleosum ac pingue & vasculis continetur; candidumq̄, vti Plinius: Theophrastus, genus eius quoddam candidum, inquit, radici singulari coheret. Viride sesamum nullum mandit animal, propter amaritudinem & grauitatem saporis: sed siccatus, acceptior euadit frutex eius, & suaue semen efficitur, ciboq̄, idoneum. Nascitur cum in Aegypto, tum in India. Ab Indis, Plinius ait, sesama venit, ex eo oleum conficiunt. Ex aestiuis sementibus est, & quae ante Vergiliarum exortum, Plinio auctore, seruntur. Columella tamen, sesama, scribit, ab æquinoctio autumnali serenda sunt, in Idus Octob. Putre solum, quod Campani pulum vocant, plerūque desiderant: non deterius tamen etiam pinguibus harenis, vel congestitia humo proueniunt. Sed hoc quidem semen Ciliciae Syriaeq̄, regionibus ipse vidi mense Iunio & Iulio conseri, & per autumnū quum permaturuerit tolli. Palladius in Septembri, nunc sesama, inquit, seritur, putri solo vel pinguibus harenis, vel terra congestitia. Quadraginta diebus à flore, Plinius ait, maturatur, magna tamen cali terraeq̄, differentia. Molestissimum terra sesamum, plurimū eam posse extenuare putatur; diuturnum est: optimè reponitur, quia pingue. Hanc frugem Graeci σήσαμον, Latini quoq; sesamum ac sisamum, nonnunquam foeminino genere, sesamam nominant: officinis Germania incognitum est. Semen eius, vt Galenus lib. de aliment. facult. ait, pingue est, ideoq̄, repositum celerrimè fit oleosum: quamobrem eos, qui ipso vescuntur, celeriter implet, stomachūq̄, subuertit, ac tardè cōcoquitur, pingueq̄, corpori praebet

bet alimentum. Liquet ergo quod ventriculi partibus vigorem ac robur addere nequit, quemadmodum nec aliud quoduis pingue. Est autem crassi succi, ideoque non properè peruadit. Ipso autem solo non admodum vescuntur, sed cum melle crudo, quas *συναμίδας* vocant effingentes. Panibus etiam inspergitur, temperamento est calidum, ob eamque causam sitim etiam excitat. In libris verò de facult. simplic. *sesamon* non parum in se continet, ait, viscosum & pingue, quare emplasticum est, & emolliens, ac modicè calidum. Eiusdem facultatis est, quod conficitur oleum, & herba quoque decoctum similem vim obtinet. Dioscorides: *Sesamum*, scribit, stomacho aduersatur: oris graueolentiam facit, quoties inter mandendum, commissuris dentium inhaesit: neruorum crassitiem impositum discutit: medetur aurium contusionibus, inflammationibus, ambustionibus, artuum doloribus & cerasta morsibus: capitis dolores, qui ab aestuatione oriuntur, ex rosaceo lenit: eadem efficit herba decocta in vino: praesertim autem inflammationibus doloribusque oculorum prodest. Ex ea fit oleum, quo Aegyptij vtuntur, quod auribus, Plinio teste, vtile est.

DE CAMELINA, SIVE THEOPHRASTI
Erysmo, & Myagrìo Dioscoridis.

CAP. LIIII.

CAMELINA *furculosa* est herba, caule recto, rotundo, in alas diuiso, duos aut tres pedes longo: folia oblonga, angusta, in acutum desinunt, singularibus rubiae folijs haud dissimilia: flores secundum cauliculos, exigui: semen orbiculatis vtriculis, lini vasculis propemodum similibus, sed compressioribus continetur, minutum fenograeco minus, pingue & oleosum. Plerisque Galliae locis, vt apud Suesiones, bene subactu

Myagrum adpressum, L.
Diet. Pharm. 532

subactis & stercoratis agris, ut Ruellius scriptum reliquit, seritur: seritur & in agro Leodiensi, apud Zelandos, & alijs Belgij locis: in Germania nõ nusquam sua sponte, exire fertur, atque vnà cum lino enasci, cuius vitium existimatur. Germani flachdottern & leyudottern nominant, Galli cameline, quo etiam nomine Belgis innotuit: officinae pleræque sesamum appellant, oleoq; huius pro sesamino vtuntur. Est autem camelina hæc, cereale illud erysimum, quod à Galeno lib. 1. de aliment. facult. ac à Theophrasto ἐρύσιμον appellatur, quodq; inter fruges vnà cum sesamo refertur. Siccum id, ut inquit Theophrastus, cibo idoneum est, quia quantum in eo amaritudinis difficultatisq;, solis opera percoctum excretumq; est. Viride verò à nullo animali tangi videtur, propter amaritudinem, & grauitatem saporis. Est tamen & aliud ἐρύσιμον, à Dioscoride lib. 11. descriptum, cuius lib. de simplic. medicament. facult. VI. Galenus meminit, ab hoc Theophrasti erysimo multũ differens: nam presentem frugem Dioscorides non ἐρύσιμον, sed μυάριον nominat, quod aliqui, inquit, μελάμπυρον vocant, à similitudine fortè foliorum, quam cum altero Theophrasti ac Galeni melampyro, à myagrion differente, habet. Plinius frugem sesamo similem Latinis irionem, Grecis ἐρύσιμον, Gallis velarum appellari, lib. XXIII. cap. XXV. scribit. Libro autem XVIII. cap. X. inter irionem & ἐρύσιμον distinctionem facit, huic (scilicet sesamo) simile, ait, in Asia Græciaq; ἐρύσιμον, idemq; erat, nisi pinguius esset, quod apud nos vocant irionem. Porro quemadmodum, Galenus inquit, milio panicum, ad simile quidem quodammodo est, verum vnde quaque deterius: ad eundem modum & sesamo erysimum, corporis substantia quodam pacto est affine: sed in cibo est insuauius, corporiq; alimentum parcius exhibet, prædictoq; omnino est deterius. Temperamento autem, ca-

lidum quoque vti sesamum est, sitimq; etiam excitat. Seminis oleosa pinguitudine corporis asperitates lauigari atq; expoliri, Dioscorides ait, creditur. Ulceribus oris herbam succo suo mederi: oleo pauperes in epulis, diuites in lucernis vti, Ruellius auctor est.

DE LINO. CAP. LV.

TENVIBVS ac rotundis culmis siue virgis linum assurgit, folia ei oblonga, angusta, acuminata: flores in summis virgis speciosi, colore cerulei, quos parua, rotunda, orbiculata capitula, siue vascula succedunt, in quibus semen, figura aliquatenus oblonga, leue, glabrum, splendens, ex fuluo colore punicans: radicibus nititur exilibus. Pingui letoq; solo, locis humilioribus nõ sitientibus, feliciter prouenit. Pinguisimum enim, vt Columella ait, locum & modicè humidum poscit. Aliqui, inquit Palladius, macro solo spissum serunt, ita assequuntur vt linum subtile nascatur. Plinius scribit seri sabulosis, maximè vno sulco, nec magis festinare aliud, vrereq; agrum, & deteriorem ipsum facere, quod & Vergilius in Georgicis attestatur:

Vrit lini campum seges, vrit auena

Vrunt letheo persusa papauera somno.

Seritur linum vere, Maio & Iunio mensibus floret, post messem (Plinius lib. xix. cap. i.) virgæ ipsa merguntur in aquam, solibus tepesactam, pondere aliquo depresso, maceratas indicio est membrana laxior: iterumq; inuerse, vt prius, sole siccantur: mox arefacta in saxo tunduntur stupario malleo. Quod proximum cortici fuit, stupa appellatur, deterioris lini, lucernarum ferè luminibus aptior. Græci λίνον pariter vt Latini nominant, Germani flachs, Itali & Hispani lino, Galli du lin, Belgæ vlas. Hoc semine,
Galenus

Galenus lib. I. de aliment. facult. ait, nonnulli quidem frixo uti obsonio cum garo, non secus ac factitio sale, utuntur: Utuntur autem & melli permiscentes: quidam panibus & ipsum quoque aspergunt. Stomacho autem noxium & concoctu difficile, exiguumque alimentum corpori exhibet. Quod verò ad ventris deiectionem pertinet, ipsum nec probaueris nec vituperaueris: exiguam tamen vrina mouenda habet facultatem, quæ magis apparet cum frixum sumitur. Tunc autem alium quoque magis sistit. Rustici autem homines, eo utuntur sæpenumerò, frixo tusoque mel admiscentes. In libris verò de simplic. medicament. facult. lini semen esum flatuosum est, inquit, etiam si frigatur: adeò sanè recrementitia humiditate plenum est. Est verò etiam in primo ordine quodammodo calidum, at humiditatis & siccitatis quodammodo in medio est situm. Lini semen, ut Dioscorides memoria prodidit, easdem quas fenumgræcum vires obtinet: discutit & emollit, omnem intus forisque inflammationē, cū melle, oleo, exiguaque aqua decoctū, aut melle cocto exceptum: cutis in facie vitia, quas ἐφάλεις vocant, crudum, & varos cum nitro & sicibus impositum tollit: cum lixiuio verò parotidas duritiasque discutit: herpes fauosque cum vino decoctum expurgat: vngues scabros eximit, cum pari modo nasturtij & mellis: quæ in pectore vitiosa educit, cum melle eclegmatis modo acceptum, & tussim lenit: Venerem exstimulat, si pipere & melle exceptū, pro placenta largius assumatur. Huius decoctum ad interaneorum vuluaque erosiones immittitur, & alui excrementa educenda: in fessu ad vteri inflammationes, veluti fenumgræcum, perquam utile est. Oleum quod ex semine eius exprimitur, multiplicem vsum habet, nec enim à pictoribus aut statuarijs aliusue artificibus expetitur solum, vel ad lucernas tantum utile est, sed etiam medico vsui seruit. Nam & durities

omnes mollit: neruorum tensiones, contractionesq; laxat; dolores illitum sopit. Sunt etiam, qui bibendum exhibeant lateris aut coli dolore laborantibus, verum recens sit oportet, rancidum enim factum & nauseam excitat, & plus quam par est calefacit.

DE CANNABE. CAP. LVI.

CANNABIS caules profert rotundos, erectos, inanes, quinque aut sex pedes altos, alis compluribus luxuriantes; quando videlicet, sua sponte sylvestris exit: vbi verò in agris seritur, ramis nullis, aut omnino paucissimis: folia ei dura sunt, aspera, subnigra, & si confricentur graueolentia, ex sex, septem, aut pluribus alijs, simul haerentibus coaceruata, quorum singularia angusta, oblonga, acuminata, & per oras serrata: semen ex alarum & foliorum sinibus exit rotundum, duriusculum, medulla refertum candida. Radices multas fibras habent. Est in huius genere quoddam sterile, flores tamen proferens paruos, herbaceos, racematim coherentes, sed inutiles & vanaescentes: aliud verò seminis foecundum, cuius flos non est conspicuus. Est & sylvestris quadam Dioscoridi cannabis, eadem & maluae sylvestris, siue alcae species, de qua in olerum historia inter maluas. Solùm autem cannabis, vt Columella scribit, pingue stercoratumq; & riguum, vel planum atque humidum, & altè subactum deposcit. In quadratum pedem seruntur grana sex seminis Arcturo exoriente, quod est vltimo mense Februario, circa sextum, aut quintum calendas Martias, nec tamen vsque in equinoctium, si sit pluuus celi status, improbè seretur. Apud Belgas, hac etate Arcturus ἀρκουροῦς exoritur circa Martij diem, & cannabis Martio seritur ac Aprili. Graeci κάνναβιν ἢ ἀσέριον nomināt, itē σχοινοςρόπον.

Latini

Cannabis sativa
Linn. Sp. Pl. 1036

Latini cannabem, officina nomē retinent, Germanis **zamerhanff**/ Italis canape, Hispanis canamo, Gallis chanure, Brabantis **kemp** dicitur. Semen cannabis, Galenus in lib. de alimentorum facultatibus prodidit, concoctū est difficile, stomacho ac capiti nocet, praviq̄ est succi. Sunt tamen, qui eo frixo cum alijs tragematis vescantur, *τραγήματα* autem voco, ait, quæ post cenam, voluptatis, inter bibendum excitanda gratia, eduntur. Multum autem calefacit, ideoq̄ sumptum paulò largius, caput ferit, vapore sursum ad ipsum mittēs calidū simul ac medicamentosum. Flatus autem extinguit, vt lib. de medicament. facult. adeoq̄ desiccet, vt si plusculum edatur, genituram exsiccet. Succus ex recenti herba conuenienter aurium doloribus, Dioscorides ait, instillatur, ab obstructione, vt mihi videtur, Galenus addit, natis. Rustici in Belgio seminis contusi medullam, ac liquido aliquo expressam, ictero laborantibus initio ipsius mali, exhibent, & crebro non absque praesidio, si quando ex sola obstructione, citraq̄ febrim exoritur. Aperit enim fellis meatum, & bilis per corpus digestionem promouet. Gallinas Matthiolus, hoc semine, ait, ouiferaciores reddi.

DE FÆNOGRÆCO. CAP. LVII.

CAULEM fenumgracum emittit singularene, tenuem, virentem, intus concavum, in alas ramosq̄ diuisum: folia pratensi trifolio similia, rotundiora tamen ac minorā, quæ superiori parte virent, inferiori verò ad cineritium inclinant: flores in summis virgis exiguos candicantes, lupini floribus minores: siliquas longas, graciles, angustas, instar corniculorum recuruas, in quibus semina non magna, forma oblonga, angulosa, flavescentia, quæ resiccata cum gravitate

uitate quadam iucundè olent : radice nititur tenui & candida. Seritur in Belgio in hortis medicina causa, & quidem vere, olim in agris seriebatur. Latum poscit solū, tenui enim, vt Theophrastus ait, inarescit. Duo tempora sationum habet, auctor Columella, quorum alterum Septembris mensis, quum pabuli causa seritur, iisdem diebus quibus vicia, circa æquinoctium: alterum mensis Ianuarij vltimo, vel Februarij primo, quum in messem seminatur. Græcis τάλις appellatur, item κάρπ & , siue, vt Pliniana exemplaria, κάρσ & : & βούκερος, αργόκερος, κεραίτις, λώτον, Latini fenumgræcum, rustici siliquam, Columella ait, appellant. In Plinio silicia legitur, apud Varronem verò silicula, Germanis bockshorn oder kuhorn Italis fiengreco, Hispanis alfornas & alholuas, Gallis senegrec, nostris fenigrieck dicitur. Semen fænigraci inter manifesto calfacientia, Galenus in lib. de aliment. facult. tradit, censetur, eundemq; hominibus in cibo vsum præstat, quem lupini. Sumitur enim ipsum cum garo, alui subducenda gratia: estq; huic rei multò quàm lupini accommodatius, quum nihil ex propria substantia habeat, quod transitum remoretur. Manditur autem & cum aceto & garo, sicut lupini. Multi præterea & fenumgræcum & lupinos ex vino, garo, & oleo sumunt: alij etiam panem addunt, eoq; obsonio sunt contenti, quod vt ventrem minus subducatur, caput certè (ceu nonnullis fenumgræcum ex garo facere solet) non ferit: præterea stomachum non subuertit: nam id quoque fenumgræcum in quibusdam efficit. Vescuntur autem nonnulli fænogræco, prius quàm planta ipsius semen produxerit, aceto & garo intingentes: quidam autem oleum affundentes, eo obsonij vice, cum pane vtuntur: sunt qui cum aceto quoque & garo ipsum mandunt. Caput autem, hoc quoque sumptum copiosius ferit: quod faciet impensius, si quis ipsum sine pane sum-

pferit: quibusdam item stomachum subuertit. Succus au-
 tem elixi fenigraci, cum melle sumptus, ad omnes prauos
 humores, qui in intestinis habentur, subducendos est accom-
 modus, suo quidem lentore leniens, calore autem dolorem mi-
 tigans. Quod autem abstersoria facultatis quoque sit parti-
 ceps, intestina etiam ad excretionem instigat, sed parcius
 mel ei est admiscendum, ne mordacitas exuperet. In diu-
 turnis verò thoracis citra febrem adfectibus, pingues cum
 eo palmulas elixare quidem oportet, vbi autē succum ipsum
 expressum, copioso melli miscueris, ac rursus super carbones
 ad mediocrem crassitiem coxeris, tum demum longè ante
 cibum vti. In lib. de simplic. medicament. facultat. fanum-
 gracum, ait, calidum est, secūdi ordinis, deficcatur primò: pro-
 inde feruentes phlegmonas irritat acerbaturq; : qua verò mi-
 nus sunt calida & magis dura, eas digerendo curat. Feni-
 graci farina, Dioscorides tradit, vim habet emolliendi discu-
 tiendiq; : cum melicrato decocta & imposita, facit ad in-
 flammationes, tam internas, quàm externas; lienem cum
 aceto & nitro subacta, & imposita extenuat. Decoctū eius
 in fessu, ad muliebria mala, quaecunque ex inflammatione,
 aut praeclosure consistunt, vtile est. Expressus in aqua de-
 cocti succus, capillos, furfures & manantia capitis vlcera,
 ἐχώπας vocant, purgat: cum anserino adipe pessī vice sub-
 iectum, locos circa vterum dilatat & emollit. Viride cum
 aceto debilibus locis, & exulceratis prodest. Decoctum eius
 aduersus tenesmos, & grauiter olentia dysentericorum ex-
 crementa confert. Oleum quod ex eo exprimitur, capillos
 & in genitalibus cicatrices abstergit.

DE SPERGULA. CAP. LVIII.

SPERGULA cauliculis exit tenuibus, rotundis, ge-
 niculatisq;, dodrantem aut pedem altis: foliola circa geni-
 cula

Sparganium americanum
L. f. var. *virgatum* L.

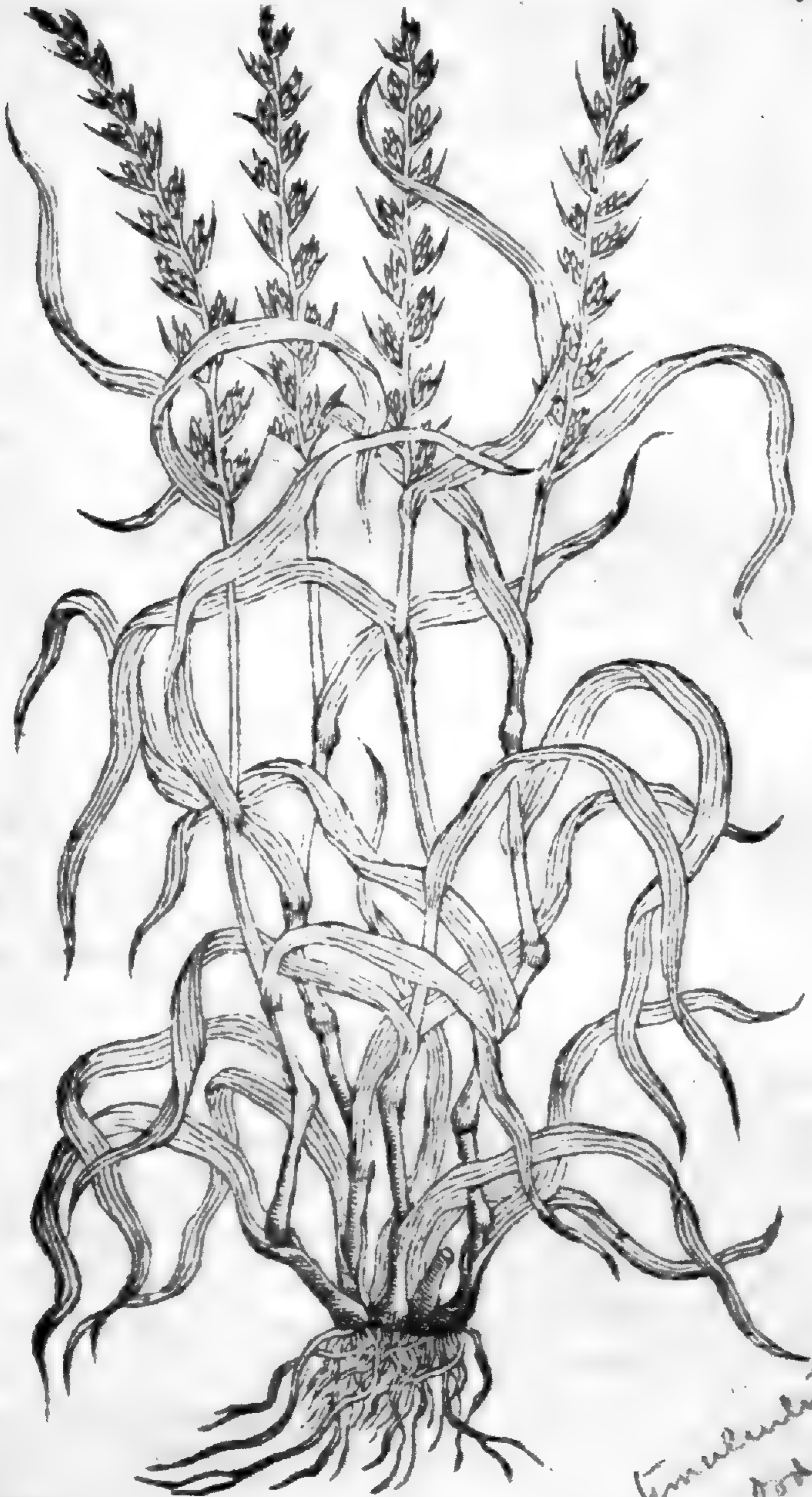

cula radiantis stella modo, in orbem disponuntur, parua, tenuia, & angusta: flores in summo cauliculorum candiduli, albescentes persimiles, emicant: parua deinde rotunda ac orbiculata vascula, lini capitulis similia, in quibus semen conditur, paruum, rotundum, nigrum, rari semine minus. Radix tenuis est. Seritur in aruis, & potissimum quidem autumno, ut hyeme, ac primo vere, quum alia pabula defecerint, bubus praebeatur. Vulgò in Brabantia *Spuerie* appellatur, atque inde Latine *Spergula*. Nonnulli *polygalum* nominant, quòd lactis abundantiam bubus promoueat. Non est tamen Dioscoridis *πολύγαλον*, quòd multum ab hac differt. Pabuli, ut diximus, causa seritur, nec alium usum, quòd sciam, habet. Semen vomitione pituitosos humores educere plerique referunt, estur tamen à gallinis, quae non solum citra noxam id ipsum sublegunt, verum etiam, hoc pasta, & oua plura, & citius excludere creduntur.

DE LOLIO. CAP. LIX.

DE frugibus huc usque egimus, nunc ad earum vitia, pabulorumque, reliqua genera, & si quae quoque ipsarum vitia, ac ad alias consimiles transire consentaneum est, primum autem inter vitia locum lolio concessimus: gerit id folia culmosque, tritici aut hordei, hirsutiora tamen; spicam longam veluti ex multis paruulis *παραλλήλως* ac alterno ordine digestis, compositam, quorum singulae bina ternaeue grana continent, triticeis minora, quae nullis quoque aut exiguis glutinis includuntur, & facillime similiter exteruntur. Nasctur in aruis cum tritico ac hordeo, seminibus ipsorum corruptis ac in deterius, ut Galenus ait, permutatis, & solo quidem, praesertim vliginoso, per calis, mensibus potissimum hybernis, tempestatem humidam. Graeci *αίρα* nominant, Arabes

L. temulentum
D. C. P. M.

bes zizaniam & sceylem, Galli yuraye, Itali loglio. Desiccatur, ut Galenus lib. v. 1. de simplic. medicament. facult. & excalescit efficaciter, ut propinquum sit acris, magis quam iris: sed non est perinde ut illa subtilis essentia, verum multum ab hac deficit. Secundum hoc, ponat ipsum quispiam in principio tertij ordinis excalescentium, secundi verò in fine exiccantium. Dioscorides, lolium molitum, ait, vim habet compefcendi nomas, putrescentia vlcera, gangrenasq; cum raphanis & sale impositum: feras impetiginas siue λειχῆνας, & lepras cum sulfure viuo & aceto sanat: cum fimo columbino & lini semine in vino decoctum, strumas discutit, & quæ agrè maturantur rumpit: decoctum cum μελικράτω, & impositum ischiadicis prodest. Cum polenta autem, aut myrrha, aut croco, aut thure suffitum, conceptionem adiuuat.

DE ÆGILOPE SIVE FESTUCA.

CAP. LX.

ÆGILOPS folio triticum quoq; emulatur, sed culmo tenui, spicaq; siue iuba auenæ similis est: grana eius oblonga sunt, hirsuta, subrubra, folliculis inclusa, ac tenuem capillaceam longamq; aristam habent: frequens, ut Galenus ait, in hordeis inuenitur, apud Belgas non in hordeo modo; sed cum secali frequentius nascitur, potissimum ubi hiemis anniq; constitutio tepens humidaq; fuerit: aut ager fimo columbino, ut pleriq; aiunt, stercoratus. Græcis ἀργίλω & dicitur, Latinis, Plinio teste, festuca, Brabantis ghebaerde euene. Digerendi vim obtinet, Galenus ait: id quod ex gustu patet, leuiter enim est acris: verum & ex eo liquet, quod phlegmonas induratas & ægilopas sanat: medetur, inquit Dioscorides, herba ægilopijs & duritias discutit, cum farina imposita: Succus ad eadem seruatur, farina admixtus & resiccatus.

Avena sterilis
 Desf. - Beauv.

Avena fatua
 L. - Beauv.

DE ALTERA FESTUCA. CAP. LXI.

ALTERA festuca culmis folijsq̄, secale refert, culmos obtinet tritico hordeoue tenuiores, in quorum summo veluti

effusa pendent iuba, auena propemodum similitudine, sed breuiore arctiusq; coniuñta. Semina oblonga sunt, longitudine grani secalini, sed angustiora, tenuiora, leuioraq; multò, quæ membranulis siue vtriculis paruis continentur, è quibus quum in area teritur, concidunt. Propriè secalis est vitium, cum alijs enim frumentis, aut non aut rarissimè reperitur: succrescit, veluti & alia huius generis, per imbres frequentes: anni hyemisq; constitutionem clementem ac tepidã. Germani *dort* & *lulch* appellãt, Brabanti *drauick* / Latinè festucam etiam, aut festucam alteram, nõ male quis dixerit: nam inter frugum similitudinem gerentia, quæ illas infestant, minimum ac leuissimum est, festucis ea de causa simillimum.

DE PHOENICE. CAP. LXII.

PHOENIX culmis, folijs spicaq; lolio similis, singulis tamen minoribus: culmos habet multos, breues, geniculatos: folia hordei minora angustioraq;: spicas lolio similes, sed minores, tenuiores, breuiore ac rariores. Nascitur in aruis, secus vias, & in adificiorum tectis: in Italia & Gallia frequens & vbique ferè obuia: reperitur etiam in Vbiorum & Eburonum sinibus. *φοίνιξ* Grecis à phœniceo colore dicitur, Latinis etiam lolium rubrum & lolium murinum: Plinius hordeum murinum nuncupari scribit. Appellatur autem Belgis hordeum aut triticum murinum (vulgò *muyse toren*) aliud omnino herbae genus, breue ac humile. frequen- Triticum murinum. ribus breuibusq; culmis, dodrantis altitudine, folijs angustis, quod spicas gignit complures, frequentibus aristis cinctas, hordeo similes, sed breuiore, tenuiore, mollioreq;: nascitur secus vias: nullius planè vsus ac omnino inutilis. At phœnix, vt Dioscorides scriptum reliquit, vim habet, vt in vino as-
K. . . . . stero

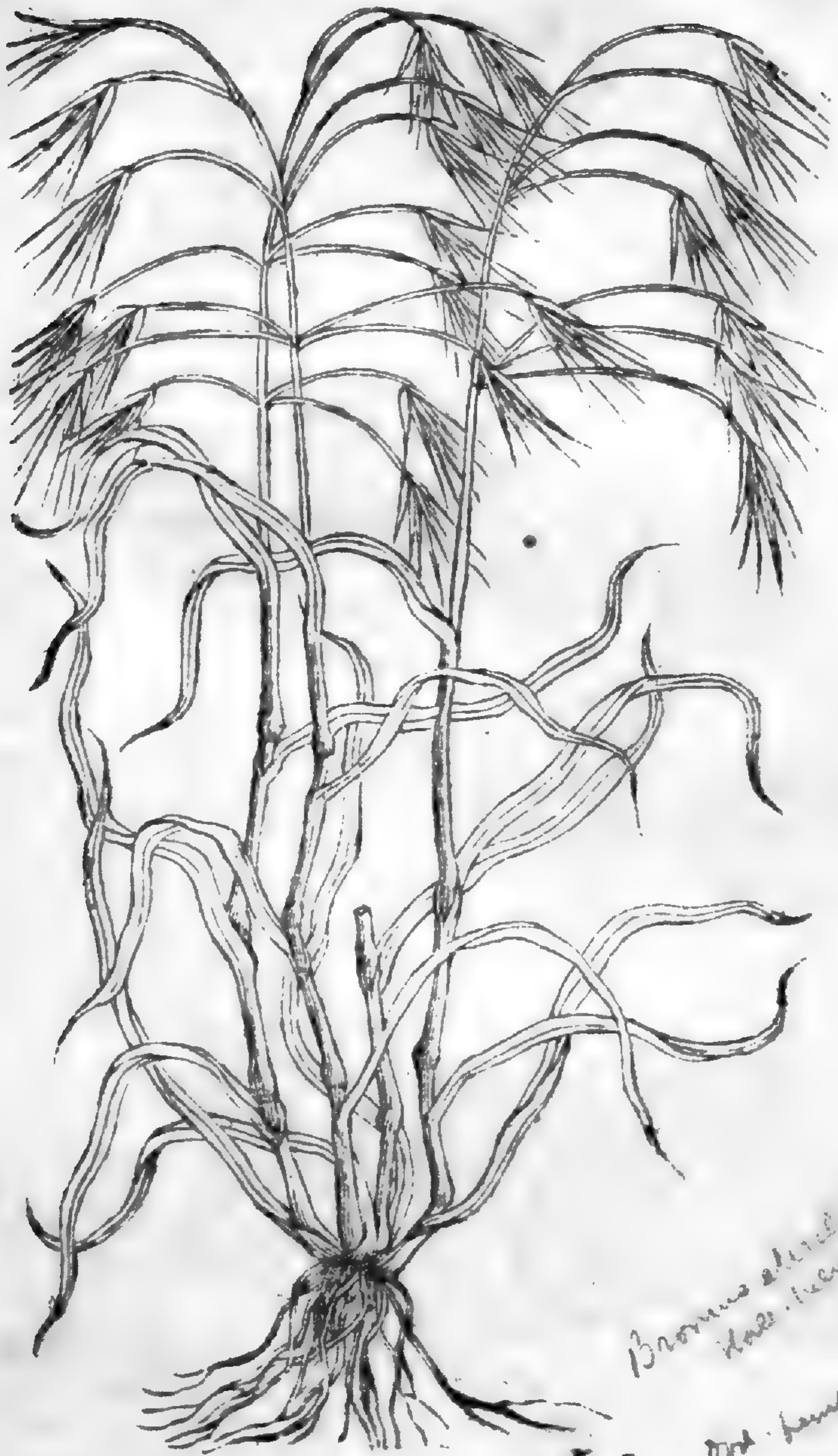
stero pota diarrhoeam, sanguinis ex utero profluvium, & copiosorem urine fluxum sistat. Sunt etiam qui sanguinem eam suppressere prodant, phœniceæ lana inuolutam & corpori alligatam.

DE BROMO HERBA.

CAP. LXIII

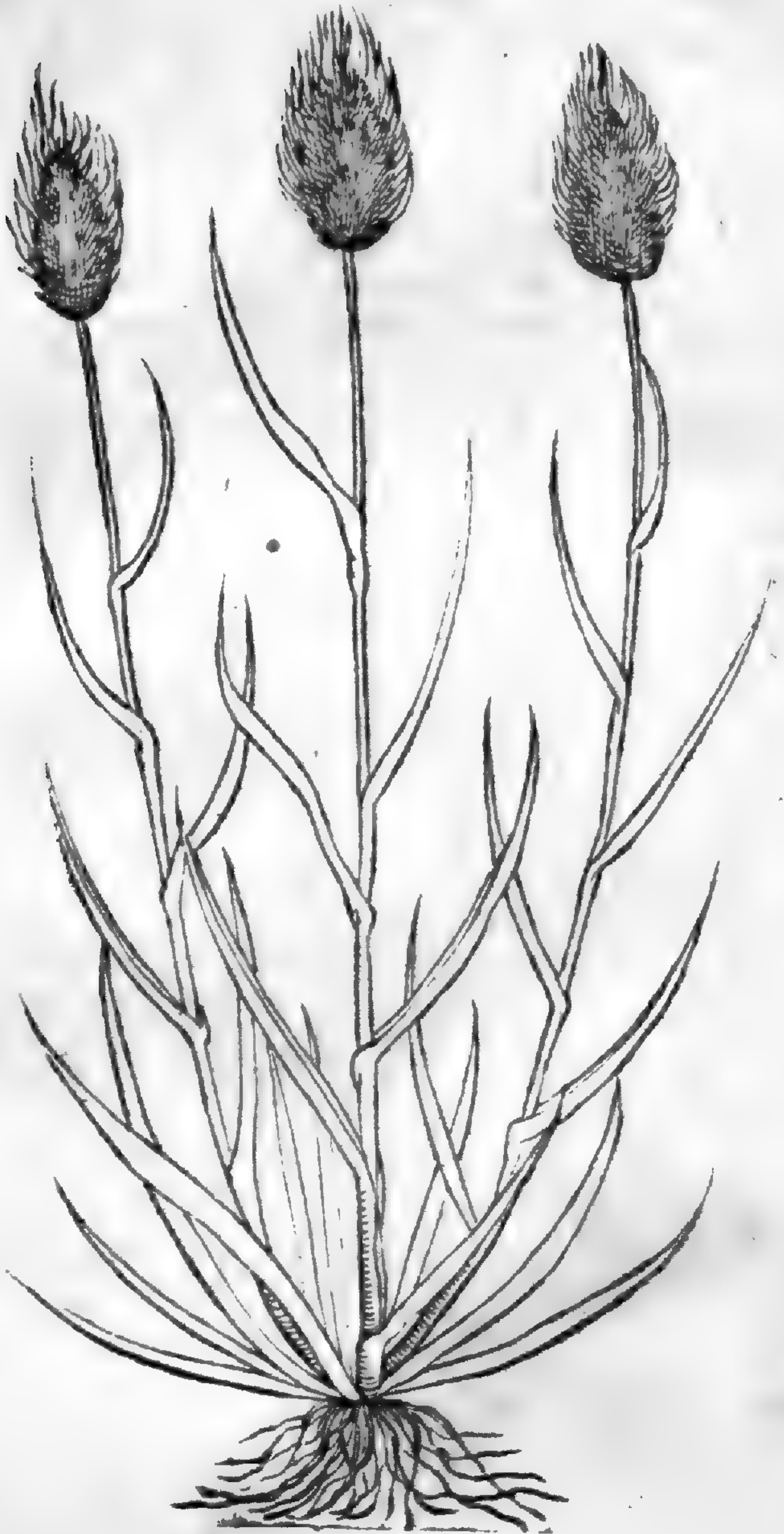
BROMVS herba auena & agilopi similis est, habituq; ipso sylvestris quadam auena, multiplicibus enim geniculisq; culmis; folijsq; eam refert, licet utrisque tenerioribus: iuba rarior, aristas asperiores, longioresq; habet. radice firmatur copiosa ac tenui: herba natura sua in totum sylvestris, æstate secus vias & agrorum margines reperitur. Nominant eam Græci βρωμῶν πόναν, id est, bromum herbam, ad differentiam auena, quæ Græcis quoq; βρωμῶν & aut βρόμῶν & dicitur. Exiccatoriam, Dioscorides inquit, vinum habet. Decoquitur cum sua radice in aqua ad tertias, colatur, deinde mellis tantundem admiscetur, rursusq; decoquitur, ad liquidi mellis spissitudinem: facit ad narium ozenas & fetida ulcera, linteo eo humore imbuto naribus indito: aliqui tritam aloem addunt, & eo modo vtuntur: facit & cum rosis siccis in vino decocta, ad oris graueolentiam.

Bromus elatior
Hall. Icon. n. 157
K 2 Det. Hook. 520

Lagurus arvensis, L.
 Koch, Bot. Beechch., 5741

DE ALOPECURO. CAP. LXIII.

ALOPECUROS geniculatis culmis folijsq̄, frumentaceis similis est, culmos tamen habet breuiores, foliaq̄, minora & angustiora. Spica eius nec acuta nec aristata est, sed mollis, hirsuta, densaq̄, lanugine constans, haud multum dissimilis vulpium caudis, vnde & nomen obtinet. Nascitur in aruis vnà cum frugibus aestate, reperitur in pluribus Gallia, praesertim Narbonēsis, agris. ἀλωπέκουρον Graecè Theophrastus nominat, Latine caudam vulpinam dixeris, Gallicè queue de renard, nostrate idiomate **vossen steert**. Nullius, quod scitur, est vsus; de viribus enim eius, Theophrastus vel Plinius, nihil scriptum reliquere.

DE TRITICO VACCINO, SIVE MELAMPYRO. CAP. LXV.

VACCINUM triticum, caulem gerit cubitalem aut minorem, in alas diuisum: folia oblonga, acuminata, nigricantia, per oras serrata: spicas in summo caulium latas, crassas, aspectu pulchras: foliorum florumq̄, purpureorum plenas, quae, posteaquam defloruerunt, virent, ac complures folliculos latos proferunt, in quibus bina vt plurimum semina, triticeis similia, sed minora nigrioraq̄: exit in aruis vnà cum tritico ac secali, & leto potissimum pingui ac restibili agro. Theophrastus ex tritico, aut hordeo corruptis nasci ait: vnà cum frugibus floret, & ad maturitatem peruenit. Germani **kuweyssen** hoc est, triticum vaccinum aut bouinū, nonnulli **braun fleischblumen**/ Brabantii **peerts bloemen** nominant. Galenus Graecis μιλάμυρον dicit, quasi dicas, nigrum triticum; & ex tritici quoque mutatione generari, sed prauitate quam plurimum à lolio relinqui.

Melampyrum aureum, L. Det. J. G. Smith. 524

Theophrastus quoque, res innocens ait, neque sicuti lolium graue, & caput tentans.

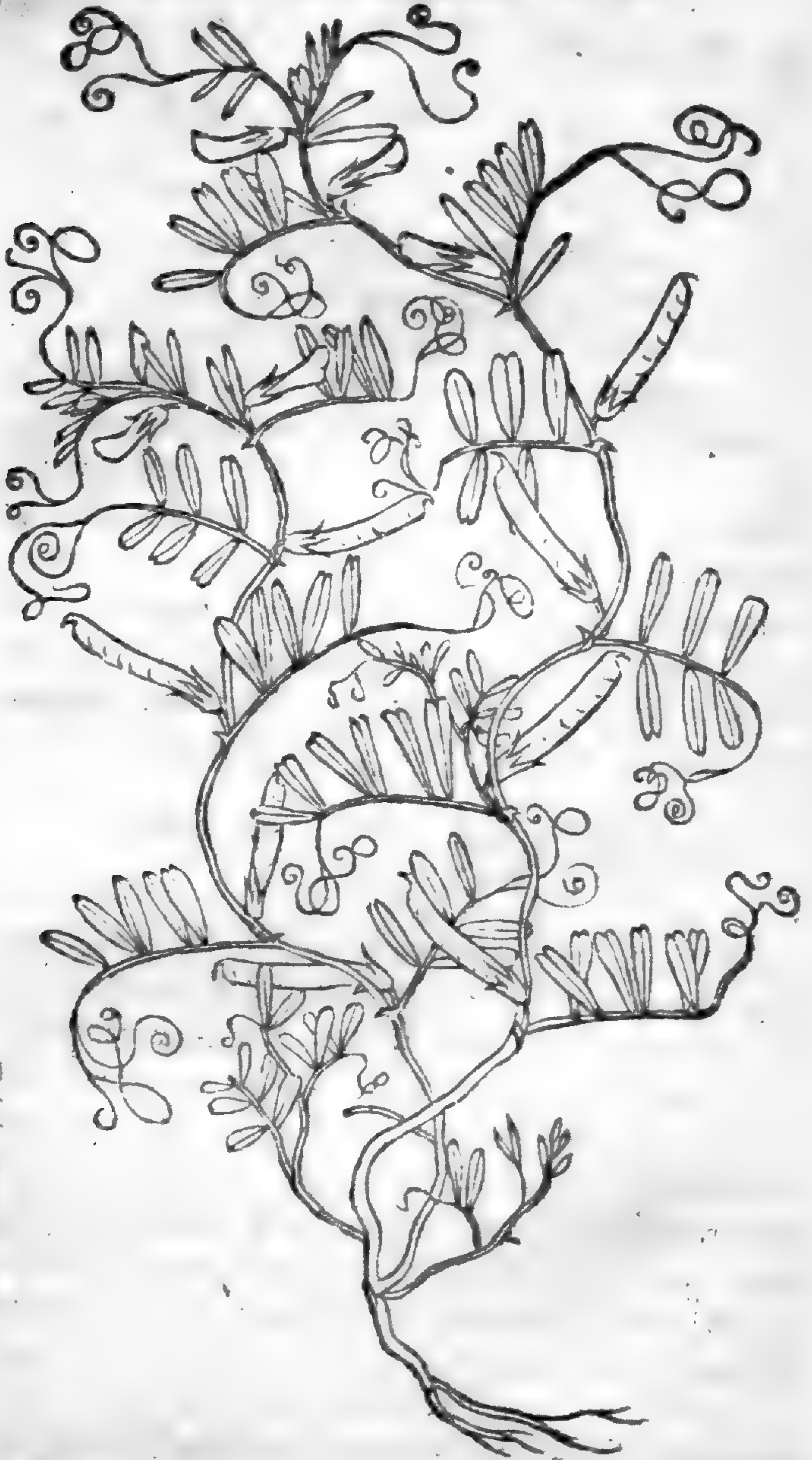
QVAM recentiores vstilaginem nuncupant, aliena ac tritici propriè morbus & vitium est, spicas siue iubas eius, priusquã perfectè è vaginis suis erumpere queant, infestans. Marcescunt hoc vitio spicae, & atro puluere obsidentur. Nascitur Aprili & Maio mensibus, quum cali tempestas crebro inconstans, aliàs nimbosa, aliàs serena, feruensq; fuerit; tunc enim spicae humore madida, à solis feruore corrumpuntur, ac quodammodo, vti aiunt, aduruntur. Germani vulgò *brant*/ Latinè vstilaginem appellant. Videtur ἐπισίον quaedam, Latinè rubigo, ac robigo dicta: quae, veluti Theophrastus ait, *ἐπισίον* corruptela quaedam est residentis humoris, ac commune quoddam vitium cerealium seminum, frumentacea tamen magis quàm legumina infestans: frequentissima haec in roscido tractu conuallibus ac perflatum non habentibus: è diuerso carent ea, ventosa & excelsa. Gignitur plenilunio.

DE CRACCA SIVE ARACHO.

CAP. LXVII.

FRVGVM, ac frumentorum praecipuè, vitium quoque cracca siue arachus est: cauliculos promit graciles, angustos: folia ex pluribus, paruis, angustis foliolis, vni costa, siue *πέχη* adnatis ac sibi inuicem oppositis, congesta, in capreolos siue viticulas desinunt. flores parui & purpurei: siliquae paruae, rotundiores minoresq; quàm vicia: semina in his sena, septenariae, rotunda, nigra, duriuscula, eruo, vt Galenus inquit, *minora*. Graeci huiusmodi vitium ἀραχον nominant, & tertiam nominis syllabam per *χ* exprimunt, ad differentiam alterius araci per *α* scripti, Galli vesse *lauua*ge, & vessecon, quasi viciolam aut viciastrum dicas, Germani *wilde wicken* & *Sant Christoffels kraut*

Vicia sativa, L. B.

Bot. Beech. 142

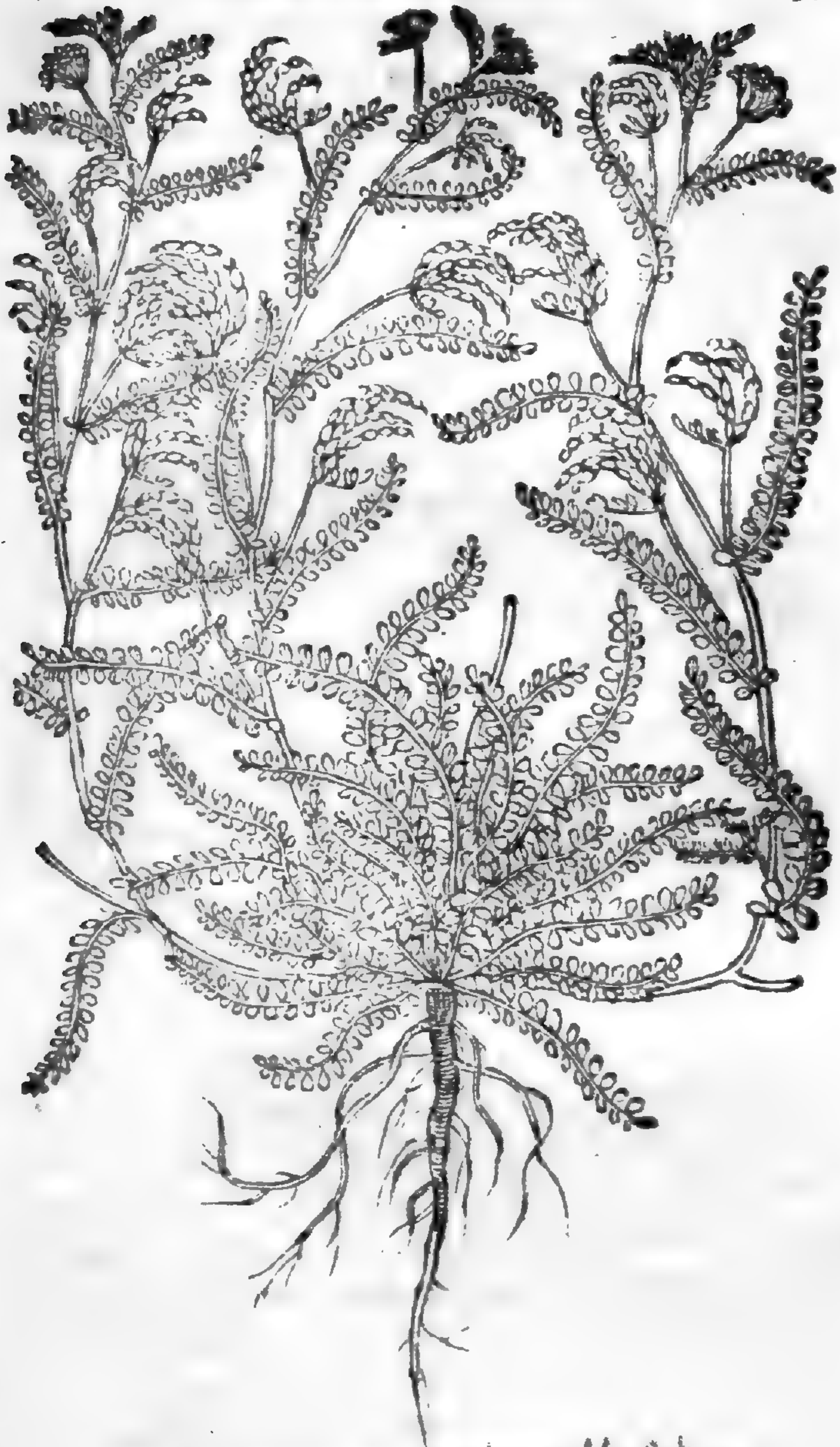

Cracca hirsutula
Dott. Kunze

Brabanticock. Ruellius craccam etiam appellari refert. Leonhartus Fuchsius in commentarijs suis de stirpiū historia, craccam hanc aphacem appellat: Matthiolus vero, in commentarijs in Dioscoridem, aphacem nominans quam passim viciam, craccam non aphacem, sed viciam fecit: quantum autem vterq; hinc à veritate recesserit, seminis craccæ figura ostendit, exquisitè globosa: nam vicia & aphaces seminum forma non est rotunda, sed aliquanto latior veluti lentium: testatur Galenus lib. 1. de aliment. facult. Craccæ autem huius, & aliud simile genus est, caule folijsq; paulò minus: flosculis, in parvis spicis, candidulis; siliquis deinde breuicribus ac paruulis, in quibus bina, terna aut quaterna gignuntur grana, rotunda, colore & sapore prioris craccæ similia. Appellatur & istud genus, Brabantis **COCK** & arachus quoq; quidē est, aut potius ἀραχίς quaedā: nam vt in expositione linguarū Hipp. scribitur, minuta tritici legumina, Greci ἀραχίς as nominant. Prouenit vtrumq; vitium vnà cum segetibus, quibus cali statu humido admodum perniciosum est, tunc enim citò incrementum sumens, confestim segetem præoccupat, teneramq; pertinaci vincitū, crebrisq; circumuolutionibus, deorsum trahit, delapsamq; erigi non patitur, ac calamitosam ipsam efficit. Seligunt hæc, Galenus ait, rustici apud nos, & abijciunt vt securidacæ semen. At nostri cum herbas ipsas virentes æstate, tum resiccatas hyeme, cū alijs frugum repurgamentis, bubus non iniucundè obijciunt. Craccæ granum, vt auctor Ruellius, columbarum cibo gratissimum habetur, serunt ea de causa eam villici, qui numerosa fieri columbaria cupiunt, siquidem illectæ eo cibatu columba, quum emittuntur ad peculiare cellas tam cicures alias, quam feras adcersere noscuntur.

Ornithopus perparvulus, L.
Bot. Beech. 544

ORNITHOPODION paruulis, multis, tenuibus ac gracilibus exit cauliculis: foliola ei sunt parua, arachi ac lentis, minora & tenuiora: flosculi in exiguis corymbis luteoli: siliqua parua, tenues, oblonga veluti articulata, extrema parte recurua, in quibus sena, septenaeue minuta, rotunda semina, napi ac rapi similia. Nascitur in aruis, segete potissimum demessa: reperitur & locis incultis, veluti in collibus pratisq; siccis & apricis, ac secus vias, quod in aruis nato, minus etiam ac tenerius est. Brabantibus *VOGELVOET* appellant, id Graecè est ὄρνιθοπόδιον, Latine auis pes, à similitudine nempe pedum paruarum auicularum, quos simul coniunctimq; nascentes, tenues, recuruae articulataeq; siliqua referunt. Ex arachidum quoq; est numero ac genere. Nonnulli πολύγαλον esse existimant, quod Dioscorides tradit, exiguum fruticem esse, palmi altitudine, foliaq; habere lenticula similia, & gustu esse subacerbo, qui potus lactis abundantiam facere credatur. Porro ornithopodium eundem quem arachides usum habet: bubus enim ac iumentis letum iucundumq; pabulum est.

Polygalon.

DE APHACE. CAP. LXIX.

APHACE tenuibus, angulosis, geniculatis, longis, lenteq; altioribus cauliculis assurgit: folia ei sunt parua, tenuia, latiuscula, in acutum desinentia, è singulis geniculis bina, sibi inuicem opposita, & circa haec, tenues viticulae, & graciles pediculi flores ferentes, paruos ac luteolos: quos siliqua sequuntur lata, lentis longiores, in quibus semina quatuor, quinaeue lata, nigra, dura & lente minora: radicibus nititur paruis ac fibrosis. In agris frumentarijs lato pinguiq; solo, vna cū tritico, secali ac alijs frugibus exit: floret Maio: semen Iunio ac Iulio maturū est, nostris ἀρώννη, licet tamen

Lathyrus aphaca, L.
 Hall. botan. no. 442

Aphace
Theophrasti.

Aphace olus

tamen non infrequens sit. Dioscoridi verò & Plinio ac similiter Galeno ἀφάκην est : est tamen & ἀφάκην quadam apud Theophrastum , cuius siliquæ & fructus celeriter perit, quæ cum hac Dioscoridis aphaca non conuenit, sed vicia, de qua supra scriptum est, similior videtur. Nam aphace, hoc capite depicta durabilis est, ac diutinè asseruari potest. Est item & aphace apud Theophrastum, ex olerum & intubaceorum numero, herba ingustabilis & amara, quæ & cum hac aphaca nihil habet commune. Cæterum aphace, vt Galenus lib. de facult. simplic. medicam. ait, facultatem obtinet adstrictoriam, sicut & ipsa lenticula : sed & similiter vt ipsa lenticula edi solet, verum ægrius quàm illa concoquitur : valentius autem desiccatur & moderati caloris est : his haud dissimilia de aphace, Dioscorides scribit : Semina, inquit, adstringendi vim habent, quapropter stomachi & alui fluxiones rōsta, fracta & decocta lentis modo, sistunt. Hanc autem adstringendi facultatem ac vim aphacem, quam descripsimus, habere, certo experimento cognouimus.

DE HEDYSARO. CAP. LXX.

HEDYSARVM caules promit à radice multos, cubitales, rotundos : folia oblonga ex multis lentis foliolis rotundioribus, vt arachi vicia & similibus, congesta : flores in corymbis, luteos : siliquas deinde oblongas, planas, nonnihil recuruas, in quibus semina complura, angulosa, ruffa, & amara securis effigie. Est huius & alterum genus, superiori caule folijsq; simile, vtrisque tamen minoribus : siliquæ huic breuiiores sunt & magis recuruae, in quibus & semina quadrangularia, ancipitem quoque securim emulantia. Nas-

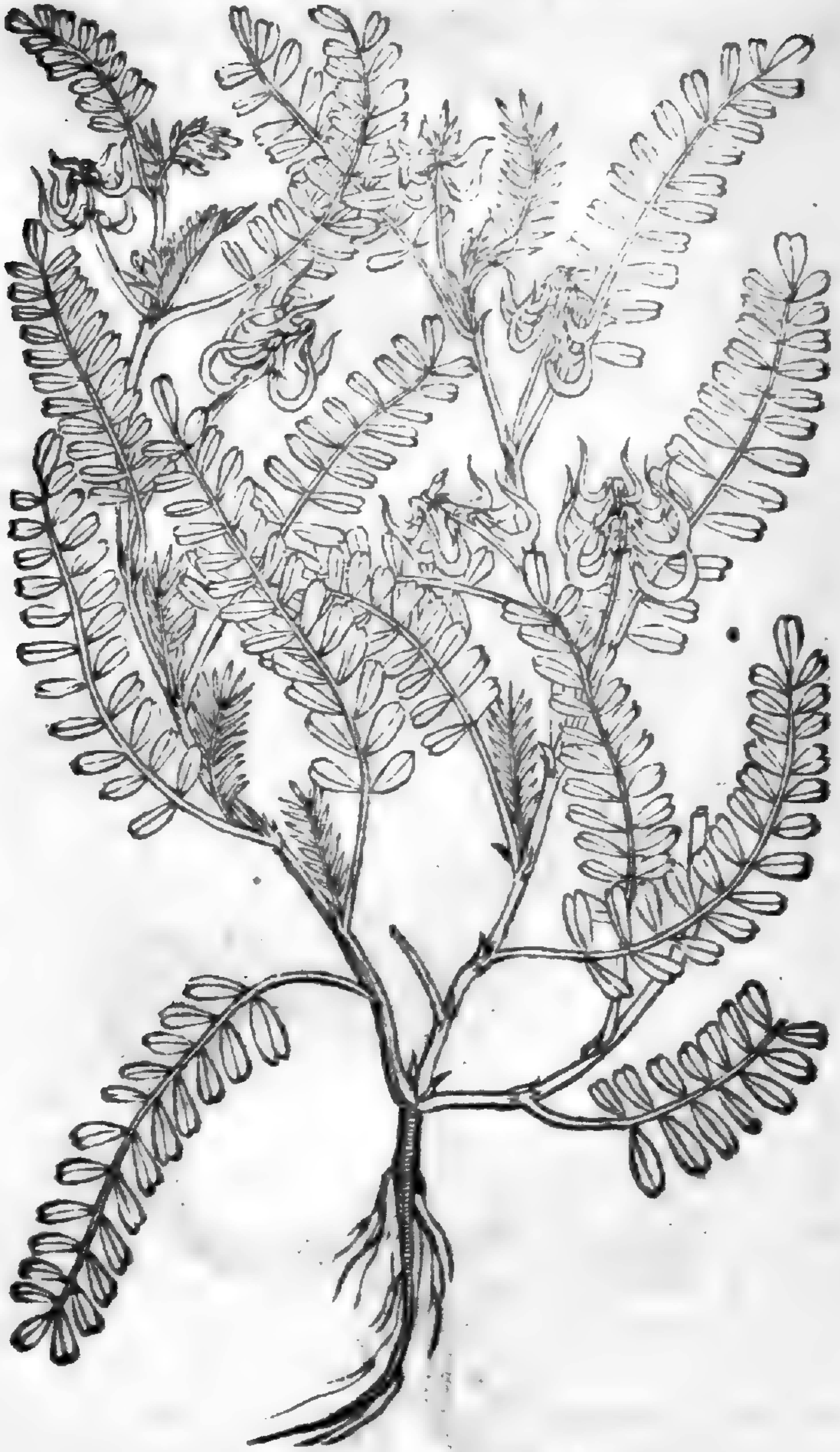
tur

Scamido
1776

Astragalus hammonsi,
West. - *Hammonsi*. 546

tur hedyfaron, Dioscorides ait, in hordeis & triticis. Galenus lentis vitium esse, atq; vnà cum ea enasci, lib. 1. de aliment. facult. scribit. Idem testatur Plinius. Theophrastus autem, cum aphace exire refert. Primum in Germanijs incultum non prouenit, floret in hortis Maio ac Iunio mensibus: alterum sua sponte, plerisq; superioris Germaniæ aridis & apricis locis exit, Gesnero in hortis Germaniæ teste. Greci hoc, siue legumen siue cerealium frugum vitium, ἡδύσαρον & πλεξιῶνον nominant, Latini à seminis figura securidacam, officinis incognitum est. Huius semen, Galenus lib. de simplic. medicament. facultatib. v. 1. ait, amarum & subacribum apparet. Quàmobrem potum gratum est stomacho, & viscerum obstructions expurgat: idem præstant totius fruticis germina. Dioscorides, stomacho etiam in potu commodum refert, & antidotis admisceri, ante verò coitus, existimari, cum melle appositum conceptionem impedire.

DE FERRO EQVINO.

CAP. LXXI.

FERRVM equinum vulgò Italarum nuncupatum, cauliculos habet multos, tenues, & procumbentes: folia tenuia hedyfaro minora: flores secundum ramulos paruos: siliquas deinde oblongas, latiusculas; & nonnihil recuruas, quæ ab vno latere, profundas, rotundas, ac sinuosas incisuras, soleam equi ferream quodammodo præ se ferentes, obtinent. Radix longiuscula est. Prouenit incultis quibusdam & apricis Italia & Narbonensis Gallia locis: Ferro de cauallo Itali vulgò nominant, Latine

ioribus, latioribus ac rotundioribus: flores ex foliorum sinibus prodeunt, albicantes: siliquæ oblongæ sunt & aliquantulum recurvæ, fanigræci similes, sed minores, in quibus semen angulosum, sapore vicia. Radix longa & sæpe tricubitalis, quæ non facile intermoritur, verùm singulis annis primo vere regerminat. Reperitur in vtraque Germania, locis siluosis, opacis & incultis. Germani wild fenigrieck/ id est, sylvestre fanumgræcum appellant. Nullius in medicina, aut cibatu, quod scitur, vsus.

DE GALEGA. CAP. LXXIII.

G A L E G A caulibus constat rotundis ac erectis, folia crachi maiora ac longiora: flores spicati sunt, colore aut cereulei aut candicantes: eos siliquæ succedunt forma oblongæ, rotundæ & angustæ. Radix brevis & lignosa, multas fibras habet, & diuturna est, aliquot continuis annis primo vere regerminans. In Italia passim locis pinguibus humectis, & prope aquarum riuos copiose prouenit. In Germania verò & Belgio non nisi sata. Itali galegam & rutam caprariam, nonnulli corruptè gralegam nominant. Hieronymus Fracastorius herbam Gallicam, Hetrusci lauaneſe. Appellatur verò & alijs differentibus nominibus in diuersis Italie locis, vt Gesnerus ait, vt sunt: Castracane, lauanna, thorina vel taurina, martanica, farracena, capragina, herbanesa, fanumgræcum sylvestre, & teste Brasauolo, giarga. Quidam onobrychim à veteribus nuncupatam esse iudicant, alij glaucem, nonnulli polemonium esse volunt: verùm omnibus, non tam Petr. And. Matthiolus in suis commentarijs, quàm singularum descriptiones à Dioscoride memorie mandate, ac scripto tradite, contradicunt: quemadmodum & ijs, qui galegam polygalon esse autumant, & galega nomen

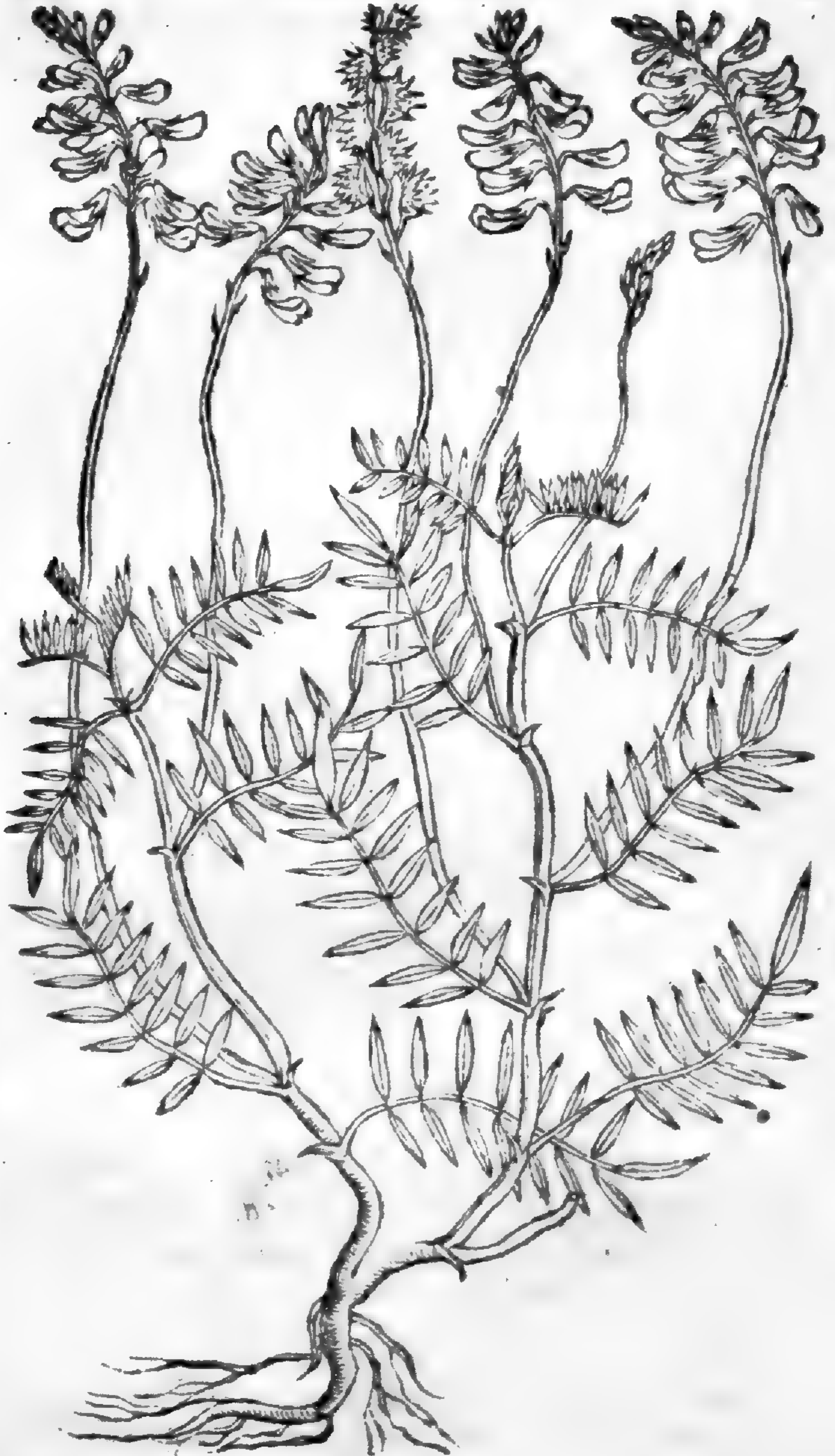
à polygalo luxatū: ipsa quoque polygali descriptio repugnat: altior enim & maior galega est, quam exiguus frutex palmum tantum altus, dici possit.

G A L E G Æ autē huic & alia quedam, altera veluti galega, similis reperitur, quæ caulibus, folijs floribusq; eā emulatur. Cauliculis hæc est tenuibus: folijs oblongis in exiguos capreolos desinentibus, aracho similibus: flores in spicis ex purpura cerulei sunt: siliquæ verò parvæ, latiusculæ, & semina in his parva, viciæ minora. Radix durabilis quoq; nature pluribus annis, primo vere regerminat. Nascitur subinde in sentibus circa margines agrorum, frequentius autem in pratis secus fossas fluminum ac riuulorū siue torrentium ripas. Nostri **WILDE VITZEN** hoc est, viciam sylvestrem appellant: galegam autem sylvestrem aut Germanicam non impropriè quis ipsam nominaverit: nam galega quedā species videtur. Porro galega, vt Baptista Sardus, & alij scriptum reliquere, ad omnes pestilentes morbos, contra ventris lūbricos, & venena assumpta efficax est: remedio quoq; est, aduersus animalium venenosorum cum morsus, tum ictus, & succo epoto & herba contusa plagis imposita. Pueris etiam conuulsis, ac comitiali morbo laborantibus, succus dimidiæ vnciæ pondo sumptus prodesse fertur.

DE ONOBRYCHIDE. CAP. LXXIIII.

Q V A M onobrychim hoc loco nominamus, caules profert à radice multos, cubitales, non sua quidem sponte erectos, sed procumbentes, & per terram reptantes: folia galega similia, tenuiora tamen, subtus albicantia, ex pluribus angustis in acutum desinentibus, coaceruata: flores in longiusculis spicis rubent, fructus echinati sunt, asperi, plani, ac subrotundi. Nascitur plerisque superioris Germaniæ locis,

Hyssopus viscaria, L.
 Dod. penit. 578

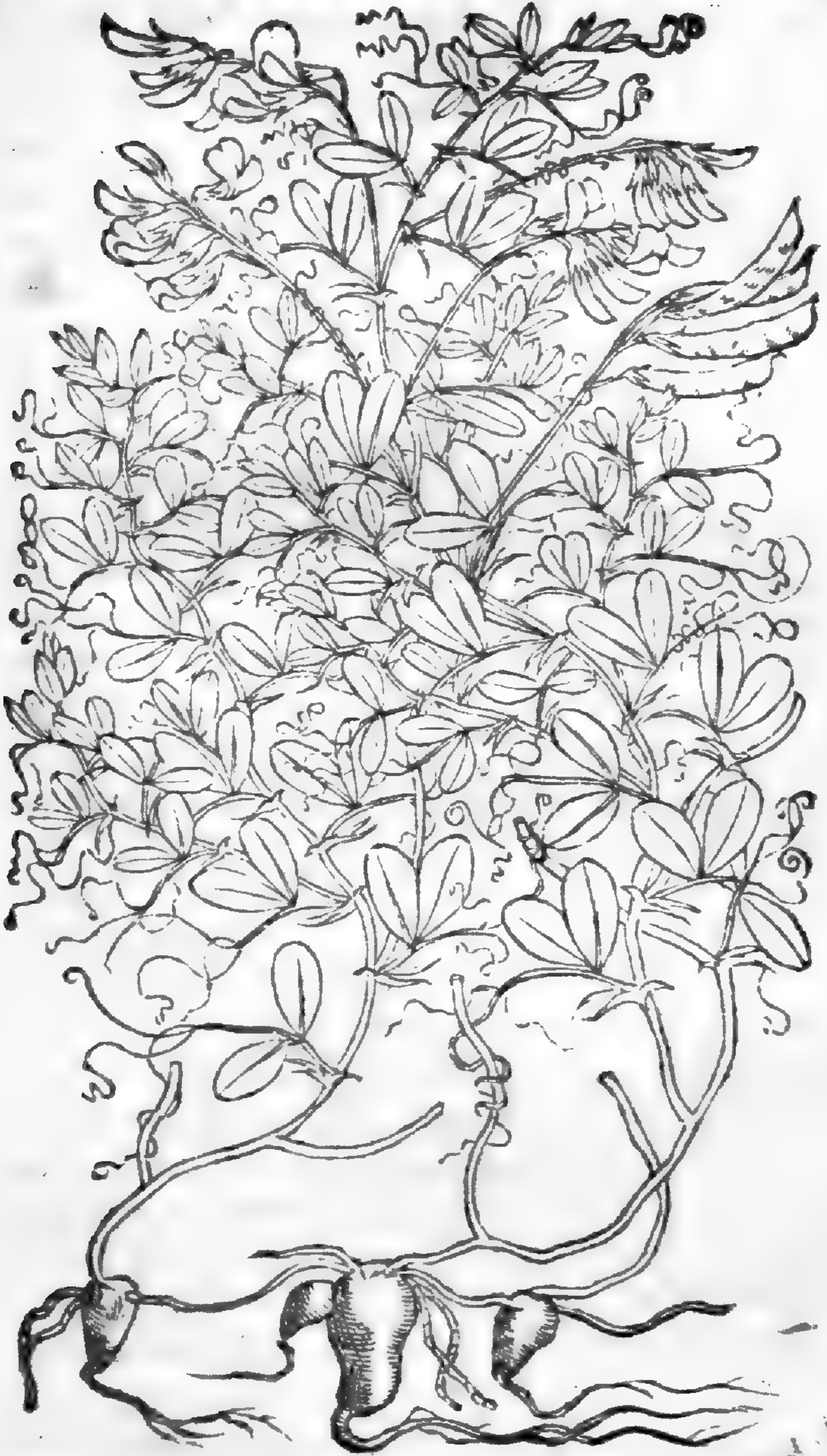

circa Curiam, inquit Gesnerus, in pratis abundat: apud Brabantos ac Flandros ab herbarum studiosis in hortis subinde feritur. *Ανώρυμ* & recentioribus herba est, à veteribus autem *ὄνοβρυχίς* dicta est: quæ enim de onobrychide apud Dioscoridem aut Plinium reperiuntur, ea omnia huic maximè conuenire videntur. Scribit autem Dioscorides quidem sic: Onobrychis folia habet lenti similia, longiora: caulem dodrantalem, florem phœniceum, radicem paruum: nascitur in humidis & incultis. Plinius verò hunc in modum: Onobrychis folia habet lentis, longiora paulò; florem rubentem; radicem exiguam & gracilem: nascitur circa fontes. Quæ omnia & singula *ἀνώρυμον* hanc herbam habere euidentis est. Quam ob causam & eam veterum esse onobrychim minimè dubium esse videtur. Est & eadem fortè onopordon Onopordon Plinij, nam eadem hæc herba cum onobrychide à nonnullis existimatur, altero eius nomine à crepitu, altero à ruditu dicto: Onopordon enim, inquit Plinius, si comederint asini, crepitus reddere dicuntur. Onobrychis verò asini ruditum sonat. Fieri autem possibile est, vt vnius herbe esu, & pedat, & rudiat asinus. At onobrychis, vt Galenus libr. de facult. simplic. medicament. scriptum reliquit, rarefaciendi digerendiq; vim obtinet, proinde folia eius virentis, etiammū imposita ad morē cataplasmatum phymata digerūt: arefactæ verò si in vino bibantur, strangurias sanant. Quin etiam sudores elicit, cum oleo inunctū. Quæ, & de onobrychi Dioscorides quoque, his verbis perhibet: Vim habet herba phymata discutiendi trita & imposita; cū vino verò pota strangurias sanat; cum oleo autem illita sudores mouet. Onopordon verò, vt Plinius ait, trahit vrinas & menses, aluum sistit, suppurationes & collectiones discutit.

TERRÆ glandes exilibus & infirmis cauliculis exeūt: folia tenuia & paruula, oblongis & tenuibus adnascūtur pediculis, qui in viticulas desinunt, quibus propè assistentia complectuntur atque apprehendunt: flores summis caulibus, piso similes, sed minores, ex purpura rubent, odoris non ingrati, quos paruula, oblonga siliqua succedunt, in quibus semina bina ternaque rotunda. Radices crassae, oblongae, glandibus forma quodammodo similes, sed multò maiores, foris nigrae, intus albicantes, sapore ferè castaneae, à quibus inferius longa tenuisq; fibra dependet. Exeunt ab iisdem & aliae fibrae, iuxta caulis exortum, quibus transuersim serpentibus aliae adnascuntur glandulosa radices, ita se multiplicante stirpe. Proueniunt in agris frumentarijs tum vnà cum ipsis frugibus, tū circa margines agrorū in rubetis ac senticetis. Reperiūtur in superiori ac inferiori Germania, Belgioq; locis plurimis, & vt Ruellius testatur, in Gallia quoq; . Sere & semine et radice potest, sed radice citius perficitur, vna enim glans sata, in plures breui tēpore multiplicatur. Florēt Iunio & Iulio, post messem effodiuntur ac colliguntur radicū glandes. Germani erdnussen / erdeychelen / gruindeychelen / ackereychelen / erdfeygen: Belgae eerdnoten & eerdeekelen appellant, & subinde mupsen met steerten hoc est, mures caudatas, à domesticorum paruorū murium similitudine, quam nigrae, rotunda, oblonga, glandes retro propendente tenues fibra parte referunt. Recentiores Latine terrae glandes, siue terrestres glandes nominant, & Graecè quidem χαμαβαλάνους. Est tamen & alius χαμαβαλάνος, qui ἀπιος, & ἰσχος dicitur, cum quo terrestres glandes non conueniunt, utpote & forma non parum, viribus autem plurimum ab eo differentes. Nam apios quidem

L 5

Handwritten signature or mark

dem radice sua alium vtrunque mouet, glandes verò istæ eandem constringunt, non secus ac astragalus, cui similiores videntur. Talorum siquidem similitudinem quandam gerunt, ac formam etiam quodammodo referunt, vnius satiuæ rotundioris, ac breuioris raphanidis minores tamen, plures quoque *μαγὰς ἀσ* iuxta ipsas nascentes, sibi inuicem implicatas habent, & resiccatae duræ sunt, ac ægrè tunduntur. Porro terræ glâdes coctæ ac in cibo assumptæ, difficilius quidē quàm rapæ aut pastinacæ cōcoquuntur, sed alimēti tamē nō minus quàm pastinacæ subministrāt, minus quàm illa inflāt, tardius descendunt, ventrē etiam adstringentes: crude verò esit atæ difficilius concoquuntur, & ægrius descendunt. Temperiem autem obtinent calidam quidem mediocrem, siccam verò paulò intensiorem, cum non exigua adstrictione coniunctam, vnde etiam non solūm ventris fluxus, sed & sanguinis fluores, præsertim ex vtero, aut per vesicam reprimūt.

DE ASTRAGALO, EX PLINIO
& aliis. CAP. LXXVI.

ASTRAGALVS, vt Plinius tradit, folia habet longa, incisuris multis, obliqua circa radicem: caules tres aut quatuor foliorum plenos: florem hyacinthi: radices villosas, implicatas rubras præduras. Dioscorides verò, astragalus, ait, paruulus in terra frutex: folijs & ramis ciceri similis: flores purpurei, parui; radix rotunda veluti raphanus grandis, propagines habet firmas, nigras, duras, veluti cornua, inter se implicatas, gustu adstringentes. Nasquitur in petrosis, apricis, & iisdem niualibus: Plinius. Aut, vt Orbasius, in ventosis ac niualibus. Dioscoridis exemplaria addunt, *συχίου*, id est, opacis. Copiosa in Pheneo Arcadiæ, vt Galenus & Plinius. In Dioscoridis exemplaribus ἐν μέμριδι

τῆς ἀπὸ τῆς Ἰατρικῆς legitur: at Memphis Aegypti ciuitas est, in Arcadia verò nulla. Radices habet Astragalus, inquit Galenus, adstringentes: quamobrem etiam ex numero est non instrennuè exsiccantium: nam vlcera vetera glutinat, & aluum fluxu tentatum sistit, si quis in vino decoctam radicem bibat. Eadem quoque de astragali viribus memoria Dios. prodidit: alui fluxum, ait, sistit radix in vino pota, & vrinam mouet: facit ad vetusta vlcera sicca inspersa: sanguinem supprimit: agrè autem propter duritiam tunditur.

DE LIMODORO SIVE OROBANCHE.

CAP. LXXVII.

LIMODORVM cauliculus est pedalis aut maior, subrubens, fistulosus, fragilis: flores secundum caulem, parte superiori nascuntur, subcandidi, aut sublutei, vrticæ inertis floribus haud multum absimiles, floribus succedunt oblongi caliculi, in quibus semina minutissima, candicantia, & inutilia. Radices subsunt rotundæ, turbinatæ, digiti aut pollicis crassitudine, foris squamis nigricantibus contactæ; intus verò subcandidæ aut subluteæ, quæ recentes succum habent lentum, ac facile franguntur; arida verò cornu modo durescunt. Gignitur in agris, inter legumina quidem frequentius, cum lino quoq;, cannabe, & fenograceo non rarò: exit etiam vnà cum segete; iuxta vias quoq; secusq; agrorũ sepes, vt Matthiolus scribit, in Italia frequens prouenit: In Belgio in arenosis maris littoribus non rarò reperitur. Theophrastus huiusmodi vitium λιμόδωρον appellat, veluti λίμον, hoc est, famem adferens, frugum enim alimentum ad se trahit, ipsasq; & extenuat, & incrementum sumere, perfectè ue adolescere, non sinit. Sotioni ὀσπράλειον siue leguminum leo est, alijs κυνομόριον, à similitudine canini genitalis, vt Plinius refert,

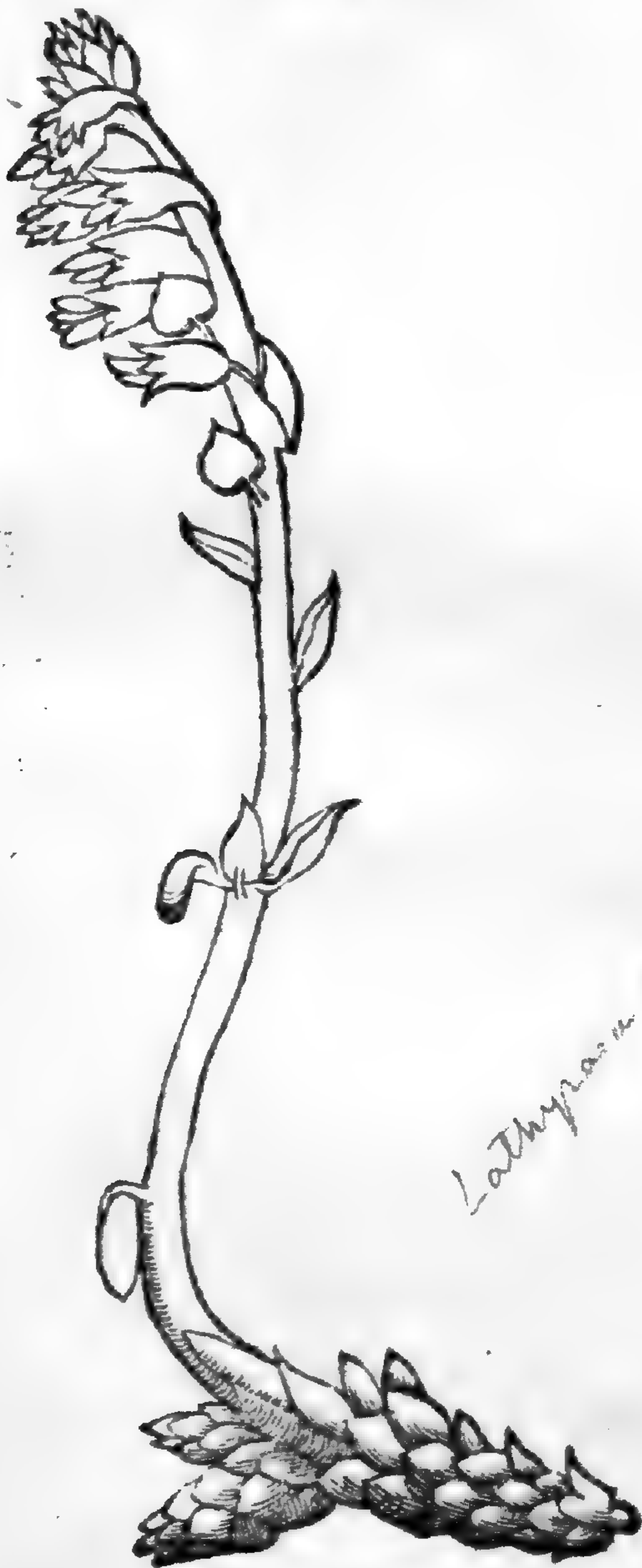
refert, Dioscoridi verò ὀροβάγχην nominatur. Est tamen & alia orobanche, qua complexu ac circumligando se, legumina eruumq̄, enecat, quam Theophrastus & Plinius peculiariter orobanchem nominant. In olerum, inquit Dioscorides, numero est, & tum cruda tum cocta in patinis asparagi modo editur: cum leguminibus decocta facere creditur, vt ipsa citius percoquantur.

DE AMBLATO NEOTTIA, ET ALIIS
Limodori generibus. CAP. LXXVIII.

AD limodori genera referenda sunt quoque Valerij Cordi amblatum, & quam neottiam ex vernacula vocis significatione dixeris. Sunt autem amblato folia quidem nulla, cauliculus verò dodrantalis, erectus & succosus, à cuius medio summum versus, flores in ruffo candicantes, ab exiguis veluti caliculis squamosis exeunt, omnes antrorsus & ad eandem partem spectantes: post quos parua acuminata vascula prodeunt, in quibus semen paruum. Radices habet succulentas, & squamis, vt limodori contectas. Nascitur putri & vmbroso solo, locis syluosis.

2 PROFERT & neottia caulem absque folijs, limodori colore quidem similem, sed tenuiorem, teneriorem, ac minorem, in cuius summo flosculi veluti in parua spicam congesti, eiusdem cum caule coloris. Radices multæ fibrosæ sibi inuicem, nidi alicuius auis modo, implicantur; vnde νεόττιαν, auis nidum, & vulgò nostrate Brabantica lingua vogels nest nominarunt, Gallicè nid d'oyleau, Germani autem margen diehen appellant. λιμωδῶρον, vt diximus, genus quoddam est, quod forte etiam λιμωδῶρον per εἰ prima syllaba, aut λιμωνόδωρον potius, haud abs re, quis nuncupauerit, veluti τῶν λιμωνῶν δῶρον, hoc est, pratorum donum:

Lathyrus agrostis
D. C. Bent. 173

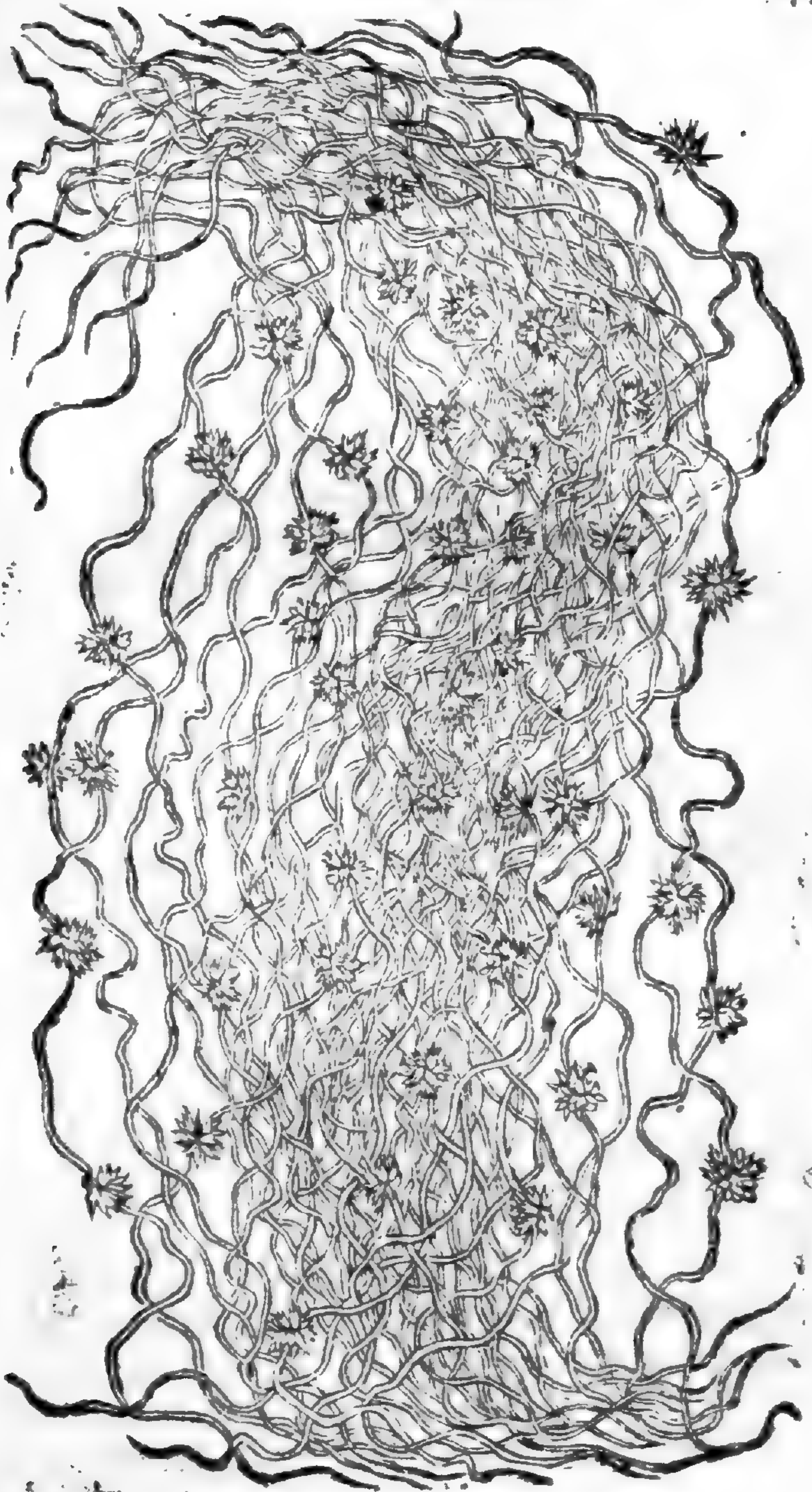

nam in palustribus & vliginosis locis prouenit, ac in syluis humidioribus, veluti & amblatum, quod eadem ex causa & λειμωνόδωρον esse potest. Sunt porro & alia limodori genera, vt quæ à cisti radicibus exit hypocistis, & rapum quod passim cum in superiori, tum in inferiori Germania genista conuascitur. Sed de his in capitibus de cisto & genista, suis locis agetur.

DE CASSVTHA. CAP. LXXIX.

CASSVTHA plurimis lyrarum fidibus similibus; longis repit cirris, aliàs crassitudine capreolorum ac clauicularum vitis, aliàs tenuibus ac capillamentorum quorundam instar, qui statim ab ipso exortu, herbarum fruticumque ramulis ac folijs sese implicant, atque crebris voluminibus proserpentes, comas complectuntur, tam spisso non raro contextu, vt & propriam parentem subinde laqueis suis strangulent, sic vt, aut mole onerata stirpes procumbant, aut natiuo alimento destituta contabescant. Cirri autem vel candidi sunt, vel ex dilutiore purpura rubent. Flores edit cassutha paruos, cirros ipsos quibusdam locis veluti ambientes, à quibus semina quedam exigua, sed inutilia prodeunt: folia habet nulla: radicibus nititur nullis, in terra enim non gignitur, sed fruticibus herbisque tantum inuascitur. Reperitur Iunio, Iulio & Augusto mensibus: in rubo, vepribus, lupulo & lino, maior, crassior & candidior: in thymo verò, thymbra, & alijs humilioribus ac durioribus, vt eryngio, genista, & alijs tenuior ac ruffior. Maiorem crassioremque officinae passim cuscutam appellant, nonnulli quòd linum amplectatur, podagram lini, doctiores cassutham aut cassytham, Gesnerus λινόδεσμὸν, Arabes kessuth ac chasuth, Brabantibus vulgari sua lingua scorfte & wyanghe/ Germani

Cassytha baccata L.

mani filzkraut & todtern/flaschleyden/ Galli gouie
de lin, & augurre de lin. Minorem ac tenuiorem, quæ
duriori thymo thimbræq; se implicat. Dioscorides ἐπίθυμον
nominat, officinæ nomen seruant: alij inter quos Actuarius
solius thymi epithymum, quod verò thymbræ epithymbrum,
& similitèr quod stœbæ innascitur epistœben nominauere,
singularem cuique generi appellationem tribuentes. Videtur
autem cassutha, nonnullis quidem huius ætatis doctis, eadem
esse cum cadyta, quam Theophrastus Syriacam herbulam
tradiit, arboribus, vepribus, & alijs quibusdam innascentem.
Verum quum cassutha non solum non βοτάνιον, hoc est, her-
bula, siue exigua herba, sed nec herba propriè videatur, vt
quæ longioribus tantummodo cirris constet, ac vitium siue mor-
bis potius sit, quàm herba: nec in Syria solum, sed nusquam
ferè non reperiatur: ac non arboribus quidem, sed herbis ci-
tius, vel herbofis fruticibus, vepribusq; se implicet, cum ca-
dyta non admodum conuenit. Cadytas etenim, vt Theopbra-
stus ait; βοτάνιον est & Syriacum quidem, quod etiam ar-
boribus innascitur, modo quo viscum: stelis, hyphear, polipo-
dium, & alia similia quedam, de quibus eodem loco Theo-
phrastus agit, quo de cadyta scribit. Meminit cadytæ Plinius
quoq; lib. xv i. exemplaria quedam cassythas, sed emen-
datoria cadytas habent. Alij cassutham siue cuscutam, Dios-
coridis androsacem esse existimant, sed quantum & illi à
vero aberrarint, Antonius Musa Brasauolus in examine sim-
plicium dilucidè commonstrat: tametsi enim androsace
ἀνδρῶνα & ac sine folijs sit, alia tamen ac diuersa à cassutha
est: nam maritima androsace est herba, breuis, tenuibus ve-
luti iuncis aut cirris, ab vna radice constans plurimis, in quo-
rum summo exigui nascuntur folliculi semen continentes,
amara insuper, totaq; candida est, & non vepribus aut alijs
herbis innascitur, sed è terra, Musa teste, prodit. Probabilior

ἐπίθυμον.

ἐπίστœβην.

Cadytas.

Plinij locus
emendatus.

Androsace.

ac verosimilior, eorum videtur sententia, qui cuscutam siue cassutham, orobanche similem, & genus quoddam eius esse existimant: non quidem Dioscoridis orobanches, sed eius de qua Theophrastus, & quam Plinius libr. XVIII. ait, circumligando se, cicer enecare ac eruum. Hæc etenim orobanche cassutha quædam species esse videtur, erui videlicet cassutha. Orobanchem siquidem Theophrastus erui vitium esse scribit, eruumq; ipsum superare, & amplexu compressuq; suo necare: atque in hoc ei similem aparinem facit, quod ea videlicet lentem ita aggrediatur, ac veluti laqueis, vel retibus totam capessat, sicuti eruum orobanche siue eruangina, vt Latinè Theodorus Gaza vertit. Temperiem autem cassutha habet calidam quidem remissiozem, siccam verò paulò intensiozem, secundi nempe ordinis, abstergendi deinde facultatem, cum quadam adstrictione coniunctam, & præsertim ea quæ in rubo reperitur. Parentis enim suæ, cuiq; innascitur stirpis, naturam ac facultatem aliquam sibi quoq; adsciscit: quæ enim calidioribus herbis, thymo videlicet, ac thymbraæ adnascitur, calidior, siccior, tenuiorumq; partium redditur. Quæ genistam superat, vrinas potentius mouet, & ad alui deiectiones magis efficax est: humidior quæ lino implicatur: adstringendi, vt diximus, facultatem admixtam habet, quæ rubo insidet: quæ & propter hanc potentiam adiunctam, alijs ad iocinoris lienisq; affectus merito præfertur: quum enim abstergendi adstringendiq; facultates simul habeat, visceribus istis in primis vtilissima est. Talia enim iocinoris lienisq; oportere esse medicamenta, Galenus lib. XIII. methodi medendi abundè docet. Expediit autem hæc cassutha iocinoris infarctus, lienisq; obstructi vitia: venas à pituitosis biliosisq; corruptis ac superfluis humoribus exonerat: vrinam mediocriter pellit: renes aperit: regio morbo quem iocinoris fellisq; obstructio comitatur, succurrit: febri-

Orobanche
Theophrasti.

Cassutha ex
rubo vites.

bus auxiliatur diuturnis, vt tertianis impuris ac longioribus, item quartanis, & propriè infantium febribus, vt Mesues apud Serapionem ait: Qui & naturam cassutha esse tradit, flauam bilem per aluum deducere: ac efficaciorum cum absynthio præbere effectum: nimio deinde eius vsu ventriculum grauari: Auicenna tamen non grauare eam, sed fortem efficere ventriculum qui debilis sit, scriptum reliquit, quod & nobis magis probatur. Epithymum, cassutha de qua scripsimus, calidius est & siccus, ad tertium videlicet vtriusque qualitatis gradum, Galeno teste, accedens; partium item tenuiorum, & extergendi aperiendiq; efficaciori potentia præditum; lieni idcirco vtilissimum, & longè quàm iocinori vtilius. Nam vt Galenus lib. XII. methodi scribit, valentiora lienis medicamenta esse debent, quàm iocinoris, tantò videlicet, quantò crassiori vititur alimento. Opitulatur igitur epithymum cunctis ferè lienis affectionibus: obstructionibus ac scirrosis eius vitij omnibus succurrit: ad diuturnos capitis dolores, morbum comitalem, melancholiam, & potissimum hypochondriacã efficacis est, aliosq; ab atra bile morbos exortos: prodest lue venerea, malignis vlceribus, elephantiasis & scabie laborantibus: datur etiam vtiliter aduersus quartanas. Purgat humores atros & melancholicos per inferna, vt Aëtius, Actuarius & Mesues scribunt, nec non pituitam, Dioscoride teste. Purgat item & inferiorem ventrem, quod in thymbra ac stœbe nascitur, sed facultate, vt Actuarius ait, est imbecillius.

DE GRAMINE, QVOD GRÆCIS
ἀργωσις dicitur. CAP. LXXX.

FOLIIS, culmis, ac iuba parua harundini gramẽ istud
haud multum absimile est: folia enim ei sunt angusta in
acumen

acumen fastigiata, harundinis quidem longè minora, pratensis tamen graminis duriora ac maiora: culmi rotundi, sesquipedales, aut paulò longiores, quatuor aut quinque genicula habentes: non spicam, sed iubam fert, milij aut harundinis similitudine, minores tamen ac variores. Radicibus serpit longis, candidis, geniculatis, nodosis, gustu non ingrata dulcedinis, sibi inuicem implicitis, quae plurimis locis emicantes progerminant, folia caulesq; proferunt. Nascitur potissimum in aruis, & agris frumentarijs, tam frugum quam agrorum vitium ac pestis, agricolis ingraturum: nam agro proficisso radices rastris eruunt, ac collectas, flammis ne renascantur exurunt. Facile enim licet semiarida, terra obruta radices reuirescunt: tam pertinacis est vita, & aegrè intermoritur. Floret aestate vnà cum frugibus, autumno radices leguntur: rura Brabantia pēen nominant, alij ledt gras/ ac knoop gras/ Graecis ἄργωσις est, Latinis communi nomine gramen; & nonnullis ad differentiam aliorum, gramen nodosum. ἄργωσις autem ab ipsis agris dicta putatur, qui Graecis quoque ἄργοι nominantur. Appellatur porro idem & ἀμαξίτις, ἀνυκόν, sanguinalis & vniola. Radix graminis mediocriter frigida est et sicca, sapore dulcis instar aquae, acrè tamen quiddam exiguum ac subacerbum, vti Galenus scribit, obtinet: cruenta vulnera glutinat. Decoctum radice, renibus & vesicae prodest: vrinam mediocriter mouet: calculos subinde pellit. Dioscorides easdem graminis, quas Galenus, tribuit vires. Radix, inquit, trita & imposita vulnera glutinat: decoctum eius potum ad tormina facit, & vrinæ difficultatē: calculosa etiam circa vesicam excrementa conterit. Recentiores decoctum radicum infantium ac puerorum vermes necare, ac excludere potum, autumant.

CAP. LXXXI.

SUNT verò & alia graminum genera, quae angustis folijs, & gracilibus quoq; exeunt culmis, quorum quaedam lolij, aut miliij, aut panici, aut alterius omnino frugis, nonnulla peculiarem, ac sibi propriam spicam, aut iubam proferunt. Radices omnibus tenues, plurimis fibrosa, capillamentis similes, paucissimis longa & serpentes. Nascitur frequentius in pratis ac locis palustribus, non rarò tamē & in montibus, & quibusvis alijs incultis, aut desertis locis virent. Hac genera Theophrastus τόας, hoc est, herbas nominat. Est tamen & τόα, eodem auctore, generaliter omnis herba à radice foliata, nō ramosa, quae caule semen fert, vt frumēta, & pleraq; olera. Huiuscemodi autem gramē Latini generali ac cōmuni graminis nomine appellant, Gallis de l'herbe dicitur, Germanis ac Belgis GRAS. Pascuntur id boues & iumenta, cū viride, tū siccum & iam farum factum. Est etiam & in graminum genere, minimum quoddam ac tenuissimum, subinde vix palmum altum, cui pro folijs iunci sunt tenuissimi, inter quos geniculati, & tenuissimi similiter culmi exeunt, dodrantales, aut breuiiores, mollem, lanuginosam, inconditamq; spicam, aut potius φολήν, sive iubam, proferentes. Pro radicibus fibrae sunt capillis similes. Nascitur non in palustribus, sed tenui ac macro solo, locis aridissimis. Spicae sive iuba, Iunio & Iulio mensibus emicant. Gramen quis dixerit iunceum, propter eam, quam cum tenuissimis iuncis, folia similitudinem habent. Sparti autem herba, quae in Carthaginensi Hispania gignitur, species fortè quaedā est. Nam & huic sparto, pro folijs, styli iunicei sunt, Spartum herba. lenti, obsequiosi, ad omnia vitilia utilissimi: locis quoq; gignitur aridis: Plinio etenim auctore, spartum istud, iuncus propriè est aridi soli: culmos etiam profert, in quorū summo

spica eminent, vti ex icone eius cognoscere licuit, quam nobis nuper amicus noster Carolus Clusius ostendit, vnà cum multarum aliarum rarissimarum & nondum cognitarum stirpium imaginibus, in sua per Hispanias peregrinatione diligentissimè obseruatarū. quæ omnia similitudinem huius graminis cum sparto herba ostendunt. Sed spartum altum & magnum est, gramen verò istud humillimum, & non sparto aut iunco modò, verùm & gramine longè minus ac breuius.

DE GRAMINE LEVCANTHEMO.

CAP. LXXXII.

LEVCANTHEMUM gramen cauliculos gerit à radicibus multos, tenues, teretes, crebrò geniculatos, facile in terram nisi propè nascentibus fruticibus fulciatur, procumbentes: folia ex singulis geniculis bina, contra se posita, angusta, oblonga, duriuscula, graminis tamè breuiora. Flosculi summis caulibus erumpunt plurimi, singuli suis insidentes pediculis, candidi, ex decem ferè exiguis & angustis foliolis congesti, Leucoij floribus minores; quibus pereuntibus, folliculi succedunt oblongi, in quibus semen paruum milio simile: radices tenues & geniculatae, latè veluti agrestes serpunt, secus scrobes, agrorum aggeres, locis frutetosis ac opacis crebrò reperitur. Floret Maio & Iunio mensibus, & non tarò serius quoq;. Recentiorum plerique eusfragiam faciunt, verùm perperam; multum enim ab eusfragia differt. Germani augentroost gras; / Brabanti ooghentroost gras nominant: cum κραιταροζύρον autem Dioscoridis similitudinem habet nonnullam, quod à nonnullis κραιταρόρον, à Theophrasto verò κραιταί & appellatur. Nam folium quidem habet myagrio, quod à Dioscoride melampyron quoq; dicitur,

haud

Stellaria holostachya
D. Don. Fl. Hung.

haud multum dissimile, verum minus: culmos etiam geniculatos, ab radice vna complures, & semen exiguum: conueniunt etiam natales, nam similibus cratæogoni locis prouenit. Quod vero ad vsum attinet, nullius quidem nostris hac ætate gramen istud est. Qui verò pro eufragia eo vtuntur, non parum hallucinantur.

DE CRATÆOGONO, EX DIOSCORIDE & alijs. CAP. LXXXIII.

CRATÆOGONON, vt Dioscorides ait, folia habet melampyro similia: caules ab vna radice multos, geniculatos: semen milio simile: nascitur in vmbrosis ac fruticosis, vehementer autem acre. Porro, vt Theophrastus tradit, κραταῖον nascitur ὡς αἰὲρ λίνον πύρινον, hoc est, veluti linum triticeum, & fructum tanquam milium fert. Plinius autem cratæogonon non melampyri folio, aut lino pyrino: sed spica tritici simile esse prodidit, non absque errore: qui vti satis euidentis est, ita & suspicionem mouet, Theophrasti quoque locum corruptum ac vitiatum esse, ac pro eo, quod legitur, ὡς αἰὲρ λίνον πύρινον, legendum esse, ὡς αἰὲρ μελάμπυρον: praesertim quum lini pyrini, vel apud Theophrastum, vel alios etiam auctores, ne nomen quidem vsquam reperiatur. Ceterum cratæogoni, vt Galenus inquit, herbae fructus & acris gustanti est, & vtenti admodum similis milio. Traditum est à quibusdam, Dioscorides scribit, seminis huius potionem efficere, vt mulier masculum pariat, si post mensium purgationem, priusquam concipiat, ieiuna ter in die, trium obolorum pondò, in cyathis aquae duobus, per dies quadraginta bibat, similiter & vir, totidem diebus, deinde cum ea coeat.

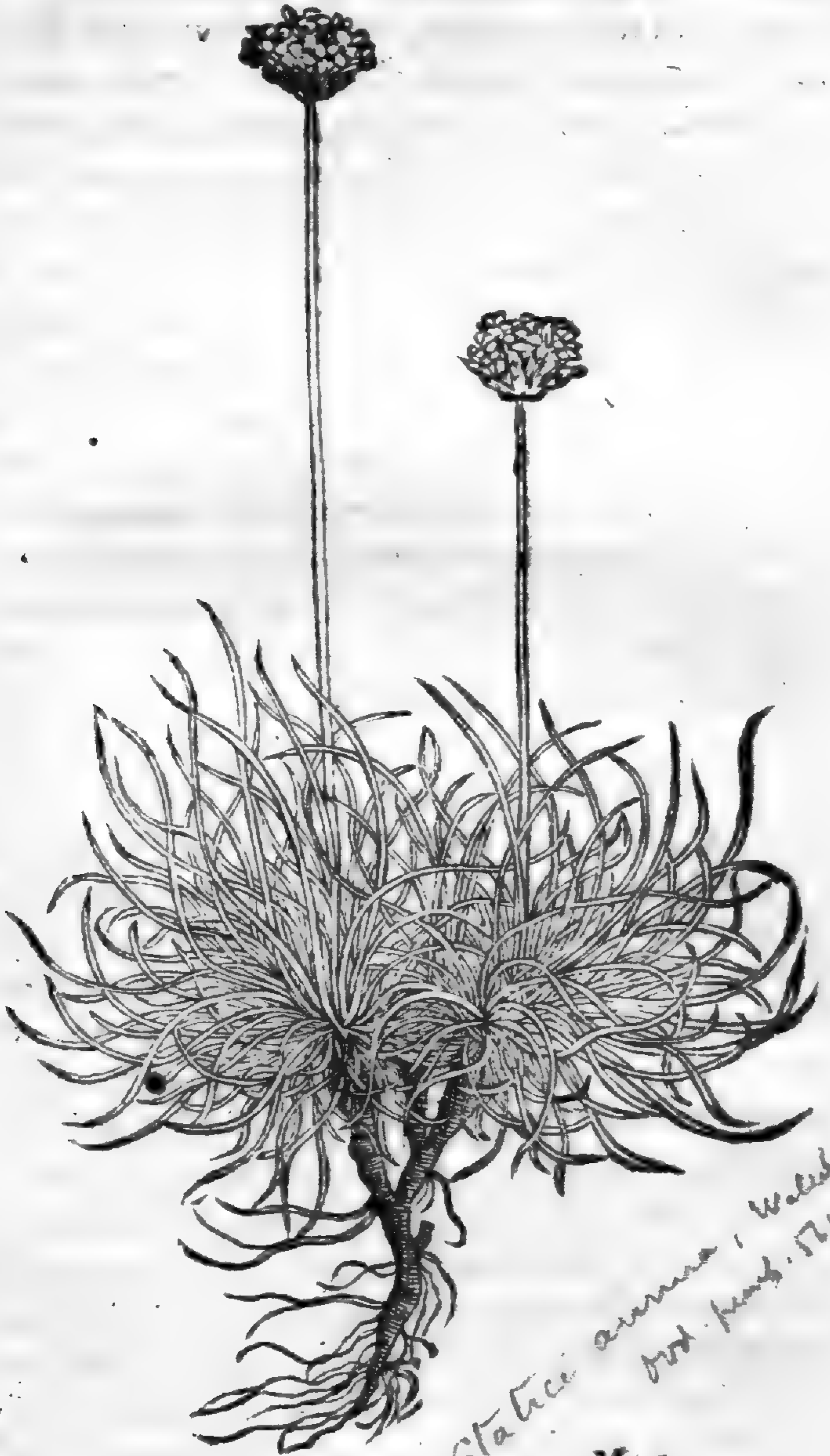
DE GRAMINE MARINO.

CAP. LXXXIIII.

Plinij error.

Theophrasti
locus corri-
gitur.

Statice arvensis, Wall. B.
Bot. Beech. 174

M 5

MARINUM gramen folia pratensis graminis minor, tenuiora ac breviora profert: cauliculi inter hæc exeunt didrantes, folijs vidui, in quorum summo flosculi in exigua umbella compacti, in candido leuiter purpurascetes, leucoij floribus tiguli minores. Radice nititur tenui & longa. Reperitur palustribus locis non procul à mari, plerisque etiam, ut fertur, iuxta Rhenum ac Mosam in Eburonum ac Vbiorum finibus; atque ibi non in palustribus modo, verum in ipsis etiam montibus, præsertim vbi Cadmia subest. Translatum in hortis diutinè permanet. A Maio mense, vsque ad æstatis finem floret. Gramen appellari poterit marinum aut montanum, alio nempe destitutū nomine; nam quum $\mu\acute{\omega}\lambda\upsilon$ & similitudinem nullam habeat, propriè $\psi\epsilon\upsilon\delta\omicron\mu\acute{\omega}\lambda\upsilon$ esse non potest. Vsum habet nullum, flosculi gratiam aliquam obtinent, & coronis subinde adduntur.

DE TRIFOLIO PRATENSI,

CAP. LXXXV.

PRATENSE trifolium caules cubitales aut longiores promit, rotundos, subinde nonnihil hirsutos, plurima sui parte per terram serpentes, folia circa hos per intervalla ex tribus simul hærentibus composita, quorum singularia, quæ quidem terra ac radicibus proxima, rotundiora sunt, quæ verò secundum caules enascuntur, oblongiora, & crebrò candidiorem maculam $\delta\iota\chi\omicron\tau\acute{\omicron}\mu\omicron\upsilon$, Lunæ ferè similitudine in medio habent. Flores in summis caulibus exeunt ab umbella crassiori ac breviori veluti spica, colore aliàs in rubro purpurei, aliàs candidi, gustanti dulces: semen in exiguis folliculis rotundum. Radix longa & lignosa. Nascitur in pratis ac palustribus locis, præsertim ijs, quæ subinde fluuiali aqua rigantur. Seritur & in aruis apud Brabantos nonnumquam huius generis trifolium: est hoc, eo quod in pratis gignitur,

nitur, latius & procerius: floret Maio & Iunio, ac reliqua deinde aestatis maxima saepe numero parte. Graeci huiusmodi trifolium, τριφυλλον ἐν τοῖς χορτοκοπέοις γενόμενον, & non raro, λωτὸν ὃ ἐν χορτοκοπέοις nominant, Latinis trifolium pratense dicitur, Germanis wisenklee vñ fleysblumen nostris claueru; Gallis trefle, & veteri eiusdem gentis lingua, visumarus, vt tradit Marcellus scriptor antiquus. Quod in agris seritur, medicam, imperiti cognitionis herbarum ac simplicium perperam nominant. Trifolij autem huius, cum folia, tum flores refrigerandi ac resiccandi potentiam obtinent. Fertur, ex horum decocto addito melle enemata: intestinorum rasiones ac dolores sedare, & viscidos lentosq; adherentes intestinis humores educere: ex ipsa vero herba cataplasma utiliter inflammationibus imponi. Pascuntur herbam cum boues & iumenta, tum utilissime vituli & agnelli. Flores apibus grati sunt. Trifolium quoque inhorrescere & folia contra tempestatem surrigere certum est, Plinius ait.

DE TRIFOLIO BITUMINOSO.

CAP. LXXXVI.

TRIFOLIUM bituminosum, virgis fruticat tenuibus, magna ex parte erectis, bicubitalibus & altioribus, vnde longiores enascuntur pediculi, tenues, veluti ramuli, in quibus terna folia, oblonga, veluti in mucrone desinentia (quae tamen ante caulem exeunt rotundiora sunt) pratensis trifolij, latiora, maiora ac nigriora, è quorum sinibus rursus alij tenues prodeunt cauliculi, umbellas ferentes, scabiosae umbellis suis oppositis, minores, plenas florum, coloris caerulei, siue hyacinthini, id est, eius quem hyacinthus refert caeruleus. Semen inde subsequitur oblongum, & vti Dioscorides tradit,

Trifolium bituminosum, L.

Prod. Icon. 526

tradit, aliquatenus latum, birsutum, & ab altera parte summoq; cacumine, veluti apicem habens. Radix tenuis est & oblonga. Odorem herba, foliaq; bituminis referunt. Nas-
 citur, Hippocrates non Cous, sed Hippiatros ait, locis frago-
 sis, vt Ruellij conuersio habet. In Belgio ac Germania, nus-
 quam sua sponte, sed in hortis tantummodo satum proue-
 nit, vbi Iulio & Augusto demum mense floret. Graeci τρι-
 φυλλον, & vti Dioscorides scribit, ὄξυτριφυλλον nominant:
 pleriq; μυρνανθές; alij ἀσφάλιον; nonnulli κνίκιον: Nican-
 der etiam τριπέτυλλον: Romani trifoliū acutū aut odoratū:
 nostra aetas trifoliū bituminosum. Auicenna tarifilon est, nō
 autem, vt quidam existimāt, handacocha. Sub handacocha
 siquidem nomine Dioscoridi lotos dictas comprehendit, vr-
 banam videlicet, syluestrem, & Aegyptiam, quas vno capite
 inter se confundit. Describit trifoliū istud Scribonius etiam
 Largus cap. CLXIII. his verbis: Quod ὄξυτριφυλλον Gra-
 eci appellant, nascitur hoc Sicilia plurimum, nam in Italiae
 regionibus nusquam eam vidi herbam, nisi in Luna portu,
 quum Britanniam peteremus cum Deo nostro Casare, plu-
 rimum super circumdatos montes. Est autem folijs & spe-
 cie & numero similis communi trifolio, nisi quod huius ple-
 niora sunt, & quasi lanuginem quandam super se habent,
 & in extrema parte veluti aculeum eminentem. Sed huius
 frutex duorum pedum interdum, aut etiam amplior conspi-
 citur, & odorem grauem emittit, quorum nihil circa pra-
 tense trifolium inuenitur. Vis autem trifolio, quod asphal-
 teon dicitur, calida & sicca, Galenus ait, vti bitumē, vtrin-
 que tertio ordine, proinde potum laterum dolores ab obstru-
 ctione iuuat, et vrinam mensesq; prouocat. Hippocrates tri-
 folium non solum menses prouocare, sed & fetus cum sum-
 ptum, tum appositum expellere tradit: Mulier, inquit, si ex
 partu non fuerit purgata, trifolium in vino albo bibendum
 dato,

dato, hoc etiam menses educit & fetus. Et alio loco : Idem etiam (de trifolio scribens) appositum menses erumpere facit, & fetum eicit. Dioscorides, semen, ait, & folia in aqua pota, pleureticis, vrinae difficultati, comitialibus, ijs, qui aqua inter cutem principia sentiunt, & hystericis auxiliantur. Dari autem debent seminis drachma tres, foliorum verò quatuor. Praesidio etiam sunt commorsis à serpentibus folia trita & ex aceto mulso pota. Tradunt aliqui, totius fruticis, radicis, foliorumque, decoctum, fotu dolores eorum finire, quos serpentes momorderint : qua autem aqua sanatus quis fuerit, si ea quispiam alius vlcus habens foueatur, perinde eum affici ac à serpente ictus. Quidam etiam terna folia, aut semina in tertianis cum vino exhibent, & in quartanis quaterna, veluti februm circuitus exoluentia. Radix quoque antidotis additur, Dioscorides ait. At veteres alij non radicem modò, sed & semen ipsis admiscuerunt, vt ex plurimis compositionibus, lib. II. de antidotis apud Galenum videre est: Theriacis videlicet Aelij Galli, Zenonis Laudocei, Claudij Apollonij, Eudemi, Heraclidis, Dorothei & Hera.

DE TRIFOLIO ODORATO SIVE
MELILOTO. CAP. LXXXVII.

TRIFOLIUM odoratum, siue vt Pharmacopœorum officina nominant, melilotus, stirps est tres aut quatuor pedes alta, caule in alas ac ramulares adnascentias complures, mox à radice diuiso : folia ei terna trifolio aut citius fanograeco similia, candidiora, per oras lentè ac minutè fimbriata : flores lutei melini coloris, in breuibus spicis exeunt : semen inde subsequitur in exiguis, nigris ac latiusculis siliquis, paruum, colore pallidum. Radix longa est. Refert tota herba odorem gratum, ac precipue flos eius, qui & siccescen-

tibus

Trifolium odoratum
Sweet Woodruff

tibus ipsis intenditur, exiguam quoque amaritudinem cum folia, tum flores gustatu referunt. Est & alterum huius generis flore cādido, caule, folijs & reliquis priori simile. Nasctur lutea non in Germania, Gallia ac Italia modò, verùm & in Belgio, circa aruorum & pratorum margines, fluuorum ac torrentium ripas, ac subinde secus vias, locis asperis & in ruderibus. Similibus locis & candida in multis regionibus exit, apud Belgas tamen rarior, nonnunquam in hortis feritur. Nominant vtrumque genus recentiorum nonnulli trifolium odoratum: plerique trifolium equinum & caballinũ, quod videlicet ab equis auidissimè in pabulo expetatur: Germani **grosse steinklee** / id est, nostra lingua, **groote steenclaueren**: item & **berck klee**, id est, trifolium vrsinum: Romani ac Hetrusci tribolo, vt Matthiolus scribit. Et prius quidem Saxifragam luteam Fuchsius, alij melilotum Germanicam aut officinarum, appellare malunt, quibus & posterior melilotus alba est: vtuntur luteo hoc trifolio odorato, vniuersa Germania officina in omnibus medicamentis ac compositionibus, pro veterum vera meliloto: reprehendunt id ex recentioribus complurimi, qui veram eam esse melilotum pernegant: quorum rursus nonnulli nouum & veteribus incognitum trifolij genus: alij cythisum veterum esse contendunt: verùm neutri horum veritatem videntur assequuti. Cum cythiso enim exiguum similitudinis habet, vt ex ipsa cythisi descriptione, proximè sequenti capite tradita satis euidentis est: nec etiam prioribus seculis incognita stirps est. Nam etiam si non alterius (quod tamen non verosimile) ipsius certè Auicenna meliloto est, quam eandem cum Dioscoridis meliloto esse, de viribus ac facultatibus eius, ipsius Dioscoridis testimonium adductum, conuincit. Duorum autem generum melilotum Auicenna facit, vnã videlicet lutei floris: alteram candidi: vtramque odoratam,

& nonnulla amaritudinis participem, ac simul digerendi facultatem cum nonnulla adstrictione habentem. Qualis utiq; est presenti capite delineata, qua officinae & huius inferioris & superioris Germania, utuntur. Qua de causa nec nova nec veteribus incognita stirps, sed ipsa veterum verissima videtur melilotus: praesertim quum ei nullae verae meliloti notae desint, & in qua facultates ac vires omnes, meliloto à veteribus ascriptae reperiantur. Est enim odorata herba, quae & plenius resiccata redolet, ac talis aliquandiu perdurat, qualem melilotum esse, Theophrastus libr. de causis sexto, XXII. & XXIII. cap. memoriae prodidit. Florem etiam habet lutei coloris, veluti eius esse, quae in Campania nascitur, Dioscorides tradit, (color enim ad florem contrahendus, nam herba, Plinius ait, incana est) laudatissimam siquidem in Attica, Cyzico & Chalcedone natam ait, quae colore croco vicina est, & boni odoris; at eam, quae in Campania, in luteum languescere ac odore infirmiore. Unde colligendum odorem & colorem floris, remitti atque intendi, pro locorum ac regionum varietate. Iam & habet melilotus nostras amaritudinem, quam Auicenna, uti diximus, meliloto inesse scripsit. Digerendi quoque potentiam obtinet, quam non Auicenna modo, sed & Galenus meliloto tribuit. Cataplasmatis siquidem, ac emplastris digerentibus resolventibusq;, necnon coccoquentibus, tum & acopis omnibus utiliter admiscetur. Quae certe omnia satis luculenter ostendunt, vulgarem melilotum à veterum non discrepare, quam Graeci quidem *μελίλωτον*, Latini Sertulam Campanam, Cato Sertam Campanam, plerique coronam regiam nominant. Copiosior autem, ut Galenus ait, in meliloto substantia est calida, quam frigida, (primi videlicet ordinis calida & sicca) habet etiam quiddam adstringens, sed & discutit & maturat. Dioscorides melilotum tradit adstringentem & malacticam vini

habere: At malactiam habet non propriam, sed quatenus in inflammationibus, aut aliâs collectos humores discutit ac digerit: nam eatenus, quod durum est, ac tensum emollit, quæ propriè nō emollitio sed digestio & per halitum discussio est, cuiusmodi facultatem διαφορητικὴν Græci nominant. Atque hoc modo inflammationem omnem emollit, præsertim, vt Dioscorides tradit, circa oculos, vterum, sedem, aut testes, cum passo cocta & imposita: interdum autem addito oui luteo affato, aut fanigraci farina, aut lini semine, aut tritici farina, aut capitulis papaueris, seridæue. Sanat idem recentes melicerides per se in aqua: & ἀχῶρας siue manantia capitis vlcera, cum terra Chia, vino aut galla illitus: stomachi item dolorem & cocta, & cruda, cum aliquo ex antedictis leuat. Aurium etiam dolores cruda expressa, succus cū passo instillatus, sedat. Capitis dolorem quem κεφαλαλγία nominant, lenit, cum aceto & rosaceo irrigatum.

DE CYTISO, EX DIOSCORIDE,
Galeno & aliis. CAP. LXXXVIII.

FRUTEX cytisus est, vt Dioscorides ait, candidus totus, vti rhamnus, (aut, vt Plinius, aspectu canus, breuiterq; si quis exprimere similitudinem velit angustioris trifolij frutex) ramos spargit cubitales aut longiores, in quibus folia fanograci aut loti trifolia, sed minora, & medio eorum neruo maiore ac eminentiore, quæ digitis contrita erucam olent, gustu cicer nondum maturum resipiunt: Galenus libr. I. de antidotis, cytisum fruticosam plantam esse tradit, eam altitudinem attingentem, ad quam myrti crescunt. Theophrastus χαλεπὸν, siue molestum eum esse scribit, ac omnia sibi propè assistentia enecare, sed eo tamen valentiozem ἄλιμον, qui ipsum etiam cytisum interimit. Materies cytisi nigra est,

est, & proximè ad hebenum accedere videtur, vt Plinius post Theophrastum lib. xvi. refert. Inuentus est hic frutex in Cythno insula, inde trāsatus in omnes Cycladas: mox in vrbes Græcas, magno casei prouentu, propter quod maximè miror rarum in Italia: nō æstuum, non frigorum, non grandinum aut niuis iniuriam expauescit: Idem, Galenus in Mysia, quā parte Græcia finitima est, tractum quendam occurrere, memorie prodidit, quem Britum nominant, vbi collem non magnum, thymo, & origano refertum, alibi locum cytiso plenum vidisse se, scribit. Satio autem cytisi (Columella ait) vel autumnno circa Idus Octobris, vel vere fieri potest. Cūm terram benè subegeris, arēolas facito, ibiq; , veluti ocymi semen, cytisi autumnno serito, plantas deinde vere disponito, ita vt inter se, quoquo versus quatuor pedum spatia distent. Si semen non habueris, cacumina cytisorum vere deponito, & stercorata[m] terram circumaggerato. Si pluuia non incesserit, rigato quindecim proximis diebus, simulatq; nouam frondem agere ceperit, sarrito. Potest etiam ante Septembrem, satis commodè varius cytisus feri, quoniam facile in quouis agro, quamuis macerrimo comprahendit, & iniuriam omnem sine noxa sustinet. Nuncupant hunc fruticem Græci ac Latini κυτισόνν, Theocritus etiam κυπλόν, nonnulli κυδίον per Δ, alij τηλίον. A Cythno, aut vt alij, à Cythisa insula nomen, auctore Seruio, habet. Refrigerant porrò cytisi folia, Dioscoride auctore, tumores intra initia discutunt, si cum pane trita imponantur: decoctum vrinam cit potum. Galenus cytisi folia digerendi facultatem obtinere refert, aquea ac temperata mistam, sicut & malua. Mulieres, Columella ait, si lactis inopia premantur, cytisum aridum in aquā macerare oportet, & quum tota premaduertit, postero die expressi succi ternas heminas permisceri modico vino, atq; ita potandum dari, sic & ipsa valebunt, & pueri

abundantia lactis confirmabuntur. Hippocrates cytiseum etiam inter ea, quæ lac extinctum reuocant, libr. de natura muliebri, & de morb. mulieb. enumerat. Aristomachus quoque Atheniensis apud Plinium, nutricibus in defectu lactis, aridum, atque in aqua decoctum potui cum vino dari iubet. Apes non desore cytisi pabulo contingente, promittunt Democritus & Aristomachus. Siquidem de cytiso scriptores vno ore, Galenus inquit, tradunt, apes ex cytisi flore plurimum mellis excerpere. Columella cytiseum etiam vtilissimū tradit gallinis, apibus, capris, bubus, & omni generi pecudū, quod ex eo citò pinguescit; & lactis plurimum præbere ouibus. Marcellus antiquus auctor, alium quendam cytiseum describit, à superiore differentem, quem non iumentorum pabulo laudat, aut ad lactis copiam augendam commendat; sed mirum esse remedium tradit aduersus ischiadem & arthritim. Herba est vel fructetum, ait, quod maximè circa sepes vinearum nascitur, Latine cytissus dicitur, virgultis est subtortis vel curuis, folijs oblongis, benè virentibus, floribus conclusis, oblongis, albis vel etiam galbineis, benè olentibus, id est, mellito odore, fructetum ipsum semper virens æstate atque hyeme.

DE TRIFOLIO FRUTICANTE.

CAP. LXXXIX.

TRIFOLIUM fruticans virgulas profert tenues, virentes, bicubitales & longiores, in obliquas, breues, ramulares adnascantias, subinde diuisas: folia circa has proximè ab ipsis radicibus plurima, singulis pediculis terna, sed medio eorū maiore ac longiore, trifolijs angustiora & minora, ex nigro virentia, inferiori tamen parte viridiora: flosculi in ramulorum summo, exiguis insident pediculis, lutei, ab angustiori

Trifolium fruticans
Linn. Sp. Pl. 1034

stiori exigua veluti fistula, sese in quinque; aut sex foliola pandentes, buglossi vulgaris floribus quodammodo similes, sed minores: fructus rotundus est, magnitudine eruiliae, initio viridis, per maturitatem verò niger, in quibus semina lata, lentibus similia. Radix alba, longa, latè sub terra serpit, ac plurimis non rarò progerminat locis. Reperitur istud trifolium apud Belgas in studiosorum hortis aliunde inuectum. Floret aestate: autumno semen maturatur: frutex ipse perpetuò virescit, & viuiradice constat. Cytisum plerique appellant, nos trifolium fruticans nominare maluimus: cum cytiso etenim non conuenit, vt ex eius descriptione superiori capite satis manifestum; nisi Marcelli cytisus sit, cum quo aliquam fortè similitudinè habere videri posset, si flos qui ei luteus est, albus esset aut galbineus. Galbineus autè color idem videtur cum caeruleo, aut similis. Vegetius enim Renatus in sua veterinaria, lib. I. cap. XVII. & lib. III. cap. I. eryngiū herbam describens, florem, inquit, habere aureum vel galbineum. Reperitur autem eryngij flos caeruleus & luteus. Sunt verò & nonnulli, qui trifolium istud polemonium esse existimant, quòd videlicet cum vulgaris ruta, aliquam huius folia similitudinem habere videantur. Polemonium enim ruta est folio: sed an passim cognita & vulgò sic dicta, vel potius alterius & sylvestris ruta, ex dictione Dioscoridis non liquet. Quòd si autem vulgaris ruta folio polemonium est, haud parum istud trifolium cum eo conueniet: nam praeter folia ei satis similia, flores complures in laxioribus veluti corymbis coherent, fructus (qui saepe pro semine nominatur) niger, & radix alba, quae omnia polemonio talia sunt. Si verò alterius & sylvestris dicta ruta folio polemonium sit, veluti verosimilius, multum à polemonio trifolium istud aberit. Huius etenim ruta folio, trifolij istius folium, parum simile est. Est autem haec sylvestris ruta, ea cui similia habent

folia hypericum, androsenium, anonis, centaurium minus: que in vetustis Dioscoridis exemplaribus descripta reperitur, proximo loco à ruta, sed in posterioribus editionibus inter notha caput eius reiectum est. Describit autem polemonium, Dioscorides quidem his verbis: Polemonium, aliqui φιλσταίριον, Cappadoces χιλιοδύναμιν appellant, cauliculos habet tenues, τεταρζώμενος (pinnatos reddunt interpretes) folia paulò maiora quàm ruta, sed longiora, ad polygoni accedentia: in summo veluti corymbi sunt, in quibus semen nigrum, radix cubitalis, & alba struthij radici similis. Exemplaria vulgaria ubi legitur, πρὸς τὰ τὴ πολυγόνου, addunt, ἢ τῆς καλαμίνθης, sed perperam id, ex alterius polemonij descriptione accessit: Plinius certè in polemonij descriptione, calamintbes non meminit, sed nec polygoni. Est autem alterum polemonium cuius Absyrtus meminit, quod latioris calaminthe similitudinem refert, sed magis incanescit, amarius est, odoremq; grauiorem habet, & in vliginosis pratis nascitur: cum hòc autem, trifolium fruticans multò minus, quàm cum priore conuenit. Porro trifolium fruticans nullius quidem vsus est, nec animantiũ cuiquam, multò minus apibus, quod sciatur, gratum.

Polemoniũ
Dioscoridis.

Dioscoridis
locus emen-
datus.

Polemoniũ
Absyrti.

DE TRIFOLIO ODORATO ALTERO,
SIVE LOTO SATIVA.
CAP. XC.

TRIFOLIUM odoratum alterum, cauliculos habet erectos, rotundos, inanes, cubitales aut longiores, ramulares adnascencias multas: folia singulis germinationibus trina, trifolio similia, leniter ac superficie tenuis per ambitum crenata, ex quorum alis in singulis pediculis: flores in exiguis veluti spicis, pallidi ex caruleo albicantes, quos aspera se-

200 TRIFOLIUM ODORATUM ALTERUM.

Trifolium odoratum, L.
Herb. Borac. 591

quuntur capitula, in quibus semen fanogræco minus. Radix fibrosa est. Tota herba cum caulibus & folijs, trifolio non solum bituminoso, sed & pratēsi candidior est, odorata item est & aroma cum grauitate quadam sentit, & plenius resiccata quidem, qui in decerpta aridaq̄, diu etiam odor inheret, & pluuiosa ac humenti celi constitutione intenditur. Fertur virens atque crescens septies in die odorem mutare, vnde & Germanicè **sieben gezeiten kraut** / annosa anus ipsum appellant. Floret Iunio, Iulio ac Augusto eiusdem quo satum est, anni mensibus: in hortis cum in superiori, tum in inferiori Germania, in Italia, Gallia, ac alijs in regionibus seritur: trifolium vulgò odoratum appellant, Germani, vt diximus, **sieben gezeiten** / nostri **seuen ghetjccuyt** / hoc est, septem temporum herbam, Galli **treffle odoriferant** dixerint. Lotus videtur urbana, siue satua, de qua Dioscorides lib. IIII. qua Græcis **λωτ** & **ὑμσρ**, & à quibusdam **τεϊφυλλον**, ab alijs **τριπόδιον** nuncupatur. Vim autem urbanam siue domesticam lotum mediocriter concoquendi, & resiccandi possidere, Galenus ait, & in caliditatis frigiditatisq̄ coniugatione mediam quodammodo ac temperatam esse. Quæ certè facultates in hoc odorato trifolio euidenter conspicuæ sunt. Dioscorides, extractus, ait, succus addito melle oculorum argemas, nubeculas, **λευκίματα** (albugines vocant) & quæ pupillas oculorum obscurant, expurgat: nostri oleum in quo folia floresq̄ odorati huius trifolij macerata, recentia vulnera glutinare tradunt, & ad puerorum enterocalas, bubonocalasq̄ plurimum commendant. Interponitur & arida herba vestimentis, quæ ne à tineis rodantur, defendere putatur.

I CORNICVLATORVM trifoliorum primum genus, multis exit tenuibus & infirmis cauliculis, humi procumbentibus, circa quos foliola incana, trifolij, minora & angustiora: flores habet splendentes auri penè coloris, in summo virgularum, in exiguis veluti spicis aut iubis, ochri floribus minores, ceterum figura assimiles: post flores siliquæ tres aut quatuor succedunt, parua, oblonga, tenues, teretes ac angusta, in quibus semina parua & rotunda. Radix durabilis nature, dura, ac lignosa, singulis annis regerminat.

2 Alterum genus cauliculos quoque habet tenues, longos: & folia trifolij aut fanogræci, in ambitu serrata: flores luteos, pallentes, in sciadio siue umbella pratensis ferè trifolij similitudine, post quos ex singulis umbellis complures exiguae lunatae ac corniculorum modo recuruae siliquæ exeunt, in quibus semina parua, sapore ac forma seminis genesta: radicibus firmatur longis, tenuibus & fibrosis.

3 Tertium genus caule, folijs, ac radicibus, prioribus, vti Tragus ait, simile, flores autem maiores, & in luteo splendidiore, siliquæ verò ei longiores, ex singulis tres, aut quatuor, autium vnguibus persimiles, in quibus semina rotunda, vt arachi. Nascuntur hac genera, pluribus Germania locis sua sponte, primū Belgio familiarius est, vbi secus vias, & agrorum margines passim reperitur: florent æstate. Trifolia corniculata, ad differentiam aliorum nominari possunt, aut loci syluestres. Differunt tamen non parum, à Dioscoridis syluestri loto, quæ in Lybia prouenit. Nam Dioscoridis syluestris lotus, caule est bicubitali, & sepe maiori: alis multis: folijs trifolij pratensis: semine fanogræci, multò minore, gustu medicato: Quale in totum nullum horum corniculatorum tri-

foliorum

foliorum est. Habent autem ista corniculata trifolia, cum Serapionis, aut Ysaaci meliloto similitudinem maximam. Serapio enim ex Ysaaco melilotum describēs, vaginas ipsam facere ait, veluti & ista trifolia faciunt, quam ob causam (ceteris notis non repugnantibus) Ysaaci & Serapionis meliloti videntur: non tamen idcirco Dioscoridis, aut Galeni, licet tamen has inter se Serapio confundat, vt sepe multas alias confundere Arabibus proprium quodammodo est vitium. Differentiam vtriusque, ipse siue Ysaac, siue Serapio ostendit, vaginam & semen huius meliloti præcipuè commendans: nam alterius meliloti floribus potissimum, veteres Græci vsi sunt non siliquis aut semine, vt ex emplastrorum malagmatum, & aliorum compositionibus, quæ apud Galenum, Paulum, Aëtium, & alios reperiuntur, euidentis est. Meliloti siquidem quod à Dioscoride describitur in floribus præcipua facultas est. Describit autem melilotum suam ex Ysaaco, Serapio his verbis: Alchitel, siue Melich (ita enim melilotum Arabes hi nominant) herba est, quæ habet folia rotunda, viridia: ramuli eius sunt subtiles multum, & folia rara, & fructus habens vaginas subtiles, rotundas [sicut virga puerorum paruulorum] & sunt in eis grana pauca, glauci coloris, rotunda, minora granis sinapis, & quod de ipsa administratur, sunt illæ vaginae, cum eo, quod est in eis ex granis. Quæ certè descriptio istis corniculatis trifolijs satis respondet, & præsertim primo ac tertio generibus. At primum horum Germani wilden klee / steinklee / onser frauen schuchlin / vnd vogels wicken appellant: nostri steenclaueren & vogels vitsen: nonnulli herbam leporinam: Fuchsus melilotum Germanicam facit.

2 Alterum genus idem melilotum Italicam, & Germanis welscher steinklee nuncupat, & cum vera meliloto conuenire existimauit, cum qua tamen per omnia non communicat.

Melilotus
Ysaaci aut
Serapionis.

[ ] Videtur
redundare.

nicat. Facultatem autem primum genus possidet euidenter I
 adstringentem, frigidum ac siccum natura sua, incipientibus
 idcirco inflammationibus utile; & omnibus, quæ reprimi ac
 refrigerari desiderant. Cæterorum duorum non ita explo-
 rata, aut cognita nobis vires sunt.

DE TRIFOLIIS COCHLEATIS, HOC
 est, quotum siliquæ testæ cochlearum si-
 militudine, in vertiginem tortæ sunt.

CAP. XCII.

HUIUSCEMODI trifoliorum duo potissimum sunt
 genera: cauliculos habent tenues, rotundos non erectos, sed
 per terram repentes: folia trifolio similia, verum minora,
 teneriora, & priori generi per ambitum crenata: flores ex
 luteo pallentes, paruulos in summo pediculorum: radices
 tenues: fructus vni quidem est latior ac breuior, aliquot cir- I
 cumuolutionibus in spiras cochleæ modo contortus: alte- 2
 rius verò & in nonnullas quoque vertigines tortus, sed lon-
 gior, & breuibis aliquot, veluti spinulis, echini alicuius mo-
 do asper. Semina in vtriusque siliquis parua, candida, non-
 nihil recurua. Galli huiusmodi trifolium l'herbe au
 limasson nuncupant. Recentiorum plerique hæc trifolia
 medicas esse iudicant, nos trifolia cochleata appellare ma-
 luimus, à siliquis cochleæ alicuius modo conuolutis: nam
 cum medicæ descriptione (licet fortè similitudinem aliquam
 habeant) in totum tamen non conueniunt. Lentis enim
 magnitudinem, fructus siue siliqua multum excedit, semen
 verò quod in ipsis continetur, non modò lentis formam non
 habet, sed nec magnitudinem, multò lente minus. Iam &
 iumentorum aut boum pabulo hæc trifolia nec requirun-
 tur,

Dist. paucif. 505

Medicago lupulina
L. f. *Trifolium cochleatum*

tur, nec vtilia habentur, ita vt his de causis (præter alias rationes) non esse veras medicas, abundè constare videatur.

DE MEDICA. CAP. XCIII.

Ex trifoliorum genere & medica est. Virgulas hæc siue cauliculos habet complures, rotundos, virentes, folia trifolij similia, circa caules minora & contractiora: flores in umbella, breui, crassæq; spica quodammodo persimili exeunt, pratensis trifolij angustiori & minori; colore vt plurimum in ceruleo purpurei: sequuntur inde siliquæ, siue cornicula cochlearum similitudine quoque intorta; sed multò, quàm cochlearum trifoliorum angustiora, lentis videlicet tantum latitudine aut paulò ampliori, ac in pauciores spiras contracta, duas videlicet aut tres tantum, in quibus semen minutum & candidum. Radices subsunt, vti aliorum trifoliorum, longa, tenues, & lignosa. Nascitur plerisque Hispania locis sua sponte, quod satiuo tenuiora habet folia, & flores subinde subluteos. In Valentino regno, & vocata Catalonia, Tarraconensis Hispania prouincijs, in agris seritur, vbi crebrò singulis æstiuis mēsis ressecatur, & in decem aut duodecim annos perdurat. Semen illinc transmisit Carolus Clusius, quod in horto variarum stirpium generibus instructissimo verè nobilis viri D. Ioannis Brancion, Mechlinia, hoc anno à natiuitate Christi M. D. LXV. feliciter adoleuit. Serendam medicam, Varro ait, in terra non nimium arida, aut varia, sed temperata. Palladius Aprili mense, serendam esse medicam scribit, ac semel satam decem annis permanere, ita vt quater vel sexies posset per annum recidi. Appellant hæc herbam Græci *μυδιανή*, Latini similiter medicam, Castellani mielguas, Valentini ac Catalani alfafa, voce aut Barbara, aut ab Arabica deflexa: nam Arabum princeps

Alicen-

Medicago sativa L.
Dod. plant. 576

*Auicenna medicam cot, alaseleti. & alfalfa nominat: Veram autem & legitimam hanc esse medicam, ipsa medica dilucida apud Dioscoridem descriptio, euidenter ostendit, quæ talis est: μηδὲν ἔοικε μὲν ἄρτι φύομένη τριφύλλῳ τῆ ἐν χορτοκοπίοις, προάγρουσα δὲ σενοσυλλοτέρα γίνεται, καυλοὺς ἀνιέῃσα τριφύλλῳ ὁμοίους, ἐφ' οἷς τὸ σπέρμα προσέφυκε φακοῦ τὸ μέγεθος, ἐπετραμμένον ὡς κεράτιον, hoc est, Medica quum recenter prodijt similis est trifolio pratensi, verum in progressu folia eius angustiora, caules producit trifolio similes. quibus fructus accrescit lentis magnitudine, corniculi modo intortus. In qua descriptione σπέρματ & nomen ad totum fructum (vt non raro aliàs) referendum, qui, vti scripsimus, lentis magnitudinem proximè exprimit, & corniculi implicati ac contorti similitudinem refert. Nominatur autem medica à Media. Externa, inquit Plinius, Græciæ, per bellum Persarum, quod Darius intulit, inuecta. In medica verò nomen & appellationem recipi quoq; posse nonnullis videtur trifolij quoddam genus, quod in Germania ac Belgio secus vias, agrorum margines, in agris frumētarijs, ac subinde in hortis reperitur: cauliculi huic sunt tenues: folia ex intervallis trifolio similia, verum minoræ, per oras leniter crenata: flores exigui & lutei, in breues veluti spiculas aut paniculas compacti, quos succedunt parua capitula, ex multis nigricantibus, latis, recuruis seminibus congesta: radix tenuis est & fibrosa: plurima æstatis parte floret. Plerique nostrate idiomate **stecncianeren**, & Germanico **stinklec** nominant, proprius tamen **velklec** & **velclaneren**, ac Latine trifolium agrarium quis nuncupauerit: existimatur, vti diximus, medica esse species, propter seminis cum lente aliquam similitudinem, quod tamen non rotundum est, nec corniculi alicuius intorti, vel cochleæ modo in spiras vllas contractum: vnde manifestum eius cum*

σπέρμα.

Trifolium
agrarium.

medica

medica discrimen. Iam & herba ipsa iumentorum, pecu- dum & quadrupedum pabulo, non expetitur, sed ferè negli- gitur. Medica enim, auctor Dioscorides, pro granine vtun- tur, qui pecora alunt. Facultatem autem medica frigidam habet, ea de causa, quibus refrigeratione opus est, viridis im- posita prodest.

DE TRIFOLIO CANDIDO.

CAP. XCIII.

CANDIDUM trifoliū, rectis assurgit caulibus com- pluribus, sesquipedalibus, aut altioribus: folia ei trifolio, aut fenograeco minora, in singulis pediculis trina, acuminata: flores candidi, aut tenuiter ex albido purpurascetes. Radix lignosa & viuax est. Tota herba, vnà cum caulibus & fo- lijs, ab vtraque parte, incana est, & molli tenuiq; lanugine hirsuta. Nascitur in quorundam hortis: peregrina enim Belgio & aliundè inuecta, floret hic sub finem aestatis. Stu- diosorum plerique glaucem, alij cytisum faciunt, nonnulli Scribonij oxytriphylon. At Scribonij oxytriphylon à trifolio bituminoso non differt: Cytisus verò frutex est, vti paulò antè scripsimus, lignosus, apibus & iumentis grauis, at istud trifolium nec lignosum est, nec vel apibus vel animantium cuiquam iucundum esse, obseruari potuit. Cum glauce au- tem similitudinis quoque nihil aut exiguum omnino habet, neque enim caulibus suis serpit, neque flores habet purpu- reos, & ramuli eius dodrante sunt longiores. Describit verò glaucem Plinius his verbis: Glaux antiquitus εὐζαλαξ ἴον Glaux: vocabatur, cytiso & lenticula folijs similis, auersa candidio- ra (superna virent, Dios. addit) rami in terram serpūi qui- ni, senieue admodum tenues (dodrantales, Dioscorides) ab radice: flosculi purpurei exeunt, inuenitur circa mare.

Eugalacton ab effectu nominatur, & idcirco à quibusdam non γλαύξ, sed γλάξ aut γάλαξ pronunciat: hæc, inquit Dioscorides, decocta cum farina hordeacea & sale, & oleo, & in sorbitione exhibita, extinctū lac reuocat: eamq̄, qua hauserit, Plinius superaddit, balneis vti cōuenit. At candidū trifolium cuius facultatis sit, aut ad quæ vtile, incompertū.

DE LAGOPO. CAP. XCV.

L A G O P V S caule enascitur rotundo, erecto, folijs trifolij minoribus, paucis: paniculas, siue spicas, in summo cauliculorum & ramulorum gerit, molles, lanuginosas, leporinis pedibus simillimas: flores vt plurimum luteoli: semen paruum: In segetibus & hortorum areis Iulio & Augusto mensibus reperitur: & quibusdam locis maior & altior, alijs minor & humilior: Græcis λαγώπους, Latinis leporinus pes, & pes leporis, à similitudine dicitur, Germanis hasen fuß/katzen klee: nostris hasen pootkens & hasen voetkens: Gallis pied de lieure: nonnullis trifolium humile: quibusdam Hippocratis λαγώπιρ & videtur. At *lagopyrus*, non trifolio, sed tritico similis est vbi arefcit, & folio paruo velut olea, sed longiore, vti Hippocrates scribit. Adstringit autē lagopus & exsiccatur: vim habet, Dioscorides ait, sistendi aluum, cum vino pota; febrientibus autem, cum aqua danda. Alligatur eadem, contra inguinum inflammationes.

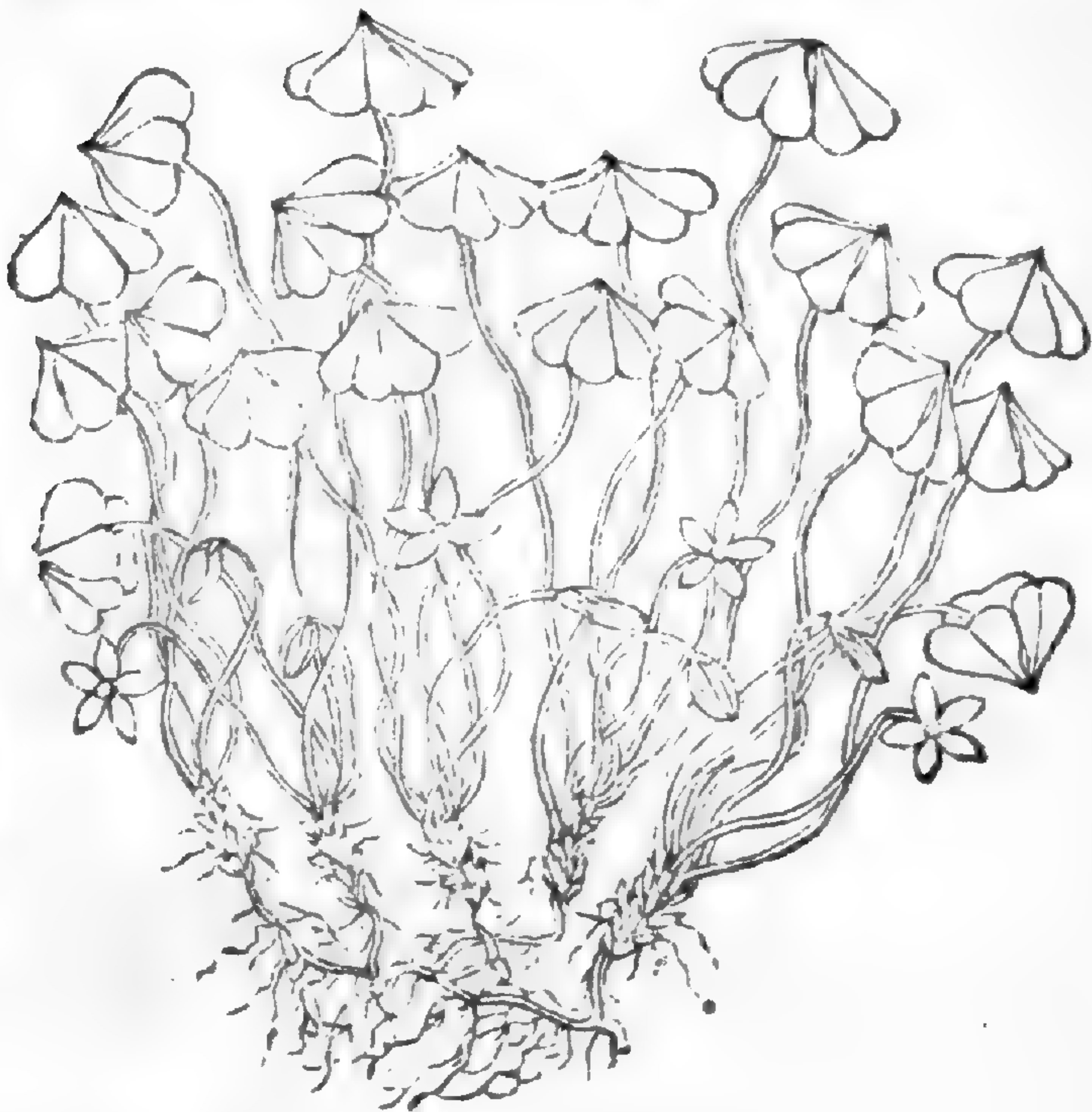
Lagopyrus.

Trifolium arvense
Dist. - herb. 577

DE TRIFOLIO ACETOSO,
CAP. XCVI.

HUMILIS herba trifolium est acetosum, cauliculi ei è radice tenues exeunt, in quorum singulis tria insident foliola, exigua, tenuia, pallidè virentia, sapore acida, quorum singula cordis effigiem quadamtenus referunt. Flores in brevibus pediculis inter folia è radice profiliunt, candidi, quinque foliolorum, post quos capitula ochris minora, pentagona, in quibus semen exiguum & luteum: radix obliqua, tenuis & ruffa. Nascitur locis syluosis, humidioribus, iuxta arborum radices, ac circa aquosa, & nõ raro petrosa loca: floret Aprilis & Maij initio. Trifolium nominant acetosum, officina & vulgò

*Oxalis acetosella, L.
Dod. pempt. 528*

vulgò Alleluya, & panem cuculi: quòd vel cuculus avis eo vescatur, aut quia hoc erumpente, ac florente vocem potissimum edat, quo etiam tempore Alleluya in templis cani consuevit. Alexander Benedictus vulgò alimoniam vocari tradit, Germanis sauerklee / buchklee buchampfer / buchbrot / guckgauchklee / gauchklee / & hasenklee: Belgis coeckcoeckbroot: Gallis pain de cocu appellatur. Plinio oxys dicta putatur, de qua sic lib. xxvii. cap. Oxys Plinij.
 xii. Oxys folia terna habet, datur ad stomachũ dissolutũ, edunt & qui enterocalem habent. Galeno autem lib. iiii. de simplicibus, oxys eadem quæ & oxalis. Dicitur Plinio oxys etiam, iunci species. Porrò temperiem trifolium habet acetosum, frigidã & siccam. Putridis ac fatidis oris vlceribus medetur: sitim arcet, & eadem, quæ oxalis potest.

DE TRIFOLIO AVREO.

CAP. XCVII.

AVREVM trifolium absque caule herba est: folia habet lata, magnitudine foliorum asari, sed in tres diuisa partes, & magno alicui trifolio similia, inter quæ mediũ ex ipsis radicibus graciles, teretesq̃, subhirsuti, ac modicè ex virore rubentes, erumpunt coliculi, dodrante breuiore: in quorum summo singuli flosculi, forma & magnitudine, ranunculi hortensis floribus similes, colore cæruleo diluto, ex senis, septenisq̃ foliolis commissi, quorum medium exiguum occupat capitulum, paucis & exiguis staminibus candidis circumdatum, in quo semen deinde nascitur paruũ candicansq̃, quod sua sponte maturum exilit. Radices subsunt graciles, numerosæ, nigrae, & in diuersa tendentes: folia hyeme permanet: flores, si calum clemens fuerit, Februario medio erumpunt; sin rigidius: mense Martio. Semen Maio maturescit. Post florum defluuium noua erumpunt folia, quæ auersa parte nonnihil purpurescunt, sed minus quàm cyclaminus minor.

Nascitur plerisque Germania superioris locis in sylvis um-
 brosis, inter fruteta: in inferiori hac non nisi satum proue-
 nit. Herbarij nostra aetatis hepaticam appellant, Germanicè
edel leberkraut / item & **guldenklec** / hoc est, trifolium
 aureū, nostris **edel leuercruyt** & **gulden leuercruyt** /
 Gallis hepaticque: Baptista Sardus, Trinitatem & Trini-
 tatis herbam nominat. Sunt qui $\beta\acute{\alpha}\lambda\alpha\sigma\iota\nu$ esse suspicentur,
 quam trifoliam herbam esse Hesychius scribit. Sed Balaris
 descriptione nusquam extante, nihil definiiri potest. Refrige-
 randi

$\beta\acute{\alpha}\lambda\alpha\sigma\iota\varsigma$.

American hepatica, L.
 Ood. pomp. 579 Kull. herb. n. 1152

randi autem ac resiccandi potentia cum adstrictione, hac herba praedita est, hepatis per caliditatem debilitato conferre fertur, nam & refrigerat, & robur ei non exiguum confert. Laudatur, & ad ramicem efficax à Bapt. Sardo perhibetur, si resiccata pulvis cochlearis mensura, ex vino aut iure aliquo, aliquot continuis diebus exhibeatur.

DE TRIFOLIO PALVSTRI.

CAP. XCVIII.

● PALVSTRE trifolium caulibus exit cubitalibus, virentibus, leuibus, interna parte porosis: folia ei lata, glabra & carnosae, faselorum, siue bonarum folijs similia, nisi quod in singulis pediculis non plura, sed tria tantum ut trifolium: flores à medio caulis sursum versus ordine digesti, candidi, foliosi: folliculi inde parui, rotundi, in quibus semen ruffum milio simile: radicibus serpit pluribus, geniculatis, intus candidis, & porosis, in diuersa tendentibus, quae & pluribus locis erumpunt, & caules foliaq; promunt, vnde facile herba ipsa latè propagatur. Saporem habet semen nonnullae amaritudinis participem. Nascitur vliginosis palustribus locis, sterili ac macro solo. Germani *biberklec*: id est, Castoris trifolium, siue trifolium fibrinum nuncupant: Belgae autem à similitudine foliorum cum bona siue faselo, *bberboonen* hoc est, faselum hircinum aut bonam hircinam: Recentiores trifolium palustre nominant. Cum isopyro autem non exiguam similitudinem habet, nam phasiolo, siue faselo, folijs simillimum est, ita ut propter hanc quoque similitudinem, vulgò etiam à Belgis, vti iam diximus, faselus nuncupetur hircinus. Isopyron enim & phasiolum dici, propter eam quam cum phasiolo similitudinem habet, Dioscorides auctor est. Additur & alia in vulgaribus Dioscoridis & Plinij exemplari-

Murray and Tuckerm.
Trifolium palustre, L.
Dried - Herbarium, 580

bus ratio: & in illius quidem, τῷ κατ' ἄκρον τὸ πέταλον ἔλι-
 κα φέρειν, id est, quod in summo folio clauiculas ferat. In hu-
 ius vero, quoniam folium, quod est aniso simile, in pampinos
 torquetur. Quae utrique auctori, perperam accessisse, satis
 manifestū: nec etenim faseli, nec faseoli, siue dolichi, foliū
 clauiculas habet, & anisi folium, praeter quod clauiculis ca-
 reat, cum faseli aut etiam faseoli folijs, nullam habet simili-
 tudinem. Emendandum igitur Dioscor. exemplar, & hoc
 modo legendum: Ἰσόπυρον, οἱ δὲ φασίολον καλοῦσιν, ἀπὸ τοῦ
 εἰκέναι φασιόλω, ἔπεισι δὲ κεφαλαὶ ἐπ' ἄκρου τοῦ καλοῦ,
 λεπταὶ, σπερματίων πλήρεις, παρεπλησίον μελανδίω τὴν γεῦ-
 σην, hoc est, Isopyron aliqui phasiolum nominant, à similitu-
 dine phasioli, capitula ei sunt in summo caule tenuia, plena
 seminis, in gustu melanthio similis. Quod verò deinde sequi-
 tur: τὸ δὲ φύλλον ἀνίσω, id est, foliū verò aniso, aut accesso-
 rium similiter est, aut de gustu quoque venit intelligendum:
 forma siquidem folium Isopyri anisum referre non potest,
 quum phasioli folijs simile sit: sed verosimilius est ab aliquo
 adiectum; Oribasij enim liber ex Dioscoride transcriptus,
 hoc postremum non habet. Atque hoc quidem modo, Isopyri
 descriptione emendata & castigata, trifoliū palustre ei tam
 simile est, ut non aliud quàm verum isopyrum videatur. Iso-
 pyri autem semen, ut Dioscorides ait, contra tussim & do-
 lores circa thoracem cum melicrato sumptum prodest: con-
 fert etiam hepaticis & sanguinem exscreantibus. Extergit
 enim, inquit Galenus, & incidit humores crassos, cum hoc,
 ut corpora contrahat & constringat.

Dioscoridis
 & Plinij lo-
 ca emendata.

DE CRISTA GALLI. CAP. XCIX.

TENVIS & erectus caulis altitudine pedis crista galli
 est: folia angusta per ambitum crenata: flores lutei aut can-
 didi,

Rhinanthus crista galli, L.
Fl. ed. peruv. 1773

didī, inertis vrticæ haud multum absimiles : semen latum, colore nigrum aut subluteum, in valuulis latis, quæ quodam veluti folliculo breui, conteguntur. Radix tenuis & parua. Nascitur in aruis & non rarò in pratis, vtrobiq; inutilis & vitiosa: plurima aestatis parte floret, Belgæ ratelen & geelle ratelen nominant, & pleriq; hanc ammekens/ vulgò Latinè cristam galli, & gallinaceam cristam, Germani geel roede!. Videtur nonnullis ἀλεκτορολόφ & veteribus dicta, aut mimulus herba. De priore Plinius lib. XXVII. cap. v. sic: Alektorolophos, quæ apud nos cristæ dicitur, folia habet similia gallinacæ cristæ, plura, caulem tenuem, semen nigrum in siliquis. Mimmulum autem in pratis pessimam, siliquis etiam dirã ferendis tradit, lib. XVIII. cap. XXVIII. Sed alektorolopho similior, quàm mimulo, cristæ galli nostra videtur. Quæ autem hac facultate aut potentia prædita, cognoscere, curæ adhuc nulli fuit, cùm inutilis habeatur.

Alektorolophos.

Mimmulus.

DE FISTULARIA.

CAP. C.

FOLIA fistularia parua habet, crebris incisuris crispa; caules tenues, breues, quosdam per terram serpentes, alios erectos, circa quos flores vt cristæ gallinacæ, sed minores & colore rubentes, siliquæ deinde haud absimiles, parue, in quibus semen latū, & nigricans: radix tenuis & fibrosa. Nascitur in vliginosis pratis: herba non solum parum utilis, sed & noxia, ac pratorum ipsorum vitium. Maio ac Iunio mensibus cum flore ac valuulis reperitur. Germanorum plerique braun roedel/ alij leuszkraut & braun leuszkraut/ Gracè φδιρίον; Latinè pedicularem ab effectu nominant, quod pecori ac iumentis, quæ in pratis, vbi hæc prouenit, pascentur, pediculorum copiam gignat, nostri roode ratelen/ recentiorum nonnulli fistulariam, non pauci cristam etiam galli

galli appellant. Cū mimulo Plinij plus similitudinis, quàm superior habet. Creditur ad fistulas & sinuosa vlcera utilis esse, nec non menses, & aliunde profluentem sanguinem, in vino austero decocta, potaq; sistere.

DE TRIBULO TERRESTRI.

CAP. CI.

TERRESTRIS tribulus, quem nunc describimus, caules promit tenues, foliosos, circa quos folia ex multis vnicostae adnatis congesta, mochi siue satiu ciceris aut citius lentis folijs similia: fructus secundum caules, post quinque, foliolorum flosculos, iuxta foliorum exortus, à breuibus dependent pediculis, duri, multis aculeis ac spinis horridi, in quibus semen; radice nititur fibrosa. Apud Hispanos in aruis frequens, frugibus infestus, sed tamen, vt Plinius ait, inter frugum morbos potius, quàm inter terræ pestes numerandus: reperitur & plerisque Italia ac Gallia locis: fructus estate perficitur. τριβουλον & Græcè, & Latine tribulus dicitur, ac ad differentiam alterius in aquis nascentis τριβουλον & χερσαίου &, & tribulus terrestris. Est autem terrestris tribulus Theophrasto duplex, vnus folio exit ciceris: alter spinoso constat, hunc φυλλάκωνδρον appellari ait, serius germinare, & semen nigricans in lobo ferre: illum verò πρωτον siue precoquū esse. Cum πρωτον autem, qui hoc loco descriptus, magis conuenit. Quem & terrestrem Theophrasti tribulum, non omnino abs re, quis nuncupauerit. Dioscorides enim, qui vnus terrestris tantum meminit, huc omisit. Suū siquidem tribulū, non ciceri, sed portulacæ, similia tradit habere folia, ac tenuiora, & κλήματα, siue tenuiores tenerosq; ramulos, per terram strata, in quibus spina acerba & dura. Qui certè tribulus φυλλάκωνδρον, altero videlicet Theophrasti tribulo;

Tribulus terrestris Dioscoridis.

Tribulus terrestris
tribulus terrestris

tribulo, magis similis est, quàm *scorpius* siue *pracoquo*. Ceterum in terrestri tribulo terrea & frigida qualitas, quæ & adstringens, auctore Galeno, superat: fructus eius quum tenui sit partiū, potus lapides in renibus cōminuit. Terrestis
 tribulus

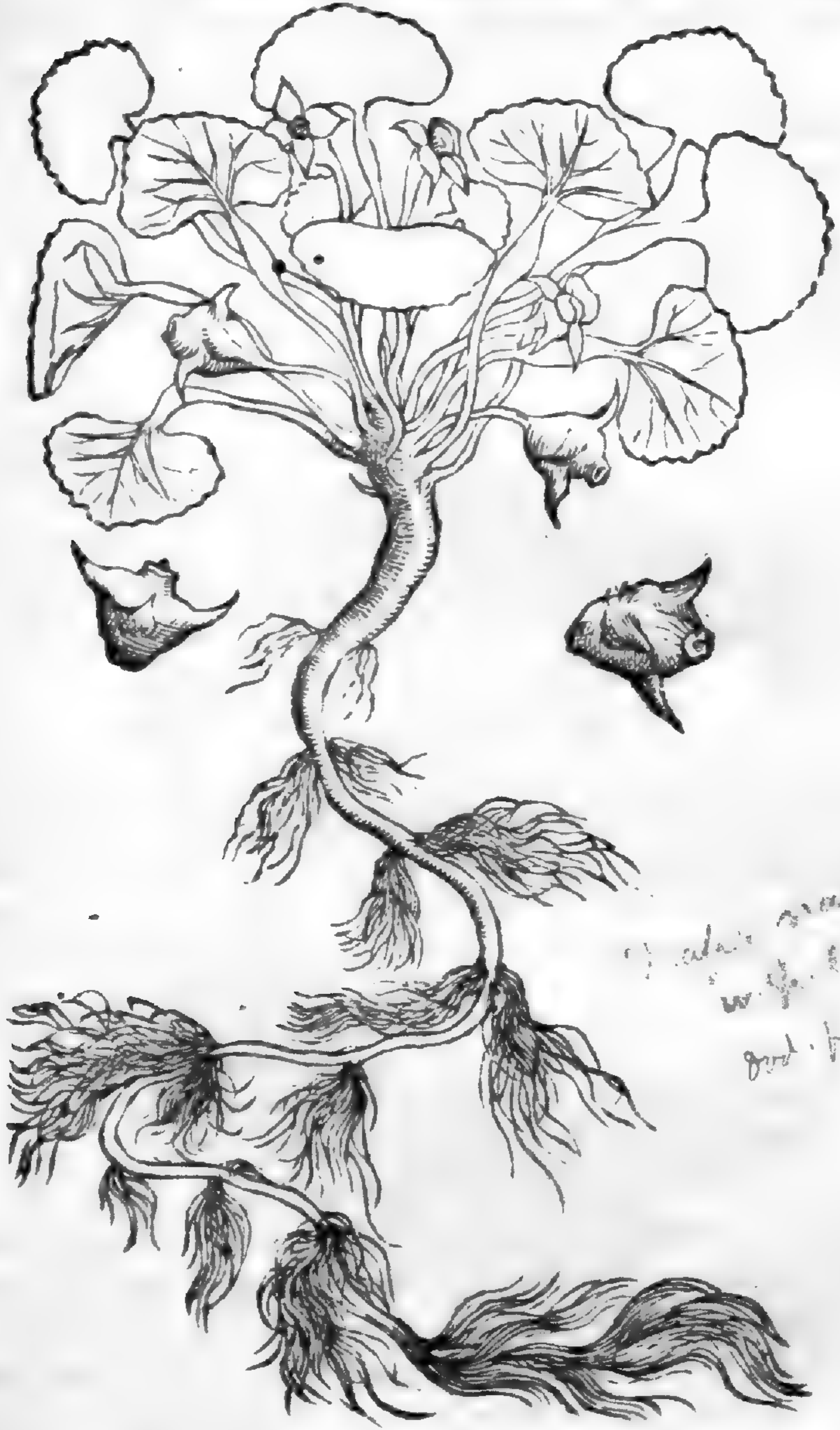
tribulus, Dioscorides ait, drachma pōdere epotus & imposi-
tus commorsis à vipera opitulatur; auxiliatur etiam aduer-
sus venena cum vino potus; decoctum eius respersum puli-
ces necat.

DE TRIBULO AQUATILI.

CAP. CII.

AQUATILIS tribulus caules habet longos, inferiori
& ea quæ sub aquis est parte graciliores, adherentibus qui-
busdam locis tenuibus fibris, veluti capillamentis; iuxta verò
aquæ superficiem crassiores & foliosi, quorum longitudo la-
cum & locorum in quibus gignitur, profunditatem conse-
quitur, in ipso enim fundo capillamentis nonnullis figitur,
summa autem parte aquæ superficiem contingit: folia lata
sunt populeis aut vlmeis quodammodo similia, sed breviora
& forma quodammodo rhombi, per oras crenata, inter que
flosculi exeunt, deinde fructus auellanis nucibus maiores, ni-
gricantes, quatuor duris aculeis modicè recuruis, spinosi, in
quibus nucleus candidus, gustu non ingratus, qui & recens
mandi, & arefactus molaq̄, contritus in panem, vt fertur,
cogi potest. In Germania superiori, vt Cordus refert, in luto-
sis lacubus & vrbium fossis, quibus limosus subest fundus,
nascitur: apud Brabantos ac alios finitimos Belgas, in stag-
nantibus, puris & fontanis aquis non rarò reperitur. Mat-
thiolus non solum in dulcium aquarum lacubus, sed & in
marinis quibusdam, iuxta Venetias reperiri, memoria pro-
didit, τριβουλον & ἑνυδρον & Græcis; Latinis tribulus aquaticus, et tribulus lacustris; officinis tribulus marinus
dicitur; Germanis wassertruss / weihetruss / scennuss /
stacheltruss / spitztruss: Belgis waternootē & minck
pless: Gallis macres. Existimatur quoque à nonnullis

Tribulus aquatilis
 W. G. S. 681
 Bot. Journ. 581

Butomum.

Butomon illud esse, quod in Geoponicis Cassiani Bassi, Constantino imperatori dedicatis, locis scribitur exire palustribus: & quod Ianus Cornarius vertit populneis nigris folia similia habere: Ruellius verò, folia ferre Irinis proxima. Græcè autē sic legitur: βούτομον γίνεται ἐν τοῖς ἐλεσι, κύλα δὲ ὀμεία φέρει ἀειρίοις. Fructus autem huius tribuli, pleriq; castaneas aquatiles appellant. Refrigerantis autem tribulus iste est natura: ex humida & frigida essentia componitur, quæ magis in hoc aquea est, quàm in terrestri, in qua terreū frigidum potentius, ut Galenus ait: proinde inflammationes omnes, uti Dioscorides tradit, cataplasmate adiuvat: cum melle aphthas, tonsillas, oris putredines, gingivasq; persanat. Succus ad oculorum medicamenta colligitur. Thraces, Plinius inquit, qui Strymona habitant, folijs tribuli equos saginant, ipsi nucleo viuunt, panem facientes prædulcem, & qui contrahat ventrem.

DE FONTALI SIVE POTAMOGEITONE.
CAP. CIII.

CAVLICVLOS habet fontalis, tenues, viticulosos, geniculatos, folia oblonga, beta folijs minoræ, durioraq; quæ tenuibus ac longiusculis pediculis insidentes, supra aquas eminent, & ipsius superficiem, uti nymphaeæ folia incumbunt: flores in spicis, ex dilutiore purpura rubent, ut bistorta, semen durum. Nascitur in paludibus, lacubus, urbium fossis, & alijs stagnantibus aquis, non rarò etiam in riuulis lentè fluentibus: vbique frequens. Flores Iunio & Iulio mensibus cõspicui sunt, interdum etiam Augusto aut Septembri. Creditur à Græcis ποταμογεΐτων dicta, quæ & σαχvίτης, Latinis fontalis & spicata, Germani zamkraut / nostri fonteyncruyt / Galli espi d'eaue nominant. Potamogeyton autem

Polygonum amphibium, L.
Dod. pempt. 582
Willd. herb. Linn. h. 179

autem, inquit Galenus, adstringit & refrigerat similiter
 polygono, sed essentia eius crassior est, quam polygони: pruri-
 ginibus vtile, & contra veterum vlcерum depastiones; auctor
 Dioscorides. Fluitat & in aquis, ac eius occupat superfi-
 ciem, sicuti fontalis, huius veluti altera species, quem rane
 morsum

Hydrocharis morsus ranæ, L.
Prod. panth. 583

morsum plerique nominant: sunt huic folia breviora, rotunda, eodem quo fontalis modo, aqua innatantia. Flores in longioribus pediculis inter folia exeunt, parvi, candidi, medio lutei,

Hydrocharis ranæ - morsus. L.

Nacl. herb. n. 1068

lutei, ex tribus foliolis, plantaginis aquaticæ floribus maiores, Iulio aut Augusto conspicui. Pro radicibus tenues fibræ sunt, quæ ex breui ac paruo veluti capite, vnde foliorum exortus, fundum versus tendunt: à quo etiam transuersæ fibræ exeunt, quibus progerminantibus, seipsum multiplicat. Reperitur similibus & iisdem crebro, quibus fontalis locis: nostri *voischen beet* id est, ranae morsum, vti diximus, appellant; pleriq; etiam nymphæam paruum, & *cleyen plompen*. Fontalis siue potamogetonis species videtur, eiusdem cum eo facultatis.

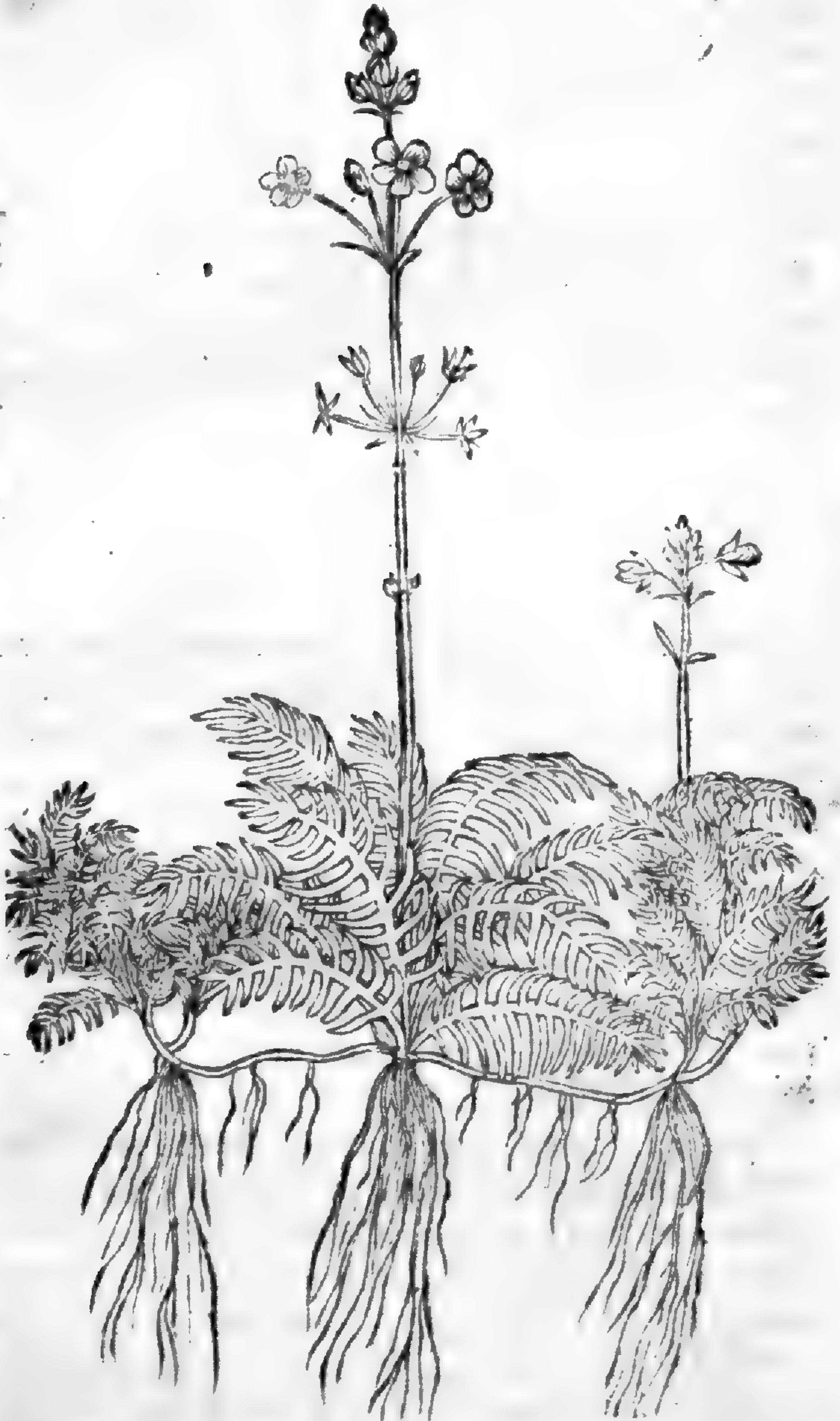
DE VIOLA AQUATILI.

CAP. CIIII.

AQUATILIS viola caules habet teneros, rectos, singulares, folia circa imum caulis, orbiculatim ipsum ambientia, multifida, similia quodammodo faniculo, aut vulgari millefolio, verum quàm huius ampliora maioraq;: flores iuxta summum caulis proueniunt, & ipsi orbiculato ambitu digesti, & ex quinque foliolis congesti, Leucoijs similes, sed minores, candidi, medio illorum luteo, odorati: radices subsunt tenues, fibrosæ, nigrae, extrema tamen parte alabastrum modo resplendentes. Tota herba, ante caulis prouentum, sub aquis conditur, atque tunc ei innatans nouella videtur abies: caulibus verò vbi excreuerit, vnà cum floribus superficiem superat, ac supra aquas eminent. Reperitur in lacubus & aquis stagnantibus aut pigrius fluentibus, apud Belgas plurima: nostri violam aquatilem, & vulgò *water bilieren* appellant, Gallicè *gyrofflees d'eau*. Petrus And. Matthiolus in commentarijs suis pro Myriophyllo pinxit, quod Latine etiam millefolium, aliud tamen à millefolio habetur, qui *σραπιώτης* & *χλιόφυλλον* nominatur. Describitur autem *μυριόφυλλον* à

Notturna palustris, in
Bot. paup. 1874

Dioscoride his verbis: Cauliculus est *μονόφυῖς*, id est, singularis, tener, vnica radice nixus, circa quem folia multa, leuia, fœniculo similia. Caulis ipse ὁ *πύκνυρρος* & siue subrubēs, διαποικίλος, versicolor. Nascitur palustribus locis. Cum qua descriptione, viola ista palustris non admodum conuenit, quæ nec caule est singulari, nec radice vnica: constant enim radices multis fibris, & caules promit complures. Facultatem autem viola palustris frigidam videtur habere & siccam, nullius tamen in medicina vsus.

Myriophyl-
lon.

DE NYMPHÆA. CAP. CV.

AQVAVM soboles & nymphæa vtraque est, candida videlicet & lutea: folia candida habet in longis, teretibus, glabris, intusq; porosis pediculis, magna, lata, & prope modum rotunda, atque plurima parte supernatantia, quæ superiori parte glabra & equalia sunt, inferiori verò fibris aliquot distincta: flores in similibus cauliculis & in singulis singuli, candidi, ex compluribus foliolis oblongis & acuminatis, in quorum medio stamina multa lutea: post florem capitulum prodit rotundum, in quo semē nigricans, splendens, milio maius. Radices subsunt crassæ, nodosæ, foris nigrae, intus candidæ ac fungosæ, vnde plurimæ exeunt fibræ, quibus in fundo hæret. Lutea, folia similia candida sunt, paulò tamen oblongiora, foliorum florumq; pediculi similes, nisi angulosi essent: flores lutei, ex quinque tantum foliolis breuibus, rotundiusculis commissi, in medio quorum capitulum gignitur rotundum, turbinatum, compluribus luteis staminibus circumdatum, in quo, vbi ad maturitatem peruenerit, semina quoque splendentia, maiora quàm alterius, triticeo grano minora. Radices crassæ sunt, longæ, quibusdam veluti acetabulis asperæ, intus forisq; candidæ, substantia fungosæ

& porosa. Nascitur vtraque in paludibus, stagnantibus aquis, amplioribus fossis, & pigro lapsu dilabentibus riuulis, ac subinde fluminibus: Maio ac Iunio floret. Græcis νυμφαία ac Latinis similiter nymphæa, quòd aquosa loca amet, dicta, auctore Dioscoride: officinæ nenuphar nuncupant. Apuleius Latinè ait appellari, matrem Herculaniam, algam palustrem, papauer palustre, clauum Veneris ac digitum Veneris. Marcellus peruetustus auctor, Latinè clauam Herculis, & Gallicè baditin nominari refert. Germani wasser mahem/ horwurtz/ horstrang/ seeblumen/ wasser gilgen; Belge plompen appellant; Galli blanc d'eau. Luteæ flos βλέφαρα, vt Dioscorides refert, dicitur. Habet autem, Galenus ait, nymphææ tum radix, tum semen desiccandi vim citra morsum: itaque ventris profluvia cohibet, semenq; siue per insomnia, siue alio pacto immodicè profluens retinet. Iuuat porro etiam dysentericos. Caterùm nymphæa, quæ candidam habet radicem, potentioris est facultatis, vt & muliebri medeatur profluuiò. Verùm & hæc, & ea quoque quæ atram habet radicem ex vino nigro austero bibitur: nonnullam habent & abstergendi potentiam: itaque & alphas sanant, & alopecias: ad alphas macerantur aqua: ad alopecias pice liquida. Sed ad hæc aptior est ea, cuius radix nigra est, sicuti ad alia, cuius alba. Theophrastus, trita, inquit, & plage imposita, sanguinem sistere traditur. Nostra ætas, candidæ nymphææ flores, ad capitis ex causa calida affectus commendat: luteæ verò radicem, rennum & vesicæ calidis morbis mederi, & aduersus gonorrhœam efficacem, non temerè existimat.

DELENTE LACVSTRI. CAP. CVI.

LACVSTRIS lens, veluti muscus quidam viridis est, minimis foliolis, rotundis, lentis magnitudine, è quorum medio,

dio,

dio, inferiori parte, tenuissima fibra capillorum instar descendunt, quæ ipsis radicum loco sunt: caule, flore & fructu caret. In lacubus, urbium fossis, & alijs non decurrentibus aut fluentibus aquis, innatans & latè sæpe superficiem eius occupans reperitur. Græcis $\phi\acute{\alpha}\nu\kappa\omicron\varsigma \delta\ \acute{\epsilon}\tau\iota\ \tau\omicron\upsilon\upsilon\ \tau\epsilon\lambda\mu\acute{\alpha}\tau\omicron\upsilon\upsilon$ dicitur; Latinis lens lacustris, lens aquatilis, & lens palustris. Pharmacopœi aquæ lenticulam nominant, Germani *meerlinsen* / Belgæ *waterlinsen*, & frequentius *enden* *gruen*, hoc est, anatum herbam, quòd videlicet eam anates pascantur, Galli *lentille d'eau*. Est autem, vt Galenus tradit, humida & frigida temperatura, vtriusque ex secundo quodammodo ordine. Prodest, Dioscorides ait, omnibus inflammationibus, erysipelatis, podagrisq;, & per se, & cum polenta imposita: puerorum etiam enterocelas glutinat.

DE RANUNCULO AQUATILI.

CAP. CVII.

RANUNCULUS aquatilis cauliculos habet rotundos, tenues, in rectum & obliquum sparsos: folia sub aquis multifida, chamameli folijs similia, extra aquas autem rotunda, & per ambitum crenata: flores candidi & odorati, forma ranunculi persimiles, quos, veluti in hortensi ranunculo, aspera consequuntur capitula, semen continentia: radices tenues sunt & capillaceæ: in fossis aquas habentibus, & lentè decurrentibus riuulis, necnon iuxta eorundem ripas, ac alijs locis humentibus gignitur. Aprili, Maio & subinde Iunio mensibus abundè & latè floret. Ranunculus quidem est aquatilis, & polyanthemum aquatile: pharmacopœorum & herbariorum pleriq; hepaticam aquaticam, & hepaticam albam perperam appellant, & cum maiori errore refrigerantis hepaticæ albæ loco, medicamentis admiscunt:

facultate siquidem hic aquatilis ranunculus calidus est, & ranunculo herbae similis.

DE SAGITTA. CAP. CVIII.

SAGITTA herba in longis triangularibus leuibus pediculis, folia profert triangularia, ari folijs longiora & angustiora, alatae sagittae cuspidem proximè rescrentia, inter quaè medius exit caulis rotundus, leuis, intus spongiosus, in quo per interualla terni nascuntur flores, & ipsi ex tribus foliolis commissi, candidi, staminibus quibusdam in medio puniceis. Floribus subnascuntur, virentes, rotunda & nonnihil aspera pilulae, castaneis minores: radices subsunt pallidae & fibrosae: gignitur in lacubus & aquis resedibus: radices in fundo haerent: folia & fructus super aquas eminent: floret potissimum Maio: fructus Iulio perficitur mense. Sagittam & sagittalem recentiores appellant, nonnulli linguam serpentis, & vulgò serpents tonghen. Sagittam autem, à Graecis *μαράνα* appellari; Magonem referre Plinius tradit; pistanam dicit à Graecis vocari, quam inter vluas sagittam appellamus, lib. XXI. cap. XVI. Pistanae, quaedam etiam species videtur nostris anonyms, quaè folia habet lata, rotunda, hederæ quodammodo similia, sed tamen asaro similia, (quod & ipsum hederæ describitur folio) & maiora, in longis pediculis è radicum capite enatis, quaè super aquas vti sagittae eminent: florem, aut fructum nullum facere existimatur. Radices fibrae sunt longae, subnigrae: nascitur in stagnantibus aquis, & iisdem quibus sagitta, locis, inuentu tamen rarior. Nomen apud nostros, vt diximus, non habet, veterum autem epimedium esse videtur, de quo Dioscorides haec scripta reliquit: *Επιμάδιον καυλός* est non magnus, hederæ similia folia habens, vt plurimum decem aut duodecim,

μαράνα.

Epimedium.

Sagittaria sagittifolia
 L. f. Sagittaria sagittifolia L.
 Sagittaria sagittifolia L.

Calla palustris, L.

0354 - Jun 1850 - 598

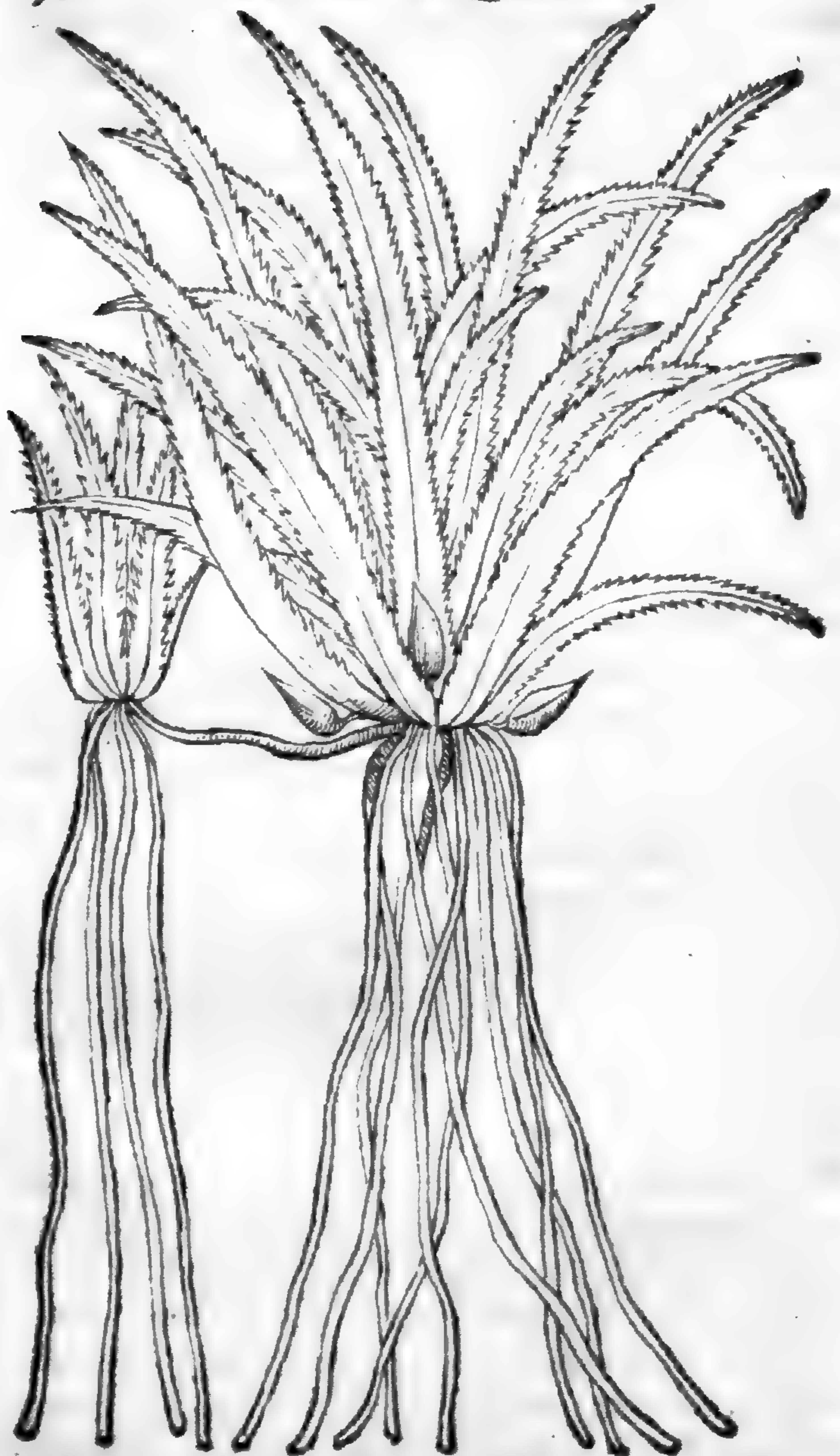

duodecim: neq; florem neq; fructum fert: radices tenues, nigrae, graueolentes, gustu fatuo: nascitur in locis aquosis: folia cum oleo trita, mammam increfcere nõ sinunt, imposita: radix conceptũ adimit: folia trita, & cum vino potata, post menstruas purgationes, drachmarum quinq; pondo, diebus quinque, steriles conseruant.

DE SEDO AQUATILI, SIVE STRATIOTE POTAMIO. CAP. CIX.

AQUATILE sedum, folia habet aloes herbae similia, sed breuiora & minora, per ambitus, duris quibusdam breuibus aculeis spinosa, inter quae vagina quaedam erumpunt, cancrorum forficulis persimiles, quibus debiscentibus flores exeunt candidi, trium foliorum, ranae morsus persimiles, luteola, exigua stamina in medio gerentes. Pro radicibus fibrae longae sunt, rotundae, candidae, crassioribus lyrarum fidebus, aut longis lumbricis persimiles, quae ab ipso folia prominente, breui capite descendentes, aquae fundum petunt, quem tamen rarius assequuntur. Exeunt ab eodem & aliae fibrae, quibus uti ranae morsus multiplicatur. Reperitur in stagnantiũ aquarũ lacubus, & fossis, locis circa Scaldim & Diantium Belgij flumina, complurimis. Maxima foliorũ pars vnã cum floribus aquas superat, reliquae ipsius stirpis, sub aquis conduntur. Iunio, Iulio, & subinde Augusto floret. Sedum appellari potest aquatile, ab aloes videlicet similitudine, quod Latine quoque sedum appellatur; à quibusdam cancri chela, siue cancri forficula dicitur. Videtur autem στρατιώτης ὁ ἐπὶ τῶν ὑδάτων φόμενος, id est, stratiotes aquatilis, quem & στρατιώτην ποτάμιον nominant, Latine milstarem aquatilem quis appellauerit. Nam aquis innascitur, iisdemq; supernatat, & si fibrae illa quas ad aquarum fundum demittit, radices non sunt, absq; radice etiam viuit: iam & semper-

Stratiotia albertica, C.
Dod. panph. 184.

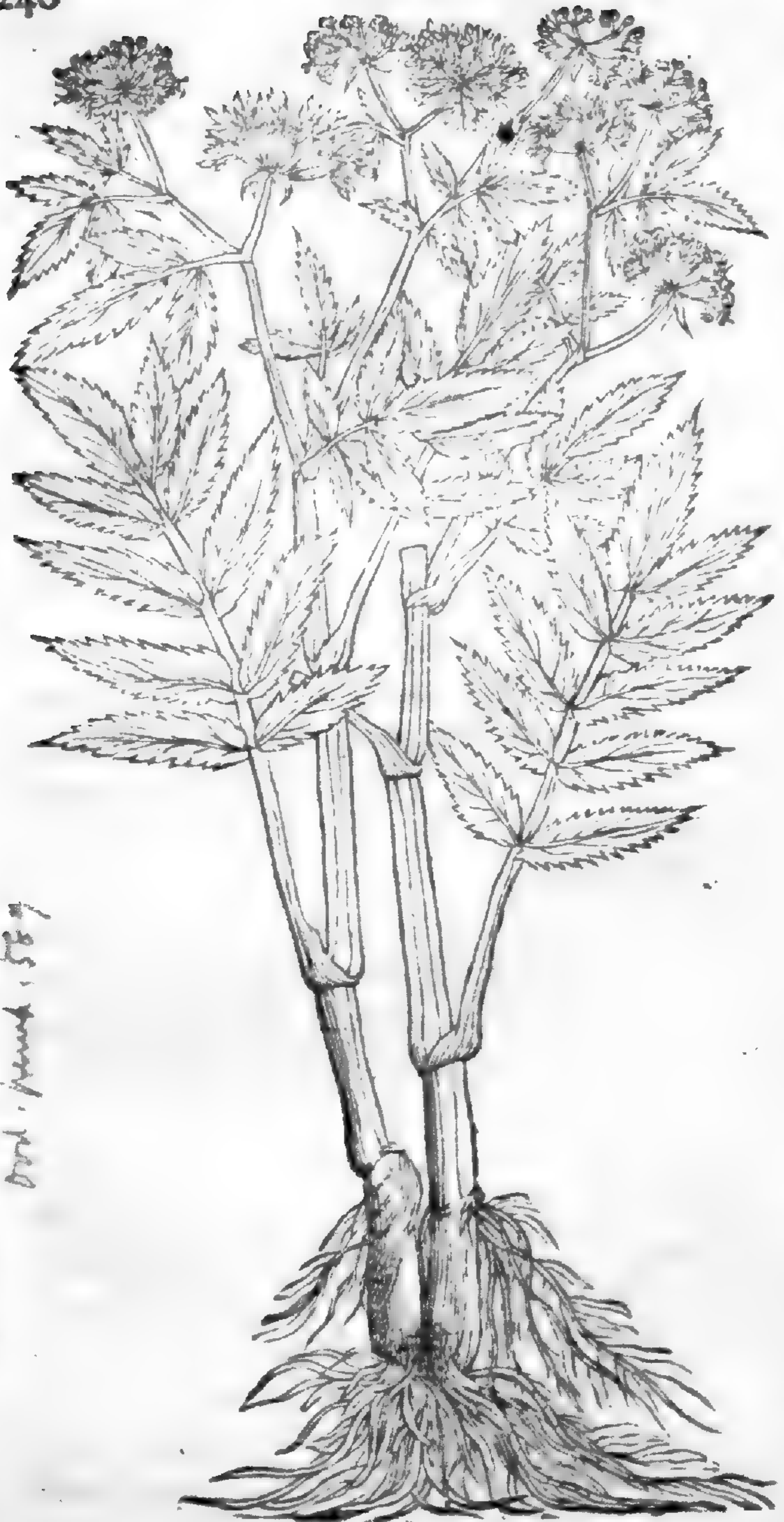
riuo orbiculato foliorum ambitu similis est, folijsq; quàm illud maioribus ac longioribus, necnon refrigerantis etiam naturæ, qualem stratiotem potanium esse Dioscorides memorie prodidit. Sistit autem hic stratiotes, eodem auctore, sanguinem è renibus fluentem; vulnera ab inflammatione asseruat: erysipelatis & œdematis cum aceto impositum, prodest.

DE SIO AC EIVS GENERIBVS.

CAP. CX.

SIVM longis, tricubitalibus aut amplioribus, crassis, striatis & inanibus assurgit caulibus, qui superius attenuati, in alas quasdam diuiduntur: folia ei oblonga, ex pluribus alijs commissa, quorum singularia, pingua, glabra, & per circumferentiam serræ modo incisa, particularibus hipposelini folijs minorâ: flores in umbellis candidi. Radices tenues, nigrae & capillaceæ veluti fibræ sunt, quæ non modo subsunt; sed & caulium geniculis adnascuntur, ijs quibus aquis conduntur aut limo infiguntur partibus. Apio aut etiam hipposelino, tota herba odoratior est, naphthæ (vulgò petrolei) odore vicina: in perennibus nascitur rivulis, & subinde, sed rarius, in resedibus exit aquis. Iulio & Augusto floret. Germanorum pleriq; **wasser eppich/ frosch eppich/ wasser merck** & nostrate dialecto **water eppe** nominant. Plinio ac Latinis **lauer**, Dioscoridi **σίον** est: quod in vetustis eius exemplaribus, **anagallis aquatica** & **iuncus** quoq; dici odoratus legitur: vnde occasionem sumpsisse videntur, qui **anagallidem** vulgò dictam **aquaticam**, verum **sium** esse existimarunt. Qui si diligenter sui descriptionem expendissent, vocibus his supposititijs, aut adulterinis, parum aut nihil tribuendum, facile animaduertissent. Nam cum **anagallide**
aqua-

Sium latifolium, L.
 Dord. p. 589

Sium latifolium, L.
 nunc. det.

aquatica, aut iūco odorato, sium, vti à Dios. describitur, simi-
 litudinis habet nihil. Est etenim sium, vti scribit, *δαμνίον ὄρ-
 θόν, λιπαρόν, ρύλλα ἔχον πλατῆα ἰπποσελίνο ἐοικότα, μικρό-
 τερα δὲ καὶ ἀρωματίζοντα*, id est, frutex rectus, pinguis, folia
 habens lata, hipposelino similia, sed minora & odorata, qua-
 lis nec iuncus odoratus, nec anagallis aquatica, quæ neq; fru-
 tibus specie adolescit, aut odorata, vel hipposelino aliquo mo-
 do similis, sed plane dissimilis, à sio his de causis multum
 differens. Porrò sium, vti Galenus ait, quantum gustu odo-
 ratum est, tantum etiam excrescentis facultatis est par-
 ticeps. Crudum coctumq; esu calculos, Dioscorides tradit,
 conterit & expellit, vrinas cit, partus & menses euocat, com-
 estum dysentericis vtile. Sio autem siue laueri odore & i
 facultate proximum est, alterum quoddam veluti sij genus,
 multò tamen & minus & tenuius. Cauliculi huic sunt te-
 nues, rotundi, laues, obscure geniculati, inanes, iuncis quo-
 dāmodo similes: pro folijs pauci, tenues sunt & inanes quoq;
 pediculi, siue *πέχιας* aut *costæ*, à quibus parua aliquot &
 angusta promuntur foliola: flores in exiguis umbellis, sca-
 biosæ angustioribus & minoribus, candidi, simul compressi
 exeunt: semen aniso maius, subcandidum, superiori parte
 latius. Radices tenuissimæ & nigre fibre sunt, caulibus in-
 ferius adherentes: emittit verò & ex imo caulis, fibras obli-
 què serpentes, quæ alicubi terræ aut luto herentes, radices
 faciunt & cauliculos promunt, seipsam hoc modo multipli-
 cante stirpe, quæ tamen & semine feri potest. Reperitur in
 perennantibus riuulis, aut alijs aquis frequentius, ac sæpissi-
 mē vbi sium gignitur: non rarò etiam in palustribus & ri-
 guis, iuxta riuulos ac fossas: adolescit etiam in hortis aut ali-
 bi, locis nō perinde humidis, satū, quod tamē minus attollitur
 & breuius est: foliaq; habet terræ proxima, cerefolio simi-
 lia, sed tenuiora; reliqua verò, vti eius quod in aquis exit; ra-
 dices

Demumtia pratensis, L.
Died. p. 190
Lam. 4. 527

dices autem crassas, paruis sylvestribus rapis similes, verum minores ac breuiores, à quibus & transuersa quadam serpentes exeunt fibra, quibus seipsum multiplicat. Ita non raro in alium locum translata stirpes, formam effigiemq; aliqua parte commutant: floret aestiuis mensibus: Augusto semen, in hortis quidem, ad maturitatem peruenit. Anonymos & absque nomine est, nisi sium illud sit, cui σχοίνου ἀποματίου, id est, iunci odorati nomen tribui potest: quod sio datum legitur; inter eas voces, quæ suppositiæ habentur: quo nomine istud si genus non improprie appellari posse videtur, quando illi caules sunt iuncis similes & odorati, tametsi non ille sit odoratus iuncus, qui propriè ac verè talis nominatur. Est verò & tertium, sio odore & facultate cognatum genus: caulem istud habet crassum, inanem, geniculatū, supra aquas bicubitalem; aut longiorem, in plures alas diuisum, primū viridem, postea verò, quum semen maturum esse ceperit, in luteum languescentem: folia hortensis apij (vulgò petroselini) tenuiora: flores in non magnis umbellis, parui sunt & candidi: semen odoratum, subruffum; aniso maius. Radices fibrae sunt, veluti si nigrae, ad inferiorem caulis partem ipsis geniculis adherentes. Exit iisdem ac similibus quibus sium locis, & simul cum eo saepe reperitur: æstate floris productio: Augusto semen maturum est. Apud nostros, quod sciam, nomen nō habet, officinis etiam incognitum, sicuti & sium: à Plinio phellandrium nominatum videtur, quod lib. xxvii. cap. xii. scribit in palustribus nasci, folio apij: potest autem & istud genus sium illud esse, quod Pseusippus, apud Athenæum in aqua nasci affirmat, foliumq; habere palustri apio simile, de quo Homerus:

Iuncus odoratus.

Phellandriū.

Ἀμφὶ δὲ λειμῶνας μαλακοὶ σίου ἢ δὲ σελίνου, id est,

Sunt apio atque sio circum mollissimā prata.

Si modo hoc Pseusippi sium non idem est, cum priori loco

P. aquatica Curm. L.
 Prod. p. 104. 1791

descriptio. Quod autem ad facultates harum duarum stirpium, haud dubium est, quin utraque calida sit & sicca, ac sio potentia ac temperamento simillima. Qua de causa, urinam & menses prouocant; ad vesicæ frigidos affectus utiles, & ad calculū: quem comminuere ac expellere possunt, si natura sua friabilis fuerit. Plinius, phellandrii, inquit, semen bibitur propter calculos & vesicæ incommoda. Præter has, 4
& aliam quandam pro sio Matthiolus herbam depinxit, quam à Senensibus Gorgolestro vocari refert. Pinguis est, Gorgolestro
inquit, planta, caule recto, folijs latis, in ambitum serratis, olusatro similibus, sed minoribus & odoratis: floribus candidis: semine corniculis incluso: exit iisdem quibus nasturtium aquaticum, locis: rari admodum sunt, addit, fontium riuuli, quibus aquaticum sisymbrium innatet, qui gorgolestrum etiam non habeant. Esse autem hoc gorgolestrum verum sium ac lauer, scriptum reliquit, nobis tamen non aliud verum ac Dioscoridis legitimum esse videtur, quàm hoc capite primo loco descriptum, quod sij descriptioni, per omnia respondet.

DE NASTURTIO AQUATICO,

SIVE SIO CRATEVE.

CAP. CXI.

NASTURTIO aquatico caulis est crassus, longus & inanis: folia multa, oblonga, & virentia, ex pluribus in rotunditate oblongis composita: flores iuxta alarum & caulis superiores partes particulatim prodeunt: siliquæ deinde rotundæ, tenues, oblongæ, in quibus semen paruum lutei coloris. Pro radicibus fibræ tenues candidæq; sunt, cauli qua parte aquis immergitur, pluribus locis adhaerentes. In fontium limpidissimorum riuulis, & alijs locis puras aquas habentibus,

Saxony herbar. meridionalis. C.
D. J. herbar. 1872.

bus, gignitur: floret astate, semē interea maturatur: hyber-
 nis mensibus ad epulas infertur, & acetariorum locum ex-
 plet. Tota herba odorem, sed saporem magis nasturtij refert,
 vnde & illi nomen. Appellatur autē nostris waterkerfse/
 Germanis *byunkrefz*, Italis cressione, Gallis cresson
 d'caue. Latine recentiores nasturtium nomināt aquaticū:
 plerique etiam nasturtiarum. Dioscoridis autē σισύμβριον
 ἕτερον siue sisymbrium alterum est, quod à nonnullis, quia
 gustu κάρδαμον, hoc est, nasturtium representet, καρδαμίνην
 nominatur; ab alijs verò sium. Appellatur autem sium, à
 Crateua, ac Plinio. Crateuas siquidem σίον, ait, πῶς θαυω-
 ειδῆς, ὀλίγη, ἔχουσα φύλλα πολλὰ, περιφερῆ, μείζονα ἢ δίοσ-
 μου, μέλανα, παρεγγύζοντα ἐς ὤμω, id est, Sium herba est
 fruticosa, vilis, multa ferens folia, rotunda, maiora quàm
 mentha, nigra & ad erucam accedentia. Plinius verò, libr. Sium Plinij.
 XXI. ca. XXI. Sium, inquit, latius apio in aqua nascens,
 pinguius nigriusq̄, copiosum semine, sapore nasturtij. Qua-
 rum descriptionum vtraque nasturtio aquatico conuenit,
 quod non modò diuisura foliorum, aut flore & semine ad
 erucam accedit: verum etiam odore ac sapore hortēsi nastur-
 tio, ac erucæ simile est. Facultatem autem istud nasturtium
 euidenter habet calidam & siccam: ad stomacacem, quam
 Germani *scorbutk* & *scorbutyck* nuncupant, in vi-
 no aut lacte decocta, & aliquot continuis diebus epota, mul-
 tum prodest. Vrinam prouocat, calculum & arenulas conte-
 rit ac expellit; renibus & vesicæ vtile. Sunt qui referant
 maligna, & antiqua vlcera, vtiliter decocto eius foueri, ac
 lauari, herbamq̄ ipsam deinde imponi. Galenus sisymbrium
 alterum, calidam habere & siccam temperiem, ait, & vi-
 rens quidem secundi, siccum verò tertij ordinis. Estur, in-
 quit Dios. crudum: vrinas mouet: purgat lentiginē & ephē-
 lim, tota nocte impositum, matutinoq̄ tempore detractum.

DE FLORE CUCULLI.

CAP. CXII.

F L O R I, uti vulgò nuncupant, cuculi mox à radice folia in oblongis pediculis sunt rotundiuscula, inter quæ medius exit caulis tenellus, pedali ferè altitudine, circa quem folia tenuia, eruce hortensis foliorum diuisura: flores in summo candidi, aut modicè purpurascētes, paruis leucoijs quodammodo similes: semen in exiguis valuulis minutum: radix fibrosa est. Nascitur non tam in aquis, quàm in locis humilioribus, & quæ creberrimè, non modo celesti ac pluuia, sed & riuulorum, ac redundantium stagnorum aquis irrigantur: florem plurima æstatis parte edit. Vulgò, uti scripsimus, cuculi florem appellant: pleriq; nasturtium aquaticum minus, vel nasturtium aquatile alterum: Germanicè *gauchblum/wilderkresz* & *wiscn kresz* dicitur, Brabanticè *coeckcoecx bloeme/ cleyn waterkerfle*: Gallicè *passerage sauuage*. *Sisymbrij* alterius species quædam esse videtur, ei facultate ac temperamento similis.

DE ANAGALLIDE AQUATILI.

CAP. CXIII.

C A V L E S anagallis habet aquatica, pingues, rotundos, & in nonnullas alas diuisos: folia crassa, leuia, lata, subnigra: flores circa cauliculorum & alarum summa, ceruleos, anagallidis fœminæ floribus similes, sed minores. Radix subest candida, longa serpens, tenuibus hærens fibris, ex qua complures attolluntur caules. Et in resedibus exit aquis, & circa fontes, ac riuorum ac fluxiorum margines. Iunio, Iulio ac Augusto flores, semenq; profert. Nostra ætas anagallidem aquaticam nominat, plerique *becabungam*, à Germanica

Veronica beccabunga
Bot. Hand. 110

25

250 DE ANAGALLIDE AQUATILI.

*nica appellatione voce mutuata, Germani bachpunghe
& punghē/ Belgæ waterpunghe & beckpunghe/
Galli berle nominant, vnde & berula Latine dicitur. Mar-
cellus tamen berulam dici refert, quam Greci κερδαμίνον
vocat. Putatur autem anagallis hæc, cepæ esse, quam
Dioscorides portulacæ similem scribit, sed nigriora habere
folia, & radicem tenuem, cum qua anagallis ista aquatica
conuenire potest, si per ἀντίρραον, κηραία, id est, hortensis
dicatur. Quod si verò idcirco κηραία, quòd vel solum, vel vt
plurimum in hortis nascatur, nominata sit; parū ei anagallis
hæc respondebit, quæ nusquam minus quàm in hortis nasci-
tur: natura sua in totum syluestris, aquosa requirens loca,
perenniterq; rigari postulans. Qualitatem autem ac tem-
periem anagallis aquatica calidam habet ac siccam, nastur-
tio aquatico similem, remissiolem tamen: editur etiam vt il-
lud, & ad Germaniæ maritime ἐπιχόριον malum, quod
scuerbuyck appellat, vtilis quoque, eodem quo nasturtium
aquatile sumptum modo. Dioscorides, cepæam, ait, in vino
potam, vrinæ stillicidio, ac vesicæ scabie laborantibus opitu-
lari, præsertim addito radicem asparagi, quem myacanthum
vocat, decocto.*

DE COCHLEARIA.

CAP. CXIII.

*HUMILIS herba cochlearia est: folia fert in medio-
cris lōgitudinis pediculis à radice exeuntibus, cōplura, splen-
dentia, lata, crassa, modicè caua, instar parui & non valde
profundi cochlearis, interdum nonnihil angulosa: inter folia
caules prodeunt dodrantales: flores in coliculis candidi, se-
cundum longitudinem eorum nascuntur: semen paruum,
rassum, in exiguis valvulis, vti nasturtij: radices tenues sunt*

&

Cepæa.

C. officinalis
Forsk. - *Linnaeus* 1796

& alba fibra. In Frisia, Hollandia, ac alijs maritimis inferioris Germaniæ regionibus, locis palustribus, & circa aggeres sponte nascitur: apud Brabantos & alibi quoq; in hortis sata, feliciter prouenit. Amat autem non aquas vel aquosa, sed palustria loca & rigua: floret Aprili & Maio mensibus, altero à satione anno, semē Maio & Iunio particulatim maturescit. Nominant eam Hollandi, Frisij, ac aliæ finitimæ nationes loffelkraut & lepelcruyt, Latine cochleariam: veteribus, ni fallor, incognita. Nam cum Telephio aut Britannica (quod aliquando suspicari fuimus) non conuenit. Caule enim & folijs portulacam non refert, uti telephium: nec adstringens aut lapathis facultate assimilis, veluti Britannica est, Dioscoride & Galeno auctoribus. Facultatem autem cochlearia calidam euidenter habet, & siccam, uerenti nasturtio sapore, & qualitate persimilem. Malo, quod scorbutick Germania nuncupat, efficaciter medetur, in lacte aut uino decocta, & aliquot continuis diebus epota. Est autem malum istud graue, permolestum, ac diuturnum; abscedunt, tument, exulceranturq; gingiua: ex ore malus odor: in femoribus aut cruribus liuores, haud multum dissimiles ijs, qui parte quapiam suggillata excitantur, creberrimè cõcomitantur: facies reliquumq; corpus sæpenumerò pallet; pedesq; œdematosi, veluti in leucophlegmatia. Castrensis; Olaus Magnus ait in gentium Septentrionalium historia; est morbus, qui vexat obsessos & inclusos, ac salforum uidentur ciborum esu nasci, frigida uerò murorum exhalatione foueri. Nominant hoc malum Germani, ut diximus, scorbutick & scorbuyck: à Plinio huius mali symptoma, os infestans $\sigma\omicron\mu\alpha\kappa\alpha\iota\acute{\alpha}\nu$; crura uerò afficiens, $\sigma\kappa\epsilon\lambda\omicron\tau\acute{\upsilon}\rho\epsilon\eta$ appellatur: Marcellus uetus scriptor, oris malum oscedinem nuncupat. Hippocrates lib. de internis affectionibus, huic malo simile (si modo nõ idem est) describit, quod $\epsilon\iota\lambda\acute{\iota}\omicron\nu\ \alpha\iota\mu\alpha\tau\acute{\iota}\tau\eta\nu$ nomi-

Scorbutick.

nominat. Ex ore malè, ait, olet à dentibus, & gingivæ discedunt, & à naribus sanguis fluit: aliquando etiam ex cruribus ulcera pullulant, & alia sanescunt, alia emergunt, & color fit niger, & cutis tenuis. Ex crasso autè, frigido, lentoq; sanguine, qualis est, non ex adustione, sed qui veluti limus sanguinis, melancholicus succus, originem sumit: qui ex prava vivendi victusq; ratione, vt diximus, in corporibus colligitur. Afficiuntur autem per hoc malum, non modò oculis patentes partes, verùm & interiores non parum leduntur: nam iecur quidem non rarò, creberrimè autem lien, crasso huiusmodi, frigido lentoq; succo repletur, tumidumq; efficitur, vtpote cuius substantia rara laxaq; sit, & promptissima ad recipiendos huius generis crassiores frigidioresq; humores. Quod & Hippocrates, prorrheticis lib. 11. scriptum reliquit. Gingivæ, ait, viciatæ, & ora graueolentia his sunt, quibus splenes magni. Quicumq; verò habet splenes magnos, & neque sanguinis eruptiones ipsis contingunt, neque oris graueolentia, horum tibiæ ulcera prava habent, & cicatrices negras. Tradit idem Paulus Aegineta lib. 11. cap. XLIX. vbi huius morbi differentiam, ab ictero nigro, promptum est videre. Sed de hoc morbo hæcenus, & præter institutum: nunc ad stirpes herbasq; reuertimur.

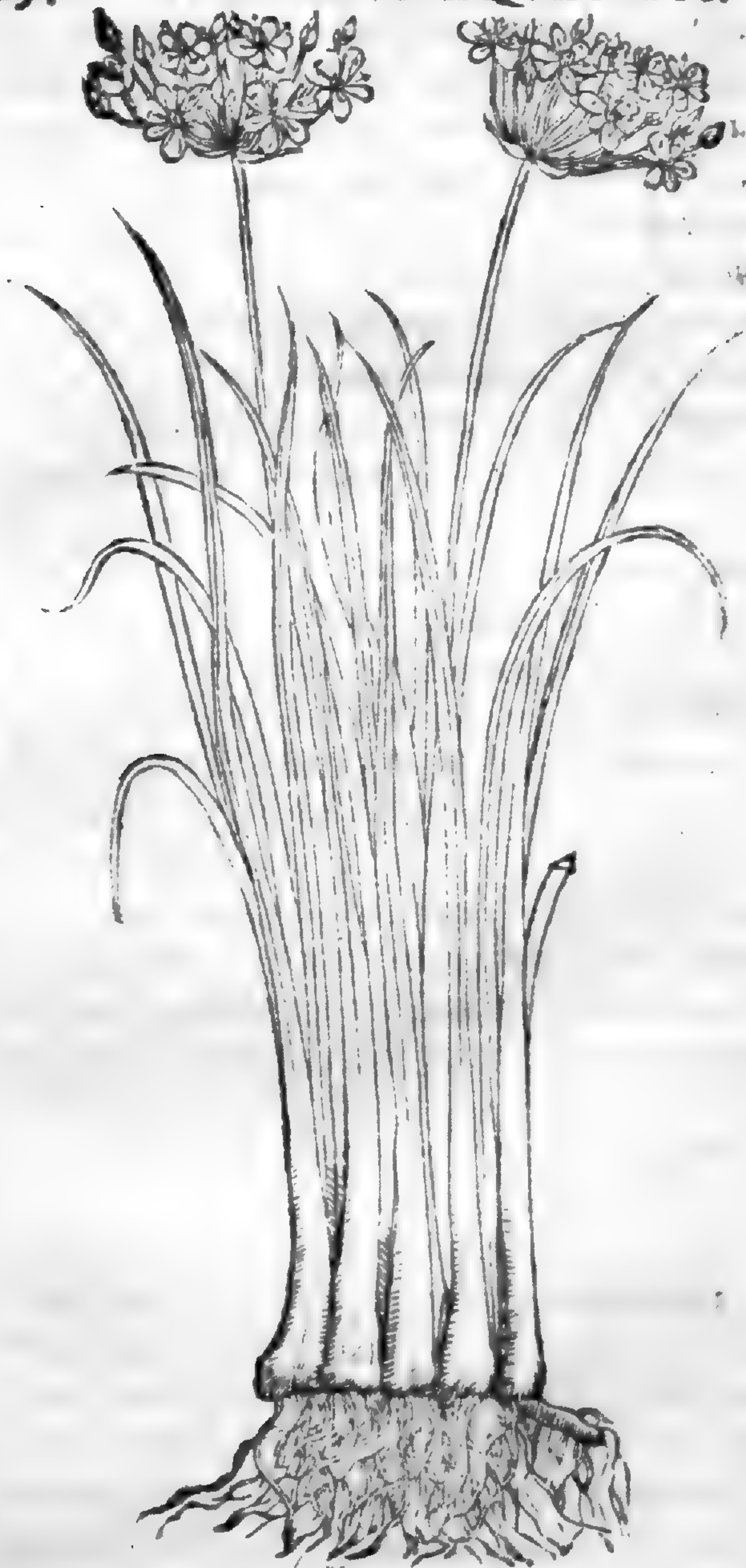
DE GLADIOLO AQUATILI.

CAP. CXV.

FOLIA à radice gladiolus aquatilis multa emittit, iridis luteæ folijs angustiora, longioraq;, inter quæ caulis medius exit, duos longus cubitos, aut altior, levis, equalis, nullis internodijs interceptus, in cuius summo complures erumpunt flosculi, longioribus pediculis insidentes, in purpura diluti, in quibus stamina exigua crocei coloris: sequuntur inde ca-

pitula

Bulbus umbellatus, et
Dod. p. 607

pitula purpurea, quasi rotunda, paruarum pilularum instar, & in his semen minutum. Radix crassa, candida, geniculis constat, & adherentes fibras complures habet. Nascitur locis palustribus in stagnantibus aquis, aut lentè pigreque fluentibus riuis. A Maio ad Augustum vsque floret. Nostris *water lisch* appellant, Latine gladiolum palustrem siue aquatilem, plerique etiam scirpum. Videtur Dioscoridis esse *σπαργάνιον*, quod folia gladioli sed angustiora, & magis inclinata habere, & in summo caule quasi globulos ferre traditur. *Ξιπίδιον* id quoque à nonnullis nuncupatur. Facultatem autem gladiolus iste palustris refrigerantem habet, non tamen insignem. Dioscorides sparganii radicem & semen, cum vino dari ait, à serpentibus ictis.

Sparganion.

DE PLATANARIA, SIVE BUTOMO THEOPHRASTI.
CAP. CXVI.

PLATANARIA angusta habet folia, aspera, dorso eminentiori quodammodo triangula: caules laues, rotundos, bicubitales, aut altiores, in ramulos & alas quasdam diuisos: fructus circa hos complures, rotundi, nucis parua magnitudine, & vbi ad perfectionem peruenerunt, asperi, platani pilulis quadamtenus similes, coloris herbacei: radices subsunt fibrosae. Locis palustribus, perennes aquas habentibus exit, ac iuxta riuulorum quorundamque fluuiorum margines: pilulas Augusto mense profert. Platanaria à fructuum cum platani pilulis similitudine nuncupari potest. Ex nostris plerique *rietgras* nominant, id est, gramen arundinaceum, ac Graecè *καλαμάχουσι*: non videtur tamen gramen arundinaceum esse, quod Dioscorides ait, in Babylone iuxta vias nasci & iumenta necare, tradi. Matthiolus hanc

Gramen arundinaceum.

vel

*Sparganium acuminatum, Bl. & B.
 Bot. Zeitung. 601*

*Sparganium erectum, L.
 Hall. herb. n. 1303*

vel huic omnino simile pro sparganio depingit, verum quantum ab eius descriptione absit, vel solus pilularum situs ostendit, quæ non ἐστὶ ἀκροῦ τῆ καυλῆ, siue in summo caulis modo, sed & multò infra eius summum & alibi quoq; exoriuntur. Plus similitudinis platanaria cum βετόμω habet, cuius Theophrastus lib. I I I I. de stirpium historia sapius meminit, quodq; ait, locis palustribus exire, folijs multis angularibus harundini similibus: caule, qui equalitatem peculiariter sortitus sit; & fructu nigro, siue magnitudine proximo. Sida. Sida autem lacustris est planta, quæ caput gerit uti papaueris, eodem Theophrasto teste, lib. I I I I. Meminit butomi & Democritus in Geponicis Const. Imp. dicatis: id autem, si folia fert ἐκρυσίω, siue populo nigra, similia, ab isto diuersum est. Porro facultas platanaria, quum ea nullius vsus nostris sit, incomperta est.

Butomion
Theophrasti.

DE HARVNDINE VVLGARI.

CAP. CXVII.

HARVNDIO Belgio vulgaris, multos profert culmos, crassiores quidem quàm vllius vulgaris frumenti, sed tenuiores quàm multarum aliarum harundinum, inanes, geniculatos, interiore parte membrana tenui subcinctos: folia longa, lata, aspera. In summo caulis effusa exit iuba, mollis, ac veluti lanuginosa. Radices subsunt longa, numerosa, geniculata, latè serpentes. Nascitur in aquis resedibus, veluti in vr-
bium fossis, & circa fluminum laxiorum ripas. Iuba sub finem aestatis exeunt. Harundinem Græci κάλαμον nuncupant, nostri riet/ Germani roth/ Galli canne ou roseau. Tradunt autem veteres calamorum siue harundinum complura genera. Theophrastus omnes in duo prima genera primum distinxit, inde in plures species subdivisit: Calami,

Arundo donax, L.
Dud. p. 602

ait, duo genera tradunt, τὸν τε αὐλητικὸν, καὶ τὸν ἕτερον, hoc est, tibialem, vt Plinius reddidit, & reliquum siue alterum. αὐλητικὸν, siue tibialem, Plinius foraminibus multis peruiū esse scribit, ac tibijs vtilem, eumq; & orchomenium nominat: reliquos autem calamos inter se differre, Theophrastus affirmat, firmitate, crassitudine, tenuitate, exilitate. Crassam & validam χαρᾶκιαν nomināt, Gaza harundinem val-latoriam; tenuem verò & exilem πλόκιμον, texilem, Plinius plotiam, si modò non vitiosum exemplar: hanc nasci, Theophrastus refert, ἐπὶ τῶν πλοῦδων, id est, in insulis fluitanti-bus, Plinio interprete: illam verò, ἐπὶ ταῖς κόμυσι, in ripis ex-patiantis lacus, reddit Plinius. κόμυδας autem appellant, κόμυδαί. vbi aceruata harundo, multo radicum mutuo implexu est. Feruntur auletice, siue tibiales harundines, aucta altitudi-ne lacus, durante inundatione crassari, & vt Plinius ait, quum anno vno, inundatio permāserit, proficere in aucupa-toriam amplitudinem; hanc ζευγίτην ille, hic armamenta-riam appellat: quum verò aqua non permanserit, & matu-rius reciproca fuerit, graciles βομβυκίας, siue bombycinas na-sci. Est autem ζευγίτης plenior, carnosior, folium eius am-plius candidiusq;, & minus lanuginis habet quàm cetera: quedam etiam omnino nihil habēt, quas εὐβουχίας, & spa-dones nominant: ex hac optima fieri affirmant τὰ ζεύγη, Gaza paria: Plinius, hinc erant armamenta ad inclusos cā-tus, vertit. Genera autem non hæc solùm; sed plura etiam intelliguntur, Theophrastus deinde scribit: Quedam enim densa, tam carne, quàm geniculis; alia caua tota, quàm σύ-πρυα siue σπύγγιαν & fistularem nominant, fistulis utilissi-mam: alia solida & penè tota intus repleta. Item alia bre-uis: alia procera, excelsa crassaq;: & alia gracilis & folio-sa: alijs paucis omnino folijs, siue vnifolia. Multæ etiam dif-ferentia pro natura vsuq; intelliguntur, singule autem ad

singula vtilis, nominibus autem varijs appellatur, sed δ'ὄναξ communissima, quam densissimam maximè omnium referunt, & apud flumina lacusq; potissimum nasci, τοξικὴ quoque, quam creticam quidam appellant, Plinius sagittariam, sui generis est, nodis paucis geniculata, carnosior omnibus, flexumq; maximè recipiens, obsequensq; quò libeat flecti, calefacta. Sunt & differentie magna, ex foliorum nō multitudine, aut magnitudine modo, sed & colore, quippe qua Laconica cognominatur, versicolor est; item & ab ipso situ, quaedam enim ab ima parte foliorum plurimum ferunt, alia fruticis modo adolescit. Genus etiam quoddam ἐπιγειον nascitur, quod non erigit caulem, sed iuxta terram graminis modo se spargit, vocatur à quibusdam elegia: Plinius inquit, huius mascula solida est, foemina verò caua & inanis. Dioscorides harundines in quinque contraxit genera, verum an bene, vel secus expendendū lectori relinquimus. Primam in harundinum genere, βασὸν, id est, solidam siue plenam facit, ex qua sagittae fiunt, τοξικὸν κάλαμον hunc Theophrastus, id est, sagittariam harundinem nominat. Proxima foemina est, ex qua ligulae tiliarum, haec ζευγίτης ἢ εὐνέχας dicitur. Tertia syringias, quam πολυσάρκην, hoc est, multum carnosam, siue multum carnis habentem, πικροχρονάτην siue frequentibus geniculis, & ad librorum conscriptionem vtilem, ait. Theophrastus hanc κούλην cauam & inanem esse tradit, quod & syringiae nomen satis ostendit. Quarta δ'ὄναξ, crassa, concava, apud amnes nascens, qua à quibusdam Cypria. Quinta phragmites, sepicularis, sepia-ria, gracilis, candicans, vulgo cognita: Ruellius hanc vallatoriam interpretatur, at Gaζa vallatoriam eam conuertit, quam Theophrastus χαράκιον vocat. Quod si Matthiolus animaduertisset, non tam facile vitiosam Dioscoridis lectionem esse, suspicatus fuisset: nam mendum hīc nullum appa-

ret, tali omnino existente sepiculari, qualem eam Dioscorides perhibet. Si quidem, ut existimamus, phragmites sit passim Belgio ac Germania vulgaris, tenuis, candicans, praesertim ubi inaruerit, & inanis harundo: quae certè non solum ad operiendas domos utilis, sed & sepimentis maximè idonea est. Inanem verò & εραυίτην esse, ipse etiam Hippocrates, lib. de Haemorrhoidibus, ostendit, ubi κενή, siue κενήρα efformare docet, ad modum calami phragmitis, instrumentum per quod ferrum candens in anum mittatur. Potest verò haec vulgaris harundo & Theophrasti σφίγγιας, siue fistularis esse, quae, Theophrasto & Plinio auctoribus, vacua & inanis est. Caterum quod ad facultates attinet, calami phragmitis, inquit Galenus, radicem cū bulbis aculeos & stipites ex alto extrahere quidam scripsere, ceu trahendi quadam vis ei inesset: nos tamen eius rei periculum non fecimus, verum quantum gustu liceat conijcere, abstergentem facultatem possidet non paucam, minimeq; acrem. Quinetiam folia ipsa abstergentis sunt facultatis: cortex verò eius combustus admodum tenuium partium, & digerentis facultatis efficitur, adiunctum habens abstersorium quiddam, ut exsiccat & excalesciat tertio quodammodo ordine, plus tamen desiccet quàm excalesciat. Vitandus est eius flos, quem ἀνδύαν vocāt: nam si in aures incidat, adeò tenaciter adhaerens affigitur, ut auelli non possit, auditumq; vitiat: quamobrem saepissimè exurdat.

DE TYPHA PALVSTRI.

CAP. CXVIII.

PALVSTRI typha oblonga sunt folia, angusta, dorso eminentiori triangula: caulis inter ea exit rectus, altus, glaber, lavisq; & enodis, non inanis, cui summo cacumine panicula quaedam veluti spica gignitur, densa compactaq; la-

nugine stipata, pollicis crassitudine, palmo non raro longior, punicei ac obscuri coloris, in pappos tandem euanescentes; quæ florum est loco, radices crassæ, geniculatæ, candidæ, sapore dulces. Locis palustribus in stagnantibus aquis, & iuxta laxorum fluuiorum ripas exit: Iulio & Augusto mensibus spicæ reperiuntur. A Dioscoride τύφην siue typha nuncupatur: recentiores ad differentiam alterius typhæ, quæ inter fruges est, palustrem & lacustrem typham hanc nominant: appellatur ab iisdem Cestum morionis, necnon typha aquatica. Theophrastus typhæ siue tiphæ etiam cuiusdam meminit in lacubus exeuntis, quæ absque folio, uti scribit, est, quia non ut reliqua radice numerosa adhereat, & huic nostræ ea de causa parū similis. Plus certè similitudinis nostræ cum φλεώ Theophrasti habet, eo videlicet qui in lacubus nascitur. Reperitur enim & alter phleus, spinosa stirps, quæ & σοίτη. Lacustris phlei flos αὐθάλην siue αὐθάλην, id est, panicula dicitur: id πλάκων δῶδες, Theophrastus ait, quoddam molle & subrubens est, quo utuntur πρὸς τὰς κόβιας, hoc est, ad opera tectoria, miscentes videlicet (uti verosimile est) pappos siue lanuginem luto aut calci, sicuti nunc iisdem, pilus aliquis, aut consimile quippiam, ab his qui in operibus versantur tectorijs, adijcitur admisceturque, quò aut tenacius parietibus adhereant: aut minus findantur disrumpanturque, ex luto illiniti, cratitij parietes. Huius generis fœminam, ait quoque, sterilem & ad nexus utilem, marem verò inutilem. Quod & nostri de typha palustri referunt, aiunt enim folia eius, quando caulem non promit, ad tegetes storeas, quas mattas vulgò, contexendas, utilia fore; ubi verò caulem facit, inutilia. Dioscorides typha palustris florem αὐθάλην quoque à nonnullis nuncupari, refert. Ouidius hanc stirpem scirpum videtur nominare, ex ea etenim storeas scirpeas mattas nominat, ut Fastorum VI.

φλεώς.

αὐθάλην.

Scirpus.

At dominus discedite, ait, plaustroq; morantes

Sustulit, in plaustro scirpea matta fuit.

*Germani caulem cum spica narrenkolben et lieszkno-
pen nostri lischdodden & donsen, Galli masses appel-
litant: & appositè quidem, inquit Ruellius, Gallie rurã
massas dixerunt, quòd sceptraregum, massas vulgò dictas,
perpolitus caulis lanosa floccorum densitate summam fa-
stigiatus amuletur. Hetruscis, Matthiolo auctore, mazza
sorda dicitur, quòd eius lanugo, si in aures decidat, surdi-
tatem afferat. Cibo idonea, Theophrastus ait, pblei pars te-
nera ab radicibus proxima est, vt quam pueri paruuli potis-
simum mandunt. Dioscorides typhæ florem suillo adipe elo-
to exceptum, ambustis mederi, refert. Herodotus Indos qui
in palustribus fluminis habitant, vestem ferre scribit φλοϊνν,
id est, ex φλεώ, quem ipse φλᾶν nominat. Nostri ex folijs
storeas siue mattas, & alia multa contexunt.*

DE IUNCO. CAP. CXIX.

IUNCORVM non vnum genus est, omnes autem
absq; folijs, foliorum verò loco rectos, rotundos, tenues, lon-
gos & enodes promunt, veluti stylos, in acumen fastigiatos:
fructum non omnes, sed qui ferunt, paulò infra cacumen, ab
vno latere findente se iunco edunt, in paruis breuibuscq; pe-
diculis, coherentium paruarum vuarum modo, in quibus
semen exiguum cuspidis effigie. Radices tenues & fibrosæ.
Plinius & eo prior Theophrastus, iunci radices omnibus an-
nis emori, renasci autem eundem ex semine, marem verò
sterilem ex semetipso cacumine in terram defixo, affirmant.
Quale tamen nihil à nobis obseruari potuit. Horum vnum
genus magnitudine & crassitudine reliquos superat, quod

J. effusus, L. β .
 Bot. Beech. 605

J. effusus, Sol.
 Bot. Beech. 605.

Juncus effusus L. β
 Hall. herb. n. 1311

leue plenumq; medulla est fungosa, candida, ad lucernarum
 lumina, in quibus ellychnij vice est, tum & alia multa utili.
 iuncus etiam ipse ad tegetes & vitilia omnia utilissimus,
 locis gignitur humidioribus, aquas crebro aut semper ha-
 bentibus. Proximus huic lauore similis alter est, sed mi- 2
 nor, breuior, tenuiorq;, qui & ad nexus similiter utilis,
 & medulla candida fungosaq; refertus: exit locis haud
 dissimilibus, sed non perinde humidis. Tertius secundo 3
 magnitudine similis est, sed asperior, & medullam ha-
 bet candidam quidem, sed omnino exiguam, plurima
 parte inanis, ad vincendum quoque idoneus, & preser-
 tim resiccatus & aridus: huius iunci siue styli, non om-
 nes è radicibus, vt duorum aliorum, sed nonnulli ex
 aliorum sinibus oriuntur, sicuti iridis & ferulaceorum
 multorum folia ab alijs ante caulis productionem exeunt:
 reperitur iisdem, quibus priores, locis. Appellatur autem
 iuncus Graecis quidem σχοῖνϑ, Germanis **bintzen**/Bel-
 gis **biesen**/ Gallis **ionc**. Et primum quidem à nobis de- 1
 scripti genus ὀλοσχοῖνον à Graecis nuncupato simile est: ple-
 rique ex nostris vulgò **mattenbiesen** nominant. Proxi- 2
 mus leuis iuncus, siue σχοῖνϑ λεία Dioscoridis esse vi-
 detur. Tertius acutus iuncus, & ὄξυσχοῖνϑ appellari 3
 potest: à nostris **yseren biesen** nuncupatur. Iunci enim
 aliquot differentia genera veteres tradunt. Tria enim iunci
 genera sunt, inquit Theophrastus, vt nonnulli distinguunt,
 ὄξυς ἢ ἀκαρπϑ, acutus & sterilis, quem marem appel-
 lant: κάρπιμϑ frugifer, quem μελαγκρανῖν (atriferum
Gaza vertit) vocitamus, quoniam semen nigrum ferat,
 crassior hic iuncus & carnosior: tertius magnitudine, cras-
 situdine, carnositate insignis, qui ὀλοσχοῖνος vocatus est,
Gaza mariscum interpretatur: Plinius tamen holosche-
 num, à marisco differentem facit. Dioscorides tria quoq;

iunci assignat genera, aliter tamen, quàm Theophrastus ea distinguens, vnum lauem iuncum, siue σχοῖνον λεῖαν nuncupat: alterum ὀξύσχοῖνον & acutum; tertium cum Theophrasto ὀλοσχοῖνον: & acuti quidem vnum ait, ἀκαρπεν siue sterilem: alterum fructiferum, semen nigrum ferentem: hanc μελαγκρανὶν, illum matrem Theophrastus nuncupat. Holoſchœni autem, vt Galenus inquit, fructus somnum adfert, conciliat & oxyschœni eius, quæ semen fert, somnum, sed minus quàm holoſchœni: quamquam tamen hoc caput tentet. Vtrumque si frictum cum vino bibatur, veniris fluxus desiccet, & muliebri rubrum profluum sistit. Ex quibus clarum est, quod composita eorum temperies est, ex terrena videlicet essentia leuiter frigida, & aquea leuiter calida: vt & inferna desiccare possent, & sensim frigidos ad caput vapores summittere, quibus somnolentos efficiant. Dioscorides, quæ proxima sunt radici folia tenera, conuenienter ait, imponuntur à phalangijs demorsis.

DE PLANTAGINE, VVLGO

DICTA, AQUATICA.

CAP. CXX.

PLANTAGO aquatica, vti à recentioribus nominatur, folia habet in prælongis, crassis pediculis, longa, lata, in mucronem desinentia, plantaginiis maioris folijs longiora & acuminatiora. Caules inter ea exeunt longi, triangulares, intus fungosi, in complures ramulos diuisi, in quibus flores candidi, parui, tribus constantes foliolis, & fructus deinde parui, & triangulares, virentes. Radices subsunt fibrosæ. Exit humilioribus & aquas habentibus locis, in fossis, iuxta lacuum & riuulorum margines.

Floret

Alcornoque *Plantago*
Dor. *Plantago*. 606

Floret Iunio, Iulio, & subinde Augusto mensibus. Nostratae studiosi plantaginem appellant aquaticam, & Germanicè wasser wegerich/ id est, nostrate lingua, water wechbree/ & Gallicè plantain d'caue, plantagini tamen non admodum similem: prater enim folium, nihil habet plantaginis, quod tamē & ipsum plantaginis folio non satis respondet: nam longius, magis fastigiatum & minus nervosum est. Sunt qui velint alisma esse, cui quoque non videtur simile: alisma siquidem, Dioscoride & Plinio auctoribus, folia habet plantaginis angustiora, in terram reflexa, & caulem simplicem, sed hac herba, plantaginis maiora, longiora, non deorsum reflexa, at sursum erecta habet, & caulem plurimis alis ramosum. Quae manifestam huius cum alismate differentiam ostendunt. Facultatem autem hac plantago frigidam videtur habere & siccam, nullius interim tamen, quod sciatur, usus.

Alisma.

DE HYDROPIPERE.

CAP. CXXI.

HYDROPIPER caules edit cubitales, rotundos, laeves, geniculatos, in plures ramulos diuisos: folia oblonga, mali persicae aut salicis folijs similia: flores ex alarum foliorumq; sinibus, tum & in summis cauliculis, in longioribus pediculis racematim coherent, colore candidi, aut purpurei: quos deinde semen sequitur minutum, latiusculum, ruffum, aut nigricans: radicibus multis ac fibrosis nititur. Tota herba cum folijs, floribus & semine, acris est, & piper sapore refert, citra tamen vllam odoris gratiam. Nascitur locis palustribus, in fossis & scrobibus hybernis mensibus aquas habentibus, & iuxta stagnantes aquas. Iulio & Augusto potissimum floret. Graecis ὕδρον πέρυρι, Latinis hydroper, siue piper aquaticum, aut aquatile dicitur, Germanis wasser pfeffer

Ordn. - Hunt. 67

*Hydro Piper
Hort. Bot. 1824
1824*

peffer oder muncken kraut / nostris water peper / Gallis curaigē. Facultatem autem habet euidenter calidam & siccam: non tamen, vti Galenus affirmat, tam calidum, quam piper. Folia vnà cum fructu imposita, Dioscorides ait, oedemata & veteres durities discutunt, ac sugillata delent:

DE PERSICARIA. CAP. CXXII.

PERSICARIA caulibus, folijs, floribus, semine, hydroperis simillima est, caules habet rotundos, geniculatos, folia quoque persicæ aut salicis, sed sæpè latiora & nigriora quàm hydroperis, macula siue litura in medio nigra, plūbi colore, qua nota manifestissima ab hydroperere dignoscitur: flores similiter racemosi, candidi, frequentius purpurascen-tes, semen nigrū, & radices fibrosæ. Sapore autem hac herba non est acris, sed subacidum quippiam resipit. Reperitur similibus, & sæpè iisdem quibus hydroperis locis, floretq; eodem tempore. Persicaria à foliorum persicæ similitudine, nuncupatur. Germani **persichkraut** vno **flochkraut** / Belgæ **persencruyt** nomināt. Sunt qui velint Plinij plumbaginem esse, propter eas, quæ in folijs conspiciuntur plumbei coloris, notas. Sed plumbaginem Plinius nō à colore, sed magis ab effectu nomē habere vult, quòd videlicet plumbo oculorum affectu medeatur. Nascitur, Plinius lib. xxv. cap. **Molybdæna** xlii. ait, vulgò molybdæna, id est, plumbago etiam in ar-
Plumbago. uo, folio lapathi, crassa radice, hispida: hac commanducata si oculus subinde linatur plumbum, quod est genus vitij, ex oculo tollitur. Temperiem autem persicaria frigidam habet, & nonnihil siccam, inflammationibus incipientibus & recentibus vulneribus fertur prodesse imposita.

Persicaria arvensis
Roth. herb. 1787
t. 1. p. 107.

INDEX HVIVS

LIBRI.

A.			
A Dor.	31	Butomon.	255.256. & 257
Adoreum.	31	Byne.	59
Aegilops.	142	C.	
Aegyptia faba.	85.96	Caditas.	176
Alectorolophos.	221	Calamus.	257. & 8
Alga pauftris.	232.	Camelina.	129
Alica.	41.42	Canatiense fermen,	77
Alimonia.	215	Caneti chela, siue forficula.	237
Alisma.	268	Candidum trifolium.	211
Alleluya.	215	Canica.	28
Alopecuros.	148.149	Cannabis.	334
Amblatum,	172	Cantherinum hordeum.	53
Amydum.	46	Cassutha.	174
Amylum.	45	Castotis trifolium.	217
Amyleum frumentum.	35	Catanance prima & altera.	120
Anagallis aquatica.	248	Cepza.	250
Anatum herba.	233	Ceruisia.	60
Androsace.	176	Cestum morionis.	252
Aphace.	156. 157	Chondrus.	41.42
Aphace, legumen.	117	Cibarius panis.	28
Aphacæ olus.	158	Cicera.	109
Aquæ lenticula	233	Cicercula.	107
Aracus	109	Cicer arietinum.	113
Arachus	151	Cicer sativum.	110
Arietinum cicer	113	Cicer sylvestre.	115
Arinca	37	Claua Herculis.	232
Asphaltion	189	Clauus Veneris.	232
Astragalus	170	Cochlearia.	250.251
Athera	46	Cracca.	151
Auena	77	Cratæogonon.	184
Aureum trifolium	215	Crista galli.	217
Azymus panis	29	Cuscuta.	174
B.		Cytisus.	194.195. & 211
Bactrianum triticum	75	D.	
Bera	60	Digitus Veneris.	232
Berula	250	Dolichus siue phaseolus.	98
Biscoctus panis	29	E.	
Bona, siue faselus maior	82	Epimedium.	234
Bona minor	88	Epithymum.	176. & 178
Bona sylvestris	91	Eruilia.	103.105
Briza	34.50	Eruilia sylvestris.	107
Bromus herba.	146	Eruum.	110.112. & 117
Butomum.	226	Eruum sylvestre.	120
		Erysimon.	129
		S	

INDEX.

Escharites.	29	Halicastrum.	31.35
Eugalacton.	212	Hatundo vulgaris.	257
F.		Hedysarum.	158
Faba.	84.91.93	Hepatica.	216
Faba Aegyptia.	85.96.& 97	Hepatica alba.	233
Faba Graeca.	94	Hepatica aquatica.	233
Fanum graecum.	137	Holoschœnus.	266
Fanum graecum sylvestre.	161	Hordeum.	51
Fagotriticum.	81	Hydropiper.	268
Far.	31	I.	
Farris genera.	31	Ion.	131
Far Clusinum.	36.41	Isopyron.	217
Far factitium.	39	Iuncus, & eius genera.	263
Far halicastrum.	35	Iuncus odoratus.	242
Far venticulum rutilum.	34	L.	
Farina confusanea.	28	Lachryma Iobi.	66
Farrago.	49	Lagopus.	212
Faselus, seu bona maior.	81	Lagopyrus.	212
Faselus minor.	88	Lathyrus sylvestris.	107.& 110
Faselus, & Faseolus.	100	Lauer.	239
Faselus hircinus.	217	Lecythus.	103
Fegopyrum.	79.81	Lens.	115
Fermentatus panis.	29	Lens aquatilis, siue palustris.	233
Ferrum equinum.	161	Lens lacustris.	232
Festuca.	142	Lenticula.	115
Festuca altera.	144	Leporinus pes.	212
Fistularia.	221	Leucanthemum gramen.	182
Flos cuculi.	248	Limodorum.	171
Flos tritici.	26.27	Lingua serpentis.	234
Fontalis.	226	Linum.	232
Frumentum loculare.	34	Lolium.	140
Frumentum monococcum.	32	Lomentum.	94
Frumentum Turcicum.	73	Lotus sativa.	199
Furfuraceus panis.	29	Lotus urbana.	201
Furnaceus panis.	29	Lotus sylvestris.	202
G.		Lupinus sativus.	122
Galega.	163	Lupinus sylvestris.	125
Gallinacea crista.	221	M.	
Genista.	86	Maltum.	59
Gladolus aquatilis.	253	Marinum gramen.	186
Glaux.	211	Mariscum.	265
Gorgolestrum.	245	Massepanes.	58
Gramen.	178.179	Mater Herculania.	232
Gramen arundinaceum.	255	Maza.	57.58
Gramen leucanthemum.	182	Medica.	208
Gramen maritimum.	184	Mel frugum.	68
Gramen nodosum.	180	Melampyrum.	149
H.		Melica.	70.71
Halica.	40.41	Melilotus.	190.192.& 204
			Mili-

I N D E X.

Milium.	64	Pistana.	234
Mimulus herba.	121	Pisum maius.	101
Morchus	110-112	Pisum minus.	103
Molybdæna	270	Pisum Romanum.	101
Morsus ranæ.	229	Plantago aquatica.	266
Myagron.	129	Platanaria.	255
Myriophyllon.	211	Plumbago.	270
N.		Polemonium.	198.199
Nasturtium aquaticum.	145	Polenta.	57
Nasturtium aquaticū minus.	148	Pollen.	27
Nenuphar.	232	Polyanthemum aquaticum.	233
Neoria.	172	Polygalum.	156
Nymphaea.	231	Potamogeton.	226
Nymphaea parva.	229	Pratense trifolium.	186
O.		Pulsana.	55
Ochrus.	103	Puls.	46
Ochrus sylvestris.	107	R.	
Ocimum.	81	Ranæ morsus.	228
Olyra.	36.37. & 50	Ranunculus aquaticus.	233
Onobrychis.	165	Robigo.	151
Onopordon.	167	Robus.	12
Oriza.	72	Rogga.	47
Oriza Germanica.	35	S.	
Omithopodion.	155	Sagitta.	234
Orobanche.	171.& 177	Sagittalis.	234
Oxys.	215	Sanguinalis.	180
Oxytriphylon.	211	Santalum Plinij.	36
P.		Scirpus.	262
Palustre trifolium.	217	Secale.	47-50
Panicum.	68	Securidaca.	162
Panicum peregrinū seu Indicū.	72	Sedum aquaticum.	237
Panis genera.	28.29	Semen.	31
Panis cuculi.	215	Serra Campana.	193
Panis ex tritico.	26	Sertula Campana.	193
Panes hordeacei.	54	Sesamum.	128
Papaver palustre.	232	Setanium.	22
Paspale.	66	Sida.	257
Pastulae Corinthiacæ.	84	Siligo.	22.26.28.50
Pedicularis.	221	Siligineus panis.	28
Perficaria.	270	Siliqua.	98
Pes leporis.	212	Simila.	28
Phoenix.	145	Similago.	28
Phalaris.	77	Similagineus panis.	28
Phasiolus.	217	Sisymbrium alterum.	247
Phasiol.	87	Sium.	239
Phellandrium.	241	Sium Plinij.	247
Phleus.	262	Sium Cratauræ.	245.& 247
Phragmites calamus.	261	Smilax hortensis.	100
Piper aquaticum.	268	Sorghum.	70.71
		S	Spar.

INDEX.

Sparganium.	255	Trifolium humile.	112
Spartum frutex.	86	Trifolium odoratum.	190
Spartum herba.	86. & 181	Trifolium odoratum alterum.	199
Spelta.	30. 31	Trifolium palustre.	117
Spergula.	138	Trifolium pratense.	186
Spica.	226	Trimenon seu trimestre triticū.	214
Stratiotes aquatilis.	237	Trinitatis herba.	216
Stratiotes potamius.	237	Triticum.	21. 22
Subcineritius.	29	Triticum Bactrianum.	75
Sylvestris bona siue faselus.	91	Triticum Italicum.	26
Sylvestris exuilia.	107	Triticum murinum.	145
Sylvestris lotus.	101	Triticum Romanum.	26
Sylvestris cicer.	115	Triticum typhinum.	24
Sylvestre Cænumgræcum.	162	Triticum vaccinum.	149
T.		Turcicum frumentum.	73
Terræ glandes.	168	Typha.	24. 17. 38
Testuaceus panis.	29	Typha cerealis.	38
Teagus.	36. 44	Typha palustris.	161
Tribulus aquatilis.	214	Typhinum triticum.	24
Tribulus marinus.	224	V.	
Tribulus terrestris.	222	Vicia.	117
Trifolium acetosum.	214	Vicia sylvestris.	165
Trifolium acutum, seu odoratū.	189	Viola aquatilis.	229
Trifolium agrarium.	210	Vitis Idæa.	84
Trifolium aureum.	215	Vniola.	180
Trifolium bituminosum.	187	Z.	
Trifolium candidum.	211	Zea siue spelta.	30
Trifolium cochleatum.	205. 206	Zea Mnesithei.	38
Trifolia corniculata.	202	Zeopyron.	36
Trifolium equinum.	192	Zizania.	142
Trifolium fibrinum.	217	Zytham.	61
Trifolium fruticans.	196	FINIS.	

Animaduertenda.

Pagina 32. linea 29. Typham nimirum. 38. 13. *μολίφρα*. 44. 5. *αγροτιον*. 50. 14. *at.* 20. *secale*. 52. 20. *ἐπιπυκτιδας*. 56. 19. aliquot. 63. 2. nonnulla. 84. 19. *epi-pyctidas*. 107. 30. *sonis*. 112. *ἡμαρ*. 119. 13. *farinam*. 134. 31. *diem ix. & 140.* 14. *quarum*. 145. 31. *inutile*. 162. 32. *singulis*. 176. 18. *radice*. 182. 24. *agrosteos*. 186. 5. *singuli*. 187. 12. *rosiones*. 189. 27. *asphaltion*. 195. 19. *commodè ramis*. 212. *αὐτῶν*. 201. 16. *ἡμαρ*. 215. 10. *enterocœlen*. 211. 20. *gratus*. 231. 14. *aquæ plurima*.

INDEX GRÆCARVM

VOCVM.

Α.

ἀγρωσις	178.180
ἄζυμ⊕	29
ἀιγικόν	180
ἀιγίλωψ	142
ἀιγόκερος	137
ἄισα	140
ἄλεκτωρογλύφ⊕	221
ἄλευρον	28
ἄλευρ⊕	59
ἄλιξ	41.42
ἄλφιτον	57
ἄμαξιθης	180
ἀιθήλη	262
ἄπι⊕	168
ἄρακος	109
ἄραχ⊕	151
ἄσιριον	134
ἄσφάλπιον	189
ἄυτόπυρ⊕	28
ἄφακη	158

Β.

βάλαρις	216
βλέφαρα	232
βύκερος	137
βύτμον	226.⊕ 257
βρῶμ⊕	77.⊕ 146
βρύτην	61
βρῶμ⊕ πῶα	146
βύνη	59
βώσμερος	75

Γ.

γράσις	49
γυμνόκερτην	53

Δ.

δίφτ⊕	29
διπυρίτης	29

δόλιχ⊕	98
ἔγκρυφίας	29
ἔλυμ⊕	68
ἐπανθρακίς	29
ἐπίθυμον	176
ἐπιμήδιον	234
ἐπισοίδη	176
ἐρίθινθ⊕	113
ἐριγμ⊕	94.95
ἐρσιόδη	151
ἐρύσιμον	131
ἔσχαρίτης	29
ἔτη⊕	103
ἑυζαλακτον	211

Ε.

Ζ.

ζία, ζεία	31
ζεόπυρον	37
ζῆθ⊕	63
ζύθον	61
ζυμίτης	29

Η.

ἠδύστερον	161
-----------	-----

Θ.

θαμισκός	118
----------	-----

Κ.

κάλαμ⊕	257
καλαμάγρωσις	255
κάνναβις	134
καρδαμίνη	247.⊕ 250
κέγχρ⊕	66
κηπαία	250
κνίκιον	189
κόλλα	46
κοκταίανον	182
κοκταίογον	182.184

Σ 3

κρο-

INDEX.

κραιτῆϊ	182. & 184	Π.	
κροθῆ	53	πειπάλη	27
κρίνον	59	πλεκίνον	161
κύαμ	84. 91	πίσον	103
κύαμ ἑλληνικὸς	94	πισάνα	234
κυνομόρον	171	πίτυρα	28
κυρίδια	28	παλτος	46
κυπλός	195	πολύγαλον	156
κυπτός	195	πράμαθγίτων	226
κωμόθα	259	πυρός	22
	Λ	πυπρίας	29
λαγάπυς	212		Ρ.
λαγάπυρ	212	ρύπαρος	28
λάθυρ	109		Σ.
λέκυθ	103	σεμιδαλίσ	26. 28
λιμόδωρον	171	σήταμον	128
λίνον	132	σητάνιας	22
λωτός ὁ ἐν χορρηπείοις	187	σιλίγνις	26. 27
λώτ ἡμερῶς	201	σίον	239. & 247
	Μ.	σισύμβρονον ἕτερον	247
μάζα	58	σμίλαξ κηπεία	98. & 100
μελάμπυρον	149	σπαργάνιον	255
μελίλωτος	193	σαχυίτης	226
μελίση	68	σραπιώτης ποτάμιος	237
μηδική	208. 209	χαῖνος	265
μινυανθές	189	χαινόσραφον	134
μευρόφυλλον	229		Τ.
	Ν.	τήλις	137
νομφαία	232	τηλίσ	195
	Ο.	τραγήμαζε	136
οἶνον κρίθινον	61	τραγάπυρον	81
ὄλοχοῖνος	265	τρέτολας	222
ὄνοσρυχίς	167	τρίμηνος πυρός	22
ὄξυτρίφυλλον	189	τριπέτηλον	189
ὄρνιθαπόδιον	156	τριπόδιον	201
ὄρραγάχη	172	τρίφυλλον	189. & 201
ὄρραος	112. 117	τρίφυλλον ἐν τῆς χορρηπείοις γε- νόμενον	187
ὄρραῖνον ἄλιυρον	119	τύφη	262
ὄρραζα	73		ὄρρα
ὄσπρηγλίαν	171		

INDEX.

	Υ.		φιλιπείον	199
ὕδροπέπτα		268	φλιῶς	262
	Φ.		φυλλάκηδες	222
φαγόπυρον		81		Χ.
φακός		115	χαμαιβάλευρος	168
φάκος ὁ ἐπὶ τῶν τελευμάτων		233	χιλιοδύναμις	199
φαλαρίς		77	χόνδρος	42
φασέολος		86.98	χονδροπρωσίαση	44
φασήλος		86.87		Ω.
φασίολος		86.87	ὠμὴ λύσις	55
φθίον		221	ὠχρος	103

SUMMA PRIVILEGIORVM.

NE quis hanc *Remb. Dodonæi frumentorum, legumini-
num, palustrium & aquatilium herbarum, ac eorum quæ
eò pertinent, historiam, intra proximos quinque annos
imprimat, præter Christophorum Plantinum, cui
hoc Dodonæus permisit; aut alibi impressam distra-
hat, Regijs priuilegijs cautum est, Datis Bruxellæ,
An. c10 10 LXV.*

*Iulij quarta
& Iulij sexta*

*Signat. Bourgeois.
Signat. de VVitte.*